

Jaarlijkse verslaggeving

van de Vlaamse regering
aan het Vlaams Parlement
en de Kinderrechtencommissaris

inzake de rechten van het kind

1 april 2000 - 31 maart 2001

Goedgekeurd op
5 oktober 2001

INHOUD

INLEIDING	7
1. Decretale grondslag	8
2. Inhoud en structuur van het verslag	8
3. Nood aan bespreking op eenzelfde forum van verslagen kinderrechten	10
HET HORIZONTAAL BELEID	13
1. Uitgangspunten van een inclusief Vlaams kinderrechtenbeleid	14
1.1 Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind is juridisch bindend	14
1.2 Het Verdrag is universeel	15
1.3 Het Verdrag is comprehensief	15
1.4 Het Verdrag omvat vier basisbeginselen	15
2. Stand van zaken	16
2.1 Coördinerend minister Kinderrechten	16
2.2 Aanspreekpunten kinderrechten	17
2.3 Kindefectrapportage	18
2.4 Overleg met het Kinderrechtencommissariaat	22
2.5 Bekendmaking bepalingen en beginselen IVRK	23
2.6 Samenwerking met de federale overheid	26
2.7 Internationale samenwerking	27
3. Beleidsconclusies	32
HET VERTICAAL BELEID	33
1. Belang van het kind (art. 3)	36
1.1 Jeugdbeleid	36
1.2 Jeugdzorg	41
1.3 Adoptie	59
1.4 Strategisch Plan Hulp- en dienstverlening aan gedetineerden	60
1.5 Sensibilisering in onderwijs inzake het IVRK	60
1.6 Media/Vlaamse Kijk- en Luisterraad	62

INHOUD

2.	Non-discriminatie (art. 2)	62
2.1	CBGS-onderzoek: Jongeren over bevolking en het migrantenvraagstuk	63
2.2	Het gelijkekansenbeleid en het non-discriminatiebeleid in het onderwijs	63
2.3	Niet-begeleide buitenlandse minderjarigen	70
2.4	Kind en Gezin	74
2.5	Bijzondere jeugdbijstand	77
2.6	SIF-beleid	79
2.7	Radio en televisie voor alle kinderen?	81
3.	Recht op leven, overleven en ontwikkeling (art. 6)	83
3.1	De prenatale ontwikkeling van het kind	83
3.2	Recht op huisvesting	84
3.3	Recht op kind- en jeugdvriendelijk toerisme	85
3.4	Onderwijs	87
3.5	Sociaal Impulsfonds (SIF)	94
3.6	Milieu	98
3.7	Mobiliteit	100
3.8	Recht op gezondheid	106
3.9	Sport	116
3.10	Cultuur	119
3.11	Kindermishandeling	120
3.12	Internationale samenwerking	122
3.13	Media	124
4.	Participatie van het kind (art. 12)	126
4.1	CBGS - Onderzoek leefsituatie jongeren	126
4.2	Gelijke kansen in Vlaanderen	129
4.3	Jeugdwerk	129
4.4	Onderwijs	133
4.5	Stedelijk beleid	141
4.6	Huisvesting	141
4.7	Kinderopvang	142
4.8	Media	142
5.	Beleidsaanbevelingen	143

INHOUD

SYNTHESE

145

1.	Algemeen	146
2.	Het horizontaal beleid	146
3.	Het verticaal beleid	148
3.1	Recht om jong te zijn	148
3.2	Recht om geholpen te worden	149
3.3	Recht op verkeersveiligheid, mobiliteit en slachtofferhulp	150
3.4	Recht op onderwijs	150
3.5	Recht op aangepaste informatie	151
3.6	Recht op participatie	152

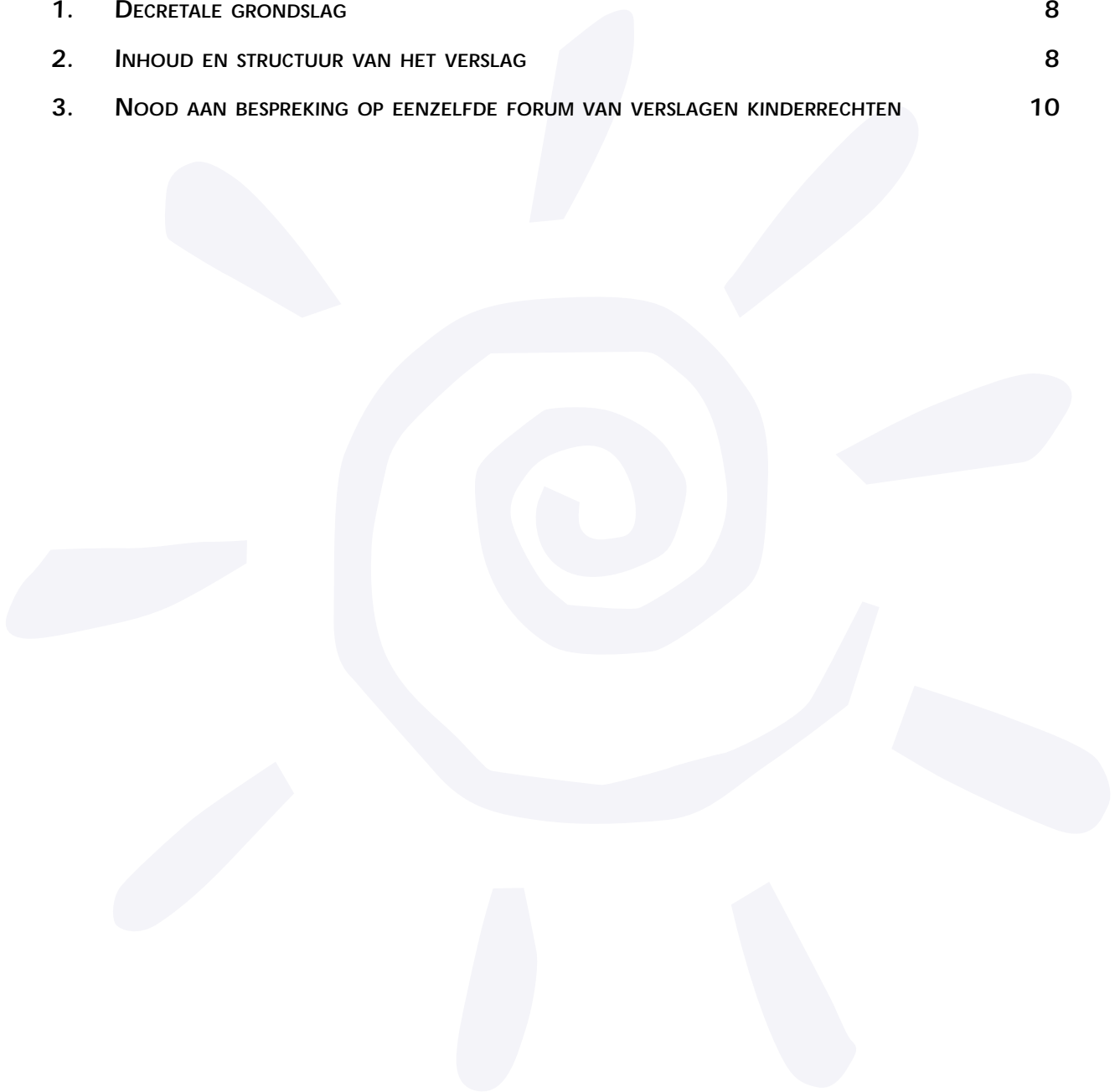
BIJLAGEN

155

1.	Aanspreekpunten kinderrechten	156
2.	Methodiek kindeffectrapport	160
3.	Leden Kinderrechtencoalitie	167
4.	Bijdrage Kinderrechtencoalitie	169
4.1	De Kinderrechtencoalitie Vlaanderen vzw	169
4.2	Voorstelling ledenorganisaties	174

INLEIDING

1.	DECRETALE GRONDSLAG	8
2.	INHOUD EN STRUCTUUR VAN HET VERSLAG	8
3.	NOOD AAN BESPREKING OP EENZELFDE FORUM VAN VERSLAGEN KINDERRECHTEN	10

1. Decretale grondslag

Het jaarverslag van de Vlaamse regering inzake de rechten van het kind geeft uitvoering aan het decreet van 15 juli 1997 houdende instelling van het kindeffectrapport en de toetsing van het regeringsbeleid aan de naleving van de rechten van het kind, in het vervolg 'het KER-decreet'.

Wat betreft de algemene opzet van het KER-decreet lezen we in de parlementaire voorbereiding:

'Net als voor het decreetsvoorstel over de oprichting van een Kinderrechtencommissariaat, is het VN-Verdrag voor de Rechten van het Kind de aanleiding geweest voor dit voorstel van decreet. Het decreetsvoorstel wil de Vlaamse regering een duidelijk mandaat geven om werk te maken van kinderrechten. Zowel de regering als parlement engageren zich tot een gezamenlijk project waar elkeen zijn verantwoordelijkheid opneemt. Niemand zal nog ontkennen dat er gezocht moet naar antwoorden op de vraag welke waarde onze samenleving hecht aan de positie van kinderen. De plaats die kinderen innemen, verdient ook de politieke aandacht.' (eigen onderlijning) (Parl. St., 1996-1997, 657, nr. 3, 4)

Uit de parlementaire voorbereiding van het KER-decreet blijkt dus zeer duidelijk dat het decreet kadert in de implementatie van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK). Daarbij heeft men de regering een duidelijk mandaat gegeven om de positie van kinderen en dus ook om de rechten van kinderen op de politieke agenda te plaatsen.

Artikel 3 van het KER-decreet schetst het algemeen kader:

'Art. 3. Het regeringsbeleid wordt overeenkomstig de bepalingen van dit decreet getoetst op de naleving van het Verdrag.'

De decretale basis voor deze jaarlijkse verslaggeving vinden we met name in de artikel 6 van het decreet.

'Art. 6. De regering maakt jaarlijks, vóór 30 september, aan het Vlaams Parlement en aan de Kinderrechtencommissaris een schriftelijk verslag over omtrent de implementatie van het Verdrag.'

2. Inhoud en structuur van het verslag

Voor de samenstelling van dit verslag werd een beroep gedaan op 24 administraties en instellingen van de Vlaamse Gemeenschap. Deze hebben zich via de aanduiding van een aanspreekpunt Kinderrechten geëngageerd om bij te dragen tot de jaarlijkse verslaggeving van de regering aan het Vlaams Parlement en de Kinderrechtencommissaris omtrent de implementatie van de rechten van het kind in het Vlaamse regeringsbeleid. Ze zijn van oordeel dat hun bevoegdheid raakpunten heeft met de rechten van het kind.

Deze jaarlijkse verslaggeving is een belangrijke graadmeter om de betrokkenheid van deze beleidsdomeinen op de rechten van het kind na te gaan. De betrokkenheid is verbeterd t.o.v. vorig jaar. Een goed voorbeeld zien we bij de VSV, de Vlaamse Stichting Verkeerskunde. Daarom gevraagd door de coördinerende administratie hebben ze hun engagement om de rechten van het kind mee op te volgen bevestigd en versterkt.

Dit jaar hebben we van iedereen, enkele na een herinnering, een bijdrage en/of een antwoord ontvangen. Dat maakt dat het voorliggende rapport een grote verscheidenheid aan materies behandelt waarvoor de Vlaamse Gemeenschap bevoegd is. Naast de voor kinderen en jongeren traditionele bevoegdheden komen ook huisvesting, milieu, media en mobiliteit aan bod.

Voor wat betreft het onderwijs zien we via de Vlaamse Onderwijsraad ook een actieve medewerking vanwege de verschillende onderwijskoepels die in de VLOR vertegenwoordigd zijn. Men kan immers moeilijk beweren dat ook zij niet (mede)verantwoordelijk zijn voor de implementatie van het IVRK.

Wel is het zo dat in principe alleen aan de Vlaamse administraties en overheidsinstellingen een bijdrage aan deze verslaggeving wordt gevraagd. Dat koepels uit andere sectoren dan het onderwijs niet betrokken zijn, heeft te maken met het feit dat zij niet via een overheidsinstelling vertegenwoordigd zijn.

Verder is de medewerking door de meeste aanspreekpunten toch een waarborg voor de inclusiviteit van het kinderrechtenbeleid dat inderdaad niet kan noch mag beperkt blijven tot jeugd, welzijn en onderwijs. Mobiliteit is bijvoorbeeld voor kinderen een thema dat bijna letterlijk van levensbelang is.

Voor dit verslag werd dezelfde structuur gebruikt als voor het vorige verslag.

In een hoofdstuk 'horizontaal beleid' wordt het gecoördineerde, inclusieve beleid inzake de rechten van het kind toegelicht van de coördinerend minister Kinderrechten.

In een hoofdstuk 'verticaal beleid' worden de diverse maatregelen, die al dan niet expliciet verband houden met de rechten van het kind, toegelicht die binnen de diverse beleidsdomeinen werden genomen. Deze toelichting gebeurt aan de hand van de vier basisbeginselen van het IVRK: het belang van het kind (art. 3), non-discriminatie (art. 2), het recht op leven, overleven en ontwikkeling (art. 6) en de participatie van het kind (art. 12). De toelevering van de gegevens m.b.t. de diverse domeinen is gebeurd door de 24 aanspreekpunten Kinderrechten.

Deze indeling lijkt ons zinvoller dan degene die voorkomt in het decreet zelf¹. Naar aanleiding van de bespreking van het vorige verslag bleken Vlaams Parlement en Kinderrechtencommissaris het erover eens te zijn dat de gekozen structuur de leesbaarheid en de coherentie van het verslag verhoogd heeft.

De Kinderrechtencommissaris merkte in haar commentaar op het vorige verslag op dat de decretale vereisten wel belangrijk zijn voor de inhoudelijke toets van het verslag, bijvoorbeeld op het vlak van de welzijnsindicatoren en het gebruik van het KER als beleidsinstrument.

Voor wat de vraag betreft van het decreet naar de indicatoren kan verwezen worden naar bestaande publicaties die reeds voorhanden zijn bij o.m. het CBGS, Kind en Gezin, de afdeling Jeugd en Sport, de administraties Gezin en Maatschappelijk Welzijn en Gezondheidszorg en het departement Onderwijs. Ook het Kinderrechtencommissariaat heeft in deze zeker een opdracht. In dit verband verwijzen we naar het 'Onderzoek Leefsituatie Jongeren' dat door het CBGS uitgevoerd wordt in samenwerking met het Kinderrechtencommissariaat. Een van de doelstellingen van het onderzoek, in hoofde van het CBGS, is met name te komen tot 'indicatoren van het welzijn van jongeren'. Verder zal in de nog te verschijnen publicatie ook een afzonderlijk hoofdstuk met demografische gegevens voor Vlaanderen opgenomen worden, waarbij het kind als eenheid van analyse zal genomen worden. In dit verband kan ook verwezen worden naar onderzoeksresultaten uit diverse beleidsdomeinen (onderwijs, huisvesting, ...) die in de loop van het verslag aan bod komen.

De implementatie van het KER wordt verder behandeld.

Verder is het belangrijk aan te geven dat dit jaarverslag handelt over de periode vanaf 1 april 2000 tot en met 31 maart 2001, wat niet wegneemt dat terloops reeds recentere informatie werd verwerkt.

¹Art. 7. Het verslag zoals vermeld in artikel 6, omvat minstens de volgende elementen:

1. de maatregelen genomen ter verwezenlijking van de rechten gewaarborgd bij het Verdrag;
2. elke nuttige informatie in verband met de eerbiediging van het beginsel van niet-discriminatie van het kind en in verband met het recht van het kind om zelf bepaalde handelingen te stellen alsmede met zijn recht op inspraak;
3. gezondheids- en welzijnsindicatoren;
4. aspecten met betrekking tot het onderwijs, de vrije tijd en culturele activiteiten;
5. bijzondere maatregelen inzake de bescherming van het kind;
6. een jaarlijkse evaluatie van het instrument van de effectrapportage en de verhouding van de kindeffectrapportage ten aanzien van de emancipatie-effectrapportage.

Art. 9. Het verslag zoals bedoeld is in de artikelen 6 en 8 wordt vergezeld van de door de regering geformuleerde specifieke beleidsconclusies.'

3. Nood aan bespreking op eenzelfde forum van verslagen kinderrechten

Het vorige, tweede jaarverslag van de Vlaamse regering maakte op 30 november 2000 het voorwerp uit van een gedachtewisseling in de commissie Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen van het Vlaams Parlement. De leden van deze commissie ontvingen een kopie van het verslag. Het regeringsverslag werd niet opgenomen in de parlementaire stukken. In principe zijn de Vlaamse volksvertegenwoordigers die geen deel uitmaken van deze commissie dan ook niet op de hoogte van de inhoud van het regeringsverslag.

Het jaarverslag van de Kinderrechtencommissaris daarentegen wordt besproken in de plenaire vergadering van het Vlaams Parlement en verschijnt als parlementair stuk.

Het jaarverslag van de Vlaamse regering over de eerbiediging van de rechten van het kind in die landen en regio's waarmee Vlaanderen een samenwerkingsakkoord heeft mee afgesloten², dient niet voorgelegd te worden aan de Kinderrechtencommissaris. Het wordt besproken in de commissie bevoegd voor buitenlands beleid.

Hieruit blijkt dat de jaarverslagen van de regering en de Kinderrechtencommissaris niet op gelijke voet worden behandeld. Daarenboven gebeurt de behandeling ervan zeer versnipperd wat niet bijdraagt tot een inclusieve bespreking vanuit de invalshoek van de rechten van het kind.

Verder is ook de periode van indiening van de verschillende verslagen zeer verschillend. Het voorliggende verslag moet ingediend worden vóór 30 september, het verslag omtrent de internationale samenwerking vóór 31 maart en voor dat van de Kinderrechtencommissaris is er geen datum voorzien. De Kinderrechtencommissaris stelt haar verslag voor op 20 november, dag voor de rechten van het kind.

In dit verband kan vermeld worden dat de werkgroep 'Rechten van het kind' in haar verslag d.d. 12 juli de aanbeveling gedaan heeft 'dat de regering de Senaat jaarlijks voor 20 november, de dag van de rechten van het kind, een syntheseverslag zou voorleggen over de obstakels en de vooruitgang inzake de kinderrechten.' (eigen onderlijning)

Naar aanleiding van de bespreking van de vorige verslagen werd reeds gepleit voor een gezamenlijke bespreking op eenzelfde forum van de verschillende verslagen, zonder daarmee evenwel afbreuk te doen aan de finaliteit van de betrokken verslagen. Zo zou de mogelijkheid kunnen gecreëerd worden om, naar aanleiding van de dag voor de rechten van het kind op 20 november, een jaarlijks debat inzake kinderrechten te voeren. Daarbij kunnen we verwijzen naar de commentaren die gemaakt door de Kinderrechtencommissaris en verschillende Vlaamse volksvertegenwoordigers enerzijds en de eigen beleidsconclusie in het tweede verslag anderzijds. Op basis van deze commentaren mag men aannemen dat iedereen het eens is over de wenselijkheid van een gezamenlijke jaarlijkse bespreking van de verslagen.

De wijze waarop deze jaarlijkse bespreking van de verslagen dan wel zou moeten georganiseerd worden, is uiteraard de bevoegdheid van de Vlaams Parlement zelf. We hebben akte genomen van het antwoord van de Kinderrechtencommissaris dat het onderzocht wordt door de diensten van het Vlaams Parlement. Verder weze nog aangestipt dat tijdens de commissiebesprekingen van het eerste en tweede jaarverslag verschillende mogelijkheden werden aangehaald: plenaire bespreking, commissie ad hoc, afzonderlijke bespreking in de diverse bevoegde commissies.

²Art. 8 KER-decreet

De Vlaamse regering juicht het toe dat zowel de Kinderrechtencommissaris als verschillende Vlaamse volksvertegenwoordigers voorstander zijn van een gezamenlijke bespreking van de verschillende verslagen. De Vlaamse regering vraagt het Parlement om een wijziging van het KER-decreet en met name van de indieningsdata in overweging te nemen zodat een gezamenlijke bespreking van verslagen vergemakkelijkt zou worden. In die zin kan ze zich aansluiten bij de bemerking van de Vlaamse Kinderrechtencommissaris dat het aangewezen zou zijn dat afspraken zouden gemaakt worden omtrent de commentaar op het regeringsverslag door het Vlaams Parlement en het Kinderrechtencommissariaat, gezien het decreet daaromtrent geen regeling bevat. Wel is het alleszins reeds positief dat het verslag van de regering 'beantwoord' wordt in de vorm van een gedachtewisseling in het Parlement of een schriftelijk commentaar van de Kinderrechtencommissaris.

HET HORIZONTALAAL BELEID

1. UITGANGSPUNTEN VAN EEN INCLUSIEF VLAAMS KINDERRECHTENBELEID	14
1.1 Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind is juridisch bindend	14
1.2 Het Verdrag is universeel	15
1.3 Het Verdrag is comprehensief	15
1.4 Het Verdrag omvat vier basisbeginselen	15
2. STAND VAN ZAKEN	16
2.1 Coördinerend minister Kinderrechten	16
2.2 Aanspreekpunten kinderrechten	17
2.3 Kindeffectrapportage	18
• KER media d.d. 29 mei 2000	18
• Opstelling handleiding en methodiek KER	18
• Integratie van het KER in het bestaande besluitvormingsproces	19
• Uitbreiding toepassing KER tot alle bevoegdheden	21
• CBGS-onderzoek - Onderzoek Leefsituatie Jongeren	22
2.4 Overleg met het Kinderrechtencommissariaat	22
2.5 Bekendmaking bepalingen en beginselen IVRK	23
• Verspreiding verslag	23
• Kinderrechtencoalitie Vlaanderen	23
• Centrum voor de Rechten van het Kind	25
• Subsidiëring Kinderrechtenfestival 2000 en verspreiding informatiedragers	26
• Kinderrechtencommissariaat	26
2.6 Samenwerking met de federale overheid	26
• Interministeriële Conferentie voor het Kind en de Jeugd - Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind	26
2.7 Internationale samenwerking	27
• Het facultatief protocol over kinderhandel, kinderprostitutie en kinderpornografie bij het Verdrag inzake de Rechten van het Kind	27
• UNGASS/Speciale zitting van de VN over kinderen	28
• Niet-ratificatie van het IVRK door de V.S.	31
3. BELEIDSCONCLUSIES	32

1. Uitgangspunten van een inclusief Vlaams kinderrechtenbeleid³

1.1 Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind is juridisch bindend

Op 26 januari 1990 heeft België het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind ondertekend. Bij decreet van 15 mei 1991 heeft het Vlaams Parlement het Verdrag goedgekeurd. Het Verdrag is in België **effectief in werking getreden op 16 januari 1992**.

In artikel 4 van het Verdrag vindt men in een notendop waartoe de verdragssluitende staat zich verbindt.

De tekst van deze bepaling luidt als volgt:

'Art. 4. De Staten die partij zijn, nemen alle passende wettelijke, bestuurlijke en andere maatregelen om de in dit Verdrag erkende rechten te verwezenlijken. Ten aanzien van economische, sociale en culturele rechten nemen de Staten die partij zijn deze maatregelen in de ruimste mate waarin de hun ter beschikking staande middelen dit toelaten en, indien nodig, in het kader van internationale samenwerking.'

Dit is eigenlijk de omschrijving van het doel van een inclusief kinderrechtenbeleid. Het kinderrechtenbeleid streeft ernaar dat de staat **alle passende maatregelen** neemt om de verwezenlijking van de door het Verdrag gewaarborgde rechten te waarborgen.

Het feit dat alle 'passende' maatregelen dienen genomen te worden, houdt in dat de verwezenlijking van het Verdrag steeds een groeiproces zal zijn. Wat passend is, hangt immers (ook) samen met een bepaalde tijdsgeest, de ontwikkelingsgraad van een bepaalde samenleving, ... Dit laatste komt verder tot uiting in de volgende zinsnede van artikel 4 waarin verwezen wordt naar de ter beschikking staande middelen van de staat. De verwijzing naar het middel van de internationale samenwerking wijst de welvarende landen op hun verantwoordelijkheid voor o.m. de kansen op leven, overleven en ontwikkeling van kinderen in die landen die zelf niet over de nodige bestaansmiddelen beschikken. Niet dat de welvarende landen daardoor een recht van inmenging zouden hebben in deze laatste landen. Wel betekent dit dat de minst welvarende landen op basis van deze bepaling het recht hebben een beroep te doen op internationale samenwerking. De verslaggeving over de eerbiediging van de rechten van het kind waarmee Vlaanderen een internationaal samenwerkingsakkoord heeft afgesloten, maakt, zoals gezegd, het voorwerp uit van een ander verslag. Uit artikel 4 van het Verdrag blijkt het belang van ontwikkelingssamenwerking binnen een inclusief kinderrechtenbeleid.

Uit het gebruik van het woord 'passend' en de verwijzing naar de bestaansmiddelen van de staat, die uiteraard stéeds beperkt zijn, afleiden dat rechten van kinderen geen enkele universele waarde zouden hebben, zou evenwel lijnrecht ingaan tegen het Verdrag zelf. De verwijzing in artikel 4 naar de bestaansmiddelen van de staat slaat op de economische, sociale en culturele rechten. Deze zijn niet van minder tel maar zijn wel in niet onbelangrijke mate een internationale verantwoordelijkheid. Het woord 'passend' wil zeggen dat de overheid, gegeven de omstandigheden, telkens opnieuw zal moeten nagaan wat de meest passende maatregelen zijn om de rechten van kinderen te waarborgen. Het betreft eigenlijk een **continu zoekproces**. Het zoekproces dient te gebeuren in een dialoog tussen het Vlaams Parlement, het Kinderrechtencommissariaat, het middenveld, de Vlaamse overheid en de kinderen zelf. De bij decreet van 15 juli 1997 (houdende instelling van het kindeffectrapport en de toetsing van het regeringsbeleid aan de naleving van de rechten van het kind) ingevoerde rapportages zijn dan middelen om dat zoekproces gestalte te geven.

³Het betreft hier grotendeels een herhaling van wat onder deze hoofding reeds werd geschreven in het vorige verslag. Juist omdat het om uitgangspunten gaat, vonden we het essentieel om deze hier te herhalen en deze hier en daar te actualiseren.

Ook het IVRK is overigens het resultaat van een vergelijkbaar zoekproces, een zoekproces dat zeker niet alleen het resultaat was van onderhandelingen tussen diplomaten en regeringsdelegaties. De totstandkoming is in belangrijke mate het werk geweest van **internationale NGO's**. Vandaar dat NGO's, 'kinderrechtencoalities' zo'n belangrijke rol kunnen vervullen bij de implementatie van het IVRK.

Ook nu gaat dat zoekproces nog voort. Als resultaat daarvan kunnen zgn. **facultatieve protocollen** afgesloten worden. Heden zijn er twee die evenwel door België nog niet zijn goedgekeurd of geratificeerd. Het betreft het facultatief protocol over de kinderhandel, kinderprostitutie en kinderpornografie bij het Verdrag inzake de Rechten van het Kind en dat over kinderen in gewapende conflicten, beide goedgekeurd door de Algemene Vergadering van de VN op 16 mei 2000 (zie verder).

1.2 Het Verdrag is universeel

Het kinderrechtenverdrag werd door de bijna volledige Algemene Vergadering van de Verenigde Naties geratificeerd. Alleen de Verenigde Staten van Amerika en Somalië zijn geen partij bij het Verdrag.

Zo is het kinderrechtenverdrag het **meest universeel geratificeerde mensenrechtenverdrag** geworden dat op dit moment van toepassing is.

1.3 Het Verdrag is comprehensief

Het Verdrag bevat een allesomvattende of comprehensieve visie op de rechten van kinderen.

In alle situaties waarin kinderen betrokken zijn of kunnen zijn, moet de naleving van de rechten van het kind, zoals omschreven door het Verdrag, verzekerd zijn. Het Verdrag moet als **één geheel** beschouwd worden. De bepalingen en beginselen zijn onderling afhankelijk.

De comprehensiviteit of de allesomvattendheid van het Verdrag houdt in dat voor **alle Vlaamse bevoegdheden** moet nagegaan worden wat de effecten zijn van de genomen maatregelen op kinderen en jongeren. Zeker voor harde(re) sectoren zoals ruimtelijke ordening, milieu en mobiliteit blijkt dat nog een nieuw gegeven te zijn. Dat neemt niet weg dat deze sectoren zeer essentieel zijn in de leefwereld van kinderen en jongeren.

1.4 Het Verdrag omvat vier basisbeginselen

Het Verdrag zelf omvat vier basisbeginselen: het belang van het kind (art. 3), het non-discriminatiebeginsel (art. 2), het recht op leven, overleven en ontwikkeling van het kind (art. 6) en het recht op participatie (art. 12). Deze beginselen zijn horizontaal van aard. Ze lopen doorheen alle bevoegdheden. Ze versterken het alomvattende karakter van het Verdrag. Die vier beginselen moeten ook in die zin begrepen worden dat ze onderling samenhangen en het ene niet zonder of tegen het andere in kan gerealiseerd worden.

Bij alle maatregelen betreffende kinderen moet het **belang van het kind** prioritair zijn. De ouders dragen de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de opvoeding en de ontwikkeling van het kind. De overheid moet hen bij die verantwoordelijkheid ondersteunen. Als de ouders of andere verantwoordelijken in gebreke blijven, moet de overheid de nodige maatregelen treffen (zie art. 5 en 18). Het belang van het kind moet samen met de andere beginselen gelezen worden. Zo moet bij de invulling van het belang van het kind rekening gehouden worden met de mening van het kind. De ouders moeten het kind passende leiding en begeleiding geven bij de uitoefening van zijn rechten die in het Verdrag erkend zijn, op een wijze die verenigbaar is met de zich ontwikkelende vermogens van het kind (zie art. 5).

Het **non-discriminatiebeginsel** wil dat in het gevoerde beleid geen onderscheid tussen kinderen zou gemaakt worden op basis van afkomst, geslacht, ... Dat is eigenlijk niet meer dan de toepassing van het algemene non-discriminatiebeginsel uit mensenrechtenverdragen op personen jonger dan 18 jaar. Het beleid kan echter ook verder gaan. Een emanciperend kinderrechtenbeleid pakt ook ongeoorloofde discriminaties tussen minder- en meerderjarigen aan. Er is sprake van een ongeoorloofde discriminatie, telkens als de persoon jonger dan 18 niet als een volwaardige mens aanzien wordt. Positieve discriminatie van de minderjarige is geoorloofd. Hoe jonger het kind is, hoe positiever die discriminatie moet zijn. Er moet dan des te meer rekening gehouden worden met de kwetsbaarheid en de daarmee gepaard gaande nood aan zorg van het kind of de nood aan fysieke en psychische ruimte om tot participatie te kunnen komen.

Het principiële **recht op leven, overleven en ontwikkeling** omvat o.m. het recht van het kind op bescherming tegen mishandeling door de ouders of door degenen die de verantwoordelijkheid dragen voor de zorg van het kind, en op de nodige preventieve en curatieve maatregelen (zie art. 19, 32-36), het recht op een behoorlijke levensstandaard, de primaire verantwoordelijkheid van de ouders hiervoor en de plicht van de overheid om de passende maatregelen te nemen (zie art. 27). Verder vindt dit beginsel zeer concreet toepassing in het recht op gezondheidszorg en het recht op onderwijs van het kind.

Het laatste en misschien ook het meest uitdagende beginsel van het IVRK is het **recht op participatie** van het kind. We beschouwen het recht op inspraak van de burger als een verworvenheid van onze moderne democratische samenleving. Vanuit het reeds geciteerde non-discriminatiebeginsel heeft de overheid de opdracht erop toe te zien dat iedereen, dus ook het kind ongeacht zijn/haar afkomst en dat zonder onderscheid, van dat recht op inspraak gebruik kan maken.

Het recht van het kind op participatie is het recht van het kind om zijn mening te kennen te geven en het recht dat deze mening rekening gehouden. Artikel 12 van het IVRK stelt dat passend belang moet worden gehecht aan de mening van het kind in overeenstemming met zijn leeftijd en rijpheid. Andere zelfbeschikkingsrechten die het Verdrag in hoofde van het kind erkent, zijn o.m. het recht op toegang tot passende informatie (zie art. 13 en 17), het recht op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst (art. 14), het recht op vrijheid van vereniging (art. 15), het recht op privacy (art. 16)

2. Stand van zaken

2.1 Coördinerend minister Kinderrechten

Sinds 18 februari 1997 is er binnen de Vlaamse regering een minister die belast is met de coördinatie van het Vlaams beleid inzake kinderrechten. Bij beslissing van de Vlaamse regering van 15 oktober 1999 heeft deze Vlaamse regering de Vlaamse minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen daartoe aangeduid.

Deze coördinerend minister Kinderrechten staat in voor de opvolging van de implementatie van de rechten van het kind, zoals gewaarborgd in het IVRK, door de verschillende beleidsdomeinen van de Vlaamse Gemeenschap.

Het Vlaams kinderrechtenbeleid is dan ook bij uitstek inclusief.

Deze inclusiviteit wordt o.m. gewaarborgd door de inbreng van de 24 aanspreekpunten kinderrechten die doorheen bijna alle bevoegdheden van de Vlaamse Gemeenschap werden aangeduid (zie verder). De bevindingen van deze aanspreekpunten dienen als basis voor het voorliggende verslag.

Daar waar de verslaggeving een toetsing achteraf is, is de kindeffectrapportage bedoeld als een pro-actief instrument om de effecten van beleidsvoornemens op de rechten van kinderen vóór de goedkeuring ervan na te gaan. De kindeffectrapportage is dan ook een centraal middel voor de realisatie van een inclusief beleid inzake kinderrechten.

De begroting 2001 voorziet een budget van 210.709,50 euro (8,5 mio frank) voor subsidies voor aanmoediging, organisatie en ontwikkeling van activiteiten inzake kinderrechten. Dit geeft de coördinerend minister Kinderrechten de mogelijkheid om haar beleid meer structureel vorm te geven.

Ook het internationale aspect van het kinderrechtenbeleid mag niet onderschat worden. Enerzijds is er de vijfjaarlijkse rapportage aan het VN-Comité voor de Rechten van het Kind. Anderzijds was er in de voorbije periode de voorbereiding van de VN-kindertop/de bijzondere zitting van de VN over kinderen.

2.2 Aanspreekpunten kinderrechten

Via haar aanspreekpunt kinderrechten staat de administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn (GMW) in voor de ondersteuning van het beleid van de coördinerend minister Kinderrechten. In het kader van deze jaarlijkse verslaggeving van de Vlaamse regering aan het Vlaams Parlement en de Kinderrechtencommissaris werden eind 1998 aanspreekpunten Kinderrechten aangeduid in de administraties en instellingen van de Vlaamse overheid die een band hebben met de rechten van het kind. Zij kregen als opdracht 'de door het decreet vereiste gegevens aan te leveren'. De coördinatie van deze werkzaamheden gebeurt door GMW.

Als bijlage gaat de lijst van **24 aanspreekpunten Kinderrechten**.

De aanspreekpunten Kinderrechten komen ongeveer tweemaandelijks samen. De verschillende aspecten van het kinderrechtenbeleid komen op deze vergaderingen aan bod: jaarlijkse verslaggeving, opstelling 'handleiding en methodiek kindeffectrapport (KER)', VN-kindertop, ...

Naast de voorbereiding van de jaarverslagen is het ook belangrijk om aan **netwerkontwikkeling** te doen. Traditioneel wordt netwerkontwikkeling beschouwd als een techniek of strategie eigen aan het middenveld. Toch moge het voor iedereen duidelijk zijn dat deze strategie ook binnen de (Vlaamse) overheid uitermate toepasbaar is. Netwerkontwikkeling en sensibilisering van de verschillende bevoegdheden voor de rechten van het kind gaan immers hand in hand.

Tweemaal per jaar wordt er overlegd met de **Kinderrechtencommissaris**. Het is een technisch overleg dat kadert in de noodzakelijke netwerkontwikkeling en sensibilisering.

In de toekomst is het wellicht ook wenselijk om een overleg te organiseren tussen de aanspreekpunten en de **Kinderrechtencoalitie**, die sinds december 2000 wordt gesubsidieerd (zie verder).

Een echt **inclusief kinderrechtenbeleid** is maar mogelijk als de verschillende bevoegdheden actief betrokken zijn. De aanspreekpunten verzekeren de verankering van het kinderrechtenbeleid in de meest diverse bevoegdheden van de Vlaamse Gemeenschap. Ook de hardere/gewestelijke sectoren, zoals huisvesting, leefmilieu en media zijn binnen deze groep vertegenwoordigd.

Om dat te kunnen realiseren is het noodzakelijk dat de verschillende aanspreekpunten kinderrechten daartoe de nodige tijd en ruimte hebben. De Kinderrechtencommissaris schreef daaromtrent een brief aan het College van Secretarissen-generaal van de Vlaamse Gemeenschap. Ze kreeg op haar vraag een positief antwoord maar het is niet duidelijk of het ook werkelijk effect heeft gehad. Voor de 24 aanspreekpunten Kinderrechten is het een bijkomende opdracht. Alleen de aanspreekpunten van de coördinerende administratie GMW en van Kind en Gezin zijn voor de opdracht voltijds vrijgesteld. Een voltijdse vrijstelling is zeker niet wenselijk in hoofde van alle aanspreekpunten. Voor de meeste is het essentiëler om voldoende verankerd te blijven in de eigen bevoegdheid om vanuit die expertise de band met de rechten van het kind te leggen. Het is dan ook zoeken naar een delicaat evenwicht. Het **statuut** van 'aanspreekpunt Kinderrechten' behoeft alleszins nog nadere omschrijving.

2.3 Kindeffectrapportage

KER media d.d. 29 mei 2000

Naar aanleiding van de wijziging van sommige bepalingen van de Vlaamse decreten betreffende de radio-omroep en de televisie, gecoördineerd op 25 januari 1995 (landelijke radio-omroep) werd door de administratie Media een kindeffectrapport opgesteld. Het kwam op 19 mei 2000 op de Vlaamse regering. De decreetswijziging had tot doel landelijke commerciële radio-omroepen mogelijk te maken. In het KER wordt dit gelinkt aan het recht op informatie zoals bepaald in art. 13 van het IVRK. De beschermende bepalingen t.a.v. minderjarigen blijven ongewijzigd (zie verder).

Opstelling handleiding en methodiek KER

De afwezigheid van een KER wordt vaak in verband gebracht met het gebrek aan methodiek.

In het vorig jaarverslag werd, aansluitend bij de beleidsnota 2000-2004 Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen, de volgende beleidsconclusie geformuleerd:

'3. De Vlaamse regering zal onderzoeken hoe het KER op een efficiënte en niet-bureaucratische manier in het wetgevend en besluitvormingsproces kan ingeschoven worden.'

Zoals tijdens de bespreking van het tweede verslag in het Vlaams Parlement door de coördinerend minister Kinderrechten aangekondigd, werd een werkgroep opgericht voor de verdere implementatie van het KER en werd nog begin 2001 een methodiek voor een hanteerbaar KER voorgesteld.

Voor de samenstelling van de werkgroep KER werd een beroep gedaan op de expertise van de Jeugdparagraaf Antwerpen, het wetenschappelijk onderzoek Jeugdeffectrapportage, en de aanspreekpunten kinderrechten van het CBGS, de VLOR, Kind en Gezin en de administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn. De concrete redactie gebeurde door deze laatste. De Deskundige Commissie inzake KER gaf haar advies op 21 maart 2001. De Kinderrechtencommissaris was betrokken als waarnemer.

Herhaaldelijk wees de Kinderrechtencommissaris op de ondermaatse toepassing van het KER. De opstelling van een tweede KER doet zeker niets af aan deze vaststelling. De Kinderrechtencommissaris is van oordeel dat het ontbreken van een KER-methodiek geen reden mag zijn om geen kindeffectrapport op te maken. Terecht stelt ze dat het niet de bedoeling is om terzake wetenschappelijke rapporten af te leveren. *'Het gaat veeleer om het verwerven van een reflex om bij beslissingen die de belangen van kinderen kunnen raken, vooraf te gaan stilstaan bij de mogelijke gevolgen op kinderen. Het is met andere woorden een opgelegde oefening in kindgerichtheid'* (zie Jaarverslag 1999-2000 van het Kinderrechtencommissariaat, p. 115).

Met de uitwerking van een methodiek willen we de betrokkenen een **hulpmiddel** aanbieden. De zogenaamde 'opgelegde oefening in kindgerichtheid' is immers niet steeds zo eenvoudig te verwezenlijken.

Het is niet de bedoeling dit instrument dwingend op te leggen. We willen op de eerste plaats tegemoetkomen aan de verzuchting dat er geen methodiek voorhanden is. Dit is overigens niet abnormaal. Op het ogenblik is Vlaanderen immers blijkbaar nog steeds de enige regio waar de kindeffectrapportage wettelijk verplicht is. Daardoor is de ervaring die voorhanden is zeer beperkt. Ook andere effectrapportages zoals de emancipatie-effectrapportage bevinden zich nog eerder in de onderzoeksfase. Door deze handleiding en de bijgaande methodiek willen we vermijden dat de kindeffectrapportage op het onderzoeksniveau blijft steken. We wensen vanuit de praktijk te vertrekken. Uiteraard blijft het de taak van het wetenschappelijk onderzoek om het denkkader verder te ontwikkelen.

Een andere reden waarom we het instrument niet dwingend willen opleggen is dat iedere minister en/of administratie de vrijheid moet krijgen om de oefening inzake kindgerichtheid grondiger uit te voeren dan wordt voorgesteld in het instrument.

Het effectief gebruiken van het instrument biedt de mogelijkheid om ervaring op te doen en de methodiek zo verder te verfijnen. Daarvoor is het evenwel essentieel dat iedere bevoegde minister zijn verantwoordelijkheid neemt en zich bij het voorbereiden van een voorontwerp van decreet afvraagt wat de gevolgen zijn van de voorgenomen beslissing op kinderen. De KER kan immers een belangrijk middel worden bij het versterken van de positie van het kind in onze samenleving.

Op 27 april 2001 heeft de Vlaamse regering op voorstel van de coördinerend minister Kinderrechten kennis genomen van de 'handleiding en methodiek KER'. Als bijlage gaat de vragenlijst die als instrument KER voorgesteld werd. De coördinerend minister zal het document, in overleg met de betrokkenen, op regelmatige basis actualiseren.

Integratie van het KER in het bestaande besluitvormingsproces

Hoe vroeger, hoe beter

De ervaring van de Jeugdparagraaf te Antwerpen leert dat het KER het best ingebouwd wordt in bestaande procedures. Zo slaagt men er best in de meerwaarde van de inbreng van kinderen en jongeren te valoriseren. De Jeugdparagraaf wordt bijvoorbeeld zeer stelselmatig toegepast in het domein van de ruimtelijke ordening. Het betrekken van jongeren in de voorgeschreven overlegprocedures werd positief geëvalueerd en inspireerde tot vernieuwende ideeën.

Kindeffectrapportage draagt bij tot de kwaliteit van de regelgeving. Het rekening houden met de bijzondere behoeften van kinderen en jongeren is een unieke gelegenheid om de beleidsbeslissing in kwestie meer af te stemmen op de beoogde effecten op kinderen, maar ook in het algemeen op alle burgers. De opmaak van een KER zal dan ook voor de volwassen burgers een meerwaarde betekenen.

Er moet dan ook voor gezorgd worden dat het KER op een zo goed mogelijke wijze in het besluitvormingsproces geïntegreerd wordt. In principe moet elk ontwerp van decreet dat het belang van het kind kennelijk rechtstreeks raakt vergezeld worden van een kindeffectrapport en dat op het ogenblik van de indiening in het Vlaams Parlement. De regering kan van deze verplichting afwijken na advies van de Deskundige Commissie. Als men het advies van de Deskundige Commissie inwint, moet men dat advies kunnen voorleggen wanneer men de Raad van State om advies vraagt.

Om inhoudelijke en procedurele redenen moet de beoordeling van de noodzakelijkheid van een KER gebeuren vóórdat de bevoegde minister aan de regering de principiële goedkeuring van het voorontwerp van decreet en de machtiging voor het inwinnen van het advies van de Raad van State vraagt. De doelstelling van het KER is de ontwerpen van decreet vanuit een proactieve invalshoek te toetsen aan de belangen en de rechten van het kind. De oefening inzake kindgerichtheid wordt dan ook het best zo vroeg mogelijk gedaan. Door het KER tijdig uit te voeren, kunnen de resultaten van deze oefening nog verwerkt worden in het wetgevend proces. Na het advies van de Raad van State mogen in de tekst van het ontwerp van decreet geen inhoudelijke wijzigingen meer worden aangebracht.

De bevoegde minister beoordeelt het belang van het kind

Het oprichtingsbesluit van de Deskundige Commissie van 14 juli 1998⁴ verleent aan de bevoegde minister machtiging om het advies van de deskundige commissie in te winnen, indien hij van oordeel is dat het ontwerp van decreet het rechtstreeks belang van het kind raakt én hij een afwijking van de verplichting tot opmaak van een KER wenselijk acht.

⁴ Besluit van de Vlaamse regering van 14 juli 1998 tot oprichting van de deskundige commissie bedoeld in artikel 4, tweede lid van het decreet van 15 juli 1997 houdende instelling van het kindeffectrapport en de toetsing van het regeringsbeleid aan de naleving van de rechten van het kind, zoals gewijzigd bij het besluit van de Vlaamse regering van 27 oktober 1998 (B.S. 28.08.1998 en 16.12.1998).

Bij het inschatten van de gevolgen van het voorontwerp van decreet voor het kind heeft hij de volgende beslissingsmogelijkheden:

- Als het voorontwerp van decreet het belang van het kind kennelijk niet rechtstreeks raakt, is er geen KER vereist.
De bevoegde minister deelt zijn beslissing mee naar aanleiding van de principiële goedkeuring van het voorontwerp van decreet aan de Vlaamse regering en aan de coördinerend minister Kinderrechten, de Vlaamse minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen.
- Als het voorontwerp van decreet het belang van het kind kennelijk wel rechtstreeks raakt, is een KER vereist.
 - De bevoegde minister laat een KER opmaken en bezorgt dat document aan de regering en de coördinerend minister Kinderrechten naar aanleiding van de principiële goedkeuring van het voorontwerp van decreet door de regering.
 - De bevoegde minister acht de opmaak van een KER niet wenselijk en hij vraagt het advies van de Deskundige Commissie. Op basis van het niet-bindend advies van de Deskundige Commissie kan de bevoegde minister nog een KER laten opmaken of niet. De minister bezorgt het advies van de Deskundige Commissie en desgevallend het KER aan de regering naar aanleiding van de principiële goedkeuring door de regering van het voorontwerp en de machtiging aan de minister om het advies van de Raad van State in te winnen.

Neemt de bevoegde minister geen beslissing over de kennelijk rechtstreekse band met het belang van het kind en laat hij dus geen KER opmaken, kan de coördinerend minister Kinderrechten dat aankarten tijdens de beraadslaging van de Vlaamse regering. Ook de Raad van State zal zich buigen over de vraag of de vereiste adviezen zijn ingewonnen. Het Vlaams Parlement heeft hierin, bijgestaan door het Kinderrechtencommissariaat, het laatste toezicht.

Overeenkomstig artikel 5 van het oprichtingsbesluit van de Deskundige Commissie adviseert de commissie de bevoegde minister binnen de door hem gestelde termijn, die niet korter kan zijn dan vijftien werkdagen en niet langer dan dertig werkdagen. De gestelde termijn gaat in nadat de voorzitter van de Deskundige Commissie het verzoek van de bevoegde minister heeft ontvangen.

De bevoegde administratie maakt het KER op

Voor de opmaak van het kindeffectrapport kan de regering, volgens artikel 4, laatste lid, van het KER-decreet een beroep doen op haar administratie of een overeenkomst sluiten met één of meerdere centra, gespecialiseerd in effectrapportage.

De eerste doelstelling van het KER is het sensibiliseren van degenen die betrokken zijn bij het opmaken van voorontwerpen van decreet die voor kinderen van rechtstreeks belang zijn. Het is dan ook belangrijk dat de administratie rekening houdt met de invalshoek van het kind bij de voorbereiding.

Het decreet stelt inderdaad dat de regering voor de opmaak van een KER een beroep kan doen op een centrum, gespecialiseerd in effectrapportage. Dit is echter niet steeds mogelijk wegens allerlei redenen (tijdsdruk, begroting, ...). Soms is het juist ook een groot voordeel dat de bevoegde ambtenaren zelf belast worden met de opmaak van het KER. Zo maken ze zich vertrouwd met de invalshoek van het kind. In de bestaande gelijkaardige rapportages wordt meestal ook gekozen voor deze werkwijze. We denken o.m. aan de Jeugdparagraaf Antwerpen, het onderzoek Jeugdeffectrapportage Brussel, de emancipatie-effectrapportage, de toetsing van de adviezen van de VLOR aan de kinderrechten.

Naarmate de betrokken ambtenaren beter gevormd en gesensibiliseerd zijn, zal de kwaliteit van het KER toenemen. Het is immers niet de bedoeling van het KER om grote wetenschappelijke onderzoeken op te zetten. Wel wil het KER bewerkstelligen dat bij de opmaak van regelgeving, in casu van ontwerpen van decreet, rekening wordt gehouden met de kindgerichte invalshoek. Het is dan ook wenselijk dat niet alleen de bevoegde administratie maar ook de bevoegde ambtenaar/dossierbehandelaar het KER opmaakt. Het aanspreekpunt Kinderrechten van de administratie in kwestie heeft de functie van coach. Een lijst van deze aanspreekpunten kinderrechten is als bijlage bijgevoegd.

Sensibilisering, opvolging en coördinatie door de coördinerend minister en de aanspreekpunten Kinderrechten

De methodiek en de handleiding zijn op de eerste plaats bedoeld om de persoon te ondersteunen die een KER moet opmaken.

Voor de ontwikkeling van het KER is het belangrijk dat de gegevens over de noodzaak van een KER of over het advies van de Deskundige Commissie centraal gevolgd worden.

Dat jaarlijks verslag geeft de **coördinerend minister Kinderrechten** de mogelijkheid om de uitvoering van de verplichting tot opmaak van een KER te volgen. Enerzijds zal dat de gelegenheid bieden om de ervaring die reeds werd opgedaan samen te brengen. Anderzijds zal een inventaris kunnen opgevoerd worden van de moeilijkheden die zich voordeden. Het verslag zal zo nodig ook aanbevelingen bevatten om de toepassing van het KER verder te verbeteren.

Bij de Vlaamse Gemeenschap bestaat er nu reeds een netwerk van meer dan 20 **aanspreekpunten Kinderrechten** in evenveel administraties en instellingen die bijdragen tot het jaarlijks verslag van de Vlaamse regering inzake kinderrechten. Sinds 1998 leveren zij daarvoor de vereiste gegevens. Zo worden zij uitgenodigd om vanuit hun eigen beleidsdomein de belangen en rechten van kinderen te behartigen. Zoals de jaarlijkse verslaggeving is ook het KER een instrument dat tot doel heeft het beleid af te stemmen op het Verdrag. In tegenstelling tot de verslaggeving die per definitie achteraf gebeurt, vraagt het KER dat gevolgen op voorhand ingeschat worden. Het KER zal de diverse beleidsdomeinen stimuleren om zich in hun beleid op een proactieve(re) manier te richten naar het Verdrag.

Het spreekt dan ook voor zich dat deze ambtenaren het best de nodige tijd en ruimte krijgen om het KER voor wat betreft hun bevoegdheidsdomein in de praktijk om te zetten en zich hieromtrent te vormen en te informeren. Aan de aanspreekpunten Kinderrechten van de Vlaamse Gemeenschap zal dan ook de opdracht gegeven worden om de toepassing van het KER op te volgen. Als multidisciplinaire collegagroep van ambtenaren zullen zij in dat kader de kindeffectrapportage en haar toepassing volgen.

Uitbreiding toepassing KER tot alle bevoegdheden

Ook tijdens de bespreking van het vorige verslag in het Vlaams Parlement heeft de coördinerend minister aangekondigd om **alle Vlaamse bevoegdheden** in één keer aan de KER-verplichting te onderwerpen, eenmaal handleiding en methodiek beschikbaar zijn.

Om voldoende ervaring op te kunnen doen, is het belangrijk dat het toepassingsgebied van het KER voldoende ruim is. Zo kan het verruimen van de expertise en van de ervaring een sneeuwbaaleffect krijgen.

Artikel 11 van het KER-decreet schrijft een jaarlijkse uitbreiding voor van de bevoegdheden waarop het KER van toepassing is en dit tot uiterlijk 5 jaar na de inwerkingtreding van het decreet, d.i. tegen uiterlijk 17 oktober 2002. Een laatste keer gebeurde dat bij besluit van de Vlaamse regering van 19 januari 1999 tot bepaling van de bevoegdheden waarvoor de verplichting tot opmaak van een kind-effectrapport wordt opgelegd.

De vraag die van verschillende kanten, ook van parlementaire zijde, werd gesteld om de KER-verplichting uit te breiden tot **voorstellen van decreet** kan wellicht beter beantwoord worden door het Parlement zelf.

Het onderwerpen aan een KER van alle voorontwerpen van decreet die van belang zijn voor kinderen is evenwel een eerste en noodzakelijke stap in de uitvoering van het regeerakkoord waar het verwijst naar een '*verdere uitwerking van een degelijke kindereffectrapportering op alle beleidsniveaus*'.

Ook op 27 april 2000 heeft de Vlaamse regering, op voorstel van de coördinerend minister Kinderrechten, principieel besloten tot de uitbreiding van het KER tot alle bevoegdheden van de Vlaamse Gemeenschap. Op 13 juli 2001 heeft de Vlaamse regering het besluit dat het KER, zoals decretaal voorzien invoert voor alle Vlaamse bevoegdheidsdomeinen definitief goedgekeurd. Het KER-decreet voert het KER inderdaad in voor die ontwerpen van decreet die kennelijk het belang van het kind rechtstreeks raken.

De coördinerend minister Kinderrechten zal nauwkeurig toezien op de naleving van de KER-verplichting, zoals uitgevoerd door het besluit van 13 juli 2001. Daaromtrent zal in de volgende jaarverslagen verder gerapporteerd worden.

CBGS-onderzoek - Onderzoek Leefsituatie Jongeren

D.m.v. het Onderzoek Leefsituatie Jongeren (zie verder), dat het Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie (CBGS) in samenwerking met het Kinderrechtencommissariaat uitvoert, wil het CBGS tegemoet komen aan de nood aan systematisch verzamelde gegevens over de leefsituatie van kinderen en jongeren. Voor het onderzoek werd ervoor geopteerd zowel kinderen uit de basisschool (n = 722) als jongeren uit het secundair onderwijs (n = 1233) te bevragen. In totaal werkten 1995 10 tot 18-jarigen mee aan het onderzoek. De respons van de ouders bedroeg 60%. De gegevens werden verzameld met draagbare computers, met de computer aided personal interview (CAPI)-methode in de periode maart-juni 2000. Zowel de kinderen als de jongeren hadden het bevragingssysteem snel onder de knie en werkten enthousiast mee. Binnen de beleidslijn om methodieken te ontwikkelen om op een eenvoudige, efficiënte en uniforme wijze aan kindeffectrapportage te doen is dit gegeven niet onbelangrijk. De CAPI-methode biedt een mogelijkheid om kinderen zelf bij kindeffectrapportage te betrekken, wat vanuit participatie en emancipatie van kinderen een belangrijk gegeven is.

2.4 Overleg met het Kinderrechtencommissariaat

Samen met het KER-decreet, dat deze verslaggeving heeft ingevoerd, heeft het Vlaamse Parlement ook het decreet m.b.t. het Kinderrechtencommissariaat goedgekeurd. De bedoeling van beide decreten was de implementatie van het IVRK te waarborgen. Het Kinderrechtencommissariaat kreeg de decretale opdracht om de rechten van het kind te verdedigen en de belangen van het kind te behartigen.

Het is dan ook essentieel voor een kinderrechtenbeleid om de Kinderrechtencommissaris te betrekken daar waar de rechten van het kind aan de orde zijn. Vandaar is het belangrijk dat de Vlaamse overheid ook een beroep kan doen op de **expertise** van het Kinderrechtencommissariaat, zonder daarmee afbreuk te doen aan de autonomie van de Kinderrechtencommissaris. Als adviserend lid maakte het Kinderrechtencommissariaat deel uit van allerlei werkgroepen. Naast het overleg met de aanspreekpunten Kinderrechten denken we onder meer aan Centrale Commissie Integrale Jeugdhulp, de Reflexiegroep Jeugdbeleid, de werkgroep KER, de werkgroep Niet-begeleide Minderjarigen (ICEM/werkgroep opvangbeleid), VLOR, en allerlei stuurgroepen zoals 'Stuurgroep Steunpunt Leerlingenparticipatie', 'Stuurgroep Onderzoek naar de woonsituatie, woonbehoeften en woonwensen van jongeren', ...

De standpunten en adviezen van het Kinderrechtencommissariaat zijn verder o.m. terug te vinden in het commentaar op deze verslaggeving en in het jaarverslag van het Kinderrechtencommissariaat zelf alsook op hun website en in de parlementaire stukken. Deze documenten bevatten een massa expertise inzake kinderrechten toegepast op de meest diverse domeinen. In het kader van een inclusief kinder-rechtenbeleid vormen deze standpunten en adviezen een belangrijke leidraad. We dienen wel vast te stellen dat adviezen die betrekking hebben op een bepaalde bevoegdheid niet steeds bekend zijn bij de betrokken personen.

Het is dan ook wenselijk om het gevoerde beleid verder af te stemmen op de adviezen van het Kinderrechtencommissariaat, met respect weliswaar voor de wederzijdse autonomie en de eigen beleidsruimte.

2.5 Bekendmaking bepalingen en beginselen IVRK

In artikel 42 van het IVRK verbinden de verdragsstaten er zich toe de bepalingen en beginselen van het IVRK op passende en doeltreffende wijze algemeen bekend te maken en dat zowel bij volwassenen als bij kinderen.

Verspreiding verslag

Artikel 44, 6 schrijft voor dat de vijfjaarlijkse verslagen algemeen beschikbaar moeten zijn. Naar analogie en in het kader van de bekendmaking van de bepalingen en beginselen van het IVRK is een ruimere verspreiding van de jaarverslagen van de regering inzake kinderrechten wenselijk.

Het **internet** biedt de mogelijkheid om informatie op een zeer gebruiksvriendelijke manier ter beschikking te stellen. Het heeft als grote voordeel dat het juridische en maatschappelijke onderscheid tussen minder- en meerderjarigen hier niet speelt. Het internet is dan ook een ideaal instrument om informatie aangaande kinderrechten ter beschikking van de bevolking te stellen. Zo is het vorig verslag beschikbaar op de website van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (<http://www.wvc.vlaanderen.be/kinderrechten>). Deze website m.b.t. kinderrechten van de Vlaamse overheid wordt nog verder uitgebouwd. De regelgeving inzake kinderrechten is te raadplegen via de databank van het welzijnsrecht 'Juriwel' (<http://www.wvc.vlaanderen.be/juriwel>)

Andere interessante websites inzake kinderrechten zijn onder meer die van het Gemeenschaps-onderwijs (<http://www.argo.be/ond/ccv/rechtvhk.htm>) en die van het Kinderrechtencommissariaat (<http://www.kinderrechtencommissariaat.be>).

Daarnaast moet nog opgemerkt worden dat het vorige verslag in tegenstelling tot het eerste **gedrukt** is geweest en verspreid bij geïnteresseerden waaronder de leden van de Kinderrechtencoalitie.

Kinderrechtencoalitie Vlaanderen

De Kinderrechtencoalitie is een relatief jonge organisatie. Ze werd opgericht in 1996 op initiatief van Defence for Children Vlaanderen (DCI). De toenmalige coalitie stond open voor iedereen die begaan was met kinderrechten: samen met een aantal NGO's kwamen vertegenwoordigers van de universiteiten, van de overheid en privé-personen samen voor onderling overleg en uitgebreide informatieoverdracht. Het was netwerken in een zeer eenvoudige vorm die een tijdlang aan de behoeften voldeed. Maar gaandeweg nam de nood aan een duidelijker kader toe, zodat een tweetal her-structureringen werden doorgevoerd.

Als gevolg daarvan ziet de Kinderrechtencoalitie anno 2001 er als volgt uit. Ten eerste werd in 1999 geopteerd voor een louter NGO-karakter. De onderliggende principes van de meeste NGO's sluiten immers nauw bij elkaar aan. Ondanks de rijke verscheidenheid is er sprake van een zekere overeenstemming in de onderliggende doelstelling en de richtinggevende principes. Op één of andere wijze is het al deze NGO's om de belangen en het welzijn van kinderen te doen. Of nog: deze NGO's eisen meer respect voor de rechten van het kind. De missie van de Kinderrechtencoalitie Vlaanderen om op lange termijn al deze NGO's samen te brengen voor overleg, informatie-uitwisseling en gezamenlijke actie. Ze gaan ervan uit dat het creëren van een bindmiddel of een forum - zoals dat ook in andere landen bestaat - de impact en de slagkracht zal bevorderen. Door de krachten te bundelen, realiseert men meer. Een sterk netwerk geeft een structuur om als gezamenlijke gesprekspartner naar buiten te treden, wat op zijn beurt de emancipatie van kinderen ten goede moet komen. Maar een tweede reden voor deze keuze is het gegeven dat NGO's door hun onafhankelijkheid en door hun rechtstreekse betrokkenheid op de doelgroep en het veld, een specifieke perspectief hanteren in vergelijking met de andere actoren. Enerzijds beschikken ze over de mogelijkheid om vanuit hun aparte positie op een kritische wijze het beleid en de bestaande situatie te analyseren. Maar anderzijds zijn ze gericht op maatschappelijke actie en willen ze als volwaardige gesprekspartner een constructieve bijdrage leveren aan dit beleid. Door enkel de NGO's als leden toe te laten, verkreeg de coalitie een duidelijker profiel naar de buitenwereld toe en konden de objectieven scherper worden afgelijnd. Op zijn beurt moet dit leiden tot een grotere efficiëntie en gezamenlijke stellingname.

Ten tweede heeft de coalitie in december 2000 een vzw-statuut verworven zodat ze als een volwaardig rechtspersoon door het leven gaat. De leden komen tweemaandelijks samen in de Algemene Vergadering. Het dagelijks bestuur wordt waargenomen door de Raad van Beheer, vier organisaties die met een rotatiesysteem worden verkozen voor twee jaar. Met de steun van de Vlaamse en federale overheid kon onlangs een eerste personeelslid worden aangeworven voor het secretariaat en de coördinatie.

Voorlopig zijn er 17 ledenorganisaties aangesloten. Als bijlage gaat de lijst. Het is de intentie van de Kinderrechtencoalitie om dit ledenaantal uit te breiden via een intense wervingscampagne. Terecht worden aan het lidmaatschap de volgende voorwaarden gekoppeld. Organisaties die lid willen worden van de Kinderrechtencoalitie, moeten zowel het IVRK als de doelstellingen van de coalitie onderschrijven. Ook mogen hun eigen doelstellingen en/of werking op geen enkele manier in conflict komen met de vier meest fundamentele principes van het IVRK.

Sinds december 2000 wordt de Kinderrechtencoalitie Vlaanderen door de Vlaamse overheid financieel ondersteund. De coördinerend minister Kinderrechten heeft op de begroting 2000 voor een jaar een subsidie verleend van 29.747,22 euro (1.200.000 frank) voor:

- het uitoefenen van een daadwerkelijk en efficiënt toezicht op de toepassing en de naleving van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) vanuit de Vlaamse NGO-wereld bekeken
- het actief en constructief bijdragen tot de rapportages van en in Vlaanderen inzake de naleving van het IVRK
- het actief bijdragen tot de promotie door de Vlaamse NGO's van de rechten van het kind
- het bijdragen tot een betere afstemming van het Vlaamse beleid op de noden en verwachtingen van kinderen.

Activiteiten waar de Kinderrechtencoalitie in haar bijdrage naar verwijst zijn:

- de contacten via de dagelijkse werking tussen de ledenorganisaties
- formele en informele contacten met de Vlaamse en federale overheid het Kinderrechtencommissariaat, de parlementsleden, de *Coordination des ONG pour les droits de l'enfant* (CODE – de Franstalige tegenhanger van de coalitie), de *internationale NGO-group for the Convention on the Rights of the Child*

- de organisatie van 'Open Fora'. Dit Forum staat open voor iedereen, dus ook voor diegenen die geen lid (kunnen) zijn - o.a. individuele geïnteresseerden, semi-overheden, universiteiten, het Kinderrechtencommissariaat, enz. Het is immers de bedoeling om de dialoog tussen de NGO's en de andere partners te bevorderen. Gastsprekers op het terrein worden uitgenodigd om dieper in te gaan op een bepaald thema rond kinderrechten. Overleg en discussie tussen de sprekers en de aanwezigen kan dan leiden tot een boeiende verheldering en het vinden van nieuwe bronnen om de naleving van de kinderrechten een ruimere toepassing te geven. 'Ruimte voor kinderen' en 'Kinderrechten in een internationale context' zijn voorbeelden van besproken onderwerpen
- de 'Say yes campagne' in de aanloop naar de VN-kindertop, haar inbreng op de voorbereidende coördinatievergaderingen, het NGO-standpunt, ...
- het alternatief NGO-rapport, alternatief voor het Belgisch regeringsrapport dat in mei 1999 werd ingediend. Op basis van o.m. dat document zal het Comité voor de Rechten van het kind aan België bijkomende vragen stellen. De bespreking van het Belgisch rapport is voorzien voor mei/juni 2002.

De subsidiëring door de federale overheid dient voor de opmaak van het alternatief NGO-rapport.

De coördinerend minister verwacht van de coalitie dat deze op korte termijn actief op zoek gaat naar nieuwe leden. Daarbij kan bij wijze van voorbeeld kan gedacht worden aan organisaties uit het jeugdwerk, het onderwijs en de vierdewereldbeweging.

Aan de Kinderrechtencoalitie Vlaanderen werd gevraagd een eigen bijdrage te maken voor dit jaarverslag. Het mogelijk maken van de werking van deze organisatie maakt immers deel van het door de regering en het door de coördinerend minister gevoerde beleid. Verder mag naar analogie met het alternatief Belgisch NGO-rapport hopelijk ook een alternatief Vlaams NGO-rapport verwacht worden voor dit regeringsverslag.

Centrum voor de Rechten van het Kind

Het Centrum voor de Rechten van het Kind werd opgericht in 1978 en wordt geleid door Prof. E. Verhellen. Het Centrum is als functionele entiteit verbonden aan de Vakgroep Sociale, Culturele en Vrijtijdsagogiek, Faculteit Psychologische en Pedagogische Wetenschappen van de Universiteit Gent. Het Centrum voor de Rechten van het Kind richt zijn aandacht op de positie van kinderen in de samenleving en vertrekt vanuit de vaststelling dat kinderen recht hebben op respect voor hun eigenheid. Centraal in het gehanteerde kinderrechtenconcept staat de aandacht voor maatschappelijke veranderingen en evoluties van de (rechts)positie van kinderen. Opvallend hierbij is de wisselwerking tussen de maatschappelijke norm en de juridische norm waarbij deze laatste als een middel aangewend wordt om te ijveren voor een betere maatschappelijke positie van het kind.

Het Centrum wenst zich duidelijk te kaderen in de uitvoering van artikel 42 IVRK.

De coördinerend minister heeft beslist om, vanuit de nieuwe basisallocatie 'subsidies voor aanmoediging, organisatie en ontwikkeling van activiteiten inzake kinderrechten' op de begroting 2001, voor een jaar een niet-gereguleerde subsidie van 99.157,41 euro (4.000.000 frank) toe te kennen aan het Centrum voor de Rechten van het Kind - Universiteit Gent. Deze subsidie zal dienen voor:

- het aanvullen van de Kinderrechtengids (KIDS) met minstens twee afleveringen van in totaal minstens 400 pagina's
- het vervolgen van de uitgave van het Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten met minstens vijf gewone nummers met een globaal volume van 200 pagina's
- het organiseren van minstens twee vormingsinitiatieven met een minimumbereik van 20 à 25 deelnemers per initiatief en de uitgave van één vormingsgerelateerde publicatie
- het opstellen van twee substantiële beleidsadviezen omtrent thema's die, na overleg, door de coördinerend minister Kinderrechten te bepalen zijn.

Subsidiëring Kinderrechtenfestival 2000 en verspreiding informatiedragers Kinderrechtencommissariaat

Kinderrechtenfestival 2000

Zoals voorgaande jaren kon het Kinderrechtenfestival ook in 2000 rekenen op subsidies vanwege de Vlaamse overheid, nl. van de Vlaamse ministers van Jeugd en van Welzijn voor respectievelijk 24.789,36 en 12.394,68 euro (1.000.000 en 500.000 frank). Het conceptuele werk gebeurt voor het grootste deel door het Kinderrechtencommissariaat dat de coördinatie en de leiding van de stuurgroep verzorgt die bestaat uit organisaties van het Vlaamse kinderrechtenveld.

De doelstellingen van het Kinderrechtenfestival 2000 waren:

- kinderen informeren over hun rechten
- kinderen op een interactieve en speelse manier bewust maken van hun competentie voor het uitvoeren van hun rechten in hun buurt/gemeente en de schroom wegnemen om die rechten effectief uit te oefenen
- volwassenen bewust maken van de rechten van kinderen in de gemeente en van de competentie van kinderen om die rechten uit te oefenen
- een kindvriendelijk emancipatorisch lokaal kinderbeleid stimuleren.

Ook het Kinderrechtenfestival 2001 kan verder op de steun van de Vlaamse Gemeenschap rekenen. De steun van de Vlaamse Gemeenschap zal dan 49.578,70 euro (2.000.000 frank) bedragen door een bijkomende steun vanuit Kind en Gezin ten belope van 12.394,68 euro (500.000 frank).

Verspreiding informatiedragers Kinderrechtencommissariaat

De Vlaamse overheid heeft, in het kader van artikel 42, het voorbije jaar actief meegewerkt aan de verspreiding van de folders en affiches van het Kinderrechtencommissariaat. De documentatie werd, in uitvoering van de afspraak tussen de Kinderrechtencommissaris en de Vlaamse ministers van respectievelijk Onderwijs, Jeugd en Welzijn via de bevoegde administraties bezorgd aan het jeugdwerk, de welzijnsvoorzieningen en de onderwijsinstellingen. Het ging o.m. om de bekendmakingfolders van het Kinderrechtencommissariaat voor kinderen en jongeren, de jongerenjaarkrant, folder en affiche voor het Kinderrechtenfestival (2000 en 2001). Hiervan werd overigens reeds melding gemaakt in het jaarverslag 1999-2000 van het Kinderrechtencommissariaat.

2.6 Samenwerking met de federale overheid

Interministeriële Conferentie voor het Kind en de Jeugd - Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind

Op 18 december 1996 werd door het Overlegcomité van de Federale regering en de Gemeenschaps- en Gewestregeringen, op voorstel van de toenmalige Ministers-presidenten van de Vlaamse en van de Franse Gemeenschapsregering, de Intergouvernementele Conferentie voor de bescherming van de rechten van het kind opgericht. Deze Interministeriële Conferentie was een overlegorgaan dat zich onder meer boog over de opvolging van de voorstellen van de Nationale Commissie tegen Seksuele uitbuiting van Kinderen en over de Belgische rapporten over de toepassing van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind (vanaf het tweede rapport).

Bij het aantreden van de nieuwe regering werd deze Interministeriële Conferentie omgevormd tot de Interministeriële Conferentie voor het Kind en de Jeugd.

Voor de Vlaamse regering maken de Vlaamse minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen en de Vlaamse minister van Cultuur, Jeugd, Sport, Brusselse aangelegenheden en Ontwikkelings-samenwerking deel uit van deze Interministeriële Conferentie.

Op 19 juli 2001 werd de Interministeriële Conferentie voor het Kind en de Jeugd door de Minister van Justitie samengeroepen. Twee werkgroepen werden opgericht: de ene met het oog op het sluiten van een **samenwerkingsakkoord** tot oprichting van een nieuwe Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind en de andere met het oog op de **voorbereiding van de voorstelling van het tweede Belgische rapport** aan het VN-Comité voor de rechten van het kind, gepland in juni 2002.

Het is de bedoeling om in de nieuwe Nationale Commissie o.m. NGO's, de universiteiten, de Kinderrechtencommissaris, de gemeenten en provincies een plaats te geven. Verder zou de Commissie ook een autonoom statuut krijgen met een eigen secretariaat en voorzitter. In deze deelt de Vlaamse regering de bekommernis van de Kinderrechtencommissaris dat in de Nationale Commissie plaats dient te zijn voor de NGO's en liefst een volwaardige plaats.

2.7 Internationale samenwerking

De implementatie van het IVRK is niet alleen een verantwoordelijkheid van de individuele verdragsstaten van de VN. Ingevolge het IVRK zelf is dat ook een gezamenlijke, internationale verantwoordelijkheid. Een van de sterkste wijzen is het afsluiten van aanvullende protocollen bij het IVRK. Zoals hierboven vermeld zijn er twee die overigens door België nog moeten goedgekeurd en geratificeerd worden. Daarnaast is een internationale conferentie als de VN-kindertop/bijzondere vergadering van de VN over kinderen die voorzien was voor 19-21 september een mogelijkheid om tot internationale afspraken te komen omtrent de implementatie van het IVRK. Omwille van de tragische gebeurtenissen te New York werd deze top evenwel uitgesteld, zonder nieuwe datum te bepalen. Het blijkt wel de vaste wil van de VN en van Unicef te zijn om de top nog te laten doorgaan.

Het facultatief protocol over kinderhandel, kinderprostitutie en kinderpornografie bij het Verdrag inzake de Rechten van het Kind

Het facultatief protocol over kinderhandel, kinderprostitutie en kinderpornografie bij het Verdrag inzake de Rechten van het Kind heeft in tegenstelling tot dat over kindsoldaten ook betrekking op de bevoegdheden van de Gemeenschappen.

Op voorstel van de Vlaamse minister bevoegd voor Buitenlands Beleid en de coördinerend minister Kinderrechten heeft de Vlaamse regering op 14 juli 2000:

- het protocol goedgekeurd
- de federale overheid gemachtigd het protocol mede namens de Vlaamse Gemeenschap te ondertekenen
- de Vlaamse minister van Welzijn belast de rapportage over het facultatief protocol op zich te nemen, in samenspraak met de Vlaamse minister bevoegd voor buitenlands beleid.

De federale regering heeft het protocol ondertekend op 6 september 2000.

De artikelen 8 en 9 van het protocol hebben betrekking op onderwijs, welzijn en de preventieve gezondheidszorg. Deze bepalingen handelen over de vereiste professionele vorming en de nood aan bescherming en preventie.

Artikel 12 van het protocol voorziet in een rapportage door de Verdragsstaat twee jaar na de inwerkingtreding van het Protocol. Nadien moet de rapportering gebeuren in het kader van de vijfjaarlijkse rapporten die opgemaakt worden bij toepassing van artikel 44 van het Verdrag. Zodoende wordt het toezicht op het protocol geïntegreerd in het algemene toezicht door het VN-Comité voor de Rechten van het Kind op het toepassing van het Verdrag. Op Vlaams niveau zal de opvolging dan ook voortaan gebeuren door de Vlaamse minister van Welzijn als coördinerend minister Kinderrechten.

Het moge evenwel duidelijk zijn dat het protocol nog niet van toepassing is en dat de Vlaamse overheid in deze heeft moeten wachten op de federale overheid.

In dit kader kan verwezen worden naar de aanbeveling in het verslag d.d. 12 juli 2001 van de werkgroep Kinderrechten van de Senaat⁵:

‘De werkgroep verzoekt de regering dit additioneel protocol zo spoedig mogelijk aan Senaat en Kamer ter goedkeuring voor te leggen alsook een spoedige behandeling te vragen in de deelparlementen.’

De facultatieve protocollen moeten evenwel in het Frans én in het Nederlands voorhanden te zijn, wat tot voor kort niet het geval is. Pas eind augustus heeft de Vlaamse Gemeenschap de Nederlandse tekst van het protocol ontvangen. Het was dan ook nog niet mogelijk het protocol voor ratificatie aan het Vlaams Parlement voor te leggen. Voor de Vlaamse regering gaat het hier evenwel om een prioritair dossier. Zo spoedig mogelijk zal de procedure terzake dan ook opgestart worden om het dossier aan het Parlement over te maken.

UNGASS/Speciale zitting van de VN over kinderen

Situering

De Algemene Vergadering van de Verenigde Naties had besloten om van 19 tot en met 21 september 2001 een bijzondere zitting over kinderen te organiseren (UNGASS/United Nations Special Session on Children)⁶. Zoals reeds gezegd, werd deze voor onbepaalde duur uitgesteld.

De bijzondere zitting heeft een dubbele doelstelling:

1) Follow-up van de ‘1990 World Summit for Children’

Op de World Summit for Children/Wereldtop over kinderen in 1990 hebben 71 staten een ‘World declaration on Survival, Protection and Development of Children’ ondertekend en een Actieplan aanvaard om een aantal tijdsgebonden doelstellingen te bereiken.

2) Nieuwe afspraken voor de volgende 10 jaar

De Verdragsstaten worden door de VN uitgenodigd om nieuwe afspraken te maken en nieuwe uitdagingen aan te gaan in het belang van kinderen voor de komende 10 jaar.

Vorbereidende werkzaamheden

Bij de Verenigde Naties is Unicef belast met de concrete en inhoudelijke voorbereiding van de bijzondere zitting. Unicef neemt het secretariaat waar van het ‘Bureau of the Preparatory Committee for the Special Session’. In het voorjaar 2000 heeft Unicef aan de Verdragsstaten gevraagd een nationaal rapport voor te leggen met een overzicht van realisaties in het kader van de in 1990 ondertekende verklaring.

⁵ Parl. St., Senaat, 2000/2001, 2 - 725/1, 81.

⁶ Resoluties 54/93 d.d. 7 december 1999 en 55/26 d.d. 20 november 2000.

Op Belgisch niveau werd deze vraag van Unicef gecoördineerd door het Ministerie van Buitenlandse Zaken/Directie Rechten van de Mens (BUIZA). BUIZA verwerkte de bijdragen van de Gemeenschappen en de federale overheden samen met gegevens uit het tweede Belgisch rapport van mei 1999 betreffende het Verdrag inzake de Rechten van het Kind in het Belgisch rapport. Vooral het rapport in te dienen is er overleg geweest met NGO's in hoofde van de Kinderrechtencoalitie Vlaanderen en de Coördination des ONG pour les droits des enfant. Na de verwerking van de resultaten van dit overleg heeft de minister van Buitenlandse Zaken het Belgisch rapport ingediend bij Unicef.

In de loop van de maand januari 2001 heeft de Belgische regering op vraag van Unicef een speciale vertegenwoordiger voor de bijzondere zitting aangesteld, nl. mevrouw Claire KIRSCHEN, ere-ambassadeur.

De voorbereiding van de bijzondere zitting gebeurde te New York tijdens de vergadering van het zgn. 'Preparatory Committee' (prepcom), waar de Vlaamse Gemeenschap ook aanwezig was.

De deelname van NGO's en van kinderen en adolescenten aan de bijzondere zitting was een belangrijk onderwerp van discussie tijdens de vergaderingen. Na sterk verzet vanwege de VS, Cuba, Soedan en enkele andere landen werd in januari 2001 overeenstemming bereikt over een ontwerpbeslissing die de deelname van NGO's aanvaardt, op voorwaarde dat aan een aantal strikte bepalingen voldaan is. Over de deelname van kinderen aan de bijzondere zitting werd pas in juni 2001 een beslissing genomen. Wel had Unicef reeds in januari de opdracht gekregen om de nodige voorbereidingen te treffen voor de organisatie van een voorafgaand 'Children's forum'. In juni werd dan besloten dat minstens twee kinderen namens het children's forum tot de Algemene Vergadering van de VN zouden kunnen spreken op voet van gelijkheid met de regeringsvertegenwoordigers.

Ondertussen liepen de discussies over het slotdocument. Een eerste 'Draft provisional outcome document – A world fit for children' oogstte heel wat kritiek.

Zowel van NGO-zijde als van regeringszijde was er naast de gebruikelijke lovende woorden toch ook veel kritiek op dit document. Algemeen werd het als te vaag beschouwd. Er werd gevraagd naar korte, concrete, resultaat- en actiegerichte doelstellingen. De meeste landen waren ook van oordeel dat de rechten van het kind als uitgangspunt veel duidelijker aan bod dienden te komen.

De Vlaamse Gemeenschap heeft, via de administraties Gezin en Maatschappelijk Welzijn en Buitenlands Beleid, steeds actief deelgenomen aan de regelmatige voorbereidende coördinatievergaderingen op BUIZA alsook aan de Belgische en Europese coördinatievergaderingen tijdens de prep-coms te New York. Daarbij heeft zij steeds haar standpunt ingebracht zodat het zou kunnen worden opgenomen in het Belgische en EU-standpunt.

Ondertussen werd een nieuwe tekst verspreid. Deze bevat een zeer belangrijke paragraaf aangaande de implementatie van de rechten van het kind maar maakt spijtig genoeg nog steeds het voorwerp uit van informele besprekingen.

Op 27 april 2001 heeft de Vlaamse regering op voorstel van de coördinerend minister Kinderrechten het volgende standpunt goedgekeurd alsmede haar deelname aan de bijzondere zitting :

'Het VN-Verdrag inzake de Rechten van het Kind is het uitgangspunt. De bijzondere zittingen van de algemene vergadering van de VN dienen bij te dragen tot een concrete toepassing van de door het Verdrag gewaarborgde rechten en principes (hoogste belang van het kind, recht op non-discriminatie, recht op participatie en recht op leven, overleven en ontwikkeling). Met de andere Europese partners wordt daarom gepleit om vooral het Comité voor de Rechten van het Kind, dat in het kader van de VN o.m. aan hand van de landenrapporten toeziet op de naleving van het Verdrag, beter te ondersteunen eerder dan een tweede toezichtprocedure in het kader van de VN op gang te brengen. Een tienjaarlijkse wereldtop/bijzondere zitting van de algemene vergadering van de VN over kinderen dient op de eerste plaats dat proces te versterken.

Het *monitoren van de implementatie van de rechten van het kind* door de lidstaten zelf gebeurt het best door de oprichting (op parlementair niveau) van een onafhankelijk Kinderrechtencommissariaat of kinderombudsdienst enerzijds en door de aanduiding van een minister bevoegd voor de opvolging van het beleid inzake kinderen en hun rechten anderzijds. Een Kinderrechtencoalitie, zoals die in verschillende landen reeds bestaat en in Vlaanderen sinds kort gesubsidieerd wordt, kan daarbij voor de inbreng van de expertise en van de ervaring vanuit het middenveld zorgen.

De situatie van kinderen en hun rechten dient bekeken te worden vanuit de *vier basisbeginselen van het Verdrag*.

Aan het 'hoogste belang van het kind' kan aandacht besteed worden via mainstreaming van het beleid. De kindeffectrapportage is een middel dat daartoe meer aandacht zou dienen te krijgen.

Aan het 'recht op non-discriminatie van het kind' kan tegemoet gekomen worden door positieve discriminatie van achtergestelde kinderen en jongeren in het kader van een gelijke kansenbeleid dat specifieke aandacht besteedt aan degenen die allochtoon, arm, gehandicapt, ... zijn.

Het 'recht op participatie van elk kind', gewaarborgd door artikel 12 van het Verdrag, houdt in dat elk kind dat in staat is zijn/haar mening te vormen, het recht heeft die mening vrijelijk te uiten in aangelegenheden die hem/haar betreffen, waarbij aan zijn/haar mening passend belang gehecht wordt in overeenstemming met zijn/haar leeftijd en rijpheid. Het recht op participatie dient daarbij principieel voor elk kind gewaarborgd te worden, ongeacht de leeftijd, afkomst, ...

Het is belangrijk dat onderzocht wordt hoe kinderen aan de bijzondere zitting zelf kunnen deelnemen én hoe aan de mening van kinderen passend belang kan worden gehecht.

Het vierde beginsel, 'het recht op leven, overleven en ontwikkeling'. In dit kader kan verwezen worden naar het recht op een gezond milieu, een goede gezondheid, een veilige (verkeers)omgeving,...

Het Verdrag inzake de Rechten van het Kind vraagt zelf dat de bepalingen en beginselen van het Verdrag bij volwassenen en kinderen zouden bekendgemaakt worden. Het is dan ook zeer wenselijk om het voorstel tot instelling van een *Internationale Dag voor de Rechten van het Kind* mee te ondersteunen.'

De bijzondere zitting werd voorbereid door **regionale conferenties** over de hele wereld. Opvallend daarbij was de actieve inbreng van kinderen en jongeren zelf, bijvoorbeeld in Latijns-Amerika en Afrika. Ook op de conferentie te Berlijn van de Europese en Centraalaziatische landen (15-18 mei 2001) waren de kinderen en jongeren vertegenwoordigd. Zij hadden zich daarop voorbereid op een eigen voorafgaande jongerenconferentie. Op deze voorafgaande jongerenconferentie werd de Vlaming Sam Vandeputte gekozen als hun vertegenwoordiger voor de zitting. Uit de inbreng van de jongeren op de conferentie te Berlijn is vooral gebleken dat kinderen en jongeren als échte ervaringsdeskundigen kunnen beschouwd worden.

Vanuit het belang dat de Vlaamse regering hecht aan de kinderrechteninvalshoek en aan de participatiegedachte was de coördinerend minister Kinderrechten van oordeel dat het wenselijk was om, in tegenstelling tot de meeste andere politieke verantwoordelijken, zelf reeds het Children's Forum op te volgen en de band met de officiële bijzondere zitting te bewaken.

Om die actieve deelname van kinderen en jongeren vanuit België en Vlaanderen te waarborgen, hebben heeft de coördinerend minister samen met de Franse Gemeenschap en de federale overheid een subsidie toegekend aan het Belgisch Comité voor Unicef om in het kader van het project '*What do you think?*' 4 Belgische kinderen, waaronder 2 Vlaamse, te selecteren om naar New York te gaan.

Door aanwezig te zijn bij het kinderforum en bij de opening van de bijzondere zitting was het de bedoeling van de coördinerend minister om de deelnemende kinderen te ondersteunen in hun zorg om au sérieux genomen te worden door de beleidsverantwoordelijken.

Opvolging door het Europees Voorzitterschap

Op initiatief van Frankrijk vond op 20 november 2000 te Parijs voor de eerste maal een vergadering plaats van de ministers van de EU die bevoegd zijn voor het welzijn van kinderen. Een expertenwerkgroep kwam zowel onder het Franse als onder het Zweedse EU-voorzitterschap bijeen. De Franse Gemeenschap die voor de bewuste vergadering van 20 november 2000 uitgenodigd was en daar vertegenwoordigd was door minister Nollet nam het op zich om een gelijkaardige vergadering voor ministers te beleggen. Deze wordt momenteel voorbereid door de drie Gemeenschappen. Deze zal doorgaan in het Egmontpaleis op 9 november 2001. De opvolging i.s.m. de kinderen en jongeren van de afspraken van de VN-kindertop te New York, die zojuist door de gebeurtenissen te New York werd uitgesteld voor onbepaalde duur, is één van de belangrijkste agendapunten samen met de participatie van kinderen.

Niet-ratificatie van het IVRK door de V.S.

Naar aanleiding van de besprekingen m.b.t. het slotdocument voor de bijzondere zitting over kinderen hebben we moeten vaststellen dat we bij de implementatie van het IVRK met een groot probleem kampen. Het minste dat we van een dergelijke topbijeenkomst zouden kunnen verwachten is dan ook dat ze een belangrijke stap voorwaarts zet in de richting van de implementatie van het IVRK. En precies op dat vlak raakten de onderhandelingen in het slop. Ondanks de quasi universele ratificatie van het IVRK bleek tijdens de onderhandelingen dat de rechten van het kind en de vier hoofdbeginselen van het IVRK geen evident uitgangspunt zijn. Op dit moment zijn de V.S. en Somalië, dat lang geen wettige regering heeft gehad, nog de enige landen die het IVRK niet geratificeerd hebben. Eigenlijk is dit onaanvaardbaar zeker als we bemerken dat de V.S. met de nodige media-aandacht de twee aanvullende protocollen aanvaard hebben. Federaal minister van Buitenlandse zaken Minister Michel zou namens België en de EU dan ook de V.S., als natie met een belangrijke mensenrechtentraditie, expliciet moeten aansporen om het IVRK nu ook daadwerkelijk te ratificeren. Gelet op de recente omstandigheden moet wel nog nader bekeken worden hoe een en ander best aangepakt wordt. Het moge duidelijk zijn dat in tegenstelling tot wat bepaalde groepen in de V.S. beweren, het IVRK geenszins gericht is tegen de rechten van de ouders en/of het gezin. Integendeel, voor ieder die even de tijd neemt om het de tekst IVRK erop na te slaan, valt de primordiale rol op die ouders en het gezin krijgen toebedeeld bij de verwezenlijking van de rechten van het kind.

3. Beleidsconclusies

Op basis van het gevoerde horizontale beleid inzake kinderrechten, zoals hierboven beschreven, besluit de Vlaamse regering dat:

- 1) een inclusieve en gezamenlijke bespreking van de verschillende jaarverslagen inzake kinderrechten wenselijk is
- 2) het wenselijk is dat de opdrachten en het statuut van de aanspreekpunten kinderrechten nader omschreven worden en dat zij op voldoende steun (vorming, betrokkenheid bij het besluitvormingsproces, ...) kunnen rekenen
- 3) het aan de coördinerend minister is om in de schoot van de regering toe te zien op de naleving van het KER-besluit van 13 juli 2001 en daarover naar aanleiding van deze jaarlijkse verslaggeving te rapporteren. Verder is het aan de coördinerend minister om op basis van de opgedane ervaring de 'Handleiding en methodiek KER', in overleg met de betrokkenen, regelmatig te actualiseren
- 4) haar beleid verder moet afgestemd worden op de adviezen van het Kinderrechtencommissariaat, met respect voor de wederzijdse autonomie en de eigen beleidsruimte
- 5) bij de oprichting van de nieuwe Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind de NGO's en het Kinderrechtencommissariaat als partners van de federale en gefedereerde overheden moeten betrokken worden
- 6) zij het dossier m.b.t. het facultatief protocol over kinderhandel, kinderprostitutie en kinderpornografie bij het Verdrag inzake de Rechten van het Kind bij prioriteit zal behandelen zodat het Vlaams Parlement zou kunnen overgaan tot de ratificatie
- 7) de coördinerend minister in naam van de Vlaamse regering aan de federale minister van Buitenlandse Zaken zal vragen om, namens België en de EU, aan te dringen bij de V.S. op een spoedige ratificatie van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

HET VERTICAAL BELEID

1. BELANG VAN HET KIND (ART. 3)	36
1.1 Jeugdbeleid	36
• Vlaams jeugd(werk)beleidsplan	36
• Landelijk georganiseerd jeugdwerk	39
1.2 Jeugdzorg	41
• Integrale jeugdhulp	41
• Algemene preventie	47
• Opvoedingsondersteuning	47
• Uitbouw van een laagdrempelige jeugdhulpverlening binnen het algemeen welzijnswerk	51
• Van residentiële naar meer ambulante hulpverlening bij het Vlaams Fonds	51
• Kind en Gezin	53
• Bijzondere jeugdbijstand	56
• Het beleid van de Vlaamse Gemeenschapscommissie inzake welzijn en gezondheid	58
1.3 Adoptie	59
1.4 Strategisch Plan Hulp- en dienstverlening aan gedetineerden	60
1.5 Sensibilisering in onderwijs inzake het IVRK	60
• Moeilijkheden bij de implementatie van het IVRK - beleidsaanbevelingen VLOR	61
1.6 Media/Vlaamse Kijk- en Luisterraad	62
2. NON-DISCRIMINATIE (ART. 2)	62
2.1 CBGS-onderzoek: Jongeren over bevolking en het migrantenvraagstuk	63
2.2 Het gelijkkansenbeleid en het non-discriminatiebeleid in het onderwijs	63
• Aandacht voor specifieke doelgroepen in het onderwijs	64
• Aandachtspunten van de VLOR	69
2.3 Niet-begeleide buitenlandse minderjarigen	70
• Recht op onderwijs	70
• Recht op opvang	70
2.4 Kind en Gezin	74
• Algemeen	74
• Acties naar specifieke groepen	76
2.5 Bijzondere jeugdbijstand	77
• Algemene preventie	77
• Ondersteuningsteams Allochtonen bijzondere jeugdbijstand	78
• Gemeenschapsinstellingen bijzondere jeugdbijstand (GBJ)	78
2.6 SIF-beleid	79
• Verhogen van het pedagogisch draagvlak in kansarme, in het bijzonder allochtone, gezinnen	80
• Verhogen van de zelfredzaamheid van kinderen met een handicap	80
• Verruiming buitenschoolse opvangmogelijkheden voor jonge kinderen zijn kwalitatief en kwantitatief verruimd	80
2.7 Radio en televisie voor alle kinderen?	81
• Radio	81
• Televisie	81
3. RECHT OP LEVEN, OVERLEVEN EN ONTWIKKELING (ART. 6)	83
3.1 De prenatale ontwikkeling van het kind	83
• CBGS-onderzoek: Invloed van moederlijke angst en stress tijdens de zwangerschap	83
• Kind en Gezin - Informeren van aanstaande ouders en ouders van jonge kinderen	83

HET VERTICAAL BELEID

3.2	Recht op huisvesting	84
3.3	Recht op kind- en jeugdvriendelijk toerisme	85
	• Sociaal toerisme	85
	• Subsidies voor de ontwikkeling van de toeristische uitrusting	87
	• Subsidies voor kampeerterrinen en kampeerverblijfparken	87
3.4	Onderwijs	87
	• Kleuteronderwijs	87
	• Leerplicht-leerrecht in het basisonderwijs	88
	• Vorming van leerkrachten	88
	• Ontwikkeling van een leerlingvolgsysteem	89
	• Modulair onderwijs	89
	• Initiatieven om voortijdige uitstroom uit het secundair onderwijs te verminderen	90
	• Begeleiding van het studiekeuzeproces in het secundair onderwijs	91
	• Het watervalstelsel in het onderwijs - Deeltijdse vorming	91
	• Recht op psychische en fysieke integriteit	92
	• Actievere werkvormen in de klas	93
	• Kinderrechten- en mensenrechteneducatie	94
3.5	Sociaal Impulsfonds (SIF)	94
	• Voorzien in begeleidingsmogelijkheden van probleemkinderen en/of probleemgezinnen	94
	• Voorkomen van druggebruik bij jongeren en curatieve begeleiding van druggebruikers	94
	• Een betere ondersteuning van scholen voor het opheffen van onderwijsachterstanden	95
	• Verhoogde aandacht voor kinderen met leermoeilijkheden	96
	• Financiële tussenkomst in de onderwijskosten	96
	• Een gericht en gecoördineerd beleid, door drempelverlaging en verhoging van de dienstverlening en door overleg en netwerkvorming in het werkveld	96
	• Het bieden van de logistieke voorwaarden voor ontspannings- en ontmoetingsmogelijkheden voor kinderen en jongeren	97
	• Verhogen van de weerbaarheid en verzelfstandiging van jongeren, vermindering en voorkomen van risicogedrag bij jongeren door verhoogde participatie aan spel- en sportmogelijkheden, aan de werking van jeugdverenigingen	97
3.6	Milieu	98
	• Milieunormen	98
	• Eerbied voor het leefmilieu	98
3.7	Mobiliteit	100
	• Initiatieven administratie Wegen en Verkeer	100
	• De Vlaamse Vervoersmaatschappij - De lijn	103
	• Initiatieven Vlaamse Stichting Verkeerskunde (VSV)	103
	• Slachtofferhulp: verbreding van de zorg naar minderjarigen	105
3.8	Recht op gezondheid	106
	• Recht op preventieve gezondheidszorg	106
	• Recht op gezondheidsvoorlichting en -educatie	107
	• Voorlichting via radio en televisie	115
3.9	Sport	116
	• Algemeen	116
	• Verlaging van de leeftijdsgrenzen voor wielervedstrijden	117
3.10	Cultuur	119
	• Volksontwikkeling en Bibliotheken	119
	• Beeldende Kunsten en Musea	119

HET VERTICAAL BELEID

• Muziek, Letteren en Podiumkunsten	119
• Samenwerking cultuur – onderwijs	119
3.11 Kindermishandeling	120
• Kind en Gezin	120
• VFSIPH	120
• Bestrijding van kinderseksstoerisme: ontwerp van samenwerkingsakkoord	121
• Voorbereiding wereldcongres Yokohama	122
3.12 Internationale samenwerking	122
• Bilaterale samenwerking	122
• Europese samenwerking	123
• Multilaterale samenwerking	123
• Ontwikkelingssamenwerking	123
• Besluit m.b.t. de internationale samenwerking	124
3.13 Media	124
• Radio	124
• Televisie	125
4. PARTICIPATIE VAN HET KIND (ART. 12)	126
4.1 CBGS - Onderzoek leefsituatie jongeren	126
• Onderzoek Leefsituatie Jongeren	126
• Kinderen en media	128
• Kinderen en de combinatie van beroeps- en gezinsleven	128
4.2 Gelijke kansen in Vlaanderen	129
4.3 Jeugdwerk	129
• Experimenteel of vernieuwend jeugdwerk	129
• Project 'Jongeren maken plannen'	132
• Debat over stemrecht op 16 jaar	133
• Jongereninformatiepunten (Jips)	133
4.4 Onderwijs	133
• Leerlingenparticipatie	133
• Rechtspositie van leerlingen	137
• Welbevinden van leerlingen	138
• Recht op informatie	139
• Aandachtspunten VLOR	140
4.5 Stedelijk beleid	141
4.6 Huisvesting	141
• Onderzoek woonsituatie	141
• Bewonersparticipatie	141
4.7 Kinderopvang	142
4.8 Media	142
• Radio	142
• Televisie	142
5. BELEIDSAANBEVELINGEN	143

1. Belang van het kind (art. 3)

Art. 3 IVRK: *'Bij alle maatregelen betreffende kinderen, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechterlijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging.*

De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe het kind te verzekeren van de bescherming en de zorg die nodig zijn voor zijn of haar welzijn, rekening houdend met de rechten en plichten van zijn of haar ouders, wettige voogden of anderen die wettelijk verantwoordelijk voor het kind zijn, en nemen hier toe alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen.

De Staten die partij zijn, waarborgen dat de instellingen, diensten en voorzieningen die verantwoordelijk zijn voor de zorg voor of de bescherming van kinderen voldoen aan de door de bevoegde autoriteiten vastgestelde normen, met name ten aanzien van de veiligheid de gezondheid, het aantal personeelsleden en hun geschiktheid, alsmede bevoegd toezicht.'

Kortom:

'Alle acties met betrekking tot het kind dienen ten volle rekening te houden met zijn of haar belang. De Staat is verplicht adequate zorgen te verlenen wanneer ouders of andere verantwoordelijken ter zake in gebreke blijven.'

Rekening houden met het belang van het kind kan op verschillende wijzen gebeuren. Wil men vermijden dat dit slechts op een fragmentaire manier gebeurt, is het essentieel dat men zich rechtstreeks inspireert op het IVRK. We stellen vast dat dit meer en meer gebeurt en dat zowel in regelgeving als in beleidsplannen.

1.1 Jeugdbeleid

Vlaams jeugd(werk)beleidsplan

In het kader van de keuze voor een geïntegreerd jeugdbeleid werd eind 2000 door de Vlaamse regering de werkwijze goedgekeurd voor het opmaken van een eerste **Vlaams Jeugdbeleidsplan**. De werkzaamheden hierrond zijn reeds volop bezig sedert eind 2000. Het opzet van het plan is het op elkaar afstemmen van de beleidsmaatregelen die in tal van sectoren voor de jeugd worden genomen. De inhoud en de procedures van het Vlaams Jeugdbeleidsplan zijn thans nog niet vastgelegd.

In de beleidsnota 'Jeugd' engageerde de Vlaamse minister bevoegd voor jeugd zich om in 2000 voor de eerste keer een **Vlaams jeugdwerkbeleidsplan** op te maken.

Het jeugdwerkbeleidsplan kwam tot stand na een proces van permanente reflectie, inspraak en participatie. Het plan is opgemaakt in nauw overleg met de jeugdwerksector. Hieronder wordt de werkwijze geschetst die werd gevolgd bij de opmaak van het plan.

Een *stuurgroep* stond in voor het uitwerken van inhoud, methode en opvolging. De samenstelling van de stuurgroep werd ruim opgevat zodat een brede waaier van jeugdorganisaties en overheden bereikt werd. De stuurgroep kwam van december tot juni 2000 eerst maandelijks, daarna tweewekelijks samen en zorgde voor een permanente terugkoppeling naar het werkveld. Van januari tot maart 2000 werd binnen de stuurgroep gewerkt aan een sterkte-zwakke analyse van de beleidsinstrumenten die de Vlaamse overheid ter beschikking heeft voor de uitvoering van het jeugdwerkbeleid. De bedoeling van deze analyse was om te komen tot een mogelijke verbetering van het jeugdwerk en van de beleidsinstrumenten voor de ondersteuning van dat jeugdwerk.

Uit deze analyse formuleerde de stuurgroep een aantal besluiten die later uitgroeiden tot respectievelijk uitgangspunten, algemene en concrete doelstellingen. De analyse vormde aldus de basis voor de uiteindelijke beleidsopties die in het plan zijn uitgetekend.

Een *reflectiegroep* bewaakte het proces en de inhoud van de werkzaamheden van de stuurgroep en fungeerde zodoende als klankbord. Ze reflecteerde over de documenten die door de stuurgroep werden geproduceerd en leverde eigen ideeën en voorstellen. Door de aanwezigheid van medewerkers van andere kabinetten, van ambtenaren, academici, mensen uit het jeugdwerk en vertegenwoordigers van andere sectoren kreeg het plan een ruimer wetenschappelijk, politiek en maatschappelijk draagvlak. De reflectiegroep kwam van januari tot juni 2000 drie keer samen.

Van bij de start werden de werkzaamheden in het kader van de opmaak van het plan via het **internet** bekendgemaakt, dit zowel via de site 'jeugd' (<http://www.wvc.vlaanderen.be/jeugd>) als via de site die door vzw Jeugdwerknet (<http://www.jeugdwerknet.be>) in opdracht van de Vlaamse jeugdraad werd ontwikkeld. Zo was het voor iedere geïnteresseerde steeds mogelijk documenten of verslagen in te kijken of te downloaden. Tevens kon iedereen via het internet zijn of haar mening of eventuele vragen doormailen. De inspraak- en participatiemomenten die naar aanleiding van de opmaak van het plan werden georganiseerd, werden ook steeds via het internet bekendgemaakt.

Op 31 maart en 1 april 2000 vond in Antwerpen een **tweedaagse van thematische werkgroepen** plaats. Deze tweedaagse werd georganiseerd door de jeugdraad voor de Vlaamse Gemeenschap, in samenwerking met de afdeling Jeugd en Sport en het kabinet van Vlaamse minister van Jeugd. Op basis van de door de stuurgroep opgemaakte sterkte-zwakte analyse werden 12 thema's geselecteerd die in de werkgroepen inhoudelijk werden besproken. De resultaten van de werkgroepen werden verwerkt in de sterkte-zwakte analyse van de stuurgroep en vormden op die manier een belangrijke bijdrage tot de formulering van de latere beleidsopties.

De volgende onderwerpen kwamen aan bod:

- definitie en verbreding van het jeugdwerk
- verhouding overheidsinitiatief – particulier initiatief
- verhouding professionals – vrijwilligers
- bijzondere doelgroepen
- kadervorming
- internationale zaken
- jeugdraad – steunpunt – participatie
- jeugdtoerisme
- infrastructuur
- decreet lokaal jeugdwerkbeleid
- decreet provinciaal jeugdwerkbeleid
- decreet landelijk jeugdwerk

In eerste instantie werd vooral het landelijk jeugdwerk uitgenodigd om deel te nemen aan de werkgroepen, maar tegelijk werd ook gepoogd mensen uit aanverwante of nog niet erkende werksoorten te betrekken. Tevens waren een aantal leden van andere kabinetten aanwezig, wat werd geïnterpreteerd als een uiting van de bereidheid van de Vlaamse regering om werk te maken van een geïntegreerd jeugdbeleid.

Aan de eerste werkgroependag namen zo'n 110 mensen deel, de tweede dag trok een zeventigtal geïnteresseerden.

Tijdens de tweede helft van de maand april werd in elke provincie een **provinciale hoorzitting** over het jeugdwerkbeleidsplan georganiseerd. Ze vonden plaats in Brugge, Gent, Malle, Brussel en Hasselt en werden georganiseerd door de provinciale jeugddiensten, in samenwerking met de afdeling Jeugd en Sport en het kabinet van de Vlaamse minister van Jeugd.

Op deze hoorzittingen werden de voorlopige besluiten van de stuurgroep en de resultaten van de werkgroepen aan het werkveld voorgelegd. Het publiek bestond uit jeugdwerkers, jeugdconsulenten, lokale en provinciale beleidsmensen en andere geïnteresseerden, die via de provinciale en gemeentelijke overheden werden uitgenodigd. Ondanks de intensieve informatiecampagne rond de hoorzittingen en de bewuste keuze van data en locaties, bleek de opkomst tamelijk laag uit te vallen. Niettemin werden alle reacties, commentaar en bevindingen aangegrepen als bevestiging of bijsturing van de stand van zaken.

Vanaf de maand mei hield een **schrijfgroep**, opgericht binnen de stuurgroep, zich bezig met de uiteindelijke redactie van het jeugdwerkbeleidsplan. De geproduceerde teksten werden steeds teruggekoppeld naar de volledige stuurgroep.

Op 17 en 19 juni 2000 werd een voorlopig laatste maal **teruggekoppeld** naar alle mogelijke geïnteresseerden. Door de infodagen te laten plaatsvinden op twee verschillende plaatsen en locaties, werd een zo groot mogelijke participatie nagestreefd. Als basis voor de terugkoppeling werden de teksten van de schrijfgroep gebruikt, als een eerste voorlopige versie van het jeugdwerkbeleidsplan. Ook de visietekst inzake de herziening van het decreet lokaal jeugdwerkbeleid, één van de grote instrumenten van het jeugdwerkbeleid in Vlaanderen, kon op deze infodagen worden voorgelegd. Het is immers een uitdrukkelijke doelstelling in het jeugdwerkbeleidsplan om werk te maken van de complementariteit van de drie grote decreten. Het decreet lokaal is het eerste in de rij van drie die systematisch zullen worden herzien. In de loop van 2001 worden het decreet op het provinciaal jeugdwerkbeleid en het decreet landelijk jeugdwerk aangepakt. De talrijk opgekomen aanwezigen waren vooral vertegenwoordigers van het landelijk jeugdwerk, evenals jeugdconsulenten en lokale beleidsmensen.

Op 28 juni 2000 formuleerde de **Jeugdraad voor de Vlaamse Gemeenschap** zijn **advies** over het jeugdwerkbeleidsplan.

Behalve de Jeugdraad voor de Vlaamse Gemeenschap brachten nog een aantal **andere organisaties en overheden** een **advies** uit over het plan: de Vlaamse Vereniging van Provincies, de Algemene Dienst voor Jeugdtoerisme, de Vlaamse Gemeenschapscommissie, het Vlaamse Kinderrechtencommissariaat en de provinciebesturen van Limburg, Vlaams-Brabant en Antwerpen. Ook deze adviezen werden mee verwerkt in de definitieve tekst.

Het jeugdwerkbeleidsplan moet worden beschouwd als een kader, als leidraad voor het jeugdwerkbeleid in de komende jaren, als startbasis voor verdere discussie. Als beleidsdocument moet dit plan een aanzet vormen tot permanente bevraging en inspraak. Vergeten we niet dat het juist mede door dit **communicatieve proces** van ruime inspraak en participatie tot stand is gekomen. Juist hierin ligt de grote kracht van het plan. De dialoog tussen de Vlaamse overheid (administratie en kabinetten) en de hele jeugdwerksector en alle andere actoren en geïnteresseerden kon worden beschouwd als een totaal nieuwe manier van werken. Deze samenwerking is weliswaar niet steeds van een leien dakje gelopen. De betrokkenen werden vaak geconfronteerd met de gebruikelijke onvolkomenheden en groei pijnen die om het even welk nieuw proces met zich mee brengt. Toch heeft de gehanteerde werkwijze een vertrouwensbasis gelegd, die ook voor de opmaak van het jeugdbeleidsplan aangehouden moet worden. Want ook hier moet de ingeslagen weg van participatie en inspraak bewandeld worden.

Vermeldenswaard is eveneens de keuze van de stuurgroep om, voorafgaand aan de uiteindelijke doelstellingen, haar visie op kinderen, jongeren en jeugdwerk te formuleren aan de hand van negen uitgangspunten. Deze uitgangspunten moeten fungeren als permanente toetssteen als een soort negenproef voor de basiskwaliteit van het jeugdwerk. Voortaan moet elk nieuw beleidsinstrument worden getoetst aan elk van de volgende negen uitgangspunten:

- 1) communicatie en participatie als beleidsdoel en als -middel
- 2) het bieden van ruimte in verschillende betekenissen
- 3) offensief: beklemtonen van de kracht van de jeugd en het jeugdwerk

- 4) het recht op een gevarieerd jeugdwerk aanbod
- 5) stimuleren van de toegankelijkheid voor ALLE kinderen en jongeren
- 6) kansen voor nieuwe netwerken
- 7) een kans voor reflectie op en profilering van het jeugdwerk
- 8) de complementariteit van het beleid
- 9) beklemtonen van een aantal beleidskwaliteiten

De premisse '**de rechten van kinderen en jongeren als permanente inspiratie**', die de negenproef voorafgaat, wijst erop dat de kinderrechten steeds uitdrukkelijk aan bod moeten komen en dat het beleid moet worden ingevuld vanuit het perspectief van kinderen en jongeren, niet vanuit dat van volwassenen.

Tot slot moet het jeugdwerkbeleidsplan worden beschouwd als een startbasis voor verdere discussie. Dit geldt ook voor de geformuleerde *doelstellingen*, die in se niet definitief zijn; afhankelijk van de verdere inspraak of concrete problemen die zich manifesteren, kunnen ze op een andere manier worden ingekleurd.

Bij elke concrete doelstelling wordt telkens vermeld welk beleidsinstrument er moet worden ontwikkeld of aangepast om de doelstelling te kunnen realiseren. Tevens wordt bij elke doelstelling een *concrete timing* vermeld, evenals een *raming van de nieuwe uitgaven*.

Landelijk georganiseerd jeugdwerk

Om erkend te worden als landelijk georganiseerd jeugdwerk volgens het decreet van 12 mei 1998, wordt als algemene erkenningvoorwaarde gesteld dat men in de werking en de statuten, de principes en de regels van de democratie moet aanvaarden en bovendien het Europees Verdrag inzake de Rechten van de Mens en het Internationaal Verdrag betreffende de Rechten van het Kind dient te onderschrijven.

Bij de aanvragen inzake de erkenning werd bij de algemene bepalingen systematisch nagegaan of de betrokken vereniging in haar statuten het IVRK onderschrijft. Zoals naar aanleiding van de voorbije verslagen, werd door het team landelijk jeugdwerk volgende informatie gehaald uit de werkingsverslagen 2000 van de verenigingen.

Op 12 maart 2001 waren er 78 van de 85 werkingsverslagen ingediend.

- 32 landelijke jeugdverenigingen vermelden in hun werkingsverslag niets over het internationaal verdrag van de rechten van het kind of enkel dat zij het in hun statuten hebben opgenomen.
- 9 verenigingen verklaren in algemene termen wat voor hen het onderschrijven van dit verdrag inhoudt. Zij verwijzen kort of meer uitgebreid naar waarden als openheid ; inspraak, participatie , recht op spel en ontspanning, ... in zeer algemene bewoordingen. Deze verenigingen zijn: CJT, In Petto, Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubescherming, Joka, Katholieke Jeugdraad, KSJ-KSA-VKSJ, Mooss, VVKSM en YFU.
- De volgende 23 verenigingen beschrijven hoe zij dit verdrag in hun werking inpassen en welke van hun (reguliere) activiteiten in dit kader passen: Arktos, All Art is Quite Useless, De Verbeelding & Spirit, Jongsocialisten, Eigentijdse Jeugd, Evangelisch Jeugdverbond, FOS, Graffiti, Harlekino, Jeugd & Gezondheid, Jongeren Aan Bod, Jeugd en Sexualiteit, Jeugd Rode kruis, Jeugdtip, Jongerengemeenschappen, Jong-KVG, ABVV-Jongeren, Natuur en Wetenschap, LJO, Socialistisch Jeugdverbond, VFGJ en VIA. De Bouworde geeft een opsomming van de projecten in het buitenland waar zij aan meewerkten en waarbij de rechten van het kind een rol spelen.

De hieronder vermelde verenigingen hebben specifiek activiteiten rond de kinderrechten zelf opgezet:

- *Crefi* nam op 19 november 2000 deel aan de 'What Do You Think' mars in Brussel. Zij zorgden daar voor animatie en formuleerden er een eis voor meer speelruimte op een ludieke manier. Via Unicef werden de resultaten van een op de Crefi-dag gehouden debat overhandigd aan het Koningshuis en de Eerste Minister
- dit debat onder 16-18jarige deelnemers draaide rond een aantal stellingen rond kinderrechten, die geformuleerd werden als resultaat van een bevraging onder deze leeftijdsgroep eerder dat jaar
- *Danskant* nam bij de ontwikkeling van het product 'Hoela-Oeps' het 'recht op spelen' van het kind als uitgangspunt. De bedoeling van deze publicatie is de straat- en pleinspelletjes onder de aandacht te brengen en nieuw leven in te blazen
- het *Forum voor Pluralistisch Jeugdwerk* organiseerde in 2000 het JeP!-project, een voorbeeld van een initiatief ter implementatie van het verdrag van de rechten van het kind
- *Jediko* richtte op 19/2 een studiemoment in rond het thema 'kinderrechten' en wijdde er een infotekst aan in hun tijdschrift. Verder stelden zij nog een bundel met 'Projectsuggesties rond Kinderrechten' op en organiseerden op een happeningsdag verschillende workshops rond dit thema. Ook JeF en LJO namen deel aan dit laatste initiatief. In de derde JeF INFO van 2000 schonk JeF uitgebreid aandacht aan de actie 'Verder Kijken' over inspraak van jongeren bij de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 2000
- *JEMP* zetelde in de stuurgroep van het project 'What Do You Think' van UNICEF en werkte intensief mee aan de uitbouw van een materialenbank voor Kinderrechten
- *Jeugddienst Don Bosco* ontwikkelde in 2000 een project rond spel, spelen en speelruimte. Dit project had tot doel de kinderen een stem te geven en hen tot nadenken te stemmen rond de items. Zij organiseerden tevens een tentoonstelling rond kinderrechten
- in 1999 had *Jeugd en Stad* een inspraakinstrument voor tieners de 'Kliksons' ontwikkeld. In 2000 hebben zij dit concept op vraag van de VGC i.s.m. VDS, VVJ en de Vlaamse provincies aangepast tot een instrument dat voor heel Vlaanderen relevant is en in meer dan 200 Vlaamse gemeenten zal worden gebruikt om tieners hun stem te laten horen in 2001 bij de opmaak van de Jeugdwerkbeleidsplannen. In het project Zapstad trachtte Jeugd en Stad kinderen te sensibiliseren voor cultuurcreatie en cultuurspreiding in de stad
- *Jeugd & Vrede* beschikt over diverse publicaties en projecten over kinderrechten. In 2000 werd de kinderrechtdoolhof op verschillende grote evenementen opgesteld en gebruikt. In scholen en Culturele Centra werden verschillende tentoonstellingen rond kinderrechten in 2000 opgesteld. Jeugd en Vrede is als enige landelijke jeugdorganisatie actief in de kinderrechtencoalitie en is stichtend lid van het UNICEF 'What Do You Think' samenwerkingsverband
- het jaarthema van *Chiro* voor 1999-2000 was participatie Dit werd uitgewerkt op alle niveaus van de beweging: op nationaal vlak werd er tijdens de Krinkel 2000, een kadervorming voor alle leiding, aandacht aan besteed, er werd een kadermap ontwikkeld rond het jaarthema, het septembernummer van Dubbelpunt ging over 'participatie' en het novembernummer over 'kinderrechten'. In de afdelingen werd er getracht op 4 niveaus te werken rond participatie om na te gaan hoe kinderen en jongeren hun rol kunnen spelen bij de uitbouw van het afdelingsleven. Eén Chirogroep werkte een heel bivak uit rond kinderrechten
- *Kei-Jong* heeft in 2000 twee publicaties uitgewerkt om jongeren met een mentale handicap te motiveren en te ondersteunen om zelf te gaan stemmen bij de gemeenteraadsverkiezingen
- voor *NDO* is het IVRK zowat het uitgangspunt van de werking. Zij organiseerden in 2000 verschillende vormingsinitiatieven rond dit thema (Stapstenen, Breedbeeld...). Daarnaast namen zij verscheidene concrete initiatieven ter implementatie van de rechten van het kind.

1.2 Jeugdzorg

Integrale jeugdhulp

A. Planfase

Vanaf maart 2000 werkte een interdepartementale werkgroep het strategisch plan **integrale jeugdhulpverlening** uit. Deze werkgroep was samengesteld uit medewerkers van het kabinet van de coördinerend minister, de Vlaamse minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen, het departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur (administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn en administratie Gezondheidszorg), de aanspreekpunten/aandachtsambtenaren (kinderrechten, armoede en etnisch-culturele minderheden), het departement Onderwijs en de Vlaamse Openbare Instellingen Kind & Gezin en het Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap. De secretaris-generaal van het departement WVC zat de werkgroep voor.

Het strategisch plan bepaalt de volgende **missie** voor de integrale jeugdhulpverlening:

'Integrale jeugdhulpverlening biedt op grond van een vraag of behoefte een continuüm van hulp aan de minderjarige of de minderjarige en zijn/haar leefomgeving. Dit gebeurt in dialoog met de jongeren en hun leefomgeving, om hun ontplooiingskansen te vrijwaren en hun welzijn en gezondheid te verhogen. Integrale jeugdhulpverlening bestrijkt het gehele domein van het breed maatschappelijk aanbod voor minderjarigen, gaande van informatie- en adviesverstrekking tot en met residentiële hulp.'

Verder wordt integrale jeugdhulp(verlening) in het strategisch plan **afgebakend** als volgt. Integrale jeugdhulp richt zich tot alle minderjarigen of de minderjarige en zijn/haar leefomgeving. Integrale jeugdzorg bevat zowel de integrale jeugdhulp als de nog te ontwikkelen algemene jeugdwelzijnspreventie (zie verder). Integraal wordt hoofdzakelijk opgevat als sectoroverschrijdend. Integrale jeugdhulp bevat minimum zes noodzakelijke partners: bijzondere jeugdbijstand, algemeen welzijnswerk, Vlaams Fonds voor de Sociale Integratie van Personen met een Handicap, geestelijke gezondheidszorg, Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB) en Kind & Gezin.

Om de missie te realiseren worden zes **strategische doelstellingen** naar voor geschoven:

- uitbouwen van een signaalfunctie en het toegankelijker maken van de hulpverlening
- uitbouwen van een toegangspoort tot de onrechtstreeks toegankelijke hulpverlening
- installeren van dwang als modaliteit van hulp
- invoeren van trajectbegeleiding
- kantelen van aanbodgestuurd naar vraaggericht werken
- harmoniseren van het aanbod

De **hoeksteen** van de integrale jeugdhulp wordt gevormd door het IVRK.

Het strategisch plan plaatste voor de realisatie van de integrale jeugdhulp volgende **kritische succesfactoren** voorop:

- verkrijgen en vergroten van een draagvlak in de sector integrale jeugdhulpverlening
- organiseren van een optimale gegevensverzameling
- bereidheid tot (her)profilering en (her)structurering van de eigen voorziening ten gunste van het cliëntbelang
- invoeren van kwaliteitscriteria en op grond hiervan uitvoeren van metingen
- korte termijn- en lange termijnbelang verenigen en in evenwicht houden van het cliëntbelang
- invoeren van de filosofie van de lerende organisatie
- inclusief denken vanaf politiek en administratief topniveau
- uitwerken van een aanbod voor 18 tot 25-jarigen.

B. Uitwerkings- en implementatiefase

Actiemiddelen

Waar de planfase in hoofdzaak vanuit de verschillende administraties en het kabinet van de coördinerend minister werd voorbereid, opteerde deze minister ervoor om de verdere ontwikkeling ook in overleg en met betrokkenheid van het werkveld te laten gebeuren. Naast de noodzakelijke top-down benadering wordt er ook tegelijk bottom-up gewerkt. Er zijn 3 voorziene actiemiddelen: Centrale Commissie, thematische werkgroepen, pilootregio's.

Centrale Commissie

Een eerste actiemiddel is de Centrale Commissie. Op basis van de nota's van de thematische werkgroepen, maakt de Centrale Commissie haar adviezen over aan de coördinerend minister. De Centrale Commissie is het sturende orgaan binnen het kader van het reeds geleverde en geconsolideerde advies. Vanuit de Centrale Commissie worden zowel de thematische werkgroepen als de pilootregio's opgevolgd.

Thematische werkgroepen

Een tweede actiemiddel om het strategisch plan verder te ontwikkelen, zijn de thematische werkgroepen. Inhoudelijk werkt elke thematische werkgroep rond één thema, gelinkt aan de zes strategieën van het strategisch plan. Deze thema's worden de zes bakens genoemd: toegang tot de rechtstreekse toegankelijke hulp, modulering, toegangspoor: diagnostiek versus indicatiestelling en toewijzing, onderscheid rechtstreeks en onrechtstreeks toegankelijke hulp, trajectbegeleiding, dwang.

Deze thematische werkgroepen leverden op korte termijn (najaar 2000) een nota aan de Centrale Commissie betreffende de minimale operationalisering van het baken in functie van de opstart van de pilootregio's. Vanaf 2001 wordt gewerkt aan een verdere uitdieping, verfijning en bijsturing van de aangeleverde uitwerking van het baken.

Het mandaat van de deelnemers van de thematische werkgroepen toegang, modulering, onderscheid, toegangssluis en trajectbegeleiding werd voor de duur van het jaar 2001 verlengd.

De thematische werkgroep dwang werd hervormd tot een multidisciplinaire expertenwerkgroep waarvan ook jeugdmagistraten deel uit maken. Deze werkgroep dient voorbereidend werk te leveren inzake vorderingsgronden en inzake procedures. Een te verwachten basisnota inzake vorderingsgronden, met name de omschrijving van die 'concrete opvoedings- en leefsituaties van minderjarigen die dermate kinderrechten schenden dat dwingend maatschappelijk ingrijpen legitiem is', zal in het najaar voorwerp van een bredere maatschappelijke bespreking vormen in het Vlaams Parlement.

De Centrale Commissie werd gemandateerd om twee bijkomende werkgroepen op te richten, waarvan de thema's bakenoverschrijdend zijn: crisishulp en positie van de cliënt.

De **positie van de cliënt**, met name de minderjarige of de minderjarige en zijn leefomgeving, vormt een bijzondere bekommernis ook tijdens de ontwikkeling van integrale jeugdhulpverlening. Hiervoor werd een nieuwe werkgroep samengesteld, waarbij de betrokkenheid van de respectievelijke actoren kinderen, armen en minderheden verzekerd is. Het Kinderrechtencommissariaat neemt naast de betrokken aanspreekpunten Kinderrechten deel aan de werkzaamheden van deze werkgroep. Deze werkgroep moet de Centrale Commissie in staat stellen om tegen 1 december 2001 een uitgewerkt advies te verlenen inzake participatierechten, beroepsprocedures, privacy, beroepsgeheim en dossierbeheer. In dit kader zal ook onderzocht worden hoe de participatie van de minderjarige aan de realisatie van de integrale jeugdhulp aan bod kan komen.

Pilootregio's

Het derde actiemiddel zijn de pilootregio's. In de periode februari-maart 2001 zijn na overleg tussen de minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen en de minister van Onderwijs de 3 pilootregio's aangeduid: het gerechtelijk arrondissement Gent, het gerechtelijk arrondissement Antwerpen en de gerechtelijke arrondissementen Tongeren en Hasselt. In deze regio's zullen de bakens op hun bruikbaarheid getoetst en verder verfijnd worden door ze in de praktijk te gaan uitwerken. De regio's zetten in de voorbereidingsfase een werkstructuur op voor de taken en volgens kwaliteitseisen omschreven in het advies van de Centrale Commissie van 28 februari 2001. Aan deze pilootregio's wordt een bijzondere inspanning gevraagd om vertegenwoordigers van kinderen, armen en minderheden op te nemen in de werkstructuur teneinde hun participatiekansen te vergroten ook bij de ontwikkeling van integrale jeugdhulpverlening. Vervolgens maken de pilootregio's een draaiboek, zijnde een actieplan voor het ontwikkelen van integrale jeugdhulpverlening, om de inhoudelijke concretisering per baken in de pilootregio's voor te bereiden. Tegen januari 2002 kan de effectieve werking dan van start gaan. Elke pilootregio zal beschikken over een projectleider die de regionale leiding neemt van het ontwikkelingsproces. Flexibilisering van de regelgeving is een noodzakelijke randvoorwaarde voor de uitwerking van de integrale jeugdhulp in de pilootregio's. De betrokken decreten zullen dan ook aangepast worden.

Betrokken actoren

Onderwijs, welzijn en volksgezondheid

Een belangrijke kritische succesfactor van het hele opzet is de goede samenwerking over alle domeinen heen. Zo worden de domeinen welzijn, gezondheid en onderwijs op een gelijkwaardige manier in het proces betrokken. De sterke betrokkenheid in elk van de actiemiddelen van zowel twee departementen, twee administraties en twee VOI's over 6 sectoren is in elk geval een uiting van de grote bereidheid tot samenwerking. Verder is er een overleg tussen beide betrokken ministers, de minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen en de minister van Onderwijs. Alle belangrijke beslissingen en communicaties worden tussen beide bevoegdheden afgestemd.

Het werkveld

De betrokkenheid van het werkveld, rekening houdend met de actuele verhoudingen van koepels en federaties, werd concreet gemaakt in de samenstelling van én de Centrale Commissie én de thematische werkgroepen.

Voor de thematische werkgroepen is er per sector telkens één deelnemer vanuit het werkveld en één deelnemer vanuit de administratie. De 6 betrokken sectoren leveren bijkomend en uit het werkveld ieder ook een voorzitter voor een werkgroep.

Ook bij de samenstelling van nieuwe werkgroepen wordt deze betrokkenheid van het werkveld gegarandeerd.

De voorzitters uit het werkveld zetelen automatisch in de Centrale Commissie. De Centrale Commissie wordt verder nog aangevuld door de respectievelijke raadgevers uit de betrokken kabinetten van de minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen enerzijds en Onderwijs anderzijds, de Kinderrechtencommissaris en de kabinetschef van de coördinerend minister. De commissie wordt voorgezeten door de secretaris-generaal van het departement WVC.

Andere partners

Een belangrijke randvoorwaarde om met de pilootregio's van start te kunnen gaan is de betrokkenheid van de **jeugdmagistraten**. De keuze voor een gerechtelijk arrondissement als minimale afbakening van de pilootregio, garandeert dat de jeugdrechter steeds volgens één systeem kan werken.

De Nederlandstalige Unie van Jeugdmagistraten is op 13 maart 2001 door het kabinet van de coördinerend minister in samenwerking met het departement WVC, inhoudelijk ingelicht over het concept en ontwikkelingsplan integrale jeugdhulp. Vanuit de Unie is er een concreet engagement om constructief mee te werken aan de verdere uitwerking van het baken omtrent dwang.

Naast de 6 sectoren die noodzakelijk in de aansturing zijn betrokken, kan en zal tijdens het ontwikkelingsproces gaandeweg functioneel samengewerkt worden met nog andere partners die een bijdrage kunnen en willen leveren tot de integrale jeugdhulp. Deze samenwerking met andere sectoren zal afhankelijk van te nemen acties op de eerste plaats geoperationaliseerd worden op het niveau van de pilootregio's. Pilootregio's hebben de opdracht om hiervoor hun eigen planning op te stellen die dient teruggekoppeld te worden naar de stuurgroep pilootregio's. Tegelijk is de Centrale Commissie hierin adviserend in functie van de uitvoering van het verdere ontwikkelingsplan integrale jeugdhulp.

Andere bestuursniveaus

Om de opstart en de noodzakelijke voorbereiding van de pilootregio's inhoud te geven, is de betrokkenheid van de **respectievelijke provincies** (nl. Antwerpen, Oost-Vlaanderen en Limburg) essentieel. Op dit moment worden zij door de 6 sectoren geaccepteerd als forum dat de ontwikkeling van de op te zetten regionale werkstructuur faciliteert. Middelen voor logistieke en administratieve ondersteuning worden hiervoor vrijgemaakt. Deze middelen worden tijdens de looptijd van de pilootregio's aan de betrokken provincies toegekend. De betrokkenheid van de provincies kan gekaderd worden in het 'pact met de provincies'. Om het ontwikkelingsproces van integrale jeugdhulp zoveel mogelijk te verspreiden is communicatie, uitwisseling en het ter beschikking stellen van ontwikkelde instrumenten **in alle regio's in Vlaanderen** essentieel. Als intermediair niveau zullen daarom **alle provincies** betrokken worden om deze informatietaak mee uit te voeren. Per provincie wordt hiervoor een beperkt werkingskrediet voorzien. Halfjaarlijks wordt advies van de Centrale Commissie gevraagd inzake het blijvend betrekken van alle regio's in Vlaanderen op het ontwikkelingsproces integrale jeugdhulpverlening.

Website

Om zoveel mogelijk actoren bij het ontwikkelingsproces te betrekken en om zoveel mogelijk informatie ter beschikking te stellen, is een website (<http://www.jeughulp.vlaanderen.be>) geopend waar alle documenten en informatie betreffende het ontwikkelingsproces actueel worden gehouden.

Decretale afsluitingsfase

De looptijd van de pilootfase is op twee jaar bepaald. Vanaf 2003 wordt gewerkt naar een decretale verankering van de integrale jeugdhulp voor Vlaanderen. Een decreet integrale jeugdhulp op basis van de krijtlijnen van de maatschappelijke beleidsnota en de ervaring in de pilootregio's wordt voor het einde van de legislatuur gefinaliseerd.

De bakens van de integrale jeugdhulp

De bakens van de integrale jeugdhulp werden in de mededeling van 16 februari 2001 van de minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen aan de Vlaamse regering doelbewust omschreven in termen van noodzakelijke functies.

Het was de bedoeling van de daaropvolgende fase in het ontwikkelingsproces (eindnota's thematische werkgroepen en adviezen van de Centrale Commissie) dat deze bakens verder werden uitgewerkt. Dit moest het mogelijk maken dat de minimale krijtlijnen voor de opstart van pilootregio's duidelijker werden. Gaandeweg het verdere ontwikkelingsproces zal de concretisering en operationalisering van deze bakens tegelijk topdown en bottom-up nog verder vorm krijgen. De bakens werden geactualiseerd rekening houdende met de adviezen van de Centrale Commissie van 18 december 2000 en 28 februari 2001.

Deze bakens zijn de inhoudelijke contouren waarbinnen de Centrale Commissie, de thematische werkgroepen en de pilootregio's verder werken aan het ontwikkelingsproces integrale jeugdhulp.

Rechtstreeks toegankelijke hulpverlening

Bij de rechtstreeks toegankelijke hulp is de toegang zowel voor hulpverlener als voor hulpvrager vrij, laagdrempelig en duidelijk. Dit gemoduleerd hulpaanbod wordt zo georganiseerd dat de cliënt vanaf de eerste vraag geholpen kan worden.

Er moet toegewerkt worden naar één monitoringinstrument dat gestandaardiseerd wordt gebruikt door alle betrokken actoren uit de respectievelijke sectoren. Enkel hierdoor wordt onder andere een regionaal zicht mogelijk op alle hulpvragen van minderjarigen reeds vanaf de rechtstreeks toegankelijke hulp. Op basis van deze registratie zal het hulpaanbod zich verder kunnen ontwikkelen of gestuurd worden in functie van de vragen van de minderjarigen of minderjarigen en hun leefomgeving.

Modulering

Integrale jeugdhulp is sectoroverschrijdend. De 6 betrokken sectoren van de integrale jeugdhulp moeten een verregaand proces van modulering van het huidige hulpaanbod realiseren.

Het globale aanbod wordt omschreven in (een combinatie van) duidelijk afgelijnde eenheden van hulp. Door te komen tot het expliciteren van deze modules, ontstaan de vooropgezette inhoudelijke verbindingen, wordt intersectorale samenwerking vanuit de concrete praktijk duidelijk. Tegelijk zal elke hulpverlener meer zicht krijgen op het aanbod, de mogelijkheden en de grenzen ervan. Dit alles zal de jeugdhulp voor de minderjarige of de minderjarige en zijn leefomgeving meer doorzichtig moeten maken. Nieuwe modules kunnen nog slechts vraag- of behoeftegericht ontwikkeld worden.

Het finale resultaat van dit proces van modulering en profilering is onder meer dat alle hulpaanbieders zich engageren tot opname- en begeleidingsplicht. Deze opname- en begeleidingsplicht zal het logisch gevolg zijn van een verregaand proces van modulering van het huidige hulpverleningsaanbod: de hulpverlening moet opgenomen worden ten aanzien van de geïndiceerde hulpvragen en -behoeften waarvoor voorafgaandelijk een duidelijk en omljnd hulpaanbod werd omschreven.

Toegangspoort: diagnostiek versus indicatiestelling en toewijzing

Diagnostiek versus indicatiestelling en toewijzing zijn onderscheiden functies. Bestaande diagnostiek wordt maximaal en intersectoraal gevaloriseerd. Ook in de toekomst wordt diagnostiek uitgevoerd door het privaat en publiek werkveld. Diagnostiek dient aan uitgewerkte kwaliteitseisen te voldoen en wordt zo eenvormig mogelijk aangeleverd. Ook de onafhankelijke relatie tussen diagnostische beschrijving en het hulpverleningsaanbod dient omschreven te worden in deze kwaliteitseisen. Actoren op het werkveld die diagnostiek aanleveren dienen de functie indicatiestelling te erkennen als onafhankelijk en gezaghebbend.

Indicatiestelling en toewijzing worden regionaal, intersectoraal en multidisciplinair georganiseerd onafhankelijk ten opzichte van diagnostiek en het hulpaanbod. De functie indicatiestelling inventariseert, analyseert en integreert de aangeleverde diagnostiek om te komen tot een intersectorale en onafhankelijk van het hulpaanbod staande indicatie. Wanneer hiervoor aanvullende diagnostiek nodig is, bepaalt de functie indicatiestelling wie welke diagnostiek levert.

De indicatiestelling geeft de meest optimale hulp versus de minimaal vereiste hulp weer, evenals de termijn waarbinnen deze hulp dient gerealiseerd. Indicatiestelling dient aan uitgewerkte kwaliteitseisen te voldoen. De functie indicatiestelling licht de minderjarige of de minderjarige en zijn leefomgeving in zowel inhoudelijk als inzake procedure en rechten.

De functie toewijzing koppelt de geïndiceerde hulp aan het beschikbare aanbod, rekening houdende onder meer met de urgentiegraad. Toewijzing wordt in functie van cliëntvriendelijkheid in het ver- lengde van de indicatiestelling georganiseerd. Toewijzing heeft een belangrijke monitoringtaak: ten gevolge van de praktijk van matching tussen indicatiestellingen en beschikbare hulpmodules worden regionaal en intersectoraal overlap en tekorten in kaart gebracht.

De onafhankelijkheid en regionale organisatie van deze toegangspoort tot de onrechtstreeks toeganke- lijke hulp, biedt de mogelijkheid om het beleid inzake jeugdhulp dynamisch(er) te maken. Het beleid krijgt op deze manier immers een inventaris van alle indicatiestellingen (wenselijke situatie) én van alle (effectieve) toewijzingen. De combinatie van beide factoren levert de noodzakelijke en gefun- deerde informatie om regionaal het hulpverleningsaanbod te oriënteren in de richting van aantoonbare hulpvragen en behoeften. Tezamen met de monitoring in de rechtstreeks toegankelijke hulp zal hier- mee het hulpverleningsaanbod gekanteld kunnen worden van eerder aanbodgericht naar meer vraaggestuurd.

Onderscheid tussen rechtstreeks en onrechtstreeks toegankelijke jeugdhulp

Het aanbod van de integrale jeugdhulp dient principieel meer toegankelijk te worden. Deze algemene en principiële toegankelijkheid is steeds het perspectief zowel voor rechtstreeks als onrechtstreeks toe- gangelijke hulpmodules. Het streven is wel om zoveel mogelijk minderjarigen of minderjarigen en hun leefomgeving te helpen in de rechtstreeks toegankelijke hulpverlening.

De zes noodzakelijke betrokken sectoren kunnen in principe activiteiten ontwikkelen binnen beide delen van de jeugdhulp.

Er dient echter vooral te worden gegarandeerd dat hulpmodules met een grotere maatschappelijke kost toegankelijk zijn voor die minderjarigen of minderjarigen en hun leefomgeving die er blijkens indi- catiëstelling werkelijk het meest vraag of behoefte aan hebben.

Er moet ook voorkomen worden dat teveel jongeren geconfronteerd worden met hulpvormen die te zwaar zijn en/of niet geïndiceerd zijn voor hun hulpaanvraag of hulpbehoefte.

Vandaar dat onrechtstreeks toegankelijke hulpverlening enkel kan toegewezen worden nadat men een toegangspoort gepasseerd is.

De Centrale Commissie heeft de opdracht om de minister verder te adviseren inzake een operationeel onderscheid tussen rechtstreeks en onrechtstreeks toegankelijke hulpverlening. Hiervoor wordt het criterium maatschappelijke kost verder geconcretiseerd, waarbij rekening wordt gehouden met het perspectief van de minderjarige of de minderjarige en zijn leefomgeving, met het perspectief van het hulpaanbod uitgedrukt in termen van modules en met het perspectief van de overheid. Het is uitein- delijk de overheid die moet beslissen welk onderscheid er komt tussen rechtstreeks en onrechtstreeks toegankelijke hulpverlening. Op dit punt zal ook tussen de pilootregio's de grootste gelijkheid gegarandeerd moeten worden.

Trajectbegeleiding

Trajectbegeleiding moet de uitvoering van de hulpverlening faciliteren door, in samenspraak met de minderjarige of de minderjarige en zijn leefomgeving, en de verschillende hulpfuncties, het indi- vidueel hulpverleningstraject te organiseren en op te volgen om continuïteit en samenhang in het hulp- aanbod te garanderen.

Trajectbegeleiding is een recht dat door de minderjarige of de minderjarige en zijn leefomgeving of de hulpverleners kan gevraagd worden. Trajectbegeleiding is onrechtstreeks toegankelijk; het moet namelijk geïndiceerd en toegewezen worden.

Trajectbegeleiding is een recht en kan dus ook geweigerd worden, met uitzondering wanneer hulp- modules bij dwang worden opgelegd.

De hoofdpdracht is de minderjarige of de minderjarige en de leefomgeving -hoofdzakelijk bij onrechtstreeks toegankelijke hulp- te helpen zijn weg te vinden in het hulpaanbod. Een trajectbegeleider zal er voortdurend voor zorgen dat de minderjarige of de minderjarige en zijn leefomgeving zo maximaal mogelijk betrokken en geïnformeerd is. De trajectbegeleider bewaakt én bewaart ook de rode draad van het hulpverleningsproces. Trajectbegeleiding wordt in verschillende gradaties voorzien. Op deze manier wordt de continuïteit en de samenhang in het hulpaanbod gegarandeerd.

Dwang als modaliteit

Het uitgangspunt is dat de jeugdhulp maximaal uit de justitiële sfeer moet blijven. Daarom moet bemiddeling als attitude en methodiek meer veralgemeend meegenomen worden binnen de integrale jeugdhulp. Ook wanneer een bepaald hulpaanbod niet meer geaccepteerd wordt, moet beroep kunnen worden gedaan op de functie bemiddeling. Hierbij streeft men ernaar om de hulp terug aanvaardbaar en verder mogelijk te maken.

Dwang is een modaliteit en kan ook in hulpverleningssituaties enkel door jeugdmagistraten instrumenteel worden aangewend. Dwingend ingrijpen in problematische leefsituaties dient in de toekomst echter expliciet geëgitimeerd te worden vanuit de schending van fundamentele kinderrechten. Bovendien zal elk resultaat van dit ingrijpen meer recht moeten doen aan deze kinderrechten.

Het hulpverleningsproces blijft centraal staan ook indien dwang als modaliteit aan hulpmodules is toegevoegd. Voor inhoud en vorm van de meest aangewezen hulpmodules doet de jeugdrechter derhalve beroep op de functie indicatiestelling. Als de jeugdrechtbank op basis van meer concrete vorderingsgronden toch dwang oplegt dan kan dit met andere woorden enkel voor daadwerkelijk geïndiceerde hulpmodules. Dit neemt niet weg dat in wel te omschrijven problematische leefsituaties de jeugdrechter onmiddellijk beroep kan doen op de functie indicatiestelling.

Tijdens het ontwikkelingsproces in de pilootregio's is het de bedoeling om inzake dwang binnen de huidige regelgeving en in overleg met de bevoegdheid van de minister van justitie medewerking van jeugdmagistraten te betrachten, mede ook met het oog op rechtszekerheid voor de minderjarige of de minderjarige en zijn leefomgeving.

Algemene preventie

Naast een luik integrale jeugdhulp is er ook een luik algemene preventie. De Vlaamse ministers van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen en van Onderwijs zijn met de Vlaamse minister van Jeugd overeengekomen dat deze laatste coördinerend zal optreden voor de algemene preventie m.b.t. de jeugd. Deze zal daaromtrent spoedig een initiatief nemen. Dit hoeft voor andere bevoegdheidsdomeinen evenwel geen beletsel te zijn om reeds te werken aan de invulling van het eigen preventieluik. Voor wat betreft de domeinen welzijn en gezondheid heeft de Vlaamse minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen beslist een intersectorale werkgroep algemene preventie op te richten om de eigen inbreng reeds te stroomlijnen. De minister wenst te kunnen optreden als vragende én aanbiedende partij t.a.v. de minister van Jeugd.

Opvoedingsondersteuning

De groeiende aandacht voor de opvoedingsondersteuning kadert in de aanbeveling van het Vlaams Parlement om prioritair meer opvoedingsondersteunende dienst- en hulpverlening beschikbaar te stellen en deze meer toegankelijk te maken in de onmiddellijke omgeving van gezinnen en jongeren (Gedr. St. VI. P. 1998-1999, nr. 1354/1). Bij de verdere uitbouw van de opvoedingsondersteuning in de verschillende sectoren moet in het kader van de integrale jeugdhulp de onderlinge afstemming bewaakt en versterkt worden met het IVRK als het referentiekader.

CBGS-onderzoek: Opvoedingswaarden in context⁷

Bij 739 ouders van 6- tot 12-jarigen werd het verband nagegaan tussen structurele gezinskenmerken, structurele arbeidskenmerken, geloofsovertuiging, subjectieve gezinskenmerken enerzijds en vier opvoedingswaarden (nl. zelfbepaling, conformisme, empathie en creativiteit, gelovig zijn) anderzijds. Uit de vastgestelde verbanden blijkt onder meer dat ouders uit hogere sociale klassen meer gericht zijn op zelfbepaling, op empathie en creativiteit en minder op conformisme dan ouders uit lagere sociale klassen. Gelovige ouders zijn in vergelijking met niet gelovige ouders meer gericht op conformisme maar niet minder op zelfbepaling. Moeders met een verantwoordelijke functie en moeders die beroepsmatig met kinderen werken vinden empathie en creativiteit belangrijk. Er werden daarnaast indirecte verbanden vastgesteld tussen structurele gezins- en arbeidskenmerken en gerichtheid op bepaalde opvoedingswaarden. Bij beleidsinitiatieven die gericht zijn op opvoedingsondersteuning is het dan ook belangrijk om rekening te houden met de opvoedingswaarden die ouders erop nahouden.

Decretale verankering

Eén van de belangrijkste rechten uit het Verdrag, terug te vinden in de artikelen 5 en 18, is de primordiale verantwoordelijkheid van beide ouders voor de opvoeding van het kind. In deze bepalingen staat evenwel ook de verplichting ingeschreven van de overheid om de ouders daarin te ondersteunen. Via het decreet van 19 januari 2001 houdende de inrichting van activiteiten inzake opvoedingsondersteuning wordt hieraan uitvoering gegeven. Dit decreet biedt een specifiek kader waarbinnen sociale organisaties, gezinsorganisatie, oudergroepen of andere organisaties die betrokken zijn bij het opvoeden van kinderen op een gesubsidieerde wijze laagdrempelige opvoedingsondersteunende activiteiten kunnen organiseren.

Dit kan zowel via voorlichting als opleidings-, vormings- en/of trainingsreeksen gebeuren. Zowel het verwerven van kennis m.b.t. de evolutie en de ontwikkeling van kinderen, als het aanleren van inzichten en vaardigheden m.b.t. de opvoeding komen dus aan bod. Uiteindelijk doel is de optimale ontwikkeling van kinderen en jongeren bevorderen door de pedagogische draagkracht van de ouders te versterken. Hiervoor wordt jaarlijks ongeveer 495.787,05 euro (20 miljoen frank) uitgetrokken.

De Vlaamse regering en meer bepaald de Vlaamse minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen heeft in 2001 aan dit decreet uitvoering geven.

Kind en Gezin

Eigen profilering

Opvoedingsondersteuning is ook voor Kind en Gezin de laatste jaren een belangrijk thema binnen de totale dienstverlening. In 2000 werd vooral verder gewerkt aan de conceptuele basis voor het invullen van deze opvoedingsondersteuning binnen alle domeinen van Kind en Gezin. Er werd een basisvisie uitgewerkt om zowel de preventieve zorg, de kinderopvang als de bijzondere dienstverleningsvormen (adoptie, centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning,...) een eigen profilering te geven binnen het totale pakket van opvoedingsondersteuning. De tekst toont aan hoe verschillende initiatieven, verschillende partners er samen kunnen toe komen om ouders een zo goed mogelijk antwoord te formuleren op hun opvoedingsvragen.

Naast deze conceptuele uitwerking, werd in heel wat regio's van de preventieve zorg een basis gelegd om deze opvoedingsondersteuning als complementair aanbod aan de medische preventie volwaardig uit te bouwen.

⁷ Van den Bergh, B. & L. De Rycke (2000). *Invloed van objectieve en subjectieve gezins- en arbeidskenmerken op de ouderlijke opvoedingswaarden*. Paper op de 9^e Sociaal-Wetenschappelijke Studiedagen (Sessie 3a Opvoeding en verwantschap I), Amsterdam, 2-3 mei 2000. Van den Bergh, B. & L. De Rycke (2000). *Gehoorzaam, ambitieus, empathisch en gelovig? Over opvoedingswaarden in de context van gezin en arbeid* (ingediend voor publicatie).

Het ging dan vaak om het volgen van vorming of het concreet uitschrijven van projecten inzake opvoedingsondersteuning. In de regio Brugge werd een project uitgeschreven om te starten met een opvoedingslijn en ook een peuterconsult rond pedagogische thema's. Een aantal regioverpleegkundigen zullen er ook starten met individueel pedagogisch advies. In regio Genk ging de samenwerking met de opvoedingswinkel van start en in regio Beveren is er de nauwe samenwerking met de VZW De Keerkring, waaronder groepswerking voor kansarme gezinnen. Ook in andere regio's bereidt men zich voor om veel sterker de pijler van opvoedingsondersteuning waar te maken.

Ook binnen de sector van de centra voor kinderopvang en gezinsondersteuning werkt men verder aan een eigen profilering en een eigen identiteit binnen het geheel van opvoedingsondersteunende activiteiten: wat is hun doelgroep, wat is hun aanbod, hoe positioneren ze zich ten aanzien van andere partners ...

Verder voerde Kind en Gezin in de loop van 2000 een ingrijpende heroriëntering van de preventie- en zorgcentra door. Hierbij werden de opdrachten en functies explicieter in kaart gebracht. Het accent ligt bij de verdere uitbouw nadrukkelijk op opvoedingsondersteuning ten aanzien van kansarme gezinnen, waaronder vaak ook allochtonen.

Binnen het thema van de opvoedingsondersteuning werden door Kind en Gezin ook enkele projecten gesubsidieerd.

Een eerste betreft de ondersteuning van meerlingouders. Wetenschappelijk onderzoek wees uit dat (toekomstige) meerlingouders behoefte hebben aan specifieke informatieverstrekking via specifieke infosessies, specifieke literatuur..., dat er nood was aan ondersteuning van bestaande initiatieven zoals vzw-twins (vrijwilligersorganisatie die infosessies, ontmoetingsbijeenkomsten voor meerlingouders en de twintelefoon organiseert). Er werd i.s.m. de vzw Twins een project uitgewerkt voor de gezamenlijke organisatie van infovergaderingen voor meerlingouders en voor ondersteuning van de vrijwilligerswerking.

Een tweede kadert in de zgn. zelfsturende teams. Naast de reeds in uitvoering zijnde projecten van de zelfsturende teams van Genk, Leuven, Merchtem en Oudenaarde⁸ startte in 2000 het project 'Kinderen ontdekken' in de regio Brugge. Dit project focust zich zeer nadrukkelijk op opvoedingsondersteuning. Specifieke acties worden opgezet binnen de prenatale begeleiding en in de peuterleeftijd (peuterconsult) van de gevolgde kinderen. Voor de ouders staat een opvoedingslijn (telefonische ondersteuning) ter beschikking en is er de mogelijkheid tot individueel consult op afspraak.

Overkoepelend aan deze ontwikkelingen werd in 2000 ook het strategisch plan Kind en Gezin gefinaliseerd, waarin het uitbouwen van de opvoedingsondersteuning een centrale plaats heeft gekregen. In dit strategisch plan werden zowel voor de preventieve zorg, de kinderopvang als de centra kinderopvang en gezinsondersteuning een aantal concrete doelstellingen opgenomen. De concrete implementaties zijn gepland voor 2002. Het gaat onder meer om het invoeren van pedagogische consulten door de regioverpleegkundigen op het consultatiebureau, uitbouwen van pedagogische gesprekken, uitwerken van projecten inzake kinderopvang en opvoedingsondersteuning,...

Het jaar 2000 was voor opvoedingsondersteuning vooral een voorbereidend jaar, waarin medewerkers en partners werden gesensibiliseerd en waarin concrete projecten voor de toekomst werden uitgetekend en gepland.

Samenwerkingsprotocol met de diensten Begeleid Wonen, erkend door het V.F.S.I.P.H.

Het samenwerkingsprotocol, dat afgesloten werd met het Vlaams Fonds, leidde tot diverse provinciale en regionale contacten tussen de diensten Begeleid Wonen en de regioteams van Kind en Gezin, waarbij informatie uitgewisseld werd over mekaar dienstverlening en waarbij de lokale samenwerking voor de gezinnen besproken werd.

⁸ Zie verslag van 29 september 2000, p. 53.

Naast de concrete samenwerking tussen de medewerkers van de diensten Begeleid Wonen en de regioverpleegkundigen van Kind en Gezin werden, door de werkgroep die dit samenwerkingsverband opvolgt, volgende activiteiten uitgevoerd in 2000:

- de opvolging van de concrete samenwerking op het werkveld (registratie en evaluatie i.f.v. bijsturing)
- de uitvoering van een onderzoek naar de verruiming van het samenwerkingsverband met de centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning
- ondersteuning en opvolging van de ontwikkeling van didactisch materiaal voor jonge gezinnen met een mentale handicap
- het opstarten van overleg m.b.t. de doorverwijzing na ontwikkelingscreening d.m.v. het 'Van Wiechenschema'
- de voorbereiding van een denkdag in 2001 voor diensten begeleid wonen, regioteams van Kind en Gezin, centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning waaraan ook jonge ouders met een mentale handicap participeren
- het aflijnen van onderwerpen voor universitair onderzoek m.b.t. de hulpverlening t.a.v. de doelgroep
- het schrijven van een visietekst omtrent Kind en Gezin en inclusief beleid.

Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap

Door het Vlaams Fonds wordt een wijziging voorbereid van de regeling inzake erkenning en subsidiëring van de thuisbegeleidingsdiensten. De opdracht van de thuisbegeleidingsdiensten zou in die zin ruimer omschreven worden dat opvoedingsondersteuning ook tot het takenpakket zou gaan behoren.

Het samenwerkingsprotocol, dat in 1998 werd afgesloten tussen Kind en Gezin en het Vlaams Fonds werd in de loop van het jaar 2000 verder op punt gesteld (zie boven).

Het project, dat erop gericht is gezinnen van dove ouders met horende kinderen met hun zeer specifieke problemen te ondersteunen kon in het raam van de niet gereguleerde toelagen verder op financiële middelen vanwege het Vlaams Fonds rekenen.

Vorming van ouders in het onderwijs

Op basis van het decreet van 20 juni 1996 (betreffende de subsidiëring van de ondersteuningscentra van ouderverenigingen en van erkende verenigingen die vorming voor ouders van schoolgaande kinderen organiseren) subsidieert de minister van Onderwijs jaarlijks een aantal vormingsprojecten. Als uitgangspunt bij deze verschillende vormingsprojecten staat (op directe of indirecte wijze) telkens het welzijn van het schoolgaande kind centraal. Thema's die aan bod komen in deze vormingen zijn (kans)armoede, pesten, geweld, gezonde voeding, drugspreventie, voorleesacties, 'veilig naar school fietsen'.

Onderwerpen die in deze rapporteringperiode met name aan bod zijn gekomen zijn onder meer echtscheiding, nieuw samengestelde gezinnen, multi-problem gezinnen, rechten van het kind, de onverbreekelijke band tussen ouders en kinderen en de uiting hiervan op school, het schoolleven van kinderen met ernstige taalleerproblemen leefbaarder te maken.

Uitbouw van een laagdrempelige jeugdhulpverlening binnen het algemeen welzijnswerk

Op de begroting van het jaar 2000 zijn ten behoeve van het algemeen welzijnswerk recurrente middelen beschikbaar gesteld ten bedrage van 1.487.361,15 euro (60.000.000 frank) op jaarbasis, wat neerkomt op een totale uitbreiding van 36 voltijdse equivalenten. De subsidiëring van deze bijkomende personeelsleden is in werking getreden op 1 mei 2000.

Samen met de reeds bestaande middelen aan jeugdhulpverlening binnen het algemeen welzijnswerk, moet het mogelijk zijn volgende algemene doelstellingen te realiseren:

- verdere uitbouw van de opdracht van het algemeen welzijnswerk met betrekking tot ambulante hulpverlening aan jongeren
- een doelmatige spreiding van het aanbod waarbij kan uitgegaan worden van objectieve indicatoren en af te bakenen regio's
- integratie van dit aanbod in netwerken met maatschappelijke basisvoorzieningen en aanverwante sectoren.

Hierbij heeft men expliciet geopteerd voor een meer sturend optreden, d.w.z.

- de overheid formuleert een aantal doelstellingen/resultaten die in alle regio's moeten gehaald worden, met name:
 - het verzekeren van een laagdrempelig basisaanbod van informatie- en adviesverstrekking met het oog op een maximale toegankelijkheid
 - het realiseren van een aanbod inzake partiële ambulante begeleiding met het oog op een 'hulp op maat'
 - het realiseren van een aanbod inzake integrale ambulante begeleiding met het oog op het verwerven van zelfstandigheid
 - het verder uitbouwen van crisishulpverlening met het oog op het voorkomen van een verdere escalatie en meer ingrijpende tussenkomsten
- de sector (de centra) is verantwoordelijk voor de wijze waarop met de beschikbare middelen deze doelstellingen/resultaten gerealiseerd worden; de sector wordt m.a.w. geresponsabiliseerd m.b.t. de inzet van de middelen en de keuze van de methodieken, de concrete aanpak,...
- dit contract tussen overheid en de individuele Centra voor Algemeen Welzijnswerk (CAW's) is niet vrijblijvend: het betrokken CAW maakt vooraf duidelijk op welke manier (inzet van middelen, methoden, stappenplan,...) het de doelstellingen/resultaten zal bereiken; de overheid ziet hierop toe en vraagt aan het CAW om aan te tonen welke resultaten bereikt worden. Daarom heeft elk CAW dat in de regio verantwoordelijk is voor een pro-actief beleid inzake jeugdhulpverlening, uiterlijk 1 november 2000 bij de administratie een beleidsnota ingediend die een bijsturing inhoudt van het goedgekeurde beleidsplan 2000-2002.

Van residentiële naar meer ambulante hulpverlening bij het Vlaams Fonds

Het uitgangspunt is dat de minderjarige persoon met een handicap zolang mogelijk in zijn gezin moet kunnen blijven. Bovendien dienen vraag en aanbod zo veel mogelijk op mekaar afgestemd zodat daadwerkelijk zorg op maat kan worden geboden. Bij de toekomstige evoluties op het vlak van de collectieve voorzieningen zal er rekening dienen gehouden te worden met de realisaties van de Integrale jeugdhulp, waaraan het Vlaams Fonds actief deelneemt.

In de periode april 2000-maart 2001 lag de focus voor wat de collectieve voorzieningen voor personen met een handicap betreft op het versterken van de sector van de ambulante hulpverlening.

Dit is hulpverlening, die in hoofdzaak plaatsvindt op het terrein van de cliënt, actief is binnen het weefsel van de cliënt en werkt met het krachtenveld rond de cliënt. Hierdoor nemen de mogelijkheden voor het heroriënteren van personen met een handicap van een intensieve zorgvorm naar een minder intensieve zorgvorm toe.

Naar kinderen toe zijn momenteel voornamelijk de thuisbegeleidingsdiensten actief op het terrein van de ambulante zorg. Thuisbegeleidingsdiensten verlenen opvoedingsbijstand aan ouders met een gehandicapt kind of met een gehandicapte volwassene. Ook gezinnen met kinderen voor wie er ernstige indicaties zijn voor het ontwikkelen van een handicap worden begeleid. In 2000 werd het aantal begeleidingen waarvoor de bestaande diensten zijn erkend uitgebreid met 5000 waardoor heel wat meer gezinnen kunnen worden bereikt. Bovendien werd vergunning verleend voor de oprichting van een bijkomende thuisbegeleidingsdienst welke zich specifiek zou richten tot personen met autisme.

Ook in het raam van het besluit aangaande de subsidiëring van projecten die de flexibilisering van het zorgaanbod beogen werden initiatieven betoelaagd, die ondersteuning bieden aan de omgeving van het kind met een handicap waardoor de omgeving in staat gesteld wordt om zelf in de opvang en begeleiding te blijven voorzien.

Deze projecten betroffen

- de uitbouw van een gedifferentieerde hulpverlening om een individueel zorgpakket op maat van de cliënt-ouder te creëren: zicht krijgen op de zorgvraag, ouders inzicht bijbrengen en werken aan leerbaarheid, uitwerken van een begeleidingsmethodiek, het opzetten en concretiseren van een steunstructuur
- een samenwerkingsverband tussen voorzieningen en thuisbegeleidingsdiensten dat via thuisopvang zorg op maat wil bieden om zo zwaardere vormen van dienstverlening te vermijden. Een pool van professionele oppassers en vrijwilligers stellen zich via een centrale dispatching ter beschikking om bij afwezigheid van ouders of andere gezinsleden van een kind met een handicap te gaan thuiswachten
- zorg en ondersteuning bieden aan gezinnen met een persoon met een handicap waarbij speciale aandacht gaat naar eventuele broers en zussen, o.a. organisatie van vormingsweekends, projectwerken en ondersteuningsgroepen bedoeld voor broers en zussen, de ouders ondersteunen in de opvang van de andere kinderen.

Projecten die ermede toe bijdragen dat jongeren in hun eigen regio begeleid kunnen worden en zoveel mogelijk thuis en niet noodzakelijk in een residentiële setting moeten opgevangen worden om handicap specifieke zorg te krijgen kwamen ook aan bod in het kader van de niet-gereguleerde toelagen. Zo werd een niet-gereguleerde toelage verleend voor de organisatie van adviserende en ondersteunende activiteiten in verband met de begeleiding van kinderen en jongeren met visueel-meervoudige beperkingen die niet in specifieke voorzieningen opgenomen zijn.

Met het decreet van 17 juli 2000 tot wijziging van het decreet van 27 juni 1990 houdende oprichting van het Vlaams Fonds en het besluit van de Vlaamse regering van 15 december 2000 houdende vaststelling van de voorwaarden van toekenning van een **persoonlijk assistentiebudget** aan personen met een handicap werd het persoonlijk assistentiebudget, dat tot dan toe alleen als experiment bestond opgenomen in de vaste lijst van bijstandsvormen tot sociale integratie.

Met het persoonlijk assistentiebudget wordt aan de persoon met een handicap financiële middelen ter beschikking gesteld, die hem haar of degene die voor hem zorgen, toelaten de nodige assistentie bij activiteiten van het dagelijks leven (persoonlijke verzorging, vrijetijdsbesteding, pedagogische begeleiding, ...) te organiseren. Deze nieuwe bijstandsvorm maakt het in vele gevallen mogelijk dat personen met een handicap zich langer in hun thuismilieu kunnen handhaven. Er kunnen maximaal 400 budgetten worden toegekend. De aanvragen lopen momenteel binnen. Ongeveer 17% van de aanvragen hebben betrekking op personen jonger dan 18 jaar.

Kwaliteitsmeting en kwaliteitsbevordering in de preventieve zorg

Samen met Prof. Ko de Ruyter en dr. Martin Wetzels van de Universiteit van Maastricht werd een meetinstrument ontwikkeld dat toelaat de door de ouders gepercipieerde kwaliteit van de preventieve zorgverlening te onderzoeken. Het instrument werd uitgetest in drie proefregio's. Uit deze testfase bleek dat de opgestelde vragenlijst betrouwbare gegevens kan opleveren en dat de verkregen meetresultaten bruikbaar zijn bij het bevorderen van de servicekwaliteit van de dienstverlening.

Rekening houdend met een aantal aandachtspunten die eveneens uit de testfase naar voor kwamen werd een concreet stappenplan uitgewerkt voor de implementatie van kwaliteitsmetingen en kwaliteitsbevordering binnen het domein van de preventieve zorg, en werden hiervoor de nodige budgettaire middelen voorzien. In de loop van november 2000 gebeurde er na grondige voorbereiding en verdere optimalisering van de vragenlijst voor het eerst een grootschalige schriftelijke enquête naar de kwaliteit van de preventieve zorg, zoals ervaren door de gezinnen zelf.

De resultaten wijzen in de richting van een relatief grote tevredenheid over de dienstverlening. Blijkbaar slaagt Kind en Gezin op gebied van de preventieve kinderzorg er meestal in om de verwachtingen van de ouders in te lossen, vaak zelfs te overtreffen, ook al blijken de mensen zeker niet onverschillig en tonen ze zich terecht kritisch. De verkregen resultaten leveren een bruikbare sterktezwankeanalyse op en maken het mogelijk de dienstverlening nog beter af te stemmen op de noden en behoeften van het doelpubliek. Dit via het uitvoeren van regionale projecten om de gebruikersgerichtheid te verhogen en vandaar de kwaliteit van de geboden dienstverlening te bevorderen.

Toepassen van kwaliteitsdecreet op de regelgeving consultatiebureaus voor het jonge kind

In de loop van 2000 werd, samen met de organiserende besturen van de consultatiebureaus, gewerkt aan de aanpassing van de regelgeving op de consultatiebureaus in het kader van de opdrachten van het kwaliteitsdecreet.

Hoofdbekommernis bij dit zogenaamde sectorale overleg was het streven naar het borgen en het bevorderen van de kwaliteit van de dienstverlening aan kinderen en hun jonge ouders in de consultatiebureaus. Kwaliteit hierbij wordt opgevat overeenkomstig de bepalingen in het kwaliteitsdecreet voor de welzijnsvoorzieningen.

Bij het bespreken en het uitwerken van de nieuwe regelgeving werd vertrokken van de definitie van de klant en zijn behoeften. Klanten zijn in de eerste plaats het jonge kind (van 0 tot 3 jaar) en de ouders (of opvoeders). Op die manier werd in zo groot mogelijke mate uitgegaan van de noden van de kinderen en hun ouders. Het belang van het kind staat daarbij voorop.

Kwaliteitszorg in de kinderopvang

Tijdens het voorbije jaar werd, in het kader van de implementatie van het kwaliteitsdecreet, een voorstel van aangepaste regelgeving goedgekeurd door de Raad van Bestuur van Kind en Gezin voor de volgende sectoren:

- de kinderdagverblijven
- de diensten voor opvanggezinnen
- de initiatieven voor buitenschoolse opvang (IBO)

Dit voorstel van nieuwe regelgeving is het resultaat van het overleg dat in elk van de 3 sectoren werd opgestart met de diverse relevante vertegenwoordigers. Deze sectorale overleggroepen hadden tot taak te bepalen waaruit kwaliteitsvolle dienstverlening en kwaliteitszorg in de 3 sectoren bestaat.

In de voorstellen van regelgeving voor deze 3 sectoren kunnen volgende linken met het IVRK gelegd worden.

Het non-discriminatiebeginsel werd expliciet in de regelgeving opgenomen. Het kinderdagverblijf, de dienst en het IBO stellen hun dienstverlening open voor alle kinderen zonder enige vorm van discriminatie op grond van cultuur, maatschappelijke afkomst, nationaliteit, geslacht, geloof of levensovertuiging. Voorts dienen de voorzieningen de rechten te eerbiedigen gewaarborgd bij het IVRK. In het kwaliteitssysteem van een voorziening werd de dienstverlening als volgt omschreven: een kwaliteitsvolle opvang dient optimale kansen te bieden aan elk kind in de opvang. Kinderen met specifieke noden dienen de juiste zorg en aandacht te krijgen, waar nodig wordt er adequaat doorverwezen. Een andere kernactiviteit van de dienstverlening is de participatie van de kinderen bij de werking. Concreet wordt er gevraagd om rekening te houden met de wensen van de kinderen. Kinderen moeten ook betrokken worden bij de ontwikkeling van het kwaliteitsbeleid van de voorziening. Ze moeten op een begrijpelijke wijze over dit beleid geïnformeerd worden. Kinderen worden ten slotte ook als volwaardige gebruikers van de dienstverlening aanzien. Op regelmatige wijze moeten ze bevraagd worden of ze al dan niet tevreden zijn over de opvang.

Kwaliteitszorg in de sectoren bijzondere leefsituaties, kindermishandeling en adoptie

Verder werd in het kader van de implementatie van het kwaliteitsdecreet een ontwerp van aangepaste regelgeving goedgekeurd door de Raad van Bestuur van Kind en Gezin voor de volgende sectoren:

- de Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning
- de vertrouwenscentra kindermishandeling
- de voorbereidingsteams en de evaluatieteams interlandelijke adoptie, de adoptiediensten die bemiddelen voor binnenlandse kinderen en de adoptiediensten die bemiddelen voor buitenlandse kinderen.

Zoals vermeld in het verslag van vorig jaar wordt, wat de vertrouwenscentra kindermishandeling betreft, expliciet verwezen naar het IVRK (cf. art. 8. 'Het centrum treft maatregelen die respect voor de basisrechten en de gebruikersrechten waarborgen en die conform zijn aan het VN-Verdrag inzake de Rechten van het Kind').

Ook andere artikels in dit ontwerp, stellen het belang van het kind voorop met name:

- art. 3. §1 - 'Het centrum verleent een hulp- en dienstverlening in functie van de noden van het kind, rekening houdend met de principes van spreekrecht, participatie en evaluatie naar het effect voor het kind. Het speelt zo snel mogelijk in op de vragen en houdt daarbij rekening met de aard en de urgentie van de vragen, binnen de opdrachten van het centrum en waarbij het kind centraal staat.'
- art. 5. 'Het centrum stippelt een hulpverleningsaanbod uit met inspraak en in overleg met de gebruikers daarbij uitgaand van de noden van het kind.'
- art. 6. 'Het centrum voert een meersporenbeleid in functie van het kind waarbij alle in het hulpverleningsproces relevante betrokkenen partij blijven en in de hulpverlening kunnen worden betrokken. Het stimuleert de ouders in het opnemen van hun ouderrol en ondersteunt hen daarin.'

Wat de Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning, de voorbereidingsteams en de evaluatieteams interlandelijke adoptie betreft, is er telkens een artikel opgenomen waarin gevraagd wordt aan de voorziening om maatregelen te treffen die respect voor de basisrechten en de gebruikersrechten waarborgen en die conform zijn met de toepasselijke internationale, federale en of gemeenschapsreglementeringen. Belangrijk te vermelden is dat dit eveneens geldt voor de adoptiediensten.

Zoals reeds aangehaald in het vorig rapport, worden de minderjarigen als zodanig niet expliciet benoemd met uitzondering dan van de regelgeving voor de vertrouwenscentra kindermishandeling. De term gebruikers omvat zowel de minderjarigen, de ouders en desgevallend andere instanties waarmee wordt samengewerkt. Niettemin mag toch worden aangestipt dat in de voorbereidende werkzaamheden uitdrukkelijk gesteld is dat de behoeften van de minderjarige primeren op de behoeften van de andere gebruikers.

Behalve de ontwerpen van aangepaste regelgeving, heeft de Raad van Beheer van Kind en Gezin ook de voorstellen van ministerieel besluit inzake kwaliteitszorg voor de diverse sectoren goedgekeurd. Alle sectoren moeten met het oog op een verdere erkenning voldoen aan de bepalingen die in dit ministerieel besluit werden opgenomen. Zo wordt onder meer aan de voorzieningen gevraagd om de maatregelen te beschrijven die genomen worden voor het beheersen van de hulp- en dienstverleningsprocessen. Voor de adoptiediensten die bemiddelen voor buitenlandse kinderen impliceert dit onder meer dat zij binnen de samenwerking en de evaluatie van de buitenlandse kanalen, moeten kunnen aantonen dat zij de principes en de procedures van het VN-Verdrag inzake de Rechten van het Kind, de principes en de procedures van het Haags Adoptieverdrag en de richtlijnen van de Vlaamse Centrale Autoriteit waarborgen. Voor de adoptiediensten die bemiddelen voor binnenlandse adoptie impliceert dit onder meer dat zij, binnen de begeleiding van ongewenst zwangeren en ouders die niet zelf voor hun kind kunnen zorgen en afstand van hun kind overwegen naar een verantwoorde keuze inzake de toekomst van hun kind, moeten kunnen aantonen dat zij deze begeleiding uitvoeren in overeenstemming met het VN-Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

De nieuwe erkenningsvoorwaarden zijn, wat de bovenvermelde sectoren betreft, normaliter van toepassing vanaf 1 januari 2005.

Brandveiligheidsnormen voor kinderopvangvoorzieningen

Specifieke brandveiligheidsnormen voor kinderopvangvoorzieningen waren tot voor kort onbestaande, hetgeen soms aanleiding gaf tot verwarring en onveilige situaties. Vandaar dat vanuit Kind en Gezin en in samenwerking met de sector en de brandweer in de loop van 1999 en 2000 werk gemaakt werd van het opstellen van een nieuwe reglementering inzake brandveiligheid in kinderdagverblijven. Deze normen worden vanaf 1 januari 2001 van kracht. Op korte termijn zullen ook voor de initiatieven voor buitenschoolse opvang specifieke brandveiligheidsnormen uitgewerkt worden.

Verhoging capaciteit Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning (CKG's)

Het plaatsencontingent van de Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning (CKG's) werd verhoogd van 1250 naar 1450 plaatsen. Finalisering van deze uitbreiding is voorzien tegen 30 juni 2001. Deze capaciteitsuitbreidingen worden door de CKG's aangewend om 'afdelingen' op te richten in meer stedelijke gebieden. Het aanbod van deze afdelingen betreft voornamelijk ambulante thuisbegeleiding en semi-residentiële begeleiding. Door met afdelingen te werken, is het aanbod van de CKG's meer verspreid over Vlaanderen en beter bereikbaar voor de doelgroep.

Uit de werkingsgegevens van de CKG's blijkt de residentiële werkvorm, waarbij het kind uit huis is en in het CKG verblijft, t.o.v. 1999 te verminderen en is er een toename van de minder ingrijpende begeleidingsvormen, nl. de ambulante thuisbegeleiding en de semi-residentiële begeleiding (voornamelijk dagopvang).

Bijzondere jeugdbijstand

Private voorzieningenbeleid

Bij besluit van de Vlaamse regering van 8 december 2000 werd het erkennings- en subsidiëringsbesluit van 13 juli 1994 (sectorale regelgeving) aangepast aan het decreet van 29 april 1997 inzake de **kwaliteitszorg** in de welzijnsvoorzieningen. Vanaf 1 januari 2004 zullen de nieuwe sectorspecifieke minimale kwaliteitsnormen als erkenningsnormen gelden voor de erkende voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand. De voorzieningen moeten het respect voor de grondrechten en de gebruikersrechten waarborgen. Hieronder moeten de mensenrechten en de rechten van het kind begrepen worden.

Reeds verschillende jaren is het opvolgen van de kinderrechten in de voorzieningen bijzondere jeugdbijstand een prioritaire en ook persoonlijke doelstelling van de **pedagogische inspectie**. Deze is belast met het toezicht op de naleving van het kwaliteitsdecreet. Daarbij stimuleren zij bijvoorbeeld de implementatie van het Minoriusproject. Zo bevragen zij in de voorzieningen ook de jongeren zelf i.v.m. het respecteren van hun grondrechten. In 2001 zal de inspectie haar aandacht toespitsen op risicovoorzieningen, de gezinsgerichte werking van de voorzieningen en de participatie van de minderjarigen aan de besluitvorming in de voorzieningen en het zakgeld als cliëntenrecht. Zowel de directies als de jongeren zelf zullen bevragd worden.

In het kader van de uitvoering van het kwaliteitsdecreet moet er voor de evaluatie van de hulp- en dienstverlening worden voorzien in een procedure voor tevredenheidsmeting bij de gebruikers. In verschillende voorzieningen wordt hier reeds druk mee geëxperimenteerd.

In het jaarverslag (1999-2000) van het Kinderrechtencommissariaat lezen we:

'Uit aanmeldingen inzake jeugdhulpverlening worden problemen inzake toegang en het gebrek aan gepast aanbod duidelijk. De jeugdhulpverlening dient uitgebreid en gediversifieerd te worden om aan de bestaande zorg- en bijstandbehoeften van jongeren en kinderen te kunnen voldoen.' (p. 74)

Het is één van de centrale doelstellingen van de integrale jeugdhulp om het aanbod meer op de vraag en de behoefte van de minderjarige (en zijn leefomgeving) af te stemmen.

In 2000 werden binnen de bijzondere jeugdbijstand 44 (nieuwe en uitbreidingen van bestaande) erkenningen verleend. Het erkende aanbod werd zo uitgebreid met een capaciteit van 287, een uitbreiding die staat voor een budget van 4.677.750,81 euro (188.700.000 frank). Deze erkenningen realiseren een uitbreiding van de globale residentiële capaciteit met 41 plaatsen en een uitbreiding van de (semi)ambulante capaciteit met 246 plaatsen. 33 van de 41 residentiële plaatsen worden toegekend aan de onthaal-, oriëntatie- en observatiecentra. Dit betekent dat met toepassing van de regelgeving die plaatsen ook ambulante kunnen aangewend worden. Dit betekent dat continu + 8 tot + 41 minderjarige residentieel kunnen opgevangen worden en + 246 tot + 279 minderjarigen (semi)ambulant kunnen begeleid worden.

De toename van het residentiële aanbod, waarnaar een persisterende vraag is, is significanter dan het globale eindresultaat van 41 plaatsen laat vermoeden. In de arrondissementen met de grootste relatieve onderbezetting (zie programmatie), met name Antwerpen, Brussel/Halle-Vilvoorde en Gent-Eeklo, wordt de residentiële capaciteit uitgebreid met 59 (waarvan 23 voor onthaal, oriëntatie en observatie). Bovendien worden voor de arrondissementen Antwerpen en Brussel/Halle-Vilvoorde nog erkenningen gereserveerd voor begeleidingstehuizen 1bis voor jongens. Het gereserveerde budget van 991.574,10 euro (40.000.000 frank) kan ongeveer een capaciteit van 25 dekken. Het eindresultaat van 41 wordt beïnvloed door de afbouw van residentiële capaciteit in arrondissementen met een relatief grote overbezetting (zie programmatie).

Die afbouw levert in de betrokken arrondissementen een zeer interessante differentiatie van het hulp-aanbod op:

- 90 van de bijkomende 287 plaatsen (of begeleidingsmogelijkheden) worden gerealiseerd in het arrondissement Antwerpen (= 31%)
- 137 van de bijkomende 287 plaatsen (= 48%) worden gerealiseerd in de arrondissementen Antwerpen, Brussel/Halle-Vilvoorde en Gent-Eeklo. De arrondissementen die programmatorisch de hoogste noden kennen, kunnen dus verhoudingsgewijs de meeste bijkomende prestaties leveren.

De verdeling van het budget onderstreept nog meer de substantiële inspanning ten voordele van de arrondissementen met de grootste relatieve onderbezetting: 2.935.059,33 euro (118.400.000 frank), d.i. 63%, wordt toegekend in de arrondissementen Antwerpen, Brussel/Halle-Vilvoorde en Gent-Eeklo.

Ook al is bijkomend aanbod niet gering, het probleem van het maatschappelijk meest verantwoord omgaan met het gegeven van de schaarste van het aanbod blijft.

In 2000 werden eveneens projecten en experimenten opgestart waarbij de bijkomende middelen ten belope van 1.735.254,67 euro (70 miljoen frank) gericht werden naar de volgende beleidsprioriteiten:

- projecten gericht op de 'moeilijkste' jongeren
- projecten herstelgerichte afhandeling van jeugddelinquentie
- thematische ondersteuning enerzijds en innovatieve projecten anderzijds.

Ondanks deze maatregelen blijft er een tekort aan capaciteit voor crisisonthaal, leerprojecten, herstelbemiddeling en gemeenschapsdienst. Hetzelfde tekort doet zich voor wat de opvang betreft van specifieke doelgroepen zoals druggebruikers en niet begeleide buitenlandse minderjarigen.

De herstelgerichte afhandeling van jeugddelinquentie in de bijzondere jeugdbijstand zal in de nabije toekomst thematisch ondersteund worden. In de voorbije jaren is in Vlaanderen een praktijk gegroeid van alternatieve afhandeling van jeugddelinquentie, alternatief te begrijpen als een ander maatschappelijk antwoord dan het plaatsen in instellingen. De praktijk bestaat uit gemeenschapsdiensten, leerprojecten en bemiddeling tussen dader en slachtoffer. De thematische ondersteuning moet deze praktijk stroomlijnen met als focus het herstelgerichte karakter van de afhandeling van jeugddelinquentie, de concrete resultaten sterker profileren en hun kwaliteit verbeteren en de praktijk kaderen in de welzijnsgerichte benadering van jeugddelinquentie in het bijzonder en van criminaliteit en onveiligheid in het algemeen.

Op een studiedag 'Rechten van kinderen in instellingen van de bijzondere jeugdzorg'⁹ bleek dat de instellingen van de bijzondere jeugdzorg aandacht hebben voor de kinderrechten en proberen de kinderrechten zo volledig mogelijk te implementeren in de concrete hulpverlening. Dit kan en moet echter nog meer gecoördineerd gebeuren en meer transparantie ressembleren. Vandaar dat geopteerd wordt voor een professionele ondersteuning die de toepassing van de kinderrechten in de voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand moet stimuleren en de verdere visieontwikkeling en actualisering terzake moet ondersteunen.

Voor de thematische ondersteuning van de herstelgerichte afhandeling van jeugddelinquentie en de toepassing van de kinderrechten in de bijzondere jeugdbijstand werd op de begroting van 2001 een budget van 381.756,03 euro (15.400.000 frank) voorzien.

⁹ Georganiseerd in november 2000 door het Vlaams Centrum voor Kinderen en Gezinnen in samenwerking met het Centrum voor de Rechten van het Kind (Universiteit Gent) n.a.v. de dag voor de rechten van het kind.

Gemeenschapsinstellingen

De **infrastructurele veranderingen en de nieuw- en vernieuwbouw** in het kader van het masterplan (een meerjarenplan voor verschillende bouwfases) zijn in de loop van 2000 verder afgewerkt. De nieuwe leefvleugel 1 en 2 in de Hutten te Mol is in de afwerkingfase en garandeert de jongeren privacy, een persoonlijke en hygiënisch verantwoorde leefsfeer in de eigen kamer, alle sanitaire en veiligheidsvoorzieningen van een moderne residentie.

In het kader van de Open Oproep van de Vlaamse Bouwmeester werd in 2000 een dossier 'masterplan afdeling Beernem' opgesteld; in de loop van 2001 zal een te kiezen architectenbureau de eerste plannen voor een totaal nieuwe campus voor meisjes te Beernem ontwerpen. Deze campus moet tegemoetkomen aan de moderne eisen van een gedifferentieerde residentiële instelling voor meisjes waar met pedagogische en leertechnische middelen kan ingespeeld worden op de noden van het jonge cliënteel met een betere garantie voor de individuele integriteit en ontplooiingsmogelijkheden van elke cliënt afzonderlijk.

De **afzonderingsprocedure**, heden toegepast, is strikt gebonden aan een afgesproken kortstondige en intens begeleide handelswijze in de instelling en wordt door het Centraal Beleid van de afdeling strikt en op de voet gevolgd.

De **antidrugscampagne** in De Zande en de samenwerking met de rijkswacht is een routinematige procedure geworden, die de instelling quasi drugsvrij heeft gemaakt waarbij assertiviteit en inzet van de jongeren zelf grotendeels het succes van de campagne bepaalt.

Het beleid van de Vlaamse Gemeenschapscommissie inzake welzijn en gezondheid

De Vlaamse Gemeenschapscommissie zet zich in voor het welzijn van alle Nederlandstaligen binnen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In het VGC-beleidsdomein 'kind en gezin' wordt werk gemaakt van de uitbouw van een kwalitatief netwerk van voorzieningen inzake kinderopvang en begeleiding van ouders en kinderen. De implementatie van de regelgeving van de Vlaamse Gemeenschap via de instelling Kind & Gezin is hierbij essentieel. Het beleidsdomein 'kind en gezin' bevat verschillende deel-domeinen waaronder de kinderopvang, de buitenschoolse opvang, de preventieve zorg en vorming.

In de sector welzijn vervullen o.a. Kind & Gezin, het Centrum voor het Jonge Kind, de Kinder- en Jongeren-telefoon, Filokids en het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg een heel belangrijke functie in Brussel. Voor een volledig overzicht van de organisaties en instellingen die in deze materie betrokken zijn, kan verwezen worden naar 'Jeugd en Brussel, een boekje over hulpverlening', een adressengids uitgegeven door de jeugddienst van de Vlaamse Gemeenschapscommissie en het 'Brussels zakboekje', een uitgave van de Brusselse Welzijns- en gezondheidsRaad vzw (BWR).

Het beleid in de sector van welzijn en gezondheid is afgestemd op de subsidiëring van projecten. Er is voor kinderen met een handicap het project rond de voorschoolse opvang van kinderen met een handicap in de Brusselse kinderdagverblijven. Het personeel van de kinderdagverblijven kreeg rond dit thema vorming en coaching door de Stichting Integratie Gehandicaptten. De Vlaamse Gemeenschapscommissie heeft een overeenkomst met de provincie Vlaams-Brabant voor de ondersteuningsteams voor allochtonen (OTA)¹⁰. Verder wordt door de VGC het project van Zorgwonen vzw voor kansarme aidspatiënten/kinderen vermeld.

De VGC stelt dat zij geen eigen initiatieven m.b.t. kinderrechten onderneemt, waarbij zij ook verwijst naar de problematiek van de kindermishandeling. Men wenst zich vooral in te schrijven in de beleidsmaatregelen van de Vlaamse Gemeenschap.

¹⁰ Meer hierover zie vorig verslag.

1.3 Adoptie

Adoptie is een sociale en juridische maatregel die genomen kan worden indien hij in het belang is van het kind en mits respect voor de grondrechten van het kind. Het is op de eerste plaats de behoefte van het kind die het rechtvaardigt dat het adoptieproces op gang wordt gebracht.

Het Vlaamse adoptiebeleid beoogt deze visie te realiseren doch stuit hierbij soms op de visie van een deel van de publieke opinie die, zoals vaak in ontvangende landen, adoptie nogal eens benadert vanuit de kinderwens van kandidaat-adoptanten.

Kind en Gezin realiseerde vorig jaar **een visietekst rond adoptie** met de bedoeling het ruime publiek te informeren over de essentie van het adoptiegebeuren. We zien ook dat in verschillende herkomstlanden meer en meer de nadruk gelegd wordt op het subsidiariteitsprincipe. Kinderen komen pas naar België (of andere ontvangende landen) wanneer in het herkomstland geen enkele andere mogelijkheid bestaat. De Federale Regering werkte het afgelopen jaar aan de voorbereidingen van een nieuwe federale adoptiewet, waarbij rekening dient gehouden te worden met de principes van het Haags Adoptieverdrag van 1993, wil men tot de ratificatie hiervan kunnen overgaan. De Vlaamse Gemeenschap werkt in afwachting van deze wet wat haar eigen bevoegdheden betreft nog steeds volgens het decreet inzake adoptie van 15 juli 1997.

Haaks tegenover de visie die ontwikkeld werd binnen Kind en Gezin, in samenwerking met de gehele adoptiesector, wordt nu al te vaak gepleit voor 'vrije adoptie'. De voorbije media-aandacht heeft gezorgd voor een grote politieke interesse die hopelijk een bijdrage kan leveren aan een degelijk federaal adoptiebeleid. Het blijft nog steeds een probleem om voor een bepaalde groep kinderen (iets ouder, lichte afwijkingen, donkere huidskleur) een geschikt gezin te vinden. Meer sensibilisatie is hier de boodschap.

Adoptie is een **gedeelde verantwoordelijkheid** van zowel **ontvangende als herkomstlanden**. Samenwerking tussen beide is van belang om aan adoptiekinderen een optimale bescherming te bieden. Deze samenwerking wordt bewerkstelligd door regelmatig internationaal overleg. Zo nam Kind en Gezin deel aan de internationale contacten en conferenties ter bespreking van het Verdrag van Den Haag. Verscheidene buitenlandse delegaties werden afgelopen jaar ontvangen, waaronder Bulgarije, Zuid-Afrika, Rusland en Vietnam. Tevens gingen een aantal medewerkers op buitenlandse missie, o.a. naar de Filipijnen, Vietnam en Burkina Faso waar een aantal contacten konden bewerkstelligd worden.

Kind en Gezin steunde reeds verscheidene projecten in bepaalde herkomstlanden die een vertaling zijn van de visie omtrent adoptie, dat er in het oorspronkelijk milieu van het kind alles moet aan gedaan worden om het kind niet uit zijn vertrouwde omgeving te rukken. Zo werd bv. een integratieproject in Ecuador financieel gesteund dat hulp, begeleiding en opleiding biedt aan ongewenst zwangere vrouwen.

Verder werd ook een financiële bijdrage geleverd aan een reïntegratiecentrum te Moldova, waarbij ongewenst zwangere vrouwen opgevangen worden zodat ze toch zelf voor hun kindje kunnen blijven zorgen en aan verlaten kinderen mogelijkheden worden geboden waardoor ze in hun oorspronkelijk milieu beter opgevangen worden i.p.v. kansloos op de straat terecht te komen.

Steeds meer geadopteerden (en afstandsouders) zijn geneigd **op zoek te gaan naar hun oorspronkelijke familie**. Aan deze tendens werd tegemoet gekomen door het oprichten van een zoekregister. Vandaar dat momenteel een project financieel gesteund wordt dat het steeds stijgend aantal zoekvragen tracht op te vangen. Vooral voor de binnenlandse adopties zien we hier een kering: daar waar de afstandsouders vroeger gezegd werd nooit meer over hun afgestane kind te spreken, vinden zij nu ook meer en meer de weg naar het zoekregister om de ontbrekende schakel in hun leven op te zoeken en een plaats te geven.

Een andere belangrijke peiler die uitgebouwd werd is de **nazorg** bij adoptie. Naast alle pasgeborenen in Vlaanderen, krijgen nu ook alle adoptiekinderen bezoek van de regioverpleegkundigen van Kind en Gezin.

1.4 Strategisch Plan Hulp- en dienstverlening aan gedetineerden

Op 8 december 2000 werd door de Vlaamse regering een Strategisch Plan 'Hulp- en dienstverlening aan gedetineerden' goedgekeurd. De Vlaamse Gemeenschap wil daarbij het **recht van elke gedetineerde en zijn directe sociale omgeving** op een integrale en kwaliteitsvolle hulp- en dienstverlening waarborgen. In dit kader zal aandacht besteed worden aan de relatie van de gedetineerde met zijn/haar kinderen.

1.5 Sensibilisering in onderwijs inzake het IVRK

Het Gemeenschapsonderwijs en de andere koepelorganisaties en andere leden van de Vlor pogen om het IVRK op verschillende niveaus ingang te laten vinden. Vaak gebeurt dat impliciet maar meer en meer wordt er ook expliciet gesteund op de principes van het IVRK. Zo zijn de principes van het IVRK een uitgangspunt voor het pedagogisch project van het Steineronderwijs en maken ze deel uit van het pedagogisch project van het gemeenschapsonderwijs.

De **Steinerscholen** organiseerden een internationaal congres '*Alliance for Childhood*' dat mensen van 30 verschillende nationaliteiten in Brussel (Heizel) samengebracht om te werken rond '*Right to Childhood - Bridge to the future*'. De bijdragen van o.a. Dave Grossman en Fred Donaldson haalden de pers. De *Alliance for Childhood* wordt nu verder uitgebouwd als netwerkorganisatie. Ook daar werken de Steinerscholen als partner actief aan mee. Op een bijeenkomst in Stuttgart in februari 2001 werd uitdrukkelijk afgesproken dat het kinderrechtenverdrag het kader vormt voor de samenwerking tussen de verschillende partners.

In de periode april 2000-maart 2001 nam het **Gemeenschapsonderwijs** niet echt nieuwe sensibiliseringsinitiatieven maar bouwde initiatieven van de vorige twee jaren verder uit. Heel wat beleidsmaatregelen en initiatieven in gemeenschapsscholen (bv. wat betreft zorgbreedte en participatie, muzische, ecologische en maatschappelijke projecten...) sluiten aan bij de principes van het IVRK zonder dat ze er expliciet op steunen. De centrale diensten van het Gemeenschapsonderwijs stimuleren expliciete aandacht voor de principes van het IVRK bij de eigen achterban en in diverse overlegorganen.

De interne vorming van het onderwijssecretariaat voor steden en gemeenten (OVSG) besteedde aandacht aan het IVRK. Dit past voornamelijk binnen de maandelijkse begeleiding van het beleid inzake zorgverbreding, het onderwijsvoorrangsbeleid en de beleidsondersteuning in het basisonderwijs.

De Vlaamse Confederatie voor ouderverenigingen (VCOV) publiceerde in hun ledenblad 'Brug' enkele bijdragen over kinderrechten. Ouders van schoolgaande kinderen kunnen op deze manier kennismaken van nieuwe maatschappelijke inzichten op kinderen en jongeren.

De Vlaamse Onderwijsraad (Vlor) zelf probeerde ook de kennis van betrokkenen bij de vormgeving van het onderwijsbeleid te stimuleren door de startdag van de Vlor op 26 september 2000 helemaal te wijden aan een vorming over het verdrag en de belevingswereld van kinderen. Hierbij werd ook het instrument voor ‘kindeffectrapportage’¹¹ voorgesteld dat de raden en afdelingen hanteren. Sinds september 2000 bevat elk advies dat betrekking heeft op het leerplichtonderwijs ook een paragraaf waarin de effecten van de maatregelen voor de leefwereld van kinderen en jongeren wordt ingeschat.

De vrije centra voor leerlingenbegeleiding (VCLB) overlegden met het Kinderrechtencommissariaat om gericht het IVRK te implementeren in de plaatselijke centra. Voor de VCLB-directies en voor de Provinciale Vormingscellen staan er ook vormingsinitiatieven op stapel over kinderrechten en de implementatie ervan.

Anderzijds stimuleert het decreet op de leerlingenparticipatie mede de sensibilisering inzake de rechten van jongeren in lokale scholen. De Scholierenkoepel verricht hier ondersteunend werk.

Moeilijkheden bij de implementatie van het IVRK - beleidsaanbevelingen VLOR

Uit diverse bijdragen blijkt dat er binnen het onderwijs weliswaar veel aandacht bestaat en oprechte zorg leeft voor de belangen van kinderen maar dat nog weinig de expliciete band gelegd wordt met het IVRK. Betrokkenen bij het onderwijs zijn zich nog te vaak niet bewust van de comprehensiviteit van het verdrag en het evenwicht tussen de rechten op bescherming, voorzieningen en participatie blijven vaak nog onderbelicht. Slechts uitzonderlijk wordt de hele school- en klascultuur bekeken door een kinderrechtenbril. Het debat dreigt zich te beperken tot de oprichting en de werking van de leerlingenraad in het secundair onderwijs.

De Vlaamse Scholierenkoepel (VSK) signaleert in dit verband dat de competentie van kinderen en jongeren vaak nog wordt onderschat. Ook over de juridische afdwingbaarheid van het verdrag wenst VSK nader studiewerk.

De Vlor hoopt in de toekomst nog sterker te kunnen samenwerken met VSK om de kindeffectrapportage, het toetsen van de eigen adviezen aan de rechten van het kind, vorm te geven.

Ook leven er bij onderwijsbetrokkenen nog heel wat vragen over de juiste betekenis van het verdrag en de verplichtingen die eruit voortvloeien. Zo verrichtte OVSG studiewerk over de directe werking van het Kinderrechtenverdrag n.a.v. arresten van het Hof van Cassatie.

Het zal duidelijk zijn dat verdere bekendmaking van de principes vervat in het IVRK bij leerlingen ouders, leerkrachten en directies een noodzaak blijft. Studie en netwerkontwikkeling inzake kinderrechten is aangewezen. Dit kan in het kader van het bestaande ondersteunings-, begeleidings- en nascholingsaanbod van het gemeenschapsonderwijs en de koepels. Vooral het aanbod voor gelijke kansen, zorgverbreding en participatie leent zich hiertoe.

De sensibilisering voor kinderrechten moet zowel de leerlingen, ouders, scholieren, leerkrachten als beleidsmakers bereiken.

¹¹ Niet te verwarren met de methodiek KER, bij dit rapport als bijlage toegevoegd, waarvan sprake in het kader van het ‘horizontaal beleid’.

1.6 Media/Vlaamse Kijk- en Luisterraad

De Vlaamse Kijk- en Luisterraad werd op 21 februari 2001 samengesteld¹². Deze raad zal, op eigen initiatief of naar aanleiding van een klacht, toekijken op de naleving op naleving van artikel 78, §1 van de Vlaamse decreten betreffende de radio-omroep en de televisie, gecoördineerd op 25 januari 1995. Dit artikel stelt dat omroepen geen programma's mogen uitzenden die de lichamelijke, geestelijke of zedelijk ontwikkeling van minderjarigen kunnen schaden, inzonderheid programma's met nodeloos geweld of pornografische scènes.

De Raad bestaat uit drie deskundigen met minstens vijf jaar beroepservaring in de domeinen kinderpsychologie, kinderpsychiatrie of pedagogie, drie deskundigen vanuit hun betrokkenheid bij de belangen van gezinnen en kinderen, twee magistraten gespecialiseerd in mediarecht of jeugdrecht met minstens vijf jaar ervaring en één persoon die minstens vijf jaar een wetenschappelijk ambt of onderwijsambt in de Pers en Communicatiewetenschap aan een Vlaamse universiteit of aan een Vlaamse instelling voor hoger onderwijs van het lange type heeft bekleed.

De Vlaamse Mediaraad bracht op 27 april 2000 een advies uit inzake reclame en kinderen, meer bepaald omtrent de vijfminutenregel inzake reclame rond kinderprogramma's, naar aanleiding van het voorstel van decreet van de heer C. Decaluwe. Binnen de Vlaamse Mediaraad werd een werkgroep ad hoc opgericht (eind 1999), die zich boog over de voorbereiding van dit advies. De werkgroep ging uit van een juridische situering van de vijfminutenregel en hoorde ook de standpunten van de adverteerders, de particuliere omroepen en de gebruikersorganisaties. Dit resulteerde in een uitgebreid advies dat de plus- en minpunten van deze regel en een aantal alternatieve maatregelen naar voren schoof.

De vijfminutenregel, die nu nog steeds van toepassing is, is een restrictievere maatregel dan wat wordt bepaald in de richtlijn 'Televisie zonder Grenzen' van de Europese Unie. Deze richtlijn zal worden herzien. Aandacht zal hierbij voort besteed worden aan de bescherming van de minderjarige. De voorstellen die de Europese Commissie reeds heeft geformuleerd inzake de toepassing van de richtlijn worden momenteel bestudeerd door de lidstaten.

2. Non-discriminatie (art. 2)

Art. 2 IVRK : *'1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, eerbiedigen en waarborgen de in het Verdrag beschreven rechten voor ieder kind onder hun rechtsbevoegdheid zonder discriminatie van welke aard ook, ongeacht ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale, etnische of maatschappelijke afkomst, welstand, handicap, geboorte of andere omstandigheid van het kind of van zijn of haar ouder of wettige voogd.*

2. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat het kind wordt beschermd tegen alle vormen van discriminatie of bestraffing op grond van de omstandigheden of de activiteiten van, de meningen geuit door of de overtuigingen van de ouders, wettige voogden of familieleden van het kind.'

Kortom:

'Het principe dat alle rechten van toepassing zijn op alle kinderen zonder enige uitzondering, en de verplichting van de Staat om kinderen tegen om het even welke vorm van discriminatie te beschermen. De Staat mag geen enkel recht schenden en moet positieve acties ondernemen om alle rechten te bevorderen.'

¹² De installatie gebeurde op 8 mei 2001.

2.1 CBGS-onderzoek: Jongeren over bevolking en het migrantenvraagstuk¹³

In 1996 werden ca. 600 Vlaamse jongeren van 17 à 18-jarige leeftijd (laatstejaarsleerlingen secundair onderwijs) rechtstreeks ondervraagd over hun opinies over diverse sociale thema's, zoals de veroudering van de bevolking, de veranderende gezinsstructuren en het migrantenvraagstuk. De resultaten van dit soort opinieonderzoek vormen een mogelijke input voor een beleid dat een gezonde balans dient te handhaven tussen de belangen van verschillende sociale groepen (ouderen vs. jongeren, werkende vs. niet-werkenden, autochtonen vs. allochtonen). We geven hier kort enkele bevindingen uit het onderzoek weer. Een grote meerderheid van de jongeren staat erg negatief tegenover het toegenomen aantal echtscheidingen en het toegenomen aantal kinderen dat bij een alleenstaande ouder of in een nieuwe samengesteld gezin leeft. Uit het onderzoek blijkt verder dat de solidariteit met de oudere generaties zich eerder op het institutionele dan op het persoonlijke vlak situeert: jongeren vinden dat de overheid in de eerste plaats verantwoordelijk is voor de huisvesting van ouderen door voldoende woonvoorzieningen en professionele hulp te voorzien. De jongeren zijn solidair ten aanzien van ouderen, maar deze solidariteit mag niet ten koste van hun eigen welzijn gaan: zo vinden zij dat zij zelf voorrang hebben op de arbeidsmarkt; ook voelen zij zich niet verplicht hun ouders, eenmaal hulpbehoevend, bij hen te laten inwonen. Verder blijkt uit het onderzoek een vrij lage tolerantie ten aanzien van allochtonen. De attitudes ten aanzien van migranten als sociale groep zijn vrij ambigu. Enerzijds ziet men vermenging van culturen als een positief gegeven maar anderzijds acht men migranten bijna rechtstreeks verantwoordelijk voor een stijgend criminaliteitspeil. Uit een meer diepgaande analyse, waarbij ook de antwoorden van leerlingen uit vier andere landen werden betrokken (Nederland, Italië, Frankrijk en Tsjechië) blijkt dat er een verband bestaat tussen kennis en attitudes ten aanzien van migranten. In Vlaanderen bv. blijkt dat hoe slechter de kennis is over de precieze proporties migranten in de samenleving, hoe moeilijker men de aanpassing van migranten aan de samenleving beoordeelt. Een betere kennis over de aanwezigheid van migranten zou jongeren dus mogelijk beter voorbereiden op een multiculturele samenleving. Deze bevinding is o.m. van belang voor het bepalen van de rol van het onderwijs in het vormgeven en sturen van algemene maatschappelijke attitudes en percepties via kennisoverdracht.

2.2 Het gelijkekansenbeleid en het non-discriminatiebeleid in het onderwijs

Binnen de Vlor wordt al lang nagedacht over de voorkoming van segregatie en discriminatie in het onderwijs. Sinds 1991 begeleidt de Vlor de uitvoering van het onderwijsvoorrangsbeleid. Sinds 1993 wordt geprobeerd segregatie in het onderwijs te voorkomen.

¹³ Van Peer, C. (1999). Jongeren over bevolking (Brochure verspreid in Vlaamse scholen). Brussel: Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie.

Van Peer, C. (2000). Jongeren over bevolking in Vlaanderen. Resultaten van een onderzoek bij leerlingen in het middelbaar onderwijs. CBGS-Werkdocument, 5. Brussel: Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie.

Van Peer, C. (2000). Knowledge and attitudes on population in Flanders. CBGS Working Document, 2. Brussel: Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie.

Van Peer, C. & B. Baccaïni (2000) Young people on population. A comparative survey in five European countries. CBGS Working Document, 2000, 3. Brussel: Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie.

Van Peer, C. (2000). Knowledge and perceptions of population issues in some European countries: Results from the EOPEI-surveys. CBGS Working Document, 4. Brussel: Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie.

Met een actieve participatie van alle geledingen in de Vlor en met vertegenwoordigers van direct betrokkenen (armen, migranten, ...) is gewerkt aan een voorstel dat de instemming van alle onderwijsgeledingen kan wegdragen. Diverse geledingen waaronder het gemeenschapsonderwijs, de VCLB en OVSG hanteerden het IVRK als referentiekader in dit debat. Het gemeenschapsonderwijs gaat ervan uit dat algemeen toegankelijke interculturele scholen de beste garanties bieden voor de ontwikkeling van kinderen en jongeren. Zij dringen erop aan dat alle scholen een redelijk aantal leerbedreigde kinderen zouden opnemen op basis van lokaal overleg tussen de scholen.

Daarnaast besteedt OVSG uitdrukkelijk aandacht aan weigeringen van inschrijvingen op grond van het gedrag van leerlingen. Hiermee wenst OVSG de schoolbesturen en de scholen duidelijkheid te verschaffen wat betreft de weigering van inschrijving en de uitsluiting van leerlingen in de loop van het schooljaar.

De nota over 'Een geïntegreerd gelijke kansenbeleid binnen het onderwijs' van de minister van onderwijs en vorming plaatst een en ander in een breed perspectief. Op basis van een parlementair debat over deze nota in januari 2001 en de daarop volgende besprekingen met de betrokken actoren wordt een ontwerp van decreet 'gelijke kansen' voorbereid waarin drie sporen worden gevolgd:

- een decretale verankering van het recht van de leerling op een inschrijving in de school van eigen keuze en de ermee samenhangende aanvaardingsplicht van de school
- de uitbouw van een lokaal gelijke kansenbeleid ter vervanging van het huidige non-discriminatiebeleid, steunend op het principiële recht op inschrijving. Het huidige spreidingsbeleid met numerieke afspraken tussen scholen maakt plaats voor een kwaliteitsbeleid dat investeert in scholen, in het bijzonder in deze die het zwaarst worden belast, maar waarbij de verwachting blijft dat elke school haar verantwoordelijkheid opneemt
- een nieuw model voor de ondersteuning van de scholen met de grootste noden waarbij een integratie van de huidige beleidsmaatregelen en projecten wordt beoogd.

Aandacht voor specifieke doelgroepen in het onderwijs

Leerovereenkomsten voor buitenlandse minderjarigen (VIZO)

Leerlingen verbonden door een leerovereenkomst vallen onder het toepassingsgebied van de wet van 30 april 1999 betreffende de tewerkstelling van buitenlandse werknemers. Deze leerlingen worden in het uitvoeringsbesluit van 9 juni 1999 vrijgesteld van de verplichting om een arbeidskaart te verkrijgen op voorwaarde dat zij een bewijs leveren dat zij meer dan 3 maanden wettig in België verblijven. Een verblijfsvergunning aan een kandidaat geregulariseerde wordt echter maand per maand of per 3 maanden afgeleverd. Dit betekent dat een kandidaat geregulariseerde gedurende heel zijn procedure niet in aanmerking komt voor het sluiten van een leerovereenkomst. Op geen enkel ogenblik is de leerling bij het sluiten van een leerovereenkomst immers gerechtigd tot een verblijf van meer dan 3 maanden.

In een omzendbrief van 6 april 2000, recentelijk nog versoepeld in een omzendbrief van 6 februari 2001, geeft minister Onckelinx de mogelijkheid aan kandidaat geregulariseerden om een (voorlopige) arbeidsvergunning te bekomen. Aangezien de wet van 30 april 1999 geen mogelijkheid voorziet om aan leerlingen een arbeidsvergunning af te leveren, kunnen onze leerlingen hier niet van genieten.

Dit leidt tot zeer onlogische en discriminerende situaties. Een vader kan gaan werken, maar zijn zoon kan geen leerovereenkomst sluiten. Nochtans is de kans groot dat de leerling nog onderworpen is aan de deeltijdse leerplicht en kan het aanleren van een beroep voor deze leerling in een latere fase zelfs van levensbelang zijn.

Het VIZO heeft deze discriminatie gesignaleerd bij de bevoegde minister, maar voorlopig zonder enig resultaat.

Bijzondere noden

Aan de scholen uit het gewoon secundair onderwijs met bijzondere noden is met ingang van 1 september 2000 een extra omkadering toegekend. De minister heeft hiervoor in een eerste fase op jaarbasis 2.974.722,30 euro (120.000.000 frank) uitgetrokken. Scholen met veel leerlingen met een schoolse achterstand of met veel neveninstromers (in de B-stroom) met een B of C-atteest komen in aanmerking voor extra personeelondersteuning als zij het engagement opnemen dit personeel in te schakelen voor één van de volgende doelstellingen:

- het ontwikkelen van instrumenten en het ondernemen van acties om anti-sociaal en risicogedrag te detecteren en te voorkomen
- het optimaliseren van de intake en het onthaal van nieuwe leerlingen met bijzondere aandacht voor informatiedoorstroming naar kansarme ouders en het voorzien van een gepaste oriëntering zowel bij de instroom als bij de uitstroom
- het bevorderen van de onderwijspositie van achtergestelde groepen, het ondernemen van positieve acties inzake de nieuwe regelgeving rond afwezigheden, het voorkomen van zittenblijven en het leveren van passende ondersteuning bij leerproblemen
- het uitwerken van leerlinggebonden en structurele voorstellen voor de aanpak en remediëring van studie- en gedragsproblemen
- het structureel en inhoudelijk ondersteunen van leerlingen- en ouderparticipatie
- het voeren van een nascholingsbeleid gericht op de bijzondere noden van de school, het bewerkstelligen van coaching en teambuilding bij leerkrachten en het ontwikkelen van netwerken waarop men kan terugvallen bij probleemsituaties met leerlingen en/of ouders.

In totaal namen 71 scholen deel. Alle scholen kregen één FT extra, de 9 grootste scholen kregen er een tweede FT bovenop. Alle scholen die aan het project meewerkten kregen inspectiebezoek en hebben ook zelf de werking ervan geëvalueerd. Op basis van deze evaluaties zal het project worden bijgestuurd. Er zal ook worden nagegaan hoe dit project kan afgestemd worden op de nieuwe opties die in het gelijke kansendecreet zullen worden genomen.

Startbanen

Naast het project bijzondere noden biedt ook het Rosetta-plan van de federale regering bepaalde secundaire scholen in de steden Antwerpen, Genk, Gent, Hasselt en Mechelen de mogelijkheid om een extra kracht aan te trekken. Binnen dit kader werden door de Vlaamse overheid *twee projecten*, waarbij in totaal 315 jongeren een kans wordt geboden om in scholen te werken, goedgekeurd.

Het eerste project '*Preventie van antisociaal gedrag op school*' is in januari 2001 van start gegaan onder de naam '*Scholen voor Jongeren - Jongeren voor scholen (Jo-Jo)*'. Jongeren die de school voortijdig verlaten hebben of geen hogere studies na het secundair onderwijs hebben aangevat, jongeren van allochtone afkomst en jongeren uit kansarme gezinnen krijgen de kans om in het onderwijs tewerkgesteld te worden. Enerzijds wil men de jongeren laten proeven van een job in het onderwijs en hen zodoende aanzetten voor een eventuele verdere opleiding en tewerkstelling. Anderzijds wil men scholen die te kampen hebben met probleemjongeren een bijkomende werkkracht aanbieden ter bevordering van de onderlinge contacten, die met de buurt en de ouders en algemeen om het creëren van een positief schoolklimaat. Een eerste evaluatie (eind februari 2001) door de startbaners zelf plaatst het project in een bijzonder positief daglicht. De meeste van hen ervaren een grote voldoening en motivatie bij het verrichten van inhoudelijk relevant werk, grotendeels ingeschakeld in de cel leerlingenbegeleiding. Bovendien wordt dit gevoel versterkt door een probleemloos aanvaard worden door de leerlingen en een vlot contact met het onderwijzend personeel. Het merendeel van de jongeren staat door dit alles open voor het volgen van een bijkomende opleiding en het uitoefenen van een job als opvoeder of leerkracht in de toekomst.

Het tweede project '*Verkeersveiligheid van en naar school*' zal binnenkort van start gaan.

Kostenloosheid van het onderwijs

Het blijkt dat onderwijskosten zowel in het basis- als in het secundair onderwijs soms hoog kunnen oplopen. Eens te meer bleek uit een bevraging die VSK organiseerde in maart 2001 dat kosten voor schooluitstappen, kopies en lesmaterialen niet te onderschatten zijn. Het debat over de kostenloosheid van het basisonderwijs en de stand-still-verplichting¹⁴ in het secundair onderwijs blijft daarom actueel.

In het kader van individueel begeleidingswerk onderhandelen de Vrije Centra voor Leerlingenbegeleiding met scholen of hogescholen, over eventuele tussenkomsten in studiefinanciering (schoolrekeningen) voor kinderen en jongeren die in moeilijke financiële situaties leven.

Het verzameldecreet XIII dat op de sporen werd gezet, richt een autonome en niveauoverschrijdende 'Commissie zorgvuldig bestuur' op. Deze opvolger van de Commissies voor laakbare praktijken heeft ruimere bevoegdheden dan haar voorganger.

De Commissie oordeelt over:

- de regeling inzake onderwijskosten
- de toekenning van sociale voordelen in de zin van art. 92, § 3 van het decreet basisonderwijs en van art. 33 van de schoolpactwet: het ochtend- en avondtoezicht buiten de periode van normale aanwezigheid van de leerlingen, het middagtoezicht voor de tijdsduur van maximaal één uur, het ter beschikking stellen van de voor het publiek toegankelijk gemeentelijke en provinciale infrastructuur, de kosten van de toegang tot het zwembad en het leerlingenvervoer
- laakbare praktijken: oneerlijke concurrentie, politieke propaganda, ontoelaatbare handelspraktijken en onoorbare reclame of sponsoring.

De Commissie beschikt over meer dan een louter adviserende bevoegdheid: ze kan adviseren, beslissen of aanbevelen. Ze bestaat uit twee kamers, één voor het basisonderwijs en één voor het secundair onderwijs. Elke kamer omvat: een voorzitter, een secretaris, een persoon uit de commerciële wereld, een deskundige op het gebied van de consumentenbescherming en twee leden die vertrouwd zijn met de organisatie en de werking van het schoolleven.

Het werkingsbudget in het basisonderwijs werd verhoogd, o.a. voor gratis schoolzwemmen. Sinds 1 september 2000 heeft elke leerling in het (gewoon en buitengewoon) lager onderwijs recht op één schooljaar gratis zwemmen. Het schoolbestuur moet dus voor elke leerling gedurende één schooljaar de kosten dragen voor het vervoer naar en van het zwembad en voor de toegangsprijs.

ICT-beleid

Portaalsite

N.a.v. het ICT-Forum (december 2000) gaf de minister van onderwijs de opdracht het uitwerken van een portaalsite voor het onderwijs voor te bereiden. Een centrale doelstelling is het aanbieden van informatie aan diverse doelgroepen: de portaalsite wil zoveel mogelijk informatie over onderwijs via een centraal punt toegankelijk maken. Het wil de kortste route worden naar een antwoord op al de vragen over onderwijs en zo uitgroeien tot een ontmoetingsplaats voor alle belangrijke doelgroepen: leerlingen, leerkrachten, ouders,... Verder zal via goede praktijkvoorbeelden aan sensibilisering gedaan worden rond belangrijke beleidskwesties zoals leerlingenparticipatie, zorgverbreding, gelijke kansenacties,...

¹⁴ D.i. de verplichting van de overheid om de kosten verbonden aan het volgen van secundair onderwijs, tenminste, niet te laten stijgen.

De portaalsite is tevens een instrument om ICT-leermiddelen te bundelen en gestructureerd aan leerkrachten aan te bieden. In die zin dient de portaalsite ook bij te dragen aan de algemene onderwijsvernieuwing.

De portaalsite zal beschikbaar zijn vanaf schooljaar 2001-2002.

PC/KD Top van Lissabon

Het ICT-beleid is er onder meer op gericht alle jongeren maximale kansen geven om zich in de kennismaatschappij optimaal te kunnen ontplooiën. Jongeren moeten op een zinvolle en aangename manier leren omgaan met nieuwe media. Speciale aandacht gaat daarbij naar jongeren die binnen hun gezinssituatie niet over dergelijke ICT beschikken. Vlaams onderzoek (Valcke, 2001) wees uit dat 80% van alle jongeren in het leerplichtonderwijs thuis over een PC beschikken. Net voor de 20% jongeren die thuis geen toegang hebben tot ICT is het belangrijk daar in het onderwijs aandacht aan te besteden.

Ook in de conclusies van de Europese Top van Lissabon wordt vermeld dat alle jongeren - ook die in kansarme gebieden - via openbare centra toegang moeten hebben tot internet en multimediahulpmiddelen. De Vlaamse overheid probeert o.a. via concrete eindtermen en de subsidiëring van ICT-voorzieningen en -projecten deze doelstellingen te behalen.

Door via eindtermen iedere leerling met ICT in contact te brengen zorgt het onderwijs ervoor dat alle leerlingen ongeacht hun afkomst een gelijkwaardige kans krijgen op de arbeidsmarkt. Het actieprogramma PC/KD moet scholen voorzien van de noodzakelijke ICT-infrastructuur om de beleidsdoelstellingen te behalen. Het lager onderwijs (= de 3 hoogste jaren) ontving in de genoemde periode een subsidie van 16,73 euro (675 frank) per leerling of 7.300.464,30 euro (294.500.000 frank) in totaal. Het secundair onderwijs kreeg in dezelfde periode 22,93 euro (925 frank) per leerling of een totaal budget 10.014.898,40 euro (404.000.000 frank). Vanaf 2001 wordt de doelgroep uitgebreid naar het volledig lager onderwijs en naar het kleuteronderwijs (vanaf 4 jaar).

De Steinerscholen en met hen de Alliance for Childhood waarschuwen voor de schadelijke invloed van te veel en te vroege blootstelling aan elektronische media (TV, computer, video). Uit Amerikaans onderzoek blijkt, volgens hen, dat ICT een nadelige invloed heeft op de gezondheid van vooral jonge kinderen.

Een Vlaamse studie in opdracht van de Steinerscholen vertaalde deze inzichten naar de Vlaamse context¹⁵. De auteurs geven onder meer een spanning aan tussen de promotie van de nieuwe media en meerdere bepalingen uit het IVRK (zie o.a. art. 3, 17/e, 19, 24, 31, 32, 36...).

Recht op onderwijs van kinderen met een handicap

In het verleden ging men ervan uit dat leerlingen met een diepe mentale en/of meervoudige handicap geen nood hadden aan onderwijs. De huidige strekking is echter dat ook deze kinderen in ons onderwijs moeten kunnen worden opgevangen. De huidige strekking is evenwel dat de behoeften van een deel van deze groep op het vlak van onderwijs en opvoeding aanleunen bij deze van kinderen en jongeren met een ernstig mentale handicap. Ze halen profijt uit het aangeboden onderwijs en boeken vooruitgang op het vlak van waarneming, cognitie, motoriek, redzaamheid, relatie en communicatie.

Een aangepast onderwijsaanbod in scholen is eerder uitzonderlijk en met de toegekende middelen valt die ook moeilijk te realiseren. De meervoudigheid en complexiteit van de handicap vereisen immers een grotere omkadering op pedagogisch, opvoedend en paramedisch vlak.

¹⁵ H. ANNOOT EN W. GOVAERTS. *Hype Hype Hoer@. Kritische noten bij de invoering van computers in het onderwijs*. Antwerpen: Rudolf Steiner Academie, 2000, 100 p.

De afdelingen voor buitengewoon onderwijs van de Vlor zullen aan de minister voorstellen formuleren om aan de onderwijsbehoeften van deze kinderen en jongeren tegemoet te komen. Ook het onderzoek over de typologieën in het buitengewoon onderwijs zal aanleiding geven tot aanbevelingen over de werking en organisatie ervan.

Begeleiding van leerlingen met leerstoornissen

Het VCLB-project 'leren en studeren' wil tegemoet komen aan kinderen met lees- en leerstoornissen en hen oriënteren naar onderwijs dat aangepast is aan hun mogelijkheden. Leerlingen met dyslexie komen soms ten onrechte 'onder hun niveau' terecht. Binnen de 'coachingsessies dyslexie' besteden de VCLB niet alleen aandacht aan diagnostiek en begeleiding van leerstoornissen. De specifieke keuzebegeleiding van VCLB maakt inherent deel uit van een stappenplan.

Begeleiding van leerlingen met socio-emotionele problemen

In het kader van zorgverbreding organiseert OVSG nascholing en schoolspecifieke ondersteuning over de aanpak van leerlingen met socio-emotionele problemen. Deze leerlingen zijn immers erg kwetsbaar om de school ongekwalificeerd te verlaten.

De afdeling voor het buitengewoon secundair onderwijs van de Vlaamse Onderwijsraad organiseerde hoorzittingen over de problemen van scholen type 5. Dit zijn scholen die kinderen opvangen met karakteriële problemen. Er wordt een voorstel uitgewerkt over de wijze waarop de opvang van deze jongeren optimaler zou kunnen verlopen.

Onderzoek naar de typologieën

Ter voorbereiding van beleidsbeslissingen omtrent alternatieve indelingen van het buitengewoon onderwijs in Vlaanderen wordt in het onderzoek *'Knelpunten van de huidige typologie van het buitengewoon onderwijs in Vlaanderen in het licht van de internationale discussie over categoriaal versus non-categoriaal onderwijs aan kinderen met specifieke onderwijsbehoeften.'* (P. Ghesquière K.U.Leuven) in de eerste plaats een analyse gemaakt van de wetenschappelijke, praktijkgerichte en ideologische argumentatie die wordt aangedragen om het werken met categoriale onderwijssystemen in vraag te stellen. Daarnaast wordt een inventaris gemaakt van de knelpunten in de huidige typologie van het buitengewoon onderwijs zoals door de onderwijsverstrekkers ervaren. Daarbij wordt ook gepeild naar mogelijke oorzaken en oplossingen en wordt non-categoriaal buitengewoon onderwijs als alternatief geëvalueerd. De bevindingen uit dit onderzoek kunnen beleidsmaatregelen inspireren die aansluiten op daadwerkelijk ervaren noden.

Integratieproject

Met het project integratie van kinderen met een verstandelijke handicap in het gewoon basisonderwijs wordt er onder leiding van vijf gedetacheerde leerkrachten via projectwerking de samenwerking tussen het gewoon en het buitengewoon onderwijs gericht gestuurd ter ondersteuning van de opvang van een specifieke groep kinderen met bijzondere onderwijsbehoeften in gewone scholen. Na twee schooljaren wordt op dit ogenblik een evaluatie doorgevoerd.

Verhoging paramedische omkadering in het buitengewoon onderwijs

In het buitengewoon onderwijs is de paramedische omkadering voor kinderen in het type 3 (ernstige emotionele en/of gedragsproblemen) verhoogd (verhoging van het richtgetal van 0,7 naar 1,7). Daarnaast is er een nieuwe regelgeving over het oprichten van nieuwe vestigingsplaatsen en het programmeren van nieuwe types in scholen voor buitengewoon basisonderwijs. Dit moet deze scholen in staat stellen om sneller te kunnen inspelen op nieuwe noden.

Standpunt van het Vlaams Fonds

Het Vlaams Fonds is van oordeel dat kinderen met een handicap maximale kansen moeten krijgen om zich te ontwikkelen in het gewone onderwijs.

De cel inclusief beleid van het Vlaams Fonds volgt alle ontwikkelingen op het gebied van toegankelijkheid van het onderwijs voor kinderen met een handicap nauwgezet op en blijft het thema steeds onder de aandacht brengen.

Het Vlaams Fonds treedt hieromtrent waar en zoveel als nodig in dialoog met het departement Onderwijs en volgt eventuele initiatieven mee op zoals bijvoorbeeld het initiatief van de minister van Onderwijs dit in samenspraak met de vereniging voor personen met een verstandelijk handicap om in een aantal scholen met een experiment te starten waarbij kinderen met een mentale handicap mits de nodige begeleiding school kunnen lopen in een gewone school.

Onlangs besliste de Minister van Onderwijs het aantal doventolkuren in de scholen met 5000 op te trekken. Op die manier worden de gewone scholen weer wat meer toegankelijk voor dove en slechthorende kinderen.

Het probleem van de fysieke ontoegankelijkheid van de schoolgebouwen, welke een belangrijke hinderpaal vormt voor de toegang van kinderen met een motorische handicap tot het gewone onderwijs werd op vraag van een gehandicaptenvereniging aangekaart bij het kabinet van de minister van Onderwijs.

In het raam van de investeringssubsidiëring denkt het Vlaams Fonds mee rond nieuwe concepten m.b.t. de oprichting van voorzieningen voor kinderen met een handicap.

Zo maakt het Vlaams Fonds deel uit van een werkgroep die een geplande bouw begeleidt waarbij men een daadwerkelijke integratie wil realiseren tussen de school en de semi-residentiële en residentiële opvang en de gebouwen zodanig wil inplanten dat de integratie in de onmiddellijke leefomgeving wordt bevorderd.

Zoals bij het verkennend overleg met de gebruikersorganisaties naar voren gekomen is blijkt het met het oog op de realisatie van het kinderrechtenverdrag niet zonder belang dat het Vlaams Fonds blijft werk maken van haar inclusief beleid en er blijft naar streven dat kinderen met een fysiek of mentale handicap maximale toegang krijgen tot het reguliere maatschappelijk leven en bijvoorbeeld daadwerkelijk naar een gewone school kunnen gaan.

Aandachtspunten van de VLOR

Recht op onderwijs voor anderstalige nieuwkomers

De Onderwijsraad stelt vast dat de wijzigingen in de asielwetgeving gevolgen hebben voor de organisatie van het onderwijs aan kinderen van vluchtelingen. Een advies met concrete voorstellen is in de maak.

Toegang tot het hoger onderwijs naargelang ieders capaciteiten ¹⁶

VSK heeft zich, samen met de Waalse en Vlaamse Studentenkoepels, altijd verzet tegen elke vorm van toelatingsbeperking en toelatingsproeven. Een werkgroep organiseerde het voorbije jaar de ‘Rode Kaarten actie’ en betoogde samen met de studenten tegen toelatingsbeperkingen in het hoger onderwijs. VSK pleit voor een algemene, niet-bindende oriënteringsproef in het laatste jaar van het secundair onderwijs, gecombineerd met een degelijke studiekeuzebegeleiding. Hierdoor heeft een leerling een duidelijk zicht op zijn competenties, waardoor een toelatingsexamen overbodig wordt.

Reclame en sponsoring

In verband met het debat over kostenloosheid, reclame en sponsoring in het leerplichtonderwijs, vraagt de Vlor onder meer om te onderzoeken of een stelsel van studietoelagen in het basisonderwijs voor gezinnen met zware financiële problemen, niet kan worden opgezet. De scholierenkoepel dringt aan op een verder maatschappelijk debat over de financiering van het onderwijs, in het bijzonder over de kostenloosheid van het onderwijs.

2.3 Niet-begeleide buitenlandse minderjarigen¹⁷

Recht op onderwijs

De omzendbrief van 24 juni 1999 betreffende het recht op onderwijs voor kinderen zonder wettig verblijfsstatuut die uitgaat van het IVRK wordt jaarlijks opnieuw bekendgemaakt. Deze verduidelijkt het recht op onderwijs in de leerplichtleeftijd¹⁸.

Daar de scholen deze leerlingen niet actief opsporen is het de facto onmogelijk om te weten in welke mate deze kinderen en jongeren effectief deelnemen aan het onderwijs. Het is wel de verantwoordelijkheid van de school om leerlingen die zich aanbieden in te schrijven en zorgvuldig onderwijs aan te bieden. Op basis van de leerlingentelling van 1 februari 2000 in het kader van de financieringswet en de leerplichtcontrole en nader onderzoek van de databank kon afgeleid worden dat er maximaal 1.355 regelmatig ingeschreven leerlingen zonder geldig verblijfsbewijs aan het leerplichtonderwijs deelnemen. Vermoedelijk gaat het hier om een overschatting.

Recht op opvang

Naar aanleiding van de regeringswissel heeft de ambtelijke werkgroep ‘Mensen zonder papieren’¹⁹ haar werkzaamheden tijdelijk stopgezet. In overleg met de Interdepartementale Commissie Etnisch-culturele Minderheden (ICEM) werd deze werkgroep in 2000 omgevormd tot een volwaardige werkgroep ‘Opvangbeleid’ in de schoot van ICEM. De werkgroep is ruim samengesteld en omvat zowel ambtenaren van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en de VOI’s, als vertegenwoordigers uit het relevante middenveld, als terreindeskundigen.

¹⁶ Dit item bevindt zich uiteraard op de grens van de implementatie van de rechten van het kind. Gelet op de verwijzing in art. 28, 1., c) IVRK naar de verplichting van de overheid om het hoger onderwijs met behulp van alle passende middelen toegankelijk te maken voor eenieder naargelang zijn capaciteiten.

¹⁷ Zie ook het ICEM-jaarrapport 2000, te raadplegen op de website <http://www.wvc.vlaanderen.be/minderheden>

¹⁸ Zie vorige verslaggeving.

¹⁹ Zie jaarverslag 1998.

Op 28 april 2000 kwam deze werkgroep de eerste keer samen. Het eerste werkjaar was vooral toegespitst op een verkenning van de verschillende basisrechten. De werkzaamheden van de werkgroep werden daarnaast ook verdiept via projecten in het kader van het minderhedendecreet of op eigen initiatief van bepaalde voorzieningen. De problematiek van de niet-begeleide minderjarigen was een ander beleidsthema dat in 2000 ruime beleidsaandacht kreeg. Dit thema werd verder uitgediept in een subwerkgroep waarin de kinderrechteninvalshoek bewaakt werd door zowel de Kinderrechtencommissaris als de aanspreekpunten kinderrechten van de administratie GMW en van het Vlaams Fonds.

De opvang van niet-begeleide minderjarigen (NBM) behoort tot de bevoegdheden van de gemeenschappen die hiervoor nauw moeten samenwerken met de federale overheid. In 2000 werden meerdere inspanningen geleverd om deze thematiek diepgaander te verkennen en deze jongeren adequaat op te vangen.

Zo kreeg de ICEM-werkgroep Opvangbeleid de opdracht om de opvangvoorzieningen voor deze jongeren in kaart te brengen. Deze opdracht resulteerde in een visietekst die op 26 juni 2000 werd goedgekeurd. De nota pleit voor een zorgvuldige, kleinschalige en gefaseerde opvang.

Op 15 december 2000 onderschreef de Vlaamse regering het voorstel van Vlaamse minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen om een interministeriële conferentie bijeen te roepen om een globaal samenwerkingsakkoord af te sluiten inzake de opvang van NBM en gaf ze de opdracht op korte termijn een eigen Vlaams beleidsconcept uit te werken. Om dit beleidsconcept degelijk te onderbouwen en concrete beleidsvoorstellen te formuleren, heeft het Vlaams Minderhedencentrum de opdracht gekregen om binnen het ruimere project rond integrale jeugdhulp (zie boven) en minderhedenbeleid de uitbouw van een kennis- en begeleidingscentrum inzake opvang en begeleiding van buitenlandse en niet-begeleide minderjarigen in nood voor te bereiden.

Volgende doelstellingen staan centraal:

- de Centrale Commissie en de Thematische Werkgroepen Integrale Jeugdhulpverlening de nodige elementen aanreiken om een integrale kind- en jeugdhulpverlening uit te tekenen die maximaal toegankelijk is voor jongeren uit de etnisch-culturele minderheidsgroepen met een hulpvraag
- ontwikkelen van strategieën om etnisch-culturele minderheidsgroepen beter te laten participeren aan het ontwikkelingsproces integrale jeugdhulpverlening
- ontwikkelen van strategieën om de thuisomgeving van kinderen en jongeren uit etnisch-culturele minderheidsgroepen te versterken en te ondersteunen bij het opnemen van hun verantwoordelijkheid t.a.v. kinderen en jongeren
- voorbereiden van de uitbouw van een kennis- en begeleidingscentrum inzake opvang en begeleiding van buitenlandse niet-begeleide minderjarigen in nood.

Het project is begin 2001 van start gegaan en loopt tot eind 2001. Er wordt een bedrag van 240.456,72 euro (9.700.000 frank) ter beschikking gesteld.

Schatting van het aantal niet-begeleide minderjarigen (NBM)

Omdat er over de niet-begeleide minderjarigen geen exacte cijfers beschikbaar zijn, heeft ICEM naar aanleiding van het voorbereiden van de visietekst over opvangvoorzieningen voor deze doelgroep, een poging ondernomen om het aantal niet-begeleide minderjarigen in Vlaanderen in te schatten. Hierbij werd uitgegaan van de bestaande bevoegdheidsverdeling tussen de federale overheid en de gemeenschappen.

Het aantal NBM in Vlaanderen, exclusief de uitgeprocedeerden en de erkende vluchtelingen, wordt geschat op 360 per jaar als volgt berekend: 600 op jaarbasis voor België en een verdeling volgens de 60/40 verhouding Vlaanderen/Wallonië. Het aantal NBM in Vlaanderen wiens asielaanvraag aanvaard werd, wordt op basis van gegevens van het CGVS geschat op 84 per jaar en het aantal uitgeprocedeerde minderjarige asielzoekers (jonger dan 18 jaar bij de beslissing) die een individuele asielaanvraag hebben ingediend en een definitieve negatieve beslissing hebben gekregen, op 136 per jaar. Op basis van deze cijfers wordt het totaal aantal NBM dat jaarlijks naar Vlaanderen komt, op een 560-tal geschat.

Ervan uitgaande dat NBM die een asielprocedure doorlopen hebben en wiens aanvraag erkend werd of uitgeprocedeed zijn onmiddellijk kunnen doorstromen van een federale opvangvoorziening naar gepaste vervolgovang op gemeenschapsniveau, kan men stellen dat er op jaarbasis in Vlaanderen een 360-tal NBM nood hebben aan een eerste oriënterende opvang en begeleiding.

Opvang door de bijzondere jeugdbijstand

Specifieke opvangvoorzieningen binnen de bijzondere jeugdbijstand

Binnen de bestaande regelgeving van de bijzondere jeugdbijstand wordt momenteel één specifieke voorziening erkend en gesubsidieerd voor de opvang van niet-begeleide minderjarigen, met name 'vzw 't Huis' te Aalst. Doorlopend worden hier minderjarigen opgevangen die ofwel zonder papieren in ons land verblijven of uitgeprocedeed zijn. Een tweede voorziening, met name Minor Ndako te Brussel, heeft een aanvraag tot erkenning ingediend.

Opvang binnen de gemeenschapsinstellingen

De gemeenschapsinstellingen in Mol en Ruiselede hebben in 2000 opvang geboden aan 105 niet-begeleide minderjarigen. Tussen 10 à 20 % van deze jongeren worden als delinquent beschouwd. De aanwezigheid van NBM in de gemeenschapsinstellingen heeft onder meer te maken met het plaatsingsbeleid van de jeugdmagistraten die stellen geen evenwaardig alternatief te vinden voor deze gesloten opvang.

Aantal niet-begeleide minderjarigen	POS	MOF
De Markt Mol jongens		41
De Hutten Mol jongens		16
De Zande Ruiselede jongens	3	25
De Zande Beernem meisjes	11	9
TOTAAL	14	91

POS: problematische opvoedingssituatie

MOF: verdacht van of schuldig aan het plegen van een 'als misdrijf omschreven feit'

Opvang door het Vlaams Fonds

De voorwaarden opgenomen in artikelen 7 en 39 van het decreet van 27 juni 1990 houdende oprichting van een Vlaams Fonds (met name - Om aanspraak te kunnen maken op bijstand tot sociale integratie dient de persoon met een handicap wettig in België te verblijven en een ononderbroken verblijf van 5 jaar of een onderbroken verblijf van 10 jaar aan te tonen. Ingeval van minderjarigheid dient de voorwaarde van voorafgaand verblijf vervuld te zijn in hoofde van hun wettelijke vertegenwoordiger. Bovendien dient de persoon een woonplaats, in de zin van inschrijving in het bevolkingsregister te hebben in het Nederlands taalgebied of in Brussel Hoofdstad.) hadden tot gevolg dat een minderjarige zonder wettig verblijf in België en/of die niet vergezeld werd door zijn ouders of wettelijke vertegenwoordiger of wiens ouders of wettelijke vertegenwoordiger nog niet voldoende lang wettig in België verbleven, alleen in geval van verwijzing door de jeugdrechtbank tijdelijk toegang kon krijgen tot een voorziening van de gehandicaptensector.

Met het besluit van de Vlaamse regering van 15 december 2000 houdende vrijstelling voor bepaalde categorieën van personen van de verblijfsduurvoorwaarden om bijstand te genieten van het Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap wordt voorzien in een uitzonderingsprocedure voor behartenswaardige gevallen. Het behartenswaardige van de situatie dient gemotiveerd vanuit het feit dat er voor het kind geen andere oplossing kan bedacht worden dan vanuit de gehandicaptensector. Er dient bevestigd dat het kind om welke reden dan ook niet in aanmerking komt voor andere gesubsidieerde bijstand noch in België noch in het land van herkomst.

Voor niet-begeleide minderjarigen kan de aanvraag om inschrijving en bijstand ondertekend worden door de persoon, die zorg draagt voor het kind daar waar dat dit normaliter door de wettelijke vertegenwoordiger dient te gebeuren.

Het bewijs van werkelijk verblijf kan geleverd worden door een document van een bestuur of een openbare dienst zoals de dienst vreemdelingenzaken, een gemeentebestuur, een openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn, een voorziening, een school, ...

Indien het dossier door de leidend ambtenaar van het Vlaams Fonds positief wordt beoordeeld, wordt het dossier, zoals andere dossiers, doorverwezen naar de provinciale evaluatiecommissie die zal dienen te oordelen of de betrokken minderjarige effectief getroffen is door een handicap en of de gevraagde bijstand de meest adequate bijstand uitmaakt.

In de loop van de periode van dit verslag werden 5 aanvragen om vrijstelling ingediend die allen werden ingewilligd. Het betroffen voornamelijk kinderen uit Kosovo of Montenegro die met hun moeder naar België waren gekomen. Alhoewel de situatie van de NBM het uitgangspunt was van de wijziging van de regelgeving waren de minderjarigen die daarvan reeds gebruik hebben kunnen maken, wel degelijk begeleid.

Opvang door Kind en Gezin

Eind 2000 werd op vraag contact opgenomen met de Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning (CKG's) met het oog op de opvang van niet-begeleide minderjarigen jonger dan 12 jaar. Het gaat hierbij om de tijdelijke of crisisopvang van deze kinderen vooraleer zij een plaats vinden in de vervolgoopvang.

CKG's richten zich naar gezinnen met kinderen van 0 tot 6 jaar in opvoedingscrisisen. In uitzonderlijke gevallen kunnen ook oudere kinderen begeleid worden. De centra bieden residentiële (dag en nacht), semi-residentiële (dag of nacht) en ambulante begeleiding (in de thuissituatie) aan. In 2000 bereikten de CKG's 4500 kinderen.

Aan de hand van een kort vragenlijstje werden de 22 CKG's die ressorteren onder Kind en Gezin, bevraagd omtrent de stand van zaken voor het jaar 2000 en hun visie. Uit de opgevraagde cijfergegevens blijkt dat niet-begeleide minderjarige vluchtelingen (tot 12 jaar) slechts zeer uitzonderlijk in CKG's worden opgenomen. In het jaar 2000 ging het om in totaal 7 kinderen. De verblijfsduur varieerde van één nacht tot een aantal dagen. In één geval was er sprake van een opname van een kind voor meerdere maanden.

Op basis van de gegevens blijkt dat in de CKG's niet-begeleide minderjarige vluchtelingen zelden of nooit worden aangemeld. Uit gegevens blijkt ook dat een aantal CKG's principieel weigerachtig staat tegenover dergelijke aanmeldingen, ondanks de uitdrukkelijke vraag vanuit de administratie om zeker open te staan voor crisisopvang van deze groep van kinderen.

2.4 Kind en Gezin

Kind en Gezin nam in 2000 heel wat initiatieven in de diverse beleidsdomeinen om de dienstverlening toegankelijk te maken voor alle groepen en hierbij gelijke kansen te scheppen.

Algemeen

Preventieve zorg

In de dienstverlening ten aanzien van allochtone kinderen en hun gezinnen worden binnen Kind en Gezin **interculturele bemiddelaars** ingezet. In de loop van 2000 werd een evaluatieproces opgestart. Zo werd onder meer de taakomschrijving van deze bemiddelaars op het consultatiebureau voor het jonge kind reeds verder verfijnd. In 2001 loopt deze evaluatie verder en dient zij uit te monden in een aantal verbetervoorstellen. Tevens zal onderzocht worden of er bijkomende interculturele bemiddelaars nodig zijn en op welke wijze zij het best ingeschakeld worden. In het kader van het VESOC-actieplan werden een aantal gerichte acties opgenomen met het oog op de ondersteuning en integratie van de reeds in dienst zijnde intercultureel medewerkers.

Kinderopvang

In het strategisch plan kinderopvang werd volgende doelstelling opgenomen: 'Kind en Gezin wil de toegankelijkheid van de kinderopvang verruimen, waarbij het wegwerken van de financiële, sociale en fysieke drempels centraal staat.'

In 2000 werd een nieuw systeem van ouderbijdrageregeling in de gesubsidieerde sector uitgewerkt dat werd vertaald in een ontwerpbesluit dat in 2001 wordt voorgelegd aan de minister. In dit voorstel is bijzondere aandacht besteed aan gezinnen met een laag inkomen en aan gezinnen met meerdere kinderen met de bedoeling de opvangkosten voor deze gezinnen te verlagen. De kinderopvang als basisvoorziening wordt zo verder uitgebouwd.

De diversiteit en de multiculturaliteit in de maatschappij zullen in de komende jaren vermoedelijk blijven toenemen. Kind en Gezin wil het imago van de kinderopvang als zou deze voornamelijk toegankelijk zijn voor autochtone gezinnen doorbreken. In 2000 werd het DECET-project (Diversity in Early Childhood Education and training-Opvoeden tot zelfbewustzijn en verbondenheid) van het Vormingscentrum voor de Begeleiding van het jonge Kind verder ondersteund door Kind en Gezin. Het project waarbij twee jaar een aantal kinderdagverblijven intensief werkte aan het uitdiepen van een goede praktijk inzake omgaan met diversiteit werd in februari 2000 afgesloten met een 4-tal studiedagen waarop ruim 600 medewerkers kinderopvang aanwezig waren. De bevindingen van dit project werden gepubliceerd in een theoretisch handboek en een praktisch handboek voor medewerkers. Mede onder invloed van deze projecten groeide op het terrein van voornamelijk de kinderdagverblijven de bewustwording over het belang van dit thema.

In 2000 werd verder gewerkt rond dit thema en ook in andere sectoren zoals in de buitenschoolse opvang en in de diensten voor opvanggezinnen werden projecten opgestart. De expertise die ontwikkeld wordt in de diverse projecten kan in een latere fase doorstromen naar het bredere werkveld van opvangvoorzieningen.

In 2000 werd zeer veel aandacht besteed aan een inhoudelijke analyse van de projecten. Hierbij speelde het recht op aangepaste zorg een cruciale rol. Daar waar vroeger veel minder aandacht werd geschonken aan de vraag naar inpassing van de projecten binnen de reguliere sector komt dit punt nu meer expliciet aan bod, zeker voor wat betreft de projecten op het terrein van de kinderopvang. De evolutie inzake kinderopvang gaat in de richting van meer inclusieve opvang ten aanzien van alle doelgroepen, met oog voor diversiteit tussen de gezinnen. Het is in dit verband dat de vraag inzake het bestaansrecht van bepaalde projecten meer centraal komt te staan. In dit jaar werd gewerkt aan een inhoudelijke heroriëntatie waarbij de projecten duidelijker geconfronteerd werden met deze nieuwe tendensen en in sommige gevallen reeds concreet voorbereid worden op integratie binnen het reguliere.

Voor een aantal projecten werd op dit moment geen oplossing gevonden daar zij zich situeren op een scharnier tussen sectoren en meer bepaald op de scharnier tussen jeugd- en volwassenhulpverlening. Zo bijvoorbeeld een project i.v.m. opvoedingsondersteuning ten aanzien van drugsverslaafde moeders die residentieel worden opgevangen binnen een therapeutische gemeenschap. Het is dan ook zeer jammer te moeten vaststellen dat deze projecten buiten de mazen van het net vallen, en deze kinderen in de kou blijven staan, temeer in het licht van de ontwikkelingen inzake integrale jeugdhulpverlening en dit omdat het project jammer genoeg op het scharnier zit met volwassenhulpverlening, wat buiten de integrale jeugdhulpverlening valt. Het wijst erop dat binnen de volwassenhulpverlening nog onvoldoende aandacht gaat naar opvoedingsondersteuning bij gezinnen waarbij de ouderproblematiek centraal staat. In dit verband wordt er ook werk gemaakt van het sensibiliseren van de volwassenhulpverlening op het niveau van de overheid inzake aandacht voor het kind.

In de lijn van het hierboven geschetste beleid wordt ook regelgeving voorbereid met betrekking tot de opvang van kinderen met een specifieke zorgbehoefte in de reguliere kinderopvang. Erkende en onder toezicht staande opvangvoorzieningen worden gestimuleerd om open te staan voor kinderen met een handicap of specifieke zorgbehoefte en kunnen hiervoor een bijkomende financiële ondersteuning ontvangen.

Kinderen in bijzondere leefsituaties

In 2000 werd door de administratie bevoegd voor de Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning en projecten inzake opvang veel aandacht besteed aan knelpunten bij de hulpverlening ten aanzien van allochtone gezinnen en sensibilisatie inzake het multicultureel werken.

Van bepaalde voorzieningen of projecten waar er nog een zekere weerstand werd ervaren inzake het omgaan met allochtonen werd doorheen het jaar verbetering vastgesteld. Dit neemt niet weg dat we uit andere CKG's, meestal via de inspectie, gesignaleerd worden omtrent nieuw opduikende moeilijkheden. Anderzijds werden de CKG's ertoe aangezet om systematisch het aantal allochtone cliënten en hun specifieke zorgvragen te registreren zodat ook het registratiesysteem van de administratie op punt gesteld kan worden. Er werd ook een aanzet gegeven tot het verder uitbouwen van contacten met centra voor de opvang van vluchtelingen (bv. het opvangcentrum in Wingene). Een bekendmaking van de CKG's binnen deze sector vond plaats op niveau van de administratie.

In Antwerpen wordt een project gesubsidieerd dat uitgaat van de Marokkaanse gemeenschap en dat gericht is op laagdrempelig onthaal op het vlak van opvoedings- en gezinsondersteuning en een aanbod van groepswork. Vastgesteld wordt dat dit project erin slaagt om een groot aantal Marokkaanse gezinnen te bereiken die blijkbaar nu onvoldoende bereikt worden door de reguliere sector daar er ook geëigende strategieën worden gebruikt (bv. bekendmaking van het project via de moskee, inzetten van Marokkaanse verpleegkundigen).

Acties naar specifieke groepen

Nieuwkomers en kandidaat vluchtelingen

Voor de realisatie van het preventieve zorgaanbod ten aanzien van kinderen en de ondersteuning van hun ouders (kandidaat vluchtelingen en vluchtelingen) wordt samengewerkt met de asielcentra. De oprichting van nieuwe asielcentra wordt systematisch opgevolgd met het oog op het realiseren van dienstverlening door Kind en Gezin. In een aantal gevallen resulteerde de samenwerking met de asielcentra tot de installatie van een consultatiebureau voor het jonge kind in de betreffende centra. Concreet gaat het hier om Kapellen, Antwerpen Linkeroever, Het Klein Kasteeltje en Bevingen.

Tevens wordt voorzien in de mogelijkheid om tolken in te schakelen. Hiertoe wordt onder meer samengewerkt met de integratiecentra.

Voor de ondersteuning van de medewerkers werd een overlegplatform opgestart. In het verlengde hiervan werden onder meer een procedure tot samenwerking met asielcentra, een begrippenkader en een aantal richtlijnen ontwikkeld. Deze zullen in de loop van 2001 geïmplementeerd worden.

Woonwagenbevolking

In 2000 startte binnen de preventieve zorgverlening een werkgroep woonwagenbewoners. Deze probeert in eerste instantie een beter zicht te krijgen op de desbetreffende doelgroep met het oog op een betere dienstverlening. In deze werkgroep zetelen medewerkers van Kind en Gezin uit de verschillende regio's waar zich woonwagenterreinen bevinden.

Er wordt hiervoor samengewerkt met onder meer het Vlaams Minderhedencentrum.

Er wordt nagegaan of het zinvol kan zijn een studiedag te organiseren omtrent het werken met woonwagenbewoners. Op het terrein zelf wordt samenwerking nagestreefd rond de woonwagenterreinen.

Recht op welzijn voor mensen zonder papieren

Ten aanzien van niet legaal verblijvende gezinnen werkte Kind en Gezin binnen de preventieve zorg mee aan de ondersteuning van regularisatieaanvragen door op basis van objectieve gegevens de verblijfsduur te staven van deze gezinnen.

Recht op gezondheidszorg voor mensen zonder papieren

In 2000 werd actief meegewerkt binnen een werkgroep rond de regeling dringende medische hulpverlening. In het kader van de hulpverlening werd een informatiemoment voorzien voor de regioteamleden, die deel uitmaken van de interne werkgroep vluchtelingen van Kind en Gezin. Tevens ontvingen alle teams de brochure 'Ziek en zonder papieren'.

In het kader van een humanere aanpak van de problematiek van illegalen besloot de federale regering om Kind en Gezin aan te spreken in functie van de zorg voor gezinnen met jonge kinderen die worden opgevangen in de gesloten opvangcentra.

Deze beslissing werd genomen in de Ministerraad van 4 oktober 1998.

In september 1999 werd gestart met bezoeken door regioverpleegkundigen in het gesloten repatriëringcentrum 127bis te Steenokkerzeel. Sinds 2000 worden geen gezinnen en minderjarigen meer opgesloten in 127bis. In februari 2000 werd een samenwerkingsovereenkomst uitgewerkt met het gesloten transitcentrum 127 te Melsbroek waar gezinnen kortstondig verblijven.

De regioverpleegkundigen bezoeken er de zwangeren, de gezinnen met jonge kinderen en de niet-begeleide minderjarigen om hen te ondersteunen op vlak van aandacht voor de kinderen, gepaste voeding, betrokkenheid, omgaan met stresssituatie t.o.v. kinderen, keuze speelgoed en andere materialen. Medische aspecten worden opgevolgd door het medisch team van het centrum. De verpleegkundigen ondersteunen ook het personeel van het asielcentrum in het omgaan met jonge kinderen bijvoorbeeld aandacht voor structuur en voedingsaspecten zoals melkproducten, een aangepast ontbijt en een 4-uurtje.

Indien nodig wordt een interculturele medewerker (Arabisch) ingeschakeld om de dienstverlening te ondersteunen. In 2000 waren er 545 kindcontacten gespreid over 153 kinderen.

Voor wat betreft de acties voor **niet-begeleide minderjarigen** kan verwezen worden naar wat hoger gezegd werd.

2.5 Bijzondere jeugdbijstand

Algemene preventie

Een aantal CBJ's hebben in het afgelopen jaar met de extra kredieten die hiervoor in het Fonds Bijzondere Jeugdbijstand zijn ingeschreven, preventieprojecten opgezet. Deze projecten dragen bij tot de implementatie van het IVRK.

Project m.b.t. 'Jeugdhuiswerking en zinvolle vrijetijdsbesteding binnen kansarme wijken'

(CBJ's Ieper-Veurne; looptijd 1 juni 2000-31 mei 2001)

De CBJ's van Ieper en Veurne coördineren samen een project rond de verhoging van competentie van jongeren (in kansarme wijken waar een groot aantal jongeren een dossier BJB hebben), waarbij actieve participatie van jongeren aan het project centraal staat.

Via het betrekken van (kansarme) jongeren bij het maatschappelijk gebeuren, meer specifiek op het vlak van vrijetijdsbesteding wil men komen tot emancipatieverhoging bij jongeren, wat moet leiden tot een vlottere sociale integratie, waardoor uitsluitingsmechanismen en problematische opvoedingssituaties (POS) worden tegengegaan en de sociale weerbaarheid wordt verhoogd.

Project m.b.t. 'Probleemgedrag op school: 20 opstellen over preventie in het basisonderwijs'

(CBJ's Brugge, Oostende, Roeselare en Kortrijk; looptijd 1 december 2000-31 mei 2001)

De onderwerpen die in het project aan bod komen zijn o.m.: kindermishandeling, kansarmoede, echtscheiding en nieuwe gezinnen, vrienden, omgaan met verschillen, leren kiezen.

Het project levert een bijdrage aan de ondersteuning van leerkrachten, directies en centra voor leerlingenbegeleiding.

Vanuit de ervaring die de comités voor bijzondere jeugdzorg hebben met problematische opvoedingssituaties kunnen zij bruikbare tips geven aan onderwijzers om deze signalen te kunnen herkennen, te kaderen en te interpreteren binnen mogelijke problematieken van jeugdigen. Bovendien kunnen zij hen een aantal richtlijnen, praktische tips of concrete handvatten geven om binnen de school zowel op individueel, klas- of schoolniveau preventieve initiatieven te nemen. Op die wijze voegen de comités hun kennis en ervaring toe aan het project 'zorgverbreding' van het onderwijs zelf.

Project m.b.t. 'Minderjarigen zonder papieren' (CBJ Antwerpen; looptijd 1 januari 2001-31 december 2001)

Concreet behelst het globale project:

- het opzetten van een actieonderzoek, vanuit een pragmatische instelling (méér dan registreren)
- gekoppeld aan een concreet engagement (van ondersteuning, uitbreiding) naar reeds opgestarte initiatieven waardoor de kwaliteit van de geboden hulpverlening aan deze kwetsbare groep wordt opgetrokken
- dat leidt tot het opzetten van een 'platform' met instanties die aangesproken worden door al dan niet alleenstaande minderjarigen of organisaties die voor die jongeren opkomen. (bv. Kind en Gezin, OCMW, bijzondere jeugdbijstand, Kinderrechtencommissariaat, UNHCR, UNICEF, Koning Boudewijn Stichting, Cel Mensenhandel van de Dienst Vreemdelingenzaken,...). In dit platform kan gewerkt worden rond de versterking van de juridische positie van minderjarigen zonder papieren en het ontwikkelen van een concreet hulpverleningsaanbod t.o.v. deze groep
- dat leidt tot beleidsaanbevelingen voor gans Vlaanderen.

Ondersteuningsteams Allochtonen bijzondere jeugdbijstand

De Ondersteuningsteams Allochtonen (OTA) vervullen een belangrijke rol als interculturele bemiddelaar binnen de bijzondere jeugdbijstand tussen cliënt en voorziening. De overeenkomsten lopen steeds voor één jaar. Vanwege de OTA's is er een sterke vraag naar regularisering. De minister van Welzijn was bereid de contracten te verlengen voor een periode van twee jaar. Er werd slechts een begrotingsakkoord verkregen voor het eerste werkingsjaar, nl. 2001. Meer en meer werken de OTA's niet alleen met allochtone jongeren maar ook met minderjarige vluchtelingen.

Gemeenschapsinstellingen bijzondere jeugdbijstand (GBJ)

Het pilootproject van de **gemengde begeleiding** in De Zande blijkt een succes en stimulerend te werken bij de jongens zowel als bij de meisjes. Het beleid van de afdeling plant de uitbreiding van de gemengde begeleiding naar andere leefgroepen in De Zande en naar de campus in Mol.

De **trajectwerking** tussen private instellingen, scholen, CLB en de OTM- regionale diensten krijgt vastere vorm en blijft, simultaan met een beoogde differentiatie van functies in de leefgroepen, een doelstelling van de aan de gang zijnde implementatie (PIP) van een vernieuwd concept pedagogisch - en onderwijsproces; zo is de werving van de verschillende procesverantwoordelijken aan de gang. Een van de concrete uitingen is een vlotte uitwisseling - en het op elkaar afstemmen van enerzijds het leerprogramma van de voor plaatsing bezochte school, anderzijds van de leermaterie, die aan de jongere in de instelling wordt aangeboden.

De **video** over de werking van de GBJ De Zande, Ruiselede, werd inmiddels naast het Nederlands en Marokkaans ook in het Engels opgemaakt, zodanig dat de mogelijkheden om ouders, die het Nederlands niet machtig zijn, te bereiken nog vergroot zijn.

De **VZW Open Sint Pietersveld** verzamelt onder zijn vlag een viertal culturele vennootschappen uit de streek van Ruiselede - Wingene; door het organiseren van verschillende culturele activiteiten extra muros in 2000 en het openstellen van 'Het Streekcentrum ' (een museum, dat de ontwikkelingsgeschiedenis van de gemeenschapsinstelling De Zande te Ruiselede vertelt en uitbeeldt t.a.v. wandelaars en fietsers, bezoekers van het wandelpad-leerpad) wordt drempelverlagend gecommuniceerd met de buitenwereld zodat de instelling uit de taboe- en de verbeteringsgestichtsfeer wordt gehaald.

Een concreet resultaat van deze samenwerking is dat een groep jongeren (jongens en meisjes) uit de instelling uitgenodigd werd om in samenwerking met het Taal Instructie Centrum Houtland te Torhout gedurende een gans trimester tweemaal een voormiddag per week lessen Nederlands voor anderstaligen te gaan volgen; deze lessen werden bijgewoond door 4 tot 8 niet-begeleide minderjarigen samen met 2 leerkrachten van de entiteiten Beernem en Ruiselede; hoofdbedoeling voor de leerkrachten was de aanleermethode onder de knie te krijgen zodat vanaf 2001 de lessen voor anderstaligen verder intern kunnen worden georganiseerd.

In het jaar 2001 wordt een **interne cursus 'interculturele communicatie'** gepland; de voorbereiding is afgerond en einde maart, begin april 2001 gaat deze vormingscursus voor 15 opvoedsters van start.

In de **sportweedaagse 'Kick op Sport'** werden, naast de sportieve meeting met de interne jongeren, 1700 scholieren uit 38 verschillende scholen van de eerste en tweede graad van West-Vlaanderen geconfronteerd met de multiraciale cel van de Rijkswacht en met het verhaal van een asielzoeker, gebracht door een bewoner van het Open Asielcentrum Wingene; de 2 georganiseerde infosessies werden druk bezocht en met veel aandacht gevolgd door de aanwezige jongeren.

In het kader van **'EUROMET'** (Europese samenwerking tussen instellingen met historisch gelijklopende achtergronden o.a. het Duitse Rauhe haus, het Engelse Red Hill, het Franse Mettray en het Nederlandse Renray) werden ter gelegenheid van de voorbije sporthappenings delegaties van jongeren en opvoeders van het Franse Renray en het Zweedse Aelgeredskollektivet ontvangen en gehuisvest in de instelling in Ruiselede; voor het jaar 2001 staat een tegenbezoek door een delegatie van De Zande (jongeren en opvoeders) aan Zweden op het programma.

Op uitnodiging van de Belgische Krijgsmacht nam in april 2000 de gemeenschapsinstelling De Kempen deel aan een **bouwproject 'België-Benin Jeugd 2000'** in het West-Afrikaanse staatje Benin (vroeger Frans wingewest); 4 opvoeders en acht jongeren verbleven van 10 tot 26 april in het dorp Possotomé om te helpen aan de bouw van een school; het project kreeg in de gesproken en de geschreven pers een positief commentaar, hetgeen de uitstraling en de beeldvorming van de gemeenschapsinstellingen en de jongeren bij de publieke opinie gunstig heeft beïnvloed.

2.6 SIF-beleid

Gemeenten die scoren op het SIF criterium minderheden of waar een lokaal steunpunt gevestigd is, hebben de verplichting een lokaal minderhedenbeleid te voeren. De bepalingen opgenomen in de SIF-beleidsvereenkomsten behelzen de realisatie van de tien punten van het lokaal minderhedenbeleid. Uiteraard heeft het voeren van een lokaal minderhedenbeleid (zowel gericht naar migranten, woonwagenebwoners, politiek vluchtelingen) ook positieve gevolgen voor kinderen/jongeren.

Initiatieven die op het vlak van welzijnsbevordering en vrijetijdsbesteding voor kinderen/jongeren genomen worden gaan meestal niet uit van een categoriale benadering. De in het SIF ondernomen acties focussen zich evenwel vooral op kansarme en allochtone kinderen en jongeren.

Sommige initiatieven, zoals het schoolbouwwerk hebben voornamelijk allochtonen als doelgroep.

Antwerpen en Gent namen in hun beleidsvereenkomsten bepalingen inzake de non-discriminatie in onderwijs op.

Verhogen van het pedagogisch draagvlak in kansarme, in het bijzonder allochtone, gezinnen

Door het **schoolopbouwwerk** wordt ouders (vooral allochtonen) opvoedingshulp en ondersteuning geboden om hun kinderen beter bij het leerproces en studiekeuze te begeleiden. Het schoolopbouwwerk, gefinancierd met SIF-middelen vinden we terug in 29 gemeenten, bijna uitsluitend SIF-plus en ex-VFIK gemeenten. Verklaring hiervoor is dat deze gemeenten reeds bekend waren met de methodiek van het schoolopbouwwerk via VFIK en de concentratie van allochtonen vooral te vinden is in de SIF+-gemeenten en ex-VFIK-gemeenten.

Als resultaten van het schoolopbouwwerk vermelden we:

- de participatie van ouders aan het onderwijs is verhoogd door de deelname aan informatieavonden, ouderavonden, oudercomités
- ouders hebben een beter inzicht en kennis van de onderwijsstructuren
- samenwerkingsverbanden tussen scholen en betrokken partners rond het schoolopbouwwerk zijn opgezet
- de tevredenheid van ouders omtrent hun pedagogische vaardigheden en inzichten stijgt
- verhoogde instap en regelmatigere aanwezigheid van kleuters in het onderwijs onder andere door voorschoolse stimulering gericht naar ouders
- het ontwikkelen van meetinstrumenten voor het meten van de ouderbetrokkenheid en de effecten voor de opvoedingsondersteuning.

Een belangrijke troef in handen van ouders is, dat zijzelf beschikken over voldoende taalvaardigheid en sociale vaardigheden. Aan lessen basiseducatie (NT2 en sociale vaardigheden) wordt in het SIF ook ruime aandacht besteed.

Het schoolopbouwwerk werd eerst gefinancierd via het VFIK en nu vooral via het SIF. Vermits het schoolopbouwwerk, het betrekken van ouders bij de schoolloopbaan van de kinderen zijn nut heeft bewezen, verdient het aanbeveling dat het schoolopbouwwerk ingebed wordt in het reguliere beleid.

Momenteel is er een werkgroep samengesteld uit vertegenwoordigers van onderwijs, welzijn, de Sif-cel en het stedenbeleid en de betrokken kabinetten werkzaam om een nieuwe visietekst schoolopbouwwerk op te stellen. Het zoeken naar **een duurzame verankering van het schoolopbouwwerk** in het Vlaamse beleid en naar reguliere financiering is zeker een vooruitgang ten opzichte van de vorige periode.

Verhogen van de zelfredzaamheid van kinderen met een handicap

In een 8-tal gemeenten worden toelagen verleend aan gezinnen ter ondersteuning van de opvang van gehandicapte kinderen. Daarnaast worden maatregelen genomen om bijvoorbeeld de speelpleinwerking toegankelijk te maken voor jonge gehandicapten.

Verruiming buitenschoolse opvangmogelijkheden voor jonge kinderen zijn kwalitatief en kwantitatief verruimd

In sommige gemeenten wordt aan kansarme gezinnen met SIF gelden ook een financiële tussenkomst verleend voor de opvang van kinderen in de buitenschoolse kinderopvang.

Naast de buitenschoolse kinderopvang wordt in vele waarborggemeenten vooral in de vakantieperiodes ook voorzien in buurtgerichte kinderopvang. Deze kinderopvang zoals o.a. de speelpleinwerking draagt bij tot de versterking van het sociaal weefsel in buurten en wijken.

2.7 Radio en televisie voor alle kinderen?

De VRT gaat door middel van luister- en kijkonderzoek na in hoeverre de geboden programmatie de hele bevolking bereikt. Noodgedwongen wordt met bepaalde leeftijdscategorieën gewerkt. Voor de radio geldt dat ernstig luisteronderzoek niet kan worden verricht beneden de 12 jaar. Voor de tv begint het kijkonderzoek van de leeftijd van 4 jaar. Beneden die leeftijd wordt het kijkgedrag (voor het grootste deel) bepaald door andere huisgenoten. Daarenboven valt te noteren dat de specifieke 'kinder-programmering' gericht wordt op de 4 tot 12 jarigen; naarmate ze ouder worden, betonen de kinderen steeds meer interesse voor de zgn. 'volwassenenprogrammatie'.

Radio

In 2000 bereikte VRT-Radio 61,7% van alle 12-14 jarigen en 59,8% van alle 14-17 jarigen in Vlaanderen. Deze gegevens werden berekend op SCAN golf 9 (voorjaar 2000) en SCAN golf 10 (najaar 2000).

	12-14 jaar	15-17 jaar
Grootte doelgroep	202.000	219.200
Radio 1	9.600	5.500
Radio 2	28.000	34.800
Radio 3	3.500	3.800
Radio Donna	90.200	84.000
Studio Brussel	20.800	38.000
VRT totaal	124.700	131.000
VRT totaal %	61,7%	59,8%

In grote mate wordt het doelpubliek dus wel bereikt.

Televisie

VRT-TELEVISIE bereikte in 2000, met beide netten samen, gemiddeld 66,8% van de 4-12 jarigen op weekbasis. Dat is een daling ten opzichte van de vorige jaren, maar het is een daling die samenhangt met de daling in tv-kijken bij deze leeftijdsgroep.

Gemiddeld keek in 2000 82,4% van de 4-12 jarigen op weekbasis wel eens televisie, bijna 1 kind op 5 kijkt dus op een hele week nooit tv.

Omwille van deze dalende trend werd het **programmaschema** van KETNET in december 2000 **grondig bijgestuurd** (met introductie van gevoelslijnen in de programmering, en met een sterke nadruk op eigentalige programma's, ook d.m.v. dubbing).

Kijkduur en marktaandeel van de kinderen over de hele dag gemeten (bron: Studiedienst VRT)

NET	Duur (in minuten)	Marktaandeel
tv1	11	13%
ketnet/canvas	13	16%

Het principe van **non-discriminatie** wordt inhoudelijk ingevuld door een breed programma-aanbod in genres en door een representatieve vertegenwoordiging van de kinderen in de programma's.

Bv. In '**Mijn Gedacht**' komen elke werkdag 4 jongeren hun mening vertellen over een bepaald thema.

Tijdens de dagelijkse **KETNET-wrap** worden kinderen als gast uitgenodigd.

Voor de VRT-televisie blijft het een aandachtspunt dat sociaal kansarme kinderen, gehandicapten, allochtonen minder vaak aan bod komen omdat de drempels (taalvaardigheid, voorkomen, school, medewerking van de ouders) vaak nog te hoog zijn. Het is voor alle programmamakers een taak om hierover te waken en een positieve discriminatie te handhaven. Wel wenst men erover te waken dat de kinderen niet opgevoerd worden als 'bedreigde soorten'.

3. Recht op leven, overleven en ontwikkeling (art. 6)

Art. 6 IVRK: '1. De Staten die partij zijn, erkennen dat ieder kind het inherente recht op leven heeft.
2. De Staten die partij zijn, waarborgen in de ruimst mogelijke mate de mogelijkheden tot overleven en de ontwikkeling van het kind.'

Kortom:

Het inherente recht op leven en de plicht van de Staat het overleven en de ontwikkeling van het kind te garanderen.

3.1 De prenatale ontwikkeling van het kind

CBGS-onderzoek: Invloed van moederlijke angst en stress tijdens de zwangerschap²⁰

Er verscheen een literatuuroverzicht over de wijze waarop angst en stress in de zwangerschap in wetenschappelijk onderzoek bestudeerd worden en over de invloed van angst en stress in de zwangerschap. Het door het CBGS uitgevoerde onderzoek over de gevolgen hiervan op langere termijn kreeg ook media-aandacht. Evidentie op meerdere terreinen van wetenschappelijk onderzoek toont aan dat angst en stress, evenals roken en alcoholgebruik tijdens de zwangerschap de ontwikkeling van het kind negatief beïnvloeden. In het belang van het kind dient er werk te worden gemaakt van een preventief beleid om angst en stress in de zwangerschap te voorkomen.

Kind en Gezin - Informeren van aanstaande ouders en ouders van jonge kinderen

Reeds prenataal wordt er getracht het kind maximale kansen te geven op ontwikkeling. Daarom werd werk gemaakt van een nieuw kader waarbinnen de samenwerking met kraamklinieken vorm kan krijgen. Deze samenwerking heeft betrekking op het informeren van aanstaande ouders en ouders met jonge kinderen m.b.t. zwangerschap, bevalling en/of de pasgeborene, toelichten van het aanbod van preventieve kindzorg bij de bevallen moeder in de kraamkliniek, wederzijds verwijzen van cliënten tussen hulpverleners van de kraamkliniek en Kind en Gezin en uitwisselen van informatie tussen deze hulpverleners.

Om de regioverpleegkundigen in hun taak rond het geven van informatie te ondersteunen werd een aantal tekst- en beeldbestanden aangemaakt die zij kunnen gebruiken bij de toelichting naar ouders. Er werd ook een aanzet gegeven om samen met de gynaecologen, pediaters en vroedvrouwen deze prenatale informatie via een geïnformateerde drager voor hulpverleners te ontwikkelen.

²⁰ Van den Bergh, B. (2000). Pregnancy, how do you regard it? A review of the ways to approach the emotional state of expectant mothers in scientific research. CBGS-Werkdocument 2000/9 Brussel: Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie 52 pp. (English version).

Van den Bergh, B. (2000). Zwangerschap, hoe benader je dat? Overzicht van de wijze van benaderen van de emotionele toestand van de zwangere vrouw in wetenschappelijk onderzoek. CBGS-Werkdocument 9. Brussel: Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie 53 pp.

Mulder, E.J.H., A.C. Huizink, B. Van den Bergh, G.H.A. Visser & J.K. Buitelaar (2001). Moederlijke stress in de zwangerschap: effecten op het (ongeboren) kind. Nederlands Tijdschrift voor Kindergeneeskunde.

Van den Bergh, B. (2001). Moederlijke stress en emoties tijdens de zwangerschap: de gevolgen voor foetus en kind. In: Verslagboek Studiedag 'Waar Gezondheid begint'. Ingericht door Katholieke Hogeschool Limburg, Perspektief voor het miskende kind, Provinciale Hogeschool Limburg en Vlaamse Organisatie van Vroedvrouwen. Malle, 23 maart 2001.

De Morgen 9-10-2000. Stress tijdens de zwangerschap niet gezond voor baby (Bogaert, P.J).

De Standaard 11-12-2000. Wetenschapsbijlage. Wie zwanger is moet relaxen. (Beel, V.)

3.2 Recht op huisvesting

In het kader van het waarborgen van het recht op leven, overleven en ontwikkeling is het kunnen beschikken over een goede woning in een aangename woonomgeving onontbeerlijk. In de Vlaamse wooncode, artikel 3, is het recht op wonen voor iedereen, dus ook voor kinderen, opgenomen. De algemene doelstelling van het woonbeleid betreft de bevordering van de beschikking over een aangepaste woning, van goede kwaliteit, in een behoorlijke woonomgeving, tegen een betaalbare prijs en met woonzekerheid.

In de beschouwde periode lag de beleidsklemtoon onder meer op de uitbreiding van het patrimonium sociale huurwoningen (o.a. impulsprogramma ter verwezenlijking van 15.000 bijkomende sociale huurwoningen) en op de verbetering van de kwaliteit van de bestaande woningen.

Een belangrijke ontwikkeling binnen het beleidsdomein huisvesting in 2000 was de goedkeuring van het nieuwe sociale huurbesluit van 20 oktober 2000 ter vervanging van het besluit van 29 september 1994. Ook dit nieuwe besluit regelt het sociale huurstelsel voor sociale huurwoningen die worden verhuurd door sociale huisvestingsmaatschappijen die door de Vlaamse Huisvestingsmaatschappij zijn erkend, en dat in toepassing van de Vlaamse Wooncode. Het besluit trad in werking op 1 januari 2001.

Vermits meerderjarigheid één van de voorwaarden is om een sociale woning te huren, worden de belangen van kinderen en jongeren slechts indirect behartigd binnen de sociale huurwetgeving. Specifieke bepalingen van belang voor (gezinnen met) kinderen zijn o.a. dat bij de bepaling van de inkomensgrenzen (een inschrijvingsvoorwaarde) rekening gehouden wordt met het aantal personen ten laste en dat huurders met 3 of meer personen ten laste kunnen genieten van een huurprijsvermindering. Verder wordt bij de toewijzing de rationele bezetting van een woning in acht genomen. Rationele bezetting behelst hier zowel de feitelijke gezinssamenstelling als de fysieke toestand van de bewoners. Bij het toewijzen van een woning wordt daarom ook rekening gehouden met kinderen die geplaatst zijn en/of kinderen bij wie de kandidaat-huurder een bezoekrecht heeft of co-ouderschap uitoefent en die derhalve niet permanent in de woning zullen verblijven. Een fysieke handicap bij één of meer gezinsleden geeft eveneens een voorrangrecht op aangepaste huisvesting.

Belangrijke accenten in het nieuwe sociale huurbesluit zijn de zorg voor de optimale leefbaarheid van woonwijken en -complexen en de verhoogde responsabilisering van de sociale verhuurders. De sociale huisvestingsmaatschappijen dienen een intern toewijzingsreglement ter goedkeuring voor te leggen aan de administratie. In het intern toewijzingsreglement - dat een concrete vertaling van de vooropgestelde toewijzingsregels is - dient eveneens aandacht te worden besteed aan de wijze waarop de sociale huisvestingsmaatschappij de zorg voor een optimale leefbaarheid zal realiseren, door preventieve of andere maatregelen, sociale netwerken zal versterken en ondersteunen, de bewoners zal informeren en zal zorgen voor een structurele inbedding van de bewonersparticipatie in de werking van de sociale huisvestingsmaatschappij. Een sociale huisvestingsmaatschappij kan deze doelstellingen vastleggen in een leefbaarheidplan, hetgeen haar bijkomende mogelijkheden geeft in o.a. het streven naar een evenwichtiger sociale vermenging.

Om de betaalbaarheid van het verwerven en/of verbeteren van de kwaliteit van de eigen woning te bevorderen, werd begin 2001 een nieuwe bouw- en renovatiepremie ingevoerd. Beide premies zijn gericht op de minder kapitaalkrachtigen en bij het bepalen van de inkomensgrens wordt rekening gehouden met het aantal personen ten laste.

3.3 Recht op kind- en jeugdvriendelijk toerisme

Sociaal toerisme

Zoals gesteld in de beleidsnota toerisme 2000-2004 van de Vlaamse minister van Werkgelegenheid en Toerisme wenst men via een decreet tot een gewijzigde invulling van het begrip 'sociaal toerisme' te komen onder het motto 'toerisme voor allen'.

Het beleid zal zich voortaan concentreren op de financiering van investeringen die geselecteerde doelgroepen ten goede komen, op het uitwerken van een financieringssysteem dat de gebruiker rechtstreeks ten goede komt en op het jeugdtoerisme. Deze koerswijziging vraagt een zorgvuldige voorbereiding.

Als gevolg van deze opdracht startte Toerisme Vlaanderen in maart 2000 een beperkte werkgroep 'sociaal toerisme' op om de beleidsintenties concreet in te vullen.

Er werd een projectplan opgesteld dat steunt op 5 grote onderzoekspeilers.

Jeugdtoerisme

De doelgroep jeugdtoerisme hoort thuis onder het luik sociaal toerisme. Er komt een duidelijke bevoegdheidsafbakening tussen jeugdtoerisme en jeugdwerking. Enkele case studies van verblijfscentra zullen inzicht geven in de exploitatiestructuur, ondersteuningsmechanismen zullen onderzocht worden, de ruimtelijke spreiding van verblijfsmogelijkheden voor de jeugd, inclusief deze van de privé-sector zal nagegaan worden.

Verder zullen de subsidiestromen, reglementeringen, enz. op hun doeltreffendheid geanalyseerd worden. De bevindingen zullen worden samengevat in een projectplan jeugdtoerisme voor de volgende 5 jaar.

Doelgroepen sociaal toerisme

Bepaalde doelgroepen, zoals gezinnen en jongeren die in armoede leven, blijven verstoken van vrijetijdsbeleving in het algemeen en vakanties in het bijzonder. Voor personen met een handicap is het niet altijd even makkelijk om adequate informatie en accommodatie te vinden. Er zijn dus een aantal doelgroepen die niet via de bestaande kanalen de weg vinden naar het sociaal toerisme of waarvoor ook die drempel nog veel te hoog is.

Naast deze zogenaamde nieuwe doelgroepen, zal ook onderzoek verricht worden naar het profiel van de huidige gebruikers. De rapportering moet leiden tot een witboek op het sociaal toerisme.

Op 30 maart 2000 vond een Ronde Tafel plaats met organisaties die werken rond vakanties en vrijetijdsmomenten voor gezinnen, kinderen en jongeren, die in armoede leven, en anderzijds met organisaties, die het reizen voor gehandicapten wensen toegankelijker te maken.

Het ligt in de bedoeling om vanaf 2001 de praktische organisatie te ondersteunen van die verenigingen, die reeds jaar na jaar op eigen kracht vakantieverblijven voor kansarme kinderen en gezinnen organiseren, om aldus aan de hoogste noden van de verenigingen een oplossing te bieden. Concreet gaat dit over de informatievoorziening voor personen met een handicap, het wegwerken van het tekort aan kwalitatief geschikt en goedkoop logies en de logistieke ondersteuning van de verenigingen.

Dagrecreatie

Dagrecreatie vormt voor gezinnen en jongeren vaak een alternatief voor vakantiebeleving. Men bespaart immers op verblijfs- en verplaatsingskosten. Bedoeling is te komen tot een inventaris van de dagrecreatie.

Sociaal toerisme KB 24 december 1980

Dit onderzoeksluik bevat de huidige werking van het KB van 24 december 1980 houdende verordening betreffende het verlenen van toelagen tot bevordering van de arbeidersvakantie en het volkstoerisme. Dit onderzoek moet leiden tot een evaluatierapport van het KB van 24 december 1980.

Toegankelijkheid

Het laatste luik betreft de toegankelijkheid van de sector van het sociaal toerisme voor personen met een handicap. Vertrekkende van de lopende studie over de toegankelijkheid in de sector van de logiesverstreckende bedrijven wordt een specifiek onderzoeksluik opgezet voor het sociaal toerisme. Dit moet leiden tot een witboek toegankelijk sociaal toerisme.

Toerisme Vlaanderen is overeenkomstig het decreet van 7 juli 1998 belast met het bevorderen van het sociaal jeugd- en volwassenentoerisme.

In 2000 werden de landelijke verblijfcentra verder afgewerkt.

In het voorjaar 2001 start men met de buitenaanleg van het landelijk verblijfcentrum van Vollezele.

Het verblijfcentrum Pelterke te Overpelt en Pieterheim te Lanaken werden voltooid. Het Pelterke wordt officieel geopend op zaterdag 14 april 2001. Het project Pieterheim wordt eveneens in het voorjaar 2001 in gebruik genomen.

In 2001 worden de werken gestart voor de verblijfcentra te Maaseik en te Oostende.

Voor jeugdvakantiehuis De Lork te Kemmel-Heuvelland werd in 2000 beslist het gebouw uit te breiden met 12 kamers voor in totaal 36 personen. De werken starten begin 2001.

Op het domein De Fiertel te Ronse wordt een jeugdcamping ingericht.

Verder werd de jeugdherberg te Mechelen verder afgewerkt. De opening van de jeugdherberg wordt voorzien begin 2001.

In het jeugdvakantiehuis Het Laathof te Hingene wordt de sanitaire installatie aangepast.

Voor de eigen investeringen werd voor het jeugdtoerisme een budget van 2.231.041,72 euro (90.000.000 frank) vastgelegd.

Naast de eigen investeringen worden subsidies gegeven aan jeugdherbergen en jeugdvakantiehuizen. Er werd in 2000 een totaal subsidiebedrag van 838.871,369 euro (33.840.000 frank) toegekend voor deze sector.

Binnen het sociaal volwassenentoerisme werd in 2000 eveneens een speeltuin gefinancierd voor een bedrag van 32.598,00 euro (1.315.000 frank).

Subsidies voor de ontwikkeling van de toeristische uitrusting

Toerisme Vlaanderen beschikt over een aantal subsidiebudgetten om waardevolle toeristische projecten, toeristische hefboomprojecten of innovatieve projecten financieel te ondersteunen. Het Koninklijk Besluit op de toeristische uitrusting van 14 februari 1967 betoelaagt zowel infrastructuur als waardevolle inrichting van projecten die voor de toerist toegankelijk zijn.

Het binnenlands marketingplan schuift voor Groen Vlaanderen actieve en kindvriendelijke vakanties naar voor. Daarom ondersteunt Toerisme Vlaanderen een aantal infrastructuren van toeristische recreatieparken. Het betreft hier onder andere nieuwe creatieve projecten gericht op de moeilijker te bereiken doelgroep van 12- tot 16 jarigen.

Zo werden in 2000 subsidies verleend aan De Lilse Bergen voor de uitbreiding van de dagrecreatieve infrastructuur (81.804,86 euro - 3.300.000 frank), het Provinciaal Domein De Gavers voor het bouwen van een centraal gebouw met recreatiebad (743.680,57 euro - 30.000.000 frank), het Recreatie- en Natuurpark Keiheuvel voor dagrecreatieve infrastructuur - inplanting minigolf en tennisterreinen (44.620,83 euro - 1.800.000 frank), het Domein Bokrijk voor het openluchtmuseum en de oprichting van een centraal ontvangstpaviljoen (133.862,50 euro - 5.400.000 frank) en de stad Herentals voor de bouw van een glijbaancomplex in het Netepark (228.062,04 euro - 9.200.000 frank).

Subsidies voor kampeerterreinen en kampeerverblijfparken

Al enkele jaren kunnen kampeerterreinen en kampeerverblijfparken een premie krijgen voor infrastructuurwerken die de kwaliteit van hun terrein verhogen. Op 8 juni 1999 breidde de Vlaamse regering de lijst van subsidieerbare werken uit. Voortaan komt ook kindgerichte infrastructuur voor sport en spel in aanmerking. Voor de gezinnen met kinderen, die om diverse redenen veel interesse hebben voor een verblijf op de camping, is een degelijke speeltuin- en ontspanningsinfrastructuur immers een belangrijk kwaliteitsaspect. Het opzet is duidelijk de kindvriendelijkheid van de campings te verhogen op een verantwoorde en educatieve manier. Niet alle pretvoorzieningen komen dus in aanmerking. Bij wijze van voorbeeld: het lokaal met elektronische ontspanningstoestellen, sauna, jacuzzi,... komen niet in aanmerking gezien zij zich niet specifiek op kinderen richten. Een kindvriendelijk zwembad is daarentegen wel subsidieerbaar.

Zo werden in 2000 subsidies goedgekeurd en/of uitbetaald aan een twintigtal campings voor o.a. de aanleg van een terrein voor sport en spel, de aanleg of vernieuwing van een zwembad-plonsbad, de aanleg van petanquebanen, het plaatsen van speeltoestellen en sportinfrastructuur voor kinderen.

3.4 Onderwijs

Kleuteronderwijs

Om het onderwijs aan het jonge kind te optimaliseren, leveren de kleuters tussen 2,5 en 3 jaar sinds 1 september 2000 meer lestijden op dan de andere kleuters. Kleuters tussen 2,5 en 3 jaar worden voor het berekenen van het lestijdenpakket aan 1,1 geteld i.p.v. aan 1. Sinds 1 september 2000 kunnen er in het gewoon kleuteronderwijs ook kinderverzorgers ingeschakeld worden. Samen met Kind en Gezin wordt verder gewerkt aan de realisatie van een 'naadloze' overgang tussen voorschoolse opvang en onderwijs.

Leerplicht-leerrecht in het basisonderwijs

Sinds 1996 startte het departement onderwijs een experiment om de problematiek van het schoolverzuim in het secundair onderwijs aan te pakken. In 1999 resulteerde dit in een nieuwe regelgeving op (on)wettige afwezigheden (zie ook vorige rapporteringen over dit onderwerp).

Dit schooljaar startte een nieuw spijbelexperiment in het basisonderwijs, met de bedoeling om ook hier de problematiek van de afwezigheden in kaart te brengen, zodat deze in een nieuwe regelgeving kan resulteren. In het basisonderwijs ligt het probleem van het 'spijbelen' niet zozeer bij de kinderen zelf, dan wel bij de houding van de ouders. In dit opzicht verschilt het huidige spijbelexperiment met het vorige. Momenteel zijn er 56 scholen uit de steden Gent, Antwerpen, Mechelen, Hasselt, Genk en Maasmechelen bij het project betrokken. In ruil voor hun openheid naar het Departement Onderwijs toe, dat een volledige inzage krijgt in de problematiek van afwezigheden op school, verkrijgen ze 'immunitet'. Dit houdt in dat de verificateurs geen onregelmatige leerlingen schrappen. Doel van het project is de redenen/oorzaken van de afwezigheid van de leerlingen op te volgen, met het oog op een gerichtere begeleiding.

De opdracht inzake de begeleiding van leerplichtige leerlingen met een afwezigheidsproblematiek, die in het decreet CLB is ingeschreven (art. 19), werd hard gemaakt in het besluit van de Vlaamse regering 28 augustus 2000 tot vaststelling van de operationele doelstellingen voor de begeleiding van jongeren met leerplichtproblemen in de centra voor leerlingenbegeleiding.

De VCLB ontwikkelden in het *SEM (Socio-emotionele begeleiding-vademecum)* concrete methodieken om schoolverzuim en dus marginalisering te voorkomen.

Vorming van leerkrachten

Elk jaar bepaalt de Vlaamse minister bevoegd voor Onderwijs en Vorming een aantal prioritaire nascholings thema's. Tijdens het schooljaar 2000-2001 liepen verschillende nascholingsprojecten die aansloten bij deze thema's. De projecten zijn in de eerste plaats bedoeld voor leerkrachten (en directies), maar hebben indirect ook gevolgen voor de jongeren op de schoolbanken. De nascholings thema's zijn er op gericht leerkrachten vaardigheden, inzichten en houdingen bij te brengen om lerenden aan te zetten tot actief, zelfsturend en samenwerkend leren, om antisociaal gedrag te begrijpen, te voorkomen en aan te pakken en om leerstoornissen te identificeren en aan te pakken.

Op basis van de prioritaire nascholings thema's werden volgende projecten gefinancierd:

- Jongeren aanspreken op hun leerkracht, Stichting Lodewijk de Raet - Dienst Onderwijs
- Aanpakken van 'moeilijk' schoolgedrag
- Omgaan met agressie van leerlingen - Refleks VZW
- Efficiënter omgaan met probleemgedrag op school - VZW Vormingsleergang voor sociaal en pedagogisch werk
- Moeilijk gaat ook! Naar een positief leerklimaat in de klas. - Vormings- en nascholingscentrum van de Katholieke Hogeschool Limburg
- Voorkomen van en omgaan met pesten op school - TCR bvba
- Detectie van en omgaan met leerstoornissen
- Leerkracht ... duizendpoot of kunstenaar ... over ontwikkelingsstoornissen - gedragsproblemen - ADHD Centrum ZIT STIL
- Het kind met leerstoornissen in de gewone klas. Kan dat? Dat kan - Centrum voor Nascholing, Gemeenschapsonderwijs
- Leerstoornissen, Wie onderzoeken, waaraan werken? - Universiteit Antwerpen, Centrum voor beroepsvervolmaking Leerkrachten.

Alle netten organiseren eveneens een specifiek ondersteuningsaanbod voor scholen die deelnemen aan het onderwijsvoorrangsbeleid. Ook inzake kansarmoede lopen er specifieke programma's.

Op vraag van de school verzorgde OVSG begeleiding en schoolspecifieke ondersteuning in het basisonderwijs m.b.t. schoolcultuur, schoolorganisatie, leren in een meer sociale context,...). Nascholingsinitiatieven hadden betrekking op de ondersteuning bij het luister- en spreekonderwijs (specifiek voor leraars zorgverbreding en taakleraars), Intercultureel onderwijs (ICO) in de zorgverbreding, kindgerichte evaluatie in het buitengewoon onderwijs, gedrag, werkhouding, faalangst, vaardigheden bij 'moeilijke' kinderen, probleemgedrag in het buitengewoon onderwijs type 3.

Ontwikkeling van een leerlingvolgsysteem

De projectgroep 'Leren en Studeren in het secundair onderwijs' zoekt naar mogelijkheden voor een meer individuele leerlingenbegeleiding, binnen de bestaande structuren. Niet iedere jongere kent dezelfde ontwikkeling. Door uiteenlopende factoren wordt een aantal jongeren in hun ontwikkeling bedreigd. De VCLB fungeren als verdediger van de rechten van deze groep leerlingen, door leerkrachten te wijzen op specifieke en individuele onderwijsnoden.

De zorg van de VCLB voor zorgbreed onderwijs blijkt ook uit de projectgroep 'Psychisch en Sociaal Functioneren'. Deze werkt, samen met het Centrum voor Ervaringsgericht Onderwijs, aan een pilootversie van een leerlingvolgsysteem voor het secundair onderwijs (gewoon en buitengewoon). Vertrekkend vanuit de noties 'welbevinden' en 'betrokkenheid' wordt elke leerling bevraagd. Al eerder zijn voor Kleuter- en Lager Onderwijs leerlingvolgsystemen ontwikkeld om de ontwikkeling van kinderen en hun betrokkenheid in kaart te brengen.

Modulair onderwijs

Eind augustus 2000 keurde de Vlaamse regering definitief het besluit goed tot experimentele invoering van een modulair onderwijsstelsel. In dit systeem wordt een bepaalde beroepsopleiding opgedeeld in verschillende modules, waarin het verwerven van basiscompetenties en sleutelvaardigheden centraal staat. Bovendien is er differentiatie mogelijk in voorziene tijd en ruimte, aangepast aan de snelheid van de individuele leerling. Na afloop van zo één module wordt de leerling in de mogelijkheid gesteld een certificaat te behalen. Dit deelcertificaat geeft reeds op zich toegang tot de arbeidsmarkt of tot vervolgonderwijs.

De belangrijkste drijfveer voor het uitdenken en opstellen van zo'n systeem is dat men het aantal leerlingen die zonder enige kwalificatie het onderwijs verlaten wil terugschroeven. Het vroegtijdig en ongekwalificeerd verlaten van de schoolbanken veroorzaakt immers een sterk gehypothekeerde participatie aan het beroepsleven.

Op deze wijze houdt het onderwijs dan ook rekening met de stijgende maatschappelijke eisen en komt het beter tegemoet aan de diversiteit van de leerlingenpopulatie, zodat iedereen optimale kansen krijgt om te leren en zich te ontplooiën. De modularisering is dus een belangrijk instrument om het aantal ongekwalificeerden uit het leerplichtonderwijs te verminderen. Dit experiment streeft m.a.w. naar (1) een flexibele afstemming op de arbeidsmarkt; (2) een stimulans tot een leven lang leren; (3) tussen-tijdse succesbeleving; (4) een maximum aan gekwalificeerde uitstroom; (4) een doorzichtig onderwijsaanbod.

Concreet betekende dit dat vanaf 1 september 2000 negentien pilootscholen een modulair opgebouwde opleiding aanboden aan 1038 leerlingen in het BSO (inclusief de 4e graad) en het DBSO voor de studiegebieden auto, bouw, handel, mechanica-elektriciteit en personenzorg. Op 1 september 2001 zal deze groep worden uitgebreid naar nieuwe scholen maar ook naar het volwassenenonderwijs en het BUSO, en zullen de studiegebieden grafische technieken, hout, kleding, koeling en warmte, lichaamsverzorging, textiel en voeding worden opgestart.

Initiatieven om voortijdige uitstroom uit het secundair onderwijs te verminderen

Van diverse zijden lopen er initiatieven om de waardering voor beroepsonderwijs te versterken. VSK werkt aan een campagne om het imago van technisch en beroepsonderwijs bij jongeren te verbeteren. Leerlingen uit het beroepssecundair onderwijs (BSO) vormen een bevoorrechte doelgroep voor de CLB's. Ook leerkrachten uit deze onderwijsvorm vragen meer dan anderen aan het CLB ondersteuning bij de begeleiding van moeilijke klasgroepen. De heterogeniteit van leerlingen in het BSO is groot (leeftijd, interesse, voorgeschiedenis, intellectuele prestaties, motivatie en sociaal-emotioneel functioneren). Daarom sensibiliseren de VCLB hun medewerkers om hun begeleiding af te stemmen op het profiel van deze doelgroep en op de context waarin de vorming en opleiding van deze leerlingen plaats vinden. De VCLB ondersteunen het BSO, het deeltijds beroepssecundair onderwijs (DBSO) en de erkende vorming die zich profileren als drempel- en selectieloos.

De VCLB brengen, samen met de scholen, de instroom in kaart. Hierbij is er aandacht voor: risicofactoren, inschrijvingsbeleid, organisatie van onthaalactiviteiten, realisatie van laagdrempeligheid (leerlingen, leerkrachten, ouders, CLB), gunstig school- en klasklimaat, aandacht voor groepsvorming, aandacht voor remediëring en leerhulp.

Een aantal nascholingscursussen van OVSG besteedden eveneens veel aandacht aan leerlingen uit het basisonderwijs: differentiatie uitgaande van het B.H.V.-model (Basis-Herhaling-Verdieping) het leren toepassen van gedifferentieerde werkvormen in de klas. De pedagogische begeleidingsdienst ondersteunt scholen met leerlingen met sociaal-emotionele problemen. Deze vormen vaak een oorzaak voor uitval op school.

Het specifieke van het deeltijds beroepssecundair onderwijs bestaat erin dat de jongeren deeltijds leren en deeltijds werken. Voor deze doelgroep is het tewerkstellingluik een stimulerend element. De VCLB helpen voor alle leerlingen zoeken naar een passende en zinvolle invulling van het tewerkstellingsluik. Ondanks de gunstige economische conjunctuur stellen ze vast dat tewerkstelling voor bepaalde van deze jongeren een knelpunt blijft: meisjes, asielzoekers, migranten, ... VCLB wil ook helpen zoeken - mét jongeren niet voor jongeren - naar invulling in de niet-arbeid-sfeer omdat arbeid voor heel wat jongeren niet aansluit bij hun leefwereld.

De Vlaamse regering heeft zich tot doel gesteld om het aantal schoolverlaters zonder diploma fors terug te dringen. Gevolggevend aan de besluiten van de Top van Lissabon gaan alle lidstaten maatregelen ontwikkelen om tegen 2010 het aantal 18-24-jarigen dat alleen lager secundair onderwijs heeft gevolgd en geen bijscholing krijgt te halveren. Tegen 2004 wil de Vlaamse regering de ongekwalificeerde uitstroom met één vijfde verminderd zien.

De schoolverlaters stevige startkwalificaties verstrekken is één van de doelstellingen uit de beleidsbrief van de minister. Dit wordt gerealiseerd binnen twee actieterrainen. Het gaat om:

- het uitwerken van een actieplan voor de waardering van het technisch en beroepsonderwijs
- het activeren en verstevigen van de samenwerking met de beroepenwereld.

Het actieplan 'TSO-BSO - Onderwijs-arbeidsmarkt - actieplan 2001-2004' streeft een tweeledig doel na:

- enerzijds wil het plan bijdragen tot het bewaken van de kwaliteit van de aangeboden opleiding en een betere afstemming verzekeren tussen onderwijs en de beroepenwereld
- anderzijds wil het plan bijdragen tot een mentaliteitsverandering bij ouders en kinderen ten voordele van het TSO/BSO en op die manier een correcte oriëntering van leerlingen mogelijk maken. Hierdoor zou een deel van de effecten van de beruchte waterval moeten verdwijnen.

Uiteraard versterken beide doelstellingen elkaar en moeten ze in combinatie ertoe leiden dat alle jongeren in het TSO/BSO een minimale startkwalificatie kunnen halen.

Een aantal punten zijn nu reeds in uitvoering.

Er lopen een aantal projecten die tot doel hebben nieuwe technologieën of nieuwe technieken op het vlak van kwaliteitscontrole in scholen binnen te brengen. De technologische component moet beter uitgebouwd worden in het basisonderwijs en in de eerste graad secundair onderwijs, de stages moeten meer ondersteund worden door het departement Onderwijs door de aanleg van stagedatabanken en stage-informatiesystemen. De samenwerking tussen onderwijs en bedrijfswereld moet gestimuleerd worden d.m.v. convenanten.

Er loopt ook een project 'Pet af voor technisch onderwijs' waarbij gewerkt wordt aan een mentaliteitsverandering i.v.m. de waardering voor TSO en BSO. Ook het modulair stelsel is succesvol als experiment gestart in de tweede graad van het beroepssecundair onderwijs.

Daarnaast wordt er werk gemaakt van regionale technologische centra, die een schakel zullen zijn tussen onderwijs en bedrijfsleven op vlak van hoogtechnologische knowhow en infrastructuur. Er komt een versoepeling van de stagereglementering, een verplichte werkervaring in het deeltijds onderwijs en mogelijkheden om 'post to post' uitwisselingen tussen school (leerkrachten) en bedrijf (werknemers) mogelijk te maken.

De ongekwalificeerde uitstroom krijgt indirect ook aandacht in het actieplan van de Vlaamse regering 'Een leven lang leren in goede banen'. Daarin wordt het hoofdstuk onderwijs aangevat met de volgende stelling: 'een diploma is hoe langer hoe meer een vereiste voorwaarde maar het is steeds minder een voldoende voorwaarde voor maatschappelijke integratie'. Via een twaalfstal actiepunten wordt aandacht besteed aan het leggen van een basis voor het levenslang leren: de toegang van onderwijs voor alle doelgroepen, een doorzichtige opleidingsstructuur, een modulair systeem, het certificeren van elders verworven competenties, het operationaliseren van een basiskwalificatie, het versterken van de technologische component in het onderwijs, integratie van ICT, de lerarenopleiding in het kader van levenslang leren bijstellen, actieve inschakeling van CLB's bij het opstellen van een schoolloopbaan, bijstelling van systemen van deeltijds leren, garanties voor kwaliteitsvolle werkplaatsen voor jongeren, verhoging van beroepen- en arbeidsmarktkennis...

Begeleiding van het studiekeuzeprocess in het secundair onderwijs

De Vlaamse Onderwijsraad werkt ook, in partnership met het departement onderwijs aan een verbetering van de begeleiding van de overgang tussen het secundair en het hoger onderwijs. Het SOHO-project werd in de loop van het jaar 2000 opgestart. Het project beoogt de optimalisering van de doorstroming van leerlingen uit het secundair naar het hoger onderwijs. Het wil de juiste studiekeuze bevorderen en zodoende de slaagkansen in het eerste jaar hoger onderwijs vergroten.

De eerste actie, bestaande uit het opzetten van een pilootproject in de secundaire scholen van een bepaalde onderwijszone in Vlaanderen, is in voorbereiding.

In de geselecteerde scholen zullen de leerlingen van het derde tot en met het zesde jaar begeleid worden in het studiekeuzeprocess dat ze doormaken vooraleer ze de stap naar het hoger onderwijs zetten.

Het watervalstelsel in het onderwijs - Deeltijdse vorming

Het watervalstelsel binnen onderwijs maakt dat jaarlijks (zie gegevens deelnemersbestand) 15-18-jarigen de algemene en beroepsgerichte vorming volgen binnen de Deeltijdse Vorming. Hier dient zich de problematiek van de uitsluitingen aan. Leerplichtige leerlingen die uit een school worden buitengezet, vinden heel moeilijk een nieuwe school die hen wil opnemen, of effectief aan de lessen wil laten deelnemen.

1) Gegevens over het deelnemersbestand 'Deeltijdse Vorming'

Schooljaar	Leeftijd				Geslacht	
	18 jaar	17 jaar	16 jaar	15 jaar	Jongens	Meisjes
1996-1997	213/844	346/844	205/844	80/844	632/844	212/844
	26%	41%	24%	9%	75%	25%
1997-1998	243/822	326/822	184/822	69/822	582/822	240/822
	30%	40%	22%	8%	71%	29%
1998-1999	107/625	312/625	157/625	49/625	458/625	167/625
	17%	50%	25%	8%	73%	27%
1999-2000	304/822	337/822	140/822	41/822	582/822	240/822
	37%	41%	17%	5%	71%	29%
2000-2001	189/826	353/826	186/826	98/826	570/826	256/826
	23%	43%	22%	12%	69%	31%

2) Conclusies met betrekking tot het schooljaar 1999-2000

Betreffende de verdeling jongens-meisjes

Het aandeel van de jongens en meisjes in de totale populatie blijft vrij constant.

Wel daalt het aantal jongens licht en neemt het aantal meisjes licht toe (69% jongens en 31% meisjes).

Betreffende de leeftijd

Het aandeel van de 18 jarigen neemt sterk af en bereikt zijn laagste peil (23%).

De groep van de 17 jarigen blijft het grootst en neemt terug licht toe (43%).

Het aandeel van de 16 jarigen vertoont terug een stijging.

Het aandeel van de 15 jarigen kent terug een toename en bereikt zijn hoogste peil.

Recht op psychische en fysieke integriteit

De VCLB besteedden het voorbije jaar veel aandacht aan omgaan met kindermishandeling. Dit gebeurde onder meer door nascholing de projectmedewerkers van Preventieve Gezondheidszorg. In Limburg zijn twee intervisiegroepen kindermishandeling actief, die samenwerken met het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling.

In samenwerking met het convenant Geestelijke Gezondheidszorg besteedde de VCLB aandacht aan Zelfmoordpreventie bij jongeren en aan 'depressie bij kinderen en jongeren'. De studiedagen worden opgevolgd door *Intervisie* en publicaties in het *Vademecum PSF* (Psychisch en Sociaal Functioneren). In de periode 1998-2001 werd in Vlaanderen voor de eerste maal een onderzoek uitgevoerd betreffende antisociaal gedrag in het Vlaamse onderwijsveld.

Het project *Onveiligheidsgevoelens en antisociaal gedrag. Een onderzoek naar de samenhang tussen de onveiligheidsgevoelens bij leerkrachten en het antisociaal gedrag bij leerlingen* (L. Walgrave, K.U.Leuven) werd opgestart vanuit de idee dat de toenemende klachten over geweld op school negatief kunnen inwerken op de onderwijskwaliteit, de prestaties en het probleemgedrag van leerlingen. Hoe dit klachtgedrag ontstaat werd onderzocht: het kan immers voortkomen uit een reële toename van geweld, maar ook uit verhoogde onveiligheidsgevoelens bij leerkrachten of uit beide.

Uit het onderzoek blijkt dat 64 % van de jongeren het afgelopen jaar quasi geen van de volgende normovertredende feiten begingen: brutaliteit tegenover leerkrachten, pesten van andere leerlingen, storen van de lessen. 15 % van de jongeren stelden deze feiten wel.

Een kleine groep van jongeren geeft aan per jaar vier delicten of meer te begaan. Zij maken zich dan schuldig aan vandalisme, druggebruik en verkoop of aan zwartrijden. Deze jongeren voelen zich in het algemeen niet goed in hun vel en vaak zijn hun relaties zowel thuis als op school verstoord.

Het antisociaal gedrag van jongeren, of het nu gaat over delinquent gedrag of over normovertredend gedrag op school, wordt in belangrijke mate verklaard door de kwaliteit van de relatie met de leerkracht en de mate waarin jongeren van thuis uit worden opgevolgd.

Zowel het delinquent gedrag als het schoolgebonden normovertredend gedrag wordt minder door meisjes gesteld dan door jongens en minder door leerlingen uit het ASO dan door leerlingen uit het TSO en BSO. Met uitzondering van spijbelen en druggebruik neemt het normovertredend gedrag af vanaf de leeftijd van 17 jaar.

Uit het onderzoek blijkt dat het in Vlaanderen inzake antisociaal gedrag bij jongeren niet erger gesteld is dan in ons omringende landen. Dit betekent geenszins dat de mate waarin het voorkomt geen probleem vormt voor leerkrachten en directie.

Het onderzoek wordt afgesloten met een reeks aanbevelingen voor veranderingsstrategieën. Deze aanbevelingen zijn allen gericht op een meer leerling-gericht onderwijs: het werken aan een positieve beeldvorming over jongeren; aan een respectvolle omgang met leerlingen; leren constructief te reageren op leerling-gedrag; het ontwikkelen van specifieke aandacht voor de jongeren die frequent antisociaal gedrag vertonen via herstelbenadering en time-outprojecten en het optimaliseren van conditionele factoren zoals de klassamenstelling, grootte en inrichting van klaslokalen, werkdruk van leerkrachten en studiedruk van leerlingen.

De acties die vanuit het actieplan voor 'antisociaal gedrag op school voorkomen en oplossen' op de sporen werden gezet, sluiten aan bij de integrale aanpak die in de beleidsaanbevelingen van het onderzoek worden geformuleerd. Voor een groot deel wordt dus verandering op het niveau van de scholen zelf gevraagd; maar ook implicaties voor het onderwijsbeleid op macroniveau worden vermeld, zoals bv. via lerarenopleiding, nascholing en samenwerking met CLB.

Actievere werkvormen in de klas

Door de ontwikkeling van actievere werkvormen beogen de VCLB niet enkel een meer beklivende kennisoverdracht, maar ook in een effectievere beïnvloeding van attitudes en gedrag. Kinderen en jongeren actief betrekken, geeft immers meer kans op aansluiting op hun leefwereld: beleving, waarden, gedrag, mening enz. Deze beïnvloeding is wederzijds. De VCLB-medewerker is gelijkwaardig aan het kind en de jongere. Vooral in het kader van het project over relationele en seksuele opvoeding dat liep in samenwerking met het VSKO 'vrij-vriendelijk' was dit het geval.

Kinderrechten- en mensenrechteneducatie

In het kader van de vakoverschrijdende eindtermen en het grote belang van politieke vorming op school, organiseerde VSK politieke debatten voor haar leden. Onder het motto 'Scholier niet ziek van politiek' ijvert VSK voor meer politieke vorming op school, dit echter niet door de invoering van een apart vak 'politiek', maar wel door projecten, het bijwonen van debatten,... Politieke en maatschappelijke vorming moeten structureler worden ingebed in de lesinhouden van meerdere vakken. De vorming die VSK aan leerlingenraden geeft, draagt ook bij tot het opvoeden tot burgerzin en past in het breder concept van mensenrechteneducatie op school.

Een blijvende aandacht voor de participatie van alle betrokkenen aan het schoolgebeuren is voor de Vlaamse Scholierenkoepel ook onontbeerlijk, niet in het minst om het algemeen welbevinden van jongeren op school én in de maatschappij te verhogen.

Het Gemeenschapsonderwijs stelt dat kinderrechtenactiviteiten vaak vertrekken vanuit één enkele, beperkte invalshoek, zoals solidariteit met kinderen in ontwikkelingslanden (kinderarbeid, kindsoldaten, honger, ziekte,...) of beschermingsrechten (verwaarlozing, misbruiken, situatie van geplaatste jongeren,...). In die zin wordt de samenhang en comprehensiviteit tussen de verschillende rechten niet altijd benadrukt. De rechten van het kind worden bovendien vaak gesitueerd in het kader van de lessen van één vak (godsdienst, zedenleer, geschiedenis), afhankelijk van de persoonlijke interessesfeer en het engagement van individuele leerkrachten.

3.5 Sociaal Impulsfonds (SIF)

Voorzien in begeleidingsmogelijkheden van probleemkinderen en/of probleemgezinnen

Voor de begeleiding van kansarme jongeren of multi-probleemgezinnen met jongere kinderen worden in het SIF speciale maatregelen uitgewerkt. Ook aan crisisinterventie wordt aandacht besteed. Resultaten zijn onveranderde samenwerkingsverbanden (afspraken) en netwerken (structuren) zijn opgezet om problemen van kinderen en tieners beter te detecteren en doorverwijsmogelijkheden te vergroten.

Belangrijk is ook dat preventief wordt opgetreden en informatie (JIP's), advies (JAC's) en vormingsprogramma's verschaft worden aan jongeren. Vooral rond de verslavingsproblematiek worden door lokale besturen preventieve acties georganiseerd en worden in een aantal gemeenten preventieplannen opgesteld.

Voorkomen van druggebruik bij jongeren en curatieve begeleiding van druggebruikers

Aan drughulp- en drugspreventie wordt in de beleidsovereenkomsten ruime aandacht besteed. Deze acties richten zich vooral naar jongeren.

Resultaten rond drugspreventie zijn moeilijk effectgericht te formuleren, zij worden meestal omschreven in termen van ondernomen acties:

- uitwerking van een laagdrempelig integraal ambulantly drughulpverleningaanbod voor druggebruikers, risicogroepen
- het opzetten van drughulpverleningnetwerken met diverse partners, het ondersteunen en de vorming van eerstelijns werkers

- verhoogd bereik van drugverslaafden door uitbreiding van de drughulpverlening
- informatie voor jongeren en ouders in verband met drugspreventie
- het ontwikkelen van methodieken en intense therapeutische begeleiding van jonge heroïnegebruikers
- straathoekwerk en organisatie van preventieactiviteiten.

Een betere ondersteuning van scholen voor het opheffen van onderwijsachterstanden

In de vorige beleidsperiode 1997-1999 werd vastgesteld dat gemeenten in hun omgevingsanalyses zeer weinig aandacht besteden aan onderwijs. Onderwijs werd veelal beschouwd als een materie waar het lokale beleid geen vat op had en werd binnen het SIF niet als een prioritair item beschouwd.

Wanneer men echter de cijfers van schoolse vertraging bekijkt, ziet men dat schoolse vertraging meer voorkomt in de SIF+-gemeenten (vooral in de steden). Er kan dus verondersteld worden dat er een correlatie bestaat tussen schoolse achterstand en de hoge scores op de SIF-criteria, m.a.w. dat er een verband is met (kans)armoede.

In deze periode 2000-2002 werd er bij de SIF+-gemeenten op aangedrongen dat de lokale besturen een onderwijsbeleid zouden voeren. De rol van het lokale bestuur bestaat er in om onderwijsnetten en betrokken actoren rond de tafel te brengen. Door overleg moeten de onderwijs- en andere actoren hun werking zodanig op elkaar afstemmen dat elke leerling de onderwijsvorm kan volgen die het best aansluit bij zijn/haar mogelijkheden en dat hij/zij de schoolloopbaan succesvol afrondt.

Een aantal steden hebben in 2000 een eerste aanzet gegeven tot een structurele benadering en samenwerking rond onderwijs.

In Antwerpen werd een omgevingsanalyse gemaakt met een kwantitatief luik (het objectief dataspoor) en een kwalitatief luik (perceptie van sociaal onaangepast gedrag op school). Op basis van deze omgevingsanalyse wordt door de onderwijssector en de daarbij betrokken actoren een coherent actieplan opgesteld.

In onder andere Brugge, Kortrijk, Oostende wordt structureel overleg opgestart tussen de onderwijsnetten en relevante actoren om de schoolloopbaan van vooral allochtone en kansarme leerlingen te verbeteren.

Maasmechelen was reeds eerder begonnen met de netwerkvorming rond onderwijs en heeft deze netwerkvorming verder geoptimaliseerd.

In vergelijking met de vorige periode is wat betreft het lokale onderwijsbeleid en de rol van de gemeentebesturen hierbij een belangrijke stap gezet. Op 17 mei 2001 wordt door het SIF-team en het departement onderwijs een studiedag georganiseerd over de verzameling en verwerking van relevante onderwijsdata. Door de organisatie van deze studiedag waarin een aantal voorbeelden worden aangereikt is het de bedoeling meerdere gemeenten te stimuleren en ondersteuning te bieden bij het voeren van een lokaal onderwijsbeleid.

In het kader van het voorkomen of het wegwerken van onderwijsachterstanden vermelden we ook de Time-out-projecten in onder andere Brugge en Antwerpen, die gefinancierd worden met SIF-middelen. Time-out projecten richten zich tot jongeren die een problematisch gedrag vertonen, die spijbelen of die door hun gedrag van school zijn verwijderd.

Onder time-out met een schoolvervangend programma wordt begrepen: een methode waarbij jongeren tijdelijk uit het secundair onderwijs worden genomen met de bedoeling hen te begeleiden zodat ze na een bepaalde periode weer terug in het secundair onderwijs kunnen opgenomen worden.

Op Vlaams niveau is er een werkgroep opgericht met vertegenwoordigers van welzijn, onderwijs, het SIF, het stedenbeleid en de Koning Boudewijnstichting.

Het is de bedoeling dat vanuit 4 als experiment lopende time-out projecten (waarvan er 2 ook SIF-middelen ontvangen) de leerprocessen voor de projecten zelf en de belendende sectoren te kennen en te activeren. In de werkgroep wordt geprobeerd een planning op te maken voor de structurele positionering van de time-out projecten en de financiering op langere termijn.

Verhoogde aandacht voor kinderen met leermoeilijkheden

In een tiental waarborggemeenten vinden we acties terug naar kinderen met leerachterstand of kansarme kinderen: logopedische begeleiding, begeleiding door taakleerkracht, screening van kinderen op spraak- en leerstoornissen, huiswerkbegeleiding.

In enkele gemeenten wordt er nog huistaakbegeleiding aangeboden. Er wordt in het SIF echter gestreefd naar een meer preventief beleid, waarbij met de scholen gezocht wordt naar structurele oplossingen.

Financiële tussenkomst in de onderwijskosten

In een 15-tal gemeenten worden met SIF-gelden financiële tussenkomsten verleend aan kansarme gezinnen voor het aanschaffen van schoolmateriaal, de deelname aan bosklassen en dergelijke. Dit gegeven toont aan dat een groot aantal gezinnen moeite heeft om de schoolrekeningen te betalen. Het is dan ook aan te bevelen dat over de problematiek van de voor (kans)armen te dure schoolrekeningen door de onderwijsinstellingen zelf nagedacht wordt. Hoe kan voorkomen worden dat de kostprijs van onderwijs voor (kans)arme gezinnen discriminerend werkt?

In een 5-tal gemeenten wordt ook gezorgd voor gratis of goedkoper busvervoer naar de scholen.

In de beleidsovereenkomsten wordt zeer veel aandacht besteed aan socio-culturele activiteiten.

De activiteiten die ondernomen worden richten zich naar de jeugd in het algemeen of naar specifieke doelgroepen: randgroepjongeren/kansarme kwetsbare jeugd, niet-georganiseerde jeugd, migrantenjongeren, vorming van jeugdwerkers.

Een gericht en gecoördineerd beleid, door drempelverlaging en verhoging van de dienstverlening en door overleg en netwerkvorming in het werkveld

Een eerste stap in de aanpak van de problemen met jongeren is dat men een goed beeld heeft van wat er zich op het terrein voor doet en leeft. Waar situeren zich de problemen, wat zijn hiervan de oorzaken en welke verenigingen zijn reeds werkzaam in de probleemgebieden.

Ter verhoging van de toegankelijkheid en het drempelverlagend werken naar jongeren nemen gemeenten structurele maatregelen om de dienstverlening, heroriëntering van diensten, aan te passen. Daarnaast is er aandacht voor overleg en netwerkvorming vooral voor het bereiken van de kansarme jongeren en te voorzien in de doorstroming naar reguliere voorzieningen.

Als resultaten worden in dit kader vermeld:

- behoefteonderzoeken zijn uitgevoerd in functie van het invullen van leemten in het aanbod vrije tijdsbesteding en/of speelaccommodatie vooral voor kansarme kinderen op te vullen
- een gericht aanbod voor kansarme jongeren is uitgewerkt
- nulmetingen zijn verricht inzake de deelname van kansarme jongeren aan het reguliere jeugdwerking
- een speelruimteplan is opgesteld.

1/3 van de waarborggemeenten organiseren activiteiten, sport- en spelmomenten voor de jeugd, hierbij wordt vaak een hoger bereik van (kansarme) jongeren beoogd. Belangrijk is ook dat de deelname aan de activiteiten geregistreerd worden. Door de registratie zijn aanpassingen aan het programma mogelijk.

Het bieden van de logistieke voorwaarden voor ontspannings- en ontmoetingsmogelijkheden voor kinderen en jongeren

Het SIF biedt de mogelijkheid te voorzien in de materiële en logistieke voorwaarden voor de uitbouw van ontspannings- en ontmoetingsmogelijkheden. De SIF-plus gemeenten en de waarborggemeenten maken in ruime mate van deze mogelijkheid gebruik. De aanleg (of renovatie) van sport- en buurt-speelpleinen, het installeren van veilige speeltuigen, de bouw en/of inrichting van jeugdhuizen en ontmoetingsruimten, het voorzien in ruimtes voor skaters en skeelers, van repetitieruimten vinden we in tal van convenanten terug.

Belangrijk is dat in een aantal gevallen de jongeren zelf actief betrokken worden bij de inrichting van deze accommodaties. Op deze manier worden jongeren geresponsabiliseerd en dragen zij zorg voor de middelen die hun ter beschikking gesteld worden.

Verhogen van de weerbaarheid en verzelfstandiging van jongeren, vermindering en voorkomen van risicogedrag bij jongeren door verhoogde participatie aan spel- en sportmogelijkheden, aan de werking van jeugdverenigingen

Door sensibilisering, informatieverspreiding, door directere contacten wordt gepoogd om meer jongeren te laten deelnemen aan het socio-culturele leven. De niet-georganiseerde jeugd wil men begeleiden naar doorstroming naar het reguliere jeugdwerk.

Essentieel is dat het aanbod zich aanpast aan de eigen leefwereld en behoeften van jongeren. Er wordt voorzien in op maat gesneden projecten waarbij het de bedoeling is dat jongeren die in een achterstellingspositie leven kunnen omgaan met de negatieve invloeden in de samenleving. Hun energie moet kunnen omgezet worden in positieve energie. Deze projecten hebben een preventief karakter en beogen het doorbreken van de neerwaartse spiraal.

Bijna alle maatregelen inzake jeugdwerk die genomen worden in het kader van het SIF kunnen beter gefinancierd worden in het kader van het decreet van 9 juni 1993 houdende subsidiëring van gemeentebesturen en de Vlaamse Gemeenschapscommissie inzake het voeren van een jeugdwerkbeleid. Er is dus nood aan een duidelijke afstemming tussen jeugdwerkbeleidsplan en het SIF. In het ontwerp van het nieuwe decreet betreffende het lokale jeugdwerk wordt de afstemming tussen het SIF-beleidsplan en het jeugdwerkbeleidsplan opgenomen.

3.6 Milieu

Milieunormen

In tegenstelling tot een KER, dat een instrument is voor beleidstoetsing, is de milieu-effectrapportage (MER) een middel om de impact van grootschalige ingrepen op de leefomgeving te evalueren. Per MER wordt telkens reeds nagegaan of er scholen in de omgeving liggen. Gaandeweg wordt de aandacht voor het kind als risicogroep voor milieu-impact explicieter. Er wordt door AMINAL, de Administratie Milieu, Natuur-, Land- en Waterbeheer, samengewerkt met de administratie Gezondheidszorg om de discipline 'mens' concreter uit te werken.

Op de vraag naar een eventuele evolutie in de milieunormen ten bate van het kind wordt geantwoord dat deze normen internationaal zijn vastgelegd en reeds rekening houden met de zwakste menselijke levensvorm, zoals ongeboren kinderen, en in de loop van dit jaar niet zijn veranderd.

De vraag naar een steeds hoger geluidsniveau tijdens fuiven blijft aanhouden. Voor de aanwezigen is de kans op gehoorbeschadiging reëel (geen milieuaspect). Wat de hinder t.o.v. omwonenden betreft (milieuaspect) bestaan er echter regels die het decibelgehalte aan normen leggen. Omdat de twee vragen niet samengaan is in het gemeentelijk milieuconvenant een optie geschapen die de gemeenten subsidieert als zij een feestzaal zodanig inrichten dat er gefuifd kan worden zonder de geluidsoverlast buiten de zaal op te drijven. Een 40-tal gemeenten heeft deze optie ondertekend, maar er is nog geen concreet dossier ingediend.

Eerbied voor het leefmilieu

Milieuzorg op school

De schoolbevolking milieubewuster maken door middel van actieve participatie in alle geledingen blijft het centrale doel van het **Project Groene School**.

Aantal Groene Scholen (stand van zaken februari 2001)

Provincie	Aantal	Aandeel	Vergelijking met december 1999
Antwerpen	93	32%	stijging met 6%
Limburg	80	47%	stijging met 14%
Oost-Vlaanderen	72	34%	stijging met 8%
Vlaams-Brabant	65	47%	stijging met 14%
West-Vlaanderen	80	39%	stijging met 17%
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	13	34%	stijging met 24%
TOTAAL	403	39%	

Om scholen die in het project instappen aan te sporen om op de ingeslagen weg verder te gaan, werd het Logo Groene School in het leven geroepen.

Het logo is een kwaliteitslabel dat aangeeft dat de school, via een educatief proces, systematisch acties organiseert en volgehouden inspanningen levert om alle schoolleden voor milieuzorg te sensibiliseren. Hierbij komt 'preventie' voorop te staan.

Een commissie toetst de inhoud van het schoolproject aan vijf criteria: planmatigheid, participatie, communicatie (intern en extern), continuïteit en structurele inpassing in de school én de behaalde resultaten op milieu- en/of educatief vlak.

Het logo bestaat uit een drieluik. De school bepaalt zelf het tempo waarop ze de drie logo's wil behalen. Dat hoeft niet op drie jaar te gebeuren.

Tijdens het schooljaar 1998-1999 kregen 21 scholen het eerste luik van het logo toegekend.

Tijdens het schooljaar 1999-2000 mochten hiervan 11 scholen fier het tweede luik van het logo aan de schoolmuur hangen. Daarnaast vervoegden 29 andere scholen de club van Groene scholen.

Voor het schooljaar 2000-2001 streven 117 scholen naar het kwaliteitslabel 'Groene School'. Dit is ruim 25% van de scholen die in het project stapten.

Begin 2001 gingen 3 coördinatoren van het Vlaams Gewest aan de slag om een project voor de basisscholen voor te bereiden: een educatief milieuzorgsysteem op maat van het basisonderwijs.

Vanaf september 2001 komt er in elke provincie één begeleider om de invoering en begeleiding van MOS (Milieuzorg op School) te verzorgen. Scholen kunnen een beroep zullen op hen doen via de provinciale NME-diensten. Gedurende het eerste halfjaar van 2001 zorgen de coördinatoren voor de inventarisatie van het bestaande aanbod en van educatieve materialen. Van daaruit wordt een praktijkgericht educatief aanbod ontwikkeld voor alle basisscholen die in september 2001 willen starten met milieuzorg op school.

De reeds lopende lokale initiatieven kunnen met behoud van hun eigenheid probleemloos inhaken op het nieuwe gecreëerde kader van milieuzorg op school. Door het inpikken van basisscholen op MOS kunnen de eindtermen en ontwikkelingsdoelen m.b.t. natuur- en milieueducatie gerealiseerd worden. Scholen kiezen voor één of meer aandachtsvelden: afval, water, energie, groenvoorziening, verkeer, materialen of keuken en kantine. Het project voorziet vanaf september 2001 in minstens één uitgewerkt modulair pakket op maat van het basisonderwijs (indien mogelijk gedifferentieerd volgens niveau en/of graad).

In de toekomst worden alle aandachtsvelden modulair ontwikkeld.

Natuureducatief centrum De Vroente

Eind 1999 zijn de educatoren van het Natuureducatief centrum De Vroente gestart met een natuurclub, de Libelhamelclub, voor de jeugd van de regio rond Kalmthout. Maandelijks worden er, met steeds meer succes in 2000 en 2001, onder begeleiding van Vroentemedewerkers en natuurgidsen, allerhande natuurthema's met doe-activiteiten uitgewerkt voor jongeren van 5 tot 12 jaar. Wegens de stormloop bij de inschrijvingen en het onvoorzien groot aantal geïnteresseerden, werden ze zelfs genooddaakt om de grote maandelijkse sessie uit te breiden met een tweede (kleinere sessie).

Bos, groen en spel: 3 projecten spelen erop in

Project 'Groene Ruimte'

In opdracht van de afdelingen Bos & Groen en Jeugd en Sport startte de Algemene Dienst voor Jeugdtoerisme (ADJ) in 1997 het project 'Groene Ruimte' op, met als doel 'het bevorderen van de toegankelijkheid van de groene ruimte ten behoeve van jeugdwerkinitiatieven'. Momenteel is ADJ bezig met een tweede projecttermijn van 2 jaar. Naast het begeleiden van het project in 11 gemeenten waar een overleg tussen de betrokken diensten en verenigingen werd opgestart, organiseerde ADJ 4 **provinciale trefdagen** 'Groene ruimte voor het jeugdwerk'. De uitgewerkte methodiek werd toegelicht, heel wat relevante informatie werd verstrekt en verschillende thema's werden aangesneden. Ongeveer 70 Vlaamse gemeenten werden met de trefdagen bereikt.

Met de **brochure** 'Wie geen groen heeft, is gezien!' (ADJ) worden niet-projectgemeenten aangespoord en geholpen om het project autonoom uit te voeren. Een gelijknamige diareeks werd ontwikkeld om een beeld te geven van wat bedoeld wordt met 'groene ruimte voor jeugdwerkinitiatieven' en wat een groene ruimte avontuurlijk en spelvriendelijk maakt. De projecten in de begeleide gemeenten resulteren in **beleidsnota's** die het tekort aan toegankelijke groene ruimte voor de jeugd willen terugdringen. De beleidsnota's zullen door de gemeentebesturen worden uitgevoerd in de komende jaren. Er is onder meer sprake van bosaanplanting, openstelling van (ontoegankelijk) bos, aanleg van avontuurlijke groene speelruimte, herinrichting van bestaande speelruimte. Ook inspraak en participatie van de jeugd bij ontwerp, (her)aanleg, (her)inrichting van groene speelruimte en bij het opmaken van toegankelijkheidsreglementen worden in de beleidsnota's geregeld.

Project 'Participatie bij aanduiding van speelzones in domeinbossen'

Dit project startte in 1998 en beëindigde onlangs zijn termijn. Het werd uitgevoerd door de Vereniging voor Bos in Vlaanderen (VBV) en beoogde de versnelde afbakening van speelzones in domeinbossen m.b.v. een overleg tussen het Bosbeheer en de gemeentelijke jeugdraden. Alle speelzones werden geïnventariseerd en zijn in kaartvorm terug te vinden op het internet.

Project 'Vorming rond bosvriendelijk spelen'

In 1998 ging ook dit project van start bij het Educatief Bosbouwcentrum Groenendaal (EBG). Enerzijds wordt de bossector wegwijs gemaakt in de structuren van het jeugdwerk, anderzijds wordt het jeugdwerk bewust gemaakt van wat kan en niet kan in een bos en wordt uitgebreid en praktisch toegelicht hoe men bosvriendelijk kan spelen. Het EBG werkte verschillende vormingspakketten uit. In juni 2001 wordt het boek 'Kiekebos' uitgebracht dat volledig gewijd is aan bosvriendelijk spelen. Naast praktische ideeën, tips en informatie, biedt het boek een divers gamma aan uitgewerkte bosspelen.

Speeltuinen

Los van de activiteiten die door andere instellingen in natuurreservaten georganiseerd worden (zie eerste rapport) heeft de afdeling Natuur voor de prijs van 297.472,23 euro (12.000.000 frank) een speel'tuin' op een terrein van 5 ha laten inrichten. Het terrein ligt in een woonzone, paalt aan het natuurreservaat van de Kalmthoutse Heide, grenst aan de parking ervan, en is te overzien vanuit het bezoekerscentrum. Kinderen kunnen er spelen op een wijze die in het reservaat niet is toegelaten (bv. bouwen van constructies zoals boomhutten).

3.7 Mobiliteit

Binnen het Vlaamse mobiliteitsbeleid zijn de administratie Wegen en Verkeer en de Mobiliteitscel van het departement Leefmilieu en Infrastructuur (LIN), de Vervoersmaatschappij De Lijn en de Vlaamse Stichting Verkeerskunde (VSV) de belangrijkste overheidsactoren.

Initiatieven administratie Wegen en Verkeer

De verdere uitbouw van de mobiliteitsconvenanten

Hierbij gaan de verschillende partners inzake het wegbeheer de verbintenis aan om samen oplossingen te zoeken, uit te dokteren en uit te voeren ter bevordering van de mobiliteit in het algemeen. Met deze mobiliteitsconvenanten wil de Vlaamse overheid de bereikbaarheid, de verkeersveiligheid en de verkeersleefbaarheid verhogen.

Een convenant bestaat enerzijds uit een moederconvenant en anderzijds uit één of meer uitvoeringsconvenants (= bijakten of modules).

De modules die in deze context van belang zijn:

- module 3: herinrichting van doortochten
- module 7: informatieverschaffing over het openbaar vervoer
- module 9: verhoging van het openbaar vervoersaanbod
- module 10: subsidiëring van de herinrichting van schoolomgevingen; met hierbij de verbintenis van de school om i.s.m. de ouders én de leerlingen een schoolvervoerplan op te stellen
- module 11: aanleg van nieuwe verbindende fietspaden langs gewestwegen
- module 12: aanleg van nieuwe, afzonderlijk liggende verbindende fietspaden langs gemeente- of provinciewegen
- module 13: subsidiëring van nieuwe verbindende fietspaden langs gewestwegen

Module 10 werd pas eind 2000 praktisch uitgewerkt en de gemeenten zijn nu pas begonnen met het opstellen van deze herinrichtingen. De doelstelling is hierbij dubbel: niet enkel zorgen voor een veiliger schoolomgeving maar ook trachten te zorgen voor een modal split waardoor schoolgaande jongeren ook andere vervoerswijzen gaan gebruiken om naar school te gaan bv. te voet, samen met andere kinderen in de wagen, ...

De publicatie van het vademecum 'Naar een integraal toegankelijk openbaar domein'

Als katern bij het vademecum 'Verkeersvoorzieningen in bebouwde omgeving' werd door een werkgroep in 1999 het vademecum 'Naar een integraal toegankelijk openbaar domein' uitgewerkt.

Mobiliteit is een basisrecht voor elke burger, dat werd opgenomen in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Deelname aan mobiliteit moet mogelijk zijn voor iedereen; een minimumvoorwaarde is dat het openbaar domein gemakkelijk toegankelijk is. Hierbij moeten we niet enkel denken aan het gemotoriseerd verkeer, maar zeker ook aan kinderen, ouderen, aan al diegenen die om welke reden ook minder beweeglijk zijn of zich in een rolstoel verplaatsen, aan slechthorenden of slechtzienden. Hun beperkingen moeten gecompenseerd worden door extra inspanningen van de beleidsverantwoordelijken en de wegbeheerders.

Het vademecum bevat **richtlijnen en aanbevelingen voor de inrichting van het openbaar domein voor mensen met een handicap**. Specifieke aandacht wordt hierbij besteed aan blinden en slechtzienden en aan rolstoelpatiënten. Maar ook kinderen zijn hiermee gediend.

Meer dan 3000 exemplaren van dit vademecum werden eind 2000 verspreid naar onder meer de technische diensten van alle Vlaamse steden, gemeenten en provincies en de provinciale uitvoeringsdiensten van de administratie Wegen en Verkeer.

Bovendien werd het vademecum verstuurd naar alle Vlaamse gemeentebesturen en naar de meer dan 300 Vlaamse bibliotheken waar iedereen het vademecum kan raadplegen.

Het vademecum werd tevens (gratis) ter beschikking gesteld aan de betrokken doelgroepen.

Proefprojecten 'Zebrapaden' in het kader van de campagne 'Veilige schoolomgeving'

De campagne 'Veilige schoolomgevingen' blijft doorlopen. Deze heeft tot doel de schoolomgevingen langs of in de onmiddellijke omgeving van gewestwegen opnieuw in te richten met het oog op de verbetering van de verkeersleefbaarheid voor de schoolgaande jeugd en de bevordering van alternatieve verplaatsingswijzen.

In 1999 werd met het pilootproject 'Zebrapaden' gestart. Ter hoogte van 5 scholen, die gelegen zijn langs gewestwegen, werden zebrapaden uitgevoerd in zeer reflecterend materiaal. Het doel is te komen tot een betere zichtbaarheid van deze voetgangersoversteekplaatsen, o.a. bij regen. In het televisieprogramma 'Kijk Uit' werd hierover een reportage gemaakt.

De herinrichting van doortochten van gewestwegen door bebouwde kommen blijft doorlopen

Met de herinrichting van de doortochten van gewestwegen door bebouwde kommen wil men in zeer sterke mate de verkeersveiligheid en -leefbaarheid verhogen. Zeker in het geval het gaat om doortochten in de buurt van schoolomgevingen.

Deze doortochten worden (her)ingericht volgens de principes die werden opgenomen in het vademecum 'Verkeersvoorzieningen in bebouwde omgeving' dat o.a. aan alle wegbeheerders in het Vlaamse Gewest ter beschikking werd gesteld. Aan de hand van een behoefteanalyse werden prioriteiten voor het uitvoeren van deze doortochten vastgelegd.

De opmaak van een fijnmazig fietspadennetwerk

Vanaf het jaar 2000 wordt het fietspadennet versneld uitgebouwd. Het Vlaamse Gewest geeft hieraan subsidies: 80% of 100% naargelang het geval. Een **vademecum** 'Aanleg en onderhoud van fietspaden' met aanbevelingen, normen en richtlijnen wordt opgesteld. Het kan als leidraad gebruikt worden om in heel Vlaanderen fietspaden op een goede manier aan te leggen en te onderhouden.

Voor de administratie Wegen en Verkeer zijn kinderen een belangrijke doelgroep. De meeste kinderen fietsen immers regelmatig.

Het aanbieden van een infrastructuur die fietsers bij elke verplaatsing een snelle aangename en veilige verbinding biedt, is een essentiële voorwaarde voor een succesvol fietsbeleid.

Daarom besteedt de administratie o.a. aandacht aan:

- *fietsroutes en een fijnmazig fietspadennetwerk met hoogwaardige verbindingen tussen de belangrijkste bestemmingen.*

Het Vlaamse Gewest heeft in september 1999 met de 5 Vlaamse provinciebesturen een overeenkomst afgesloten voor de opmaak van een bovenlokaal functioneel fietsroutenetwerk op provinciaal vlak. De coördinatie gebeurt door de Mobiliteitscel. Dit netwerk verbindt 'kernen' en 'attractiepolen' met utilitaire fietsvoorzieningen, in eerste instantie bestemd voor de afwikkeling van het woon-, werk-, school- of winkelverkeer. Het einde van deze opdracht was voorzien in het voorjaar van 2001.

In opvolging hiervan werd een nieuw contract van drie jaar afgesloten tussen het Vlaamse Gewest en de provincie voor de aanleg van fietspaden en de coördinatie tussen de betrokken gemeenten.

- *het opstellen van een vademecum 'Aanleg en onderhoud van fietspaden'*

Dit vademecum zal de nodige aanbevelingen bevatten over alles wat betrekking heeft op de aanleg en het onderhoud van fietspaden. Het kan als een leidraad gebruikt worden door de buitenafdelingen van de administratie Wegen en Verkeer, door de technische diensten van steden, gemeenten, provincies en door studie bureaus, zodat in heel Vlaanderen fietspaden op een goede manier aangelegd en onderhouden worden. De publicatie van dit vademecum wordt voorzien tegen december 2001.

De Vlaamse Vervoersmaatschappij - De lijn

Gunstige tarieven voor kinderen bij het openbaar vervoer

Aan bepaalde doelgroepen (ouderen en jongeren) worden gunstige prijsvoorwaarden aangeboden die de drempel naar openbaar vervoer zullen verlagen en het gebruik ervan aanmoedigen.

Sinds 1 februari 2001 mogen maximaal 4 kinderen jonger dan 12 jaar gratis meereizen met een abonnee van De Lijn (de gratis 65+-kaart wordt beschouwd als een geldig abonnement).

De Vlaamse gemeenten kunnen volledig gratis openbaar vervoer voor kinderen van 6 tot en met 11 jaar aanbieden via het zogenaamde derdebetalersysteem. De bijdrage van de gemeente bedraagt 0,74 euro (30 frank) per inwoner. Op deze manier krijgen deze kinderen een vrijkaart voor het volledige VVM-net van de betrokken lokale overheid.

Verder wordt vanaf 1 juli 2001 het buzzy-abonnement voor alle min 25-jarigen ingevoerd. Dit abonnement is geldig op alle lijnen van de VVM en bedraagt 19,34 euro (780 frank) voor 1 maand, 53,17 euro (2145 frank) voor 3 maanden en 149,85 euro (6045 frank) voor 12 maanden.

Initiatieven Vlaamse Stichting Verkeerskunde (VSV)

De VSV vindt het niet onbelangrijk om de beleidsconclusie uit het vorig verslag i.v.m. kinderen en mobiliteit opnieuw onder de aandacht te brengen:

'De Vlaamse Gemeenschap zal zowel in het kader van haar mobiliteits- als in het kader van haar huisvestingsbeleid in het bijzonder rekening houden met de specifieke behoeften van kinderen en jongeren. Op termijn zal de inspraak en betrokkenheid van kinderen en jongeren een automatisme worden bij het ontwerpen en uitvoeren van ingrepen in de woonsituatie en -omgeving.'

De VSV vindt met de bovenvermelde module 10 van de mobiliteitsconvenants de meest concrete invulling werd gegeven aan deze beleidsconclusie. Voorwaarde is wel dat een schoolvervoerplan wordt opgemaakt met voldoende betrokkenheid en participatie van jongeren. De VSV tracht werk te maken van een actieve begeleiding op dit vlak. Zo werd op 7 december 2000 een studiedag over schoolvervoerplannen georganiseerd te Brussel. Verder verleende de VSV het voorbije jaar haar medewerking aan enquêtes die naar de mening van kinderen en jongeren peilen inzake verkeer en mobiliteit.

Als ergens het verband tussen kinderrechten - en met name het recht op leven, overleven en ontwikkeling - en mobiliteit gelegd dient te worden, is het wel op het vlak van verkeersonveiligheid. In de verkeerseducatieve initiatieven van de VSV werd dan ook heel wat aandacht besteed aan verkeersveiligheidseducatie. De belangstelling voor verkeersveiligheid - en de plaats van het kind in het beleid terzake - is binnen de VSV alleen maar toegenomen.

In het najaar van 2000 werd de Vlaamse Stichting Verkeerskunde immers gevraagd om het secretariaat waar te nemen van het Vlaams Overlegforum Verkeersveiligheid waarvan de gouverneur van Vlaams-Brabant, Lodewijk De Witte, voorzitter is. Het forum heeft als missie tegen december 2001 aanbevelingen neer te leggen die het aantal ongevallen tegen 2005 met dodelijke slachtoffers en ernstige gewonden terugdringen met één derde ten opzichte van 1999. Tegen 2010 bestaat de ambitie uit een vermindering van het aantal ongevallen met dodelijke slachtoffers en ernstige gewonden met de helft, dit eveneens ten opzichte van 1999.

Als belangrijke partner in dit beleidsvoorbereidend werk is het de uitdrukkelijke wil van de VSV om de positie van het kind onder de aandacht te brengen. Zowel de BIVV-cijfers (731 doden en ernstig gewonden tot 14 jaar in 1999) als recente Unicef-cijfers (4,3 doden per 100.000 kinderen onder 14 jaar)²¹ wijzen op de omvang van het verkeersonveiligheidsprobleem voor kinderen. In internationaal perspectief wijzen de Unicef-cijfers erop dat België het ten opzichte van vele andere Europese landen niet goed doet op dit vlak. De VSV tracht door haar inbreng in het Vlaams Overlegforum Verkeersveiligheid aandacht te vragen voor deze specifieke doelgroep en werkt mee aan een beleidsadvies dat specifieke maatregelen uitwerkt voor deze kwetsbare doelgroep.

Daarnaast heeft de VSV, ingevolge de beleidsconclusie inzake mobiliteit en ingevolge overleg met de coördinerende administratie GMW een ontwerpplan 'kinderen en mobiliteit' uitgewerkt waarin de relatie kinderen en mobiliteit aan een diepgaander onderzoek wordt onderworpen. Hierbij wordt ook stilgestaan bij andere problemen die kinderen ervaren dan enkel de verkeersonveiligheid. Met dit ontwerpplan wenst de VSV een begin van antwoord geven. Daarbij wordt een dubbel spoor gevolgd waarbij enerzijds binnen het Vlaams Overlegforum Verkeersveiligheid initiatieven genomen worden, anderzijds een onafhankelijk onderzoeksproject voorgesteld wordt.

In het Vlaams Overlegforum Verkeersveiligheid wordt vooral in de werkgroep rond communicatie, educatie en sensibilisatie aandacht gevraagd voor de specifieke relatie kinderen en verkeersveiligheid. Daarbij is het de bedoeling om ook op andere vlakken zoals ruimtelijke ordening en handhaving-beleid specifiek aandacht te vragen voor deze doelgroep. Inzake het onderzoeksproject worden momenteel nog enkele pistes onderzocht om dit project te financieren.

De dynamiek van deze verschillende initiatieven heeft ertoe geleid dat de VSV meer aandacht besteedt aan kinderen en mobiliteit. Zo wordt een actief documentatiebeleid rond dit thema gevoerd.

Verkeers- en mobiliteitseducatie

Vertrekkende vanuit de artikelen 3, 5 en 18 van het IVRK is de invulling van het belang van het kind een samengaan van de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de ouders, van de overheid en van het kind zelf. In dit verband is het belangrijk te vermelden dat de verkeerseducatieve initiatieven van de stuurgroep onderwijs de rol van de ouders t.a.v. het jonge kind in de verkeerseducatie nooit uit het oog verliezen. In de **brochure** *Mobilessen. Verkeers- en mobiliteitseducatie in de lagere school*, die in oktober 2000 gepubliceerd werd, wordt op een concrete manier aangeduid welke rol de ouders kunnen vervullen in de verkeerseducatie van hun kind. Het voorbije jaar werd tevens gewerkt aan de redactie van verkeerseducatieve uitgave voor het kleuteronderwijs.

De VSV richt zich in al haar verkeerseducatieve initiatieven tot alle kinderen en tracht daarbij dus ook specifieke doelgroepen te bereiken. Zo heeft de Stuurgroep Onderwijs van de VSV verkeerseducatie in het buitengewoon secundair onderwijs opgenomen in haar agenda. In april 2000 leidde dit tot een definitief rapport waarin de resultaten van een **enquête** gepubliceerd werden die bij BuSO-instellingen gehouden werden. Deze bevraging heeft tot doel om tot betere methoden te komen in het uitwerken van verkeers- en mobiliteitseducatieve initiatieven naar leerlingen van het BuSO. Een tweede doelstelling bestaat erin om tot een advies te komen over het theoretisch rijexamen voor leerlingen van het buitengewoon secundair onderwijs.

Daarnaast verleende de Vlaamse Stichting Verkeerskunde haar toestemming aan het Steunpunt Nederlands als tweede taal om de verkeerseducatieve brochure *FietsIEfieTS* te integreren in haar lessenpakket voor anderstalige nieuwkomers (basisonderwijs).

²¹ Unicef Innocenti Research Centre, *A league table of child Deaths by injury in rich nations*, in: Innocenti Report Card, Issue no. 2, February 2001, pp. 9-10.

De VSV heeft ook op het vlak van participatie van kinderen en jongeren de traditie die reeds aanwezig was binnen de verschillende verkeerseducatieve initiatieven verder gezet. Ook nieuwe initiatieven zoals de didactische brochures 'Mobilessen' en 'Met de klas de straat op' werden eerst via een testfase gelanceerd waarbij rekening werd gehouden met de feedback van kinderen.

Besluit

In de aanloop van deze verslaggeving heeft de VSV veel aandacht besteed aan haar rol als aanspreekpunt kinderrechten. Vanuit een meer grondige kennis van het kinderrechtenbeleid meent de VSV haar jaarlijkse rapportage een grotere relevantie voor dit beleid te geven. Op diverse vlakken was immers te kennen gegeven dat ook vanuit de meer 'harde' sectoren interessante en relevante bijdragen verwacht mogen worden, gelet op de allesomvattendheid van kinderrechten. De VSV is er in haar verslaggeving dan ook vanuit gegaan niet alleen als aanspreekpunt te rapporteren, maar ook als partner in kinderrechten. De VSV hoopt hiermee het thema 'mobiliteit' een belangrijke plaats te geven in het beleid inzake kinderrechten.

Het recht op leven, overleven en ontwikkeling van kinderen heeft immers rechtstreeks te maken met dat gebrek aan onveiligheid. Andere mobiliteitsproblemen zoals verkeersleefbaarheid en vervoersafhankelijkheid zijn - zeker in het geval van kinderen - een afgeleide van dit veiligheidsprobleem.

Niet alleen vanuit de invalshoek van verkeerskunde, ook vanuit de optiek van de kinderrechten is er een goede reden om verkeersveiligheid op de agenda te plaatsen. De huidige interpretatie van het recht op leven, overleven en ontwikkeling wordt, aldus de VSV, immers te exclusief bekeken in termen van kindermishandeling. Ook hier dringt zich een bredere interpretatie van het kinderrechtenverdrag op, gelet op het feit dat verkeersongevallen één van de belangrijkste doodsoorzaken zijn van kinderen.

De VSV meent dan ook dat in het mobiliteits- en verkeersveiligheidsbeleid specifieke acties moeten ontwikkeld worden die kinderen een veilige verplaatsing garanderen van de woning naar de school, van thuis naar de speeltuin, het park, de bibliotheek, het gemeentelijk zwembad of van thuis naar de vriendjes en vriendinnetjes in de buurt, naar de grootouders, enz. Ruimte is immers niet alleen een kwestie van aangenaam, comfortabel en veilig verblijven, maar ook van veilig en comfortabel verplaatsen.

Slachtofferhulp: verbreding van de zorg naar minderjarigen

Te vaak wordt slachtofferschap bij kinderen automatisch geassocieerd met kindermishandeling en seksueel misbruik. Nochtans zijn heel wat kinderen rechtstreeks of onrechtstreeks slachtoffer van andere vormen van criminaliteit. Er is ingebroken in de gezinswoning, hun ouder werd slachtoffer van geweldpleging, hun broer of zus is verdwenen, vermoord of verongelukt. De ervaring leert dat kinderen gelijkaardige verwerkingsproblemen hebben als volwassenen. Echter ouders zijn vaak niet geneigd om met hun kinderen de feiten te bespreken. Dit vanuit de opvatting dat ze sneller vergeten als ze er niets meer over horen.

De centra slachtofferhulp ervaren dat geen aandacht hebben voor deze kinderen soms verstrekken gevolgen kan hebben, die zich vaak pas lange tijd na het delict aandienen. Het verband met het delict wordt dan nog zelden gelegd.

Vandaar dat de hulpverleners van slachtofferhulp zich ook meer willen richten tot minderjarigen, waarmee ze zo wie zo geconfronteerd worden als ze op huisbezoek gaan bij gezinnen. Ook willen zij deze vaardigheden overbrengen bij de vrijwilligers.

Daarom wordt vanaf 1 januari 2001 met subsidie van de Vlaamse minister van Welzijn geëxperimenteerd om binnen slachtofferhulp een specifieke werking naar minderjarigen toe uit te werken.

3.8 Recht op gezondheid

Recht op preventieve gezondheidszorg

Het Vlaams vaccinatiebeleid

In de loop van het voorbije jaar werden enkele essentiële beslissingen genomen voor vaccinaties in de toekomst.

- Er werd beslist het vaccinatieschema voor de zuigelingen met één maand te vervroegen en dus te vaccineren vanaf de leeftijd van 2 maand in plaats van 3 maand. Hierdoor moet het mogelijk zijn de kinderen vroeger de nodige antistoffen te bezorgen tegen kinkhoest en Haemophilus influenzae type b. Beide infecties kunnen vrij ernstig zijn bij jonge zuigelingen.
- Ook werd in overleg met de federale overheid beslist de verplichte vaccinatie tegen polio te wijzigen. Er wordt afgestapt van het oraal poliovaccin en overgeschakeld op een geïnactiveerd injecteerbaar poliovaccin dat liefst in combinatie gegeven wordt met de vaccins tegen difterie, tetanus en kinkhoest, om geen extra inentingen te moeten geven. Op deze manier kan het risico op de zeer zeldzame 'flacid paralysis' (slappe verlamming) als bijwerking van het oraal vaccin vermeden worden.
- Bij de toewijzing van de vaccins voor 2001 werd geopteerd om voor kinkhoest voor alle dosissen over te schakelen op acellulair vaccin, wat minder bijwerkingen heeft.

Ter informatie geven we hier de aanbevolen basisvaccinatiekalender voor zuigelingen en kinderen geldig vanaf januari 2001.

	Zuigeling				Kind			
	2m	3m	4m	13m	15m	6j	11-12j	15j
Polio	X		X	X		X		
Difterie	X	X	X	X		X		X
Tetanus	X	X	X	X		X		X
Pertussis	X	X	X	X				
Mazelen					X		X	
Bof					X		X	
Rubella					X		X	
Hepatitis B		X	X	X			XXX	
Haemophilus influenzae B	X	X	X	X				

Al deze vaccins behalve dat tegen Haemophilus influenzae type b worden gratis ter beschikking gesteld door de overheid en kunnen via de diensten van de Gezondheidsinspectie van de Vlaamse Gemeenschap besteld worden.

De basisvaccinatie gebeurt hoofdzakelijk in de consultatiebureaus van Kind en Gezin voor de zuigelingen en via de Centra voor Leerlingenbegeleiding voor de schoolgaande kinderen. De herhalingsinenting tegen polio, tetanus en difterie wordt gegeven in het eerste leerjaar; vaccinatie tegen mazelen, bof en rubella wordt in het 5de leerjaar gegeven en het vaccin tegen Hepatitis B in het eerste jaar secundair onderwijs. In het 3de jaar secundair volgt dan nog een herhalingsinenting tegen difterie en tetanus.

Het aangehouden kwaliteitsbeleid binnen de vaccinatiestrategieën van Kind en Gezin leidde er toe dat 90 % dekkingsgraad voor alle vaccins en alle dosissen werd bereikt via het netwerk van Kind en Gezin van consultatiebureaus en kinderdagverblijven.

Aangifte van infectieziekten: wijziging m.b.t. meningokokken

Sinds 1997 is er een geleidelijke maar systematische stijging van het aantal infecties door meningokokken. Het gaat hier zowel om hersenvliesontsteking als om veralgemeende infecties (sepsis). Deze infecties kunnen zeer fulminant verlopen en bij gezonde kinderen op enkele uren tijd fataal aflopen. Deze infecties komen vooral voor bij kleine kinderen tot en met de kleuterleeftijd enerzijds en anderzijds bij adolescenten van 15 tot 18 jaar. Om sneller zicht te krijgen op de situatie en profylactische maatregelen te kunnen nemen en hierdoor secundaire gevallen te vermijden, werd beslist dat meningokokkeninfecties onmiddellijk moeten gemeld worden aan de gezondheidsinspectie met schriftelijke bevestiging binnen de 24 uur. Tevoren moest dit enkel binnen de 24 uur gebeuren. Op deze manier kunnen de schoolartsen en eventuele wachtkringen sneller ingeschakeld worden.

Samenwerkingsprotocol tussen Kind en Gezin en de Centra voor Opsporing van Metabole Afwijkingen

De Centra voor Opsporing van Metabole Afwijkingen ontwikkelden een protocol om met de hulp van de kraamklinieken, de behandelende arts en Kind en Gezin, voor elke pasgeborene, via afname van een bloedstaal, een aantal metabole afwijkingen tijdig te kunnen opsporen. Kind en Gezin treedt hierbij op als tweede opvangnet. Kinderen, waarbij in de kraamkliniek geen bloedstaal afgenomen werd, worden alsnog voor de uitvoering van de hielprik verwezen naar de arts van het ziekenhuis of de behandelende arts. In laatste instantie voert Kind en Gezin zelf de hielprik uit.

Er gebeurde een activiteitenanalyse waarbij vastgesteld werd dat door Kind en Gezin zelf 329 hielprikken en 10 rappels uitgevoerd werden bij kinderen geboren in 2000. De analyse gaf aanleiding tot overleg en optimalisatie van het samenwerkingsverband.

Recht op gezondheidsvoorlichting en -educatie

Aids en seksueel overdraagbare aandoeningen (soa)

De aidspreventie in Vlaanderen wordt gecoördineerd door Sensoa. De organisatie Sensoa is het resultaat van het samengaan van de Aidstelefoon, het Aidsteam, The Foundation, HIV-Vereniging Vlaanderen en IPAC soa & aids vzw. Als diensten- en expertisecentrum rond HIV en soa wil Sensoa veilig seksueel genieten en kwaliteit van leven met HIV bevorderen.

Jongeren worden in het nieuwe strategische plan rond preventie en zorg als prioritaire doelgroep beschouwd. In de toekomst zal er veel meer aandacht gaan naar deze doelgroep dan in het verleden het geval was. Jongeren kunnen een actieve bijdrage leveren met het uit de wereld helpen van de ziekten HIV en aids, daar deze relatief gemakkelijk te voorkomen zijn. Deze opvatting maakt het onze taak om de kinderen en jongeren de 'veilig vrijen'-boodschap eigen te maken.

In het eerste semester 2001 liep de **Veilig Genieten Campagne**.

Het is reeds geleden van de 'Zet 'm Op Campagne' in 1993 dat er een massamediale campagne rond veilig vrijen werd gevoerd. De 'Veilig Genieten Campagne' gaat uit van de overheid, met ondersteuning door Sensoa en het CGSO Trefpunt.

De algemene doelstelling is een reductie van het aantal ongewenste zwangerschappen en besmettingen met seksueel overdraagbare aandoeningen (soa) bij jongeren (15 tot 19 jaar) en jongvolwassenen (20 tot 25 jaar).

De campagne moedigt jongeren aan te praten over seksualiteit en veilig vrijen met de partner en heeft dit thema opnieuw op de agenda geplaatst.

De centrale boodschap bevat twee kernideeën: **verantwoordelijkheid** en **genieten**.

- *Pijler 1: Verantwoordelijkheid*

- 'be the queen and king of your life' kies zelf wanneer, met wie en op welke manier je seks hebt
- draag zorg voor je partner
- trek je grenzen
- gebruik een veilige (efficiënte) strategie om jezelf en de persoon waarmee je seks hebt te beschermen tegen ongewenste zwangerschap en besmetting met een seksueel overdraagbare aandoening
- beschik over noodscenario's in geval iets is misgelopen: noodpil - vroegtijdige opsporing (tests) en behandeling

- *Pijler 2: Genieten*

- seks is uniek en divers; seks wordt door iedereen anders beleefd
- seks moet niet
- seks is OK
- communiceer: 'look, listen, feel and learn' wees aandachtig naar de ander en wees duidelijk naar de ander

Middelengebruik

Ingevolge artikel 33 IVRK hebben kinderen recht op bescherming tegen het illegale gebruik van verdovende middelen en psychotrope stoffen.

Elk kind en elke jongere heeft het recht op bescherming tegen elke vorm van tabakspromotie en op opvoedkundige en andere ondersteuning om niet met roken te beginnen. (WHO Regional Office for Europe 1990, Charter against tobacco)

Om deze rechten te kunnen garanderen, hebben zij **nood aan volledige en juiste informatie en voorlichting**. Daarnaast beschikken zij ook over het recht op sensibilisering, afgestemd op hun specifieke situatie als kind en jongere.

De **Vereniging voor Alcohol- en Andere Drugproblemen (VAD)** is de overkoepelende organisatie van instellingen die zich in Vlaanderen bezig houden met de studie, preventie en hulpverlening inzake alcohol- en andere drugproblemen. Door de Vlaamse overheid wordt VAD erkend en gesubsidieerd, via convenant, als deskundige organisatie, die vanuit een gezondheidsperspectief instaat voor de kwaliteitsvolle uitvoering van het Vlaamse drugbeleid. Binnen de coördinatieopdracht wordt gezorgd voor afstemming van de aanpak van alcohol- en andere drugproblemen in Vlaanderen en voor het opbouwen van netwerken tussen verschillende groepen van veldwerkers. Er worden gemeenschappelijke concepten uitgewerkt voor sectoren zoals onderwijs, jeugdwerk, welzijnswerk, bedrijven, sociaal-culturele organisaties, ...

Daarnaast wordt eveneens vorming aangeboden voor professionele werkers en intermediairen. Eén aspect van de VAD-werking is de 'bevraging van de leerlingen in het kader van een drugbeleid op school'. Dit project sluit sterk aan bij het principe van participatie dat de vrijheid van meningsuiting en het op aangepaste informatie vereist. De resultaten van de bevraging worden verwerkt tot een rapport op maat van de school. Het bevat suggesties om met de leerlingen, de leerkrachten en de ouders verder te werken rond het thema drugbeleid op school. In het kader van het Drugbeleid Op School werden reeds vier publicaties uitgegeven, namelijk een discussietekst, een begeleidpersmap, een draaiboek en 'Drugbeleid Op School onder de loep' (een pakket methodieken voor de evaluatie en bijsturing van het gevoerde drugbeleid op school). Deze publicaties worden ook de volgende jaren ter beschikking gesteld.

Daarnaast wordt in verschillende **gezondheidszorg- en welzijnsorganisaties** in het kader van de lopende werkzaamheden gewerkt aan tabakspreventie bij jongeren, zoals:

- Kind en Gezin besteedt continu aandacht aan roken tijdens en na de zwangerschap in zijn werkzaamheden met zwangere vrouwen en jonge ouders. Roken komt ook aan bod in het kader van de campagnes van Kind en Gezin ter preventie van wiegendood.
- De Vlaamse Liga tegen Kanker beschikt over sensibiliseringsmateriaal en didactisch materiaal voor tabakspreventie (o.m. een interactieve tentoonstelling) gericht op jongeren.
- De Vereniging voor Respiratoire Gezondheidszorg en Tuberculosebestrijding beschikt over een programma van tabakspreventie voor studenten in instituten voor verpleegkunde en normaalscholen.
- Leefsleutels besteedt in het kader van zijn 'Leefsleutelmethodiek' aandacht aan rookpreventie.
- Het VIG beschikt over didactisch materiaal voor tabakspreventie in het basis- en secundair onderwijs.

Verschillende **hulpverleningsorganisaties** profileren zich eveneens op preventief vlak met initiatieven inzake druggebruik en -misbruik:

- De Sleutel: o.a. preventieprogramma's voor onderwijs (Sleuteltrainen, Contactsleutels, ...)
- De Kiem: o.a. theaterproducties voor onderwijs.

Tenslotte bestaan er een aantal **koepels** van socio-culturele en welzijnsorganisaties met Vlaamse programmatie:

- In Petto (o.a. Jeugdadviseurs, programma's in onderwijs en jeugdwerk)
- KAV, SVV, BGJG, ...: organisaties die het thema drugpreventie als jaarthema uitwerken.

Op bovenlokaal vlak situeren zich de **LOGO's (Loco-regionaal Gezondheidsoverleg en Organisatie)**. Een netwerk van LOGO's werd uitgebouwd zodanig dat Vlaanderen beschikt over een structuur om de gezondheidsbevordering dichterbij de mensen te brengen. De LOGO's staan in voor de coördinatie en ondersteuning van het (boven)lokale gezondheidsoverleg en werken mee aan de uitvoering van de Vlaamse Gezondheidsdoelstellingen (waaronder het verminderen van het aantal rokers) via de eigen lokale werking. Hiertoe zetten de LOGO's regelmatig zelf initiatieven en projecten op om deze doelstellingen actief te helpen realiseren. Daarbij moeten een aantal methodische kwaliteitsvereisten in acht genomen worden en hier situeert zich de rol van het Vlaams Instituut voor Gezondheidspromotie. Deze organisatie is het centrale aanspreekpunt voor de LOGO-teams en coördineert de initiatieven van de andere diensten, wat de lokale werking betreft.

Initiatieven, genomen door het **Vlaams Instituut voor Gezondheidspromotie (VIG)**, zijn de volgende:

- **Wedstrijd rookvrije klassen, 'Just be smokefree'.**
Het project wordt in Vlaanderen gecoördineerd door het VIG en mee gesubsidieerd door de Europese Commissie in het programma 'Europa tegen Kanker'. De wedstrijd wil jongeren ondersteunen om niet te roken. De wedstrijd rookvrije klassen omvatte in 2000 twee schooljaren (1999-2000 en 2000-2001) en dus twee wedstrijdjaren. De wedstrijd 1999-2000 liep af in april 2000; van de 484 klassen bleven 232 klassen rookvrij, in totaal 8.384 leerlingen. Een delegatie van hen werd uitgenodigd voor de prijsuitreiking in Technopolis te Mechelen. De wedstrijd 2000-2001 ging van start op 2 oktober. Dit is een bijzondere editie, voor de eerste maal zijn naast het VIG ook de Logo's betrokken bij de organisatie van de wedstrijd. Zo'n twintig Logo's engageerden zich voor een samenwerking met het VIG. Deze bredere omkadering wierp alvast zijn vruchten af bij de inschrijving: 21.916 leerlingen uit 1.229 klassen kwamen aan de start. De proces- en effectevaluatie voor het wedstrijdjaar 1998-1999, verwerkt in 2000, concludeert dat de wedstrijd vooral functioneel is om op schoolniveau aan tabakspreventie te doen. De Logo's beamen dit als ingangspoort om naar scholen te werken.
- **Stappenplan voor een tabakspreventiebeleid** op school. Het stappenplan werd in 1999 ontwikkeld door het VIG en werd in 2000 bekendgemaakt bij Logo's en in samenwerking met de Logo's bij CLB's (Centra voor Leerlingenbegeleiding) en scholen. Een 10-stappenplan ondersteunt CLB-medewerkers in hun begeleiding van scholen bij het opstellen en uitvoeren van een tabakspreventiebeleid op school. Een dergelijk beleid omvat zowel een plan van reglementering en sancties, gezondheidseducatie en interventies. Wat betreft de component interventies werd een stoppen met roken programma voor leerlingen van de derde graad ontwikkeld. In 2000 werd gestart met het uittesten van deze stoppen met roken ondersteuning in enkele scholen. Het programma bestaat uit 6 sessies, waar in groep wordt gewerkt aan het stoppen met roken.

Doelstellingen, achtergrond en legitimaties

Vanuit een gezondheidsperspectief heeft preventie van alcohol- en andere drugproblemen als algemene doelstelling het voorkomen van problemen als gevolg van middelengebruik via het verhogen van de weerbaarheid van het individu en het verminderen van de draaglast via structurele maatregelen. In die zin sluit drugpreventie vanuit een gezondheidsperspectief sterk aan bij de rechten van het kind, waar eveneens een positieve aanpak centraal staat.

Druggebruik van jongeren is vaak het gevolg van sociale groepsdruk. Sommige jongeren laten zich verleiden tot drugexperimenten om erbij te horen. Toch bestaat er een grote groep van jongeren die zich niet laat verleiden. Vaak wordt daar te weinig aandacht aan besteed. Een positieve aanpak tracht deze niet-druggebruikende jongeren te bevestigen in hun houding.

Preventie kan twee vormen aannemen, een persoonsgerichte en een structurele preventie.

- De **persoonsgerichte preventie** richt zich op de draagkracht van het individu. Bijdragen tot een positief zelfbeeld en het aanleren van persoonlijke en sociale vaardigheden behoren tot een offensieve strategie. Specifiek voor preventie van drugproblemen betekent dit dat jongeren kennis, inzicht en vaardigheden verwerven om te leren omgaan met het drugfenomeen in onze maatschappij.
- **Structurele preventie** is noodzakelijk omdat problemen niet enkel ontstaan door leefstijl- en persoonsgebonden factoren. Heel wat samenlevingsfactoren zijn in veel grotere mate determinerend voor het ontstaan van problemen. Specifiek met betrekking tot de drugproblematiek kaderen de structurele maatregelen in een globaal gezondheidspromotiebeleid, waarin werkgelegenheid, huisvesting, zinvolle vrijetijdsbesteding, voldoende inkomen, enzovoort prioritaire werkpunten zijn.

Dit vraagt onder meer een keuze voor een samenleving waarin solidariteit centraal staat om maatschappelijk kwetsbare groepen te versterken en op die manier (onder andere drug-) problemen te voorkomen.

De school is omwille van zijn structuur en de leerplicht een efficiënte omgeving om een groot aantal jongeren over een langere periode te bereiken. Om zo efficiënt mogelijk te zijn, is het aan te bevelen om naast de schoolomgeving, ook andere omgevingen waar jongeren verblijven (vnl. het vrijetijdsmilieu: sportomgevingen, jeugdwerk, horeca) te stimuleren om een rookvrij beleid te realiseren.

Evaluatie

Het fundament om de evolutie van het tabaksgebruik bij jongeren na te gaan is de H.B.S.C.-studie 'Jongeren en gezondheid 1990-1998', Universiteit Gent, deel van een WGO cross-nationale studie. Tussen 1990 en 1996 steeg het dagelijks roken zowel bij jongens als bij meisjes. Tussen 1996 en 1998 daalde het dagelijks roken bij jongens, maar steeg het sterk bij meisjes. Het dagelijks roken wordt opmerkelijk op 15-16-jarige leeftijd: 1 op 5 jongeren rookt dagelijks. Op 17-18-jarige leeftijd rookt bijna 1 op 3 jongeren. Het verschil in tabaksgebruik tussen jongens en meisjes verdwijnt.

Drugpreventie heeft raakvlakken met uiteenlopende sectoren. Verschillende professionele groepen begeven zich op het terrein van drugpreventie. Dit heeft positieve maar ook een aantal negatieve gevolgen zoals versnippering, korte termijn versus lange termijn, te weinig overleg. Via een gecoördineerd en gestructureerd beleid wil men deze negatieve gevolgen proberen in te dijken.

Beleidsconclusies

Om het tabaksgebruik bij kinderen en jongeren te verminderen, mogen niet alleen interventies worden opgezet op individueel niveau gericht op kinderen en jongeren. Om een daling van het gebruik te bewerkstelligen dient te worden gewerkt op individueel en omgevingsniveau en dienen deze opvoedkundige initiatieven (zowel naar jongeren als naar volwassenen) te worden aangevuld met wetgevende, economische en financiële maatregelen (cf. een globale strategie van tabakspreventie).

Doorgaan op de ingeslagen weg lijkt zeker belangrijk. Een dergelijke aanpak heeft slechts resultaat als dit op een continue basis gebeurt.

Voeding

Ontwikkeling en realisatie van een nieuw voedingsbeleid voor zuigelingen en peuters in de periode 2001-2004 door Kind en Gezin

Het (op)voeden van zuigelingen en peuters is onafscheidelijk verbonden aan groei en ontwikkeling. Ondanks allerlei bedreigingen vanuit het leefmilieu, wordt algemeen aanvaard dat borstvoeding nog steeds het best tegemoet komt aan de behoeften van zuigelingen.

Er werd een omgevingsanalyse en een competentieanalyse m.b.t. de voedingssituatie van jonge kinderen opgemaakt, welke de behoefte schetste aan bijsturing van de huidige activiteiten i.v.m. voeding en voeden in de preventieve zorgverlening. Uit vrij recente onderzoeksgegevens bleek duidelijk de grote rol die ouders Kind en Gezin toewijzen op vlak van voedingsadvisering. Tevens bleek ook de behoefte aan bijscholing rond voedingsadvisering van de zorgverleners. Vermits leren eten een opvoedingsproces is, dient de bijscholing ook in die zin geheroriënteerd te worden.

De Raad van Bestuur besliste tot de ontwikkeling en de realisatie van een nieuw voedingsbeleid voor zuigelingen en peuters in de periode 2001-2004.

Kind en Gezin wil niet alleen een aantal objectieven bepalen met betrekking tot borstvoeding, kunstmatige kindervoeding, vaste voeding, vitamines en mineralen, maar ook met opties voor de praktische en opvoedkundige ondersteuning op maat van 'alle' ouders bij het toedienen van voeding aan zuigelingen en het zelfstandig leren eten van jonge kinderen.

Het nieuwe voedingsbeleid wordt uitgewerkt door zes werkgroepen die inhoudelijke concepten ontwikkelen met betrekking tot de voeding van zuigelingen en peuters, de promotie van borstvoeding, het voorkomen en de tijdige detectie van eetproblemen en de opvoedingsondersteuning bij het voeden en licht problematisch eetgedrag. Aandacht zal geschonken worden aan de invloeden van de cultuur en de levenswijze op de voedingstoestand en de ontwikkeling. Het is ook de bedoeling om de voedingssituatie in de kinderdagopvangvoorzieningen te onderzoeken en acties voor verbetering af te lijnen. Verder zal een kennisnetwerk ontwikkeld worden om ouders, partners en zorgverleners correct te informeren omtrent (op)voeding, met o.m. bijscholing op maat voor zorgverleners en partners.

Gezondheidseducatie door het Vlaams Instituut voor Gezondheidspromotie

Kinderen en jongeren hebben recht op gezonde voeding of tenminste het recht op de mogelijkheden om de aangepaste vaardigheden te ontwikkelen voor een gezonde levensstijl.

Maatregelen

1. Ook in het jaar 2000 werd in het **VIG** gewerkt aan het bevorderen van evenwichtig voedingsgedrag van kinderen en jongeren.

Eén van de initiatieven inzake gezonde voeding is *'de interactieve voedingsdriehoek'*.

De voedingsdriehoek is een nieuw voorlichtingsmodel dat het 30 jaar oude 'Klaver 4' vervangt. De voedingsdriehoek geeft aan wat je dagelijks zou moeten eten om voldoende voedingsstoffen op te nemen. Zeven groepen voedingsmiddelen leveren elk een aandeel voor een gezonde, gevarieerde en evenwichtige voeding. Alleen de restgroep, het topje van de voedingsdriehoek, is niet noodzakelijk om een evenwichtige voeding te realiseren.

In het VIG ontwikkelde men een multimedia programma op CD-ROM over dit voorlichtingsmodel, namelijk de 'Interactieve voedingsdriehoek'.

De 'Interactieve voedingsdriehoek' werd in 2000 geïntegreerd in een rondreizende infokiosk die ter beschikking werd gesteld van de logo's en secundaire scholen.

Deze 'slimme driehoek' stelt per voedingsmiddelengroep een aantal vragen. Op basis hiervan tekent hij een 'persoonlijke' voedingsdriehoek en geeft daarbij advies en suggesties. Op basis van de gegeven informatie kan de gebruiker dan zijn voedingsgewoonten in kaart brengen en bijsturen. Men ziet het resultaat onmiddellijk op het scherm.

Het is dus een interactief programma dat, met betrekking tot het onderwijs, gebruikt werd voor jongeren tussen 12 en 18 jaar.

2. In het jaar 2000 merkten de **LOGO's** ook stijgende belangstelling voor het werken rond voeding in het onderwijs en starten zij hieromtrent initiatieven op (projecten rond drinkwaterfontein, fruit op school, gezond ontbijt,...). De themagroep 'Voeding' van het VIG volgde deze en andere activiteiten op en gaf methodische en inhoudelijke ondersteuning.
3. Het **VIG** heeft dit jaar ook veel aandacht besteed aan het bekendmaken van het concept van de gezondheidsbevorderende school aan logo's en via hen ook aan medewerkers van CLB's. De bedoeling is dat zoveel mogelijk scholen dit concept overnemen en een gezondheidsbevorderende school worden.

Een gezondheidsbevorderende school streeft naar volgende doelstellingen:

- een ruim begrip van gezondheid (niet alleen fysiek maar ook mentaal en sociaal welbevinden)
- actieve leerlingenparticipatie
- vakoverschrijdend teamwork
- esthetiek van de schoolomgeving
- een positief zelfbeeld van de leerkrachten
- werken aan de relaties tussen leerkrachten, leerlingen en personeel
- voorbeeldfunctie van het personeel
- actieve ouderparticipatie
- samenwerking met schoolnabije diensten. In 2000 zijn ook andere (structurele) maatregelen genomen die bijdragen aan het bevorderen van gezondheid op school.

Doelstellingen, achtergrond en legitimaties

De achtergrond en legitimatie van het promoten van evenwichtige voeding zijn o.a. de Vlaamse Gezondheidsdoelstellingen en de eindtermen.

- Vlaamse Gezondheidsdoelstelling:
In het jaar 2002 moet de consumptie van vetrijke voeding op significante wijze gedaald zijn ten voordele van vetarme en vezelrijke voeding.
- Eindtermen gezondheidseducatie voor de 1ste graad van het secundair onderwijs A-stroom:
De leerlingen
 - kunnen aan de hand van een model een evenwichtige maaltijd samenstellen
 - zien in hoe het voedingsgedrag beïnvloed wordt door reclame en sociale omgeving.
- Eindtermen gezondheidseducatie voor de 1ste graad van het secundair onderwijs B-stroom:
De leerlingen
 - kunnen aan de hand van een model een evenwichtige maaltijd samenstellen
 - zien in hoe het voedingsgedrag beïnvloed wordt door reclame en sociale omgeving
 - weten dat goede voedingsgewoonten de gezondheid bevorderen.

Bij de eindtermen gezondheidseducatie komt het aspect 'voeding', net als in de eerste graad, aan bod.

- Voor wat betreft de tweede graad vinden we onder de rubriek 'Gezonde en actieve leefstijl': de leerlingen hanteren de richtlijnen voor een gezonde voeding, voor de aankoop en bewaring van voedingsmiddelen en de hygiënische bereiding van maaltijden.
- Bij de voorgestelde eindtermen voor de derde graad wordt onder de rubriek 'Leefstijl en levenskwaliteit' vermeld:
de leerlingen nemen een kritische houding aan tegenover hun voedingspatroon en zijn bereid het aan te passen, rekening houdend met criteria voor een evenwichtige voeding binnen diverse voedingsystemen.

Evaluatie

De baseline om de evolutie van de voedingsgewoonten bij jongeren na te gaan is de H.B.S.C.-studie 'Jongeren en gezondheid 1990-1998', Universiteit Gent, deel van een WGO cross-nationale studie.

Dit onderzoek toont aan dat de voedingsgewoonten bij jongeren verre van ideaal te noemen zijn. Aan de jongeren werden kennisvragen en consumptievragen gesteld. Er werd ook gepeild naar beïnvloedende omgevingsfactoren. Jongens scoren vaak slechter dan meisjes op gebied van gezonde voeding.

Vaak is het ook zo dat jongeren uit het beroepsonderwijs een minder gezond voedingsgedrag vertonen dan leerlingen uit het algemeen secundair onderwijs.

Beleidsconclusies

We kunnen zeker stellen dat aanhoudende maatregelen nodig zijn om het voedingsgedrag van kinderen, jongeren en ook volwassenen te verbeteren.

De school is omwille van zijn structuur een efficiënte omgeving om zoveel mogelijk kinderen en jongeren gedurende een langere periode te bereiken.

Vandaar ook het belang dat CLB-medewerkers zouden ondersteunend werken bij het opstellen en het handhaven van een gezond voedingsbeleid op school.

Ongevallen in de privé-sfeer

Kinderen en jongeren hebben recht op een veilige thuisomgeving.

Maatregelen

Specifiek naar kinderen en jongeren toe zijn door het VIG in 2000 twee grote initiatieven genomen:

- de uitwerking van het kinderboek 'Argus'
- het project 'Veilige Speel terreinen'.

Doelstellingen, achtergrond en legitimaties

1) **Project Argus:** brandwondenpreventie voor kinderen van 4-7 jaar (kinderboek rond brandwonden)

Het project richt zich naar een dubbele doelgroep: jonge kinderen en hun begeleiders. De eerste doelgroep zijn de kinderen van 4-7 jaar (kinderen tussen 0-9 jaar zijn de grootste groep slachtoffertjes van brandwonden), deze kinderen kunnen nog niet lezen, het boek moet hen dus voorgelezen worden. Daarmee wordt meteen met hetzelfde boek een tweede doelgroep bereikt: de ouders, kleuterleidsters, grootouders. Om brandwonden bij kinderen te voorkomen is het immers van essentieel belang dat de omgeving van kinderen veilig wordt gemaakt, de verantwoordelijken hiervoor zijn juist ouders en begeleiders van kinderen.

Het boek is zo geschreven dat ook begeleiders van kinderen geconfronteerd worden met hun eigen gedrag (preventieve omgevingsmaatregelen treffen). Tevens weten we dat ouders er gevoelig voor zijn wanneer hun kinderen hen op hun gedrag wijzen.

2) **Project Veilige Speel terreinen:** opzet van een beleidsnetwerk, uitwerking van twee informatieve brochures, vorming voor uitbaters en een tekenwedstrijd voor kinderen

Het uiteindelijke doel van het hele project is te komen tot meer veiligheid op speel terreinen voor kinderen en jongeren. Uitgangspunt is dat ieder kind het recht heeft om te spelen. Spelen is ontspannen, plezier maken, ontdekken en grenzen verkennen. Het aftasten van de eigen mogelijkheden gebeurt met vallen en opstaan. Een blauwe plek, schram of buil horen er bij. Zo leren kinderen risico's inschatten. Risico's zijn immers onvermijdelijk en als volwassenen moeten we er voor zorgen dat de gevaren beperkt blijven. Ook op speel terreinen allerhande. Belangrijke verantwoordelijken hierbij zijn de uitbaters van de speel terreinen en de begeleidende volwassene van het kind.

Evaluatie

Ongevallen in de privé-sfeer blijven een zeer grote verscheidenheid vertonen inzake aard, gevolgen en preventie.

In verband met het *project Argus* kan het volgende gezegd worden.

Het boek is verschenen eind 2000 en kreeg (krijgt nog altijd) zeer veel respons. Het boek Argus wordt begeleid door een pedagogisch dossier. Dit pedagogisch dossier, dat zich richt naar begeleiders (kleuterleidsters/leerkrachten 1ste graad BO) van 4 tot 7-jarige kinderen, wordt verder uitgewerkt in het voorjaar 2001. Het pedagogisch dossier (waarin verschillende methodieken zijn opgenomen) is een leidraad om met kinderen te praten over risicovol gedrag.

Het *project Veilige Speelsterreinen* krijgt opvolging onder de vorm van een beleidsnetwerk. Dit beleidsnetwerk is opgestart op het VIG met als doel het beleid te adviseren betreffende de opstelling van de twee nieuwe KB's aangaande de veiligheid van speeltuinen en speelsterreinen. Dit netwerk bestaat uit de verschillende betrokken partijen, de doelgroepen waarnaar het KB zich richt en waarop het een invloed zal hebben (fabrikanten van speeltuigen, uitbaters van speelsterreinen, semi-professionele uitbaters (HORECA), jeugddiensten, oudergroeperingen, socio-culturele sector, wetgever, scholen, kinderdagverblijven, koepels van jeugdverenigingen en de preventieorganisaties). Dit is een precedent voor Vlaanderen. De KB's werden voorbereid in 2000 en zijn verschenen eind maart 2001. Om er voor te zorgen dat de speelsterreinen in de praktijk ook echt aangepast worden aan het KB is er in 2000 een vorming uitgewerkt en gegeven aan semi-professionele uitbaters.

Daarnaast zijn er twee handige publieksbrochures uitgewerkt: één die zich richt naar ouders en begeleiders van kinderen op speelsterreinen, en één die zich richt naar de semi-professionele uitbaters. Daarnaast werd er nog een gedetailleerde handleiding uitgeschreven voor alle uitbaters van speelsterreinen met technische informatie betreffende EU-normen en de werkwijze van het KB. De begeleiding van dit alles gebeurde door het VIG.

In de brochure die zich richt naar begeleiders van kinderen op speelsterreinen worden ouders gewezen op hun eigen verantwoordelijkheid voor veilige kleding en veilig gedrag van hun kinderen. Informatie en tips worden gegeven rond veilig gedrag en veilige kleding. Daarnaast wordt aangegeven hoe ouders zelf de veiligheid van een speelsterrein en de speeltoestellen kunnen nagaan.

Beleidsconclusies

Naar de toekomst moet blijvend aandacht besteed worden aan informatieverstrekking, voorlichting en sensibilisering inzake ongevallen in de privé-sfeer.

Voorlichting via radio en televisie

Radio

Veiligheid en gezondheid van het kind komen regelmatig aan bod in talrijke informatieprogramma's op alle radionetten van de VRT.

Op Radio 1 was het ochtendprogramma De Zuidkant (werkdagen 9.05-11.00 uur) actief op dit gebied. In Groot Gelijk (werkdagen 11.05-12.00 uur) konden luisteraars actief deelnemen aan het debat over thema's als veiligheid en gezondheid.

Bij Radio 2 werden deze onderwerpen behandeld in Recht voor de Raap (maandagochtend 8.15-10.00 uur), maar ook in de regionale programma's (werkdagen 6.00-8.00 uur, 12.00-13.00 uur, 17.00-18.00 uur) was er veel aandacht voor de veiligheid van jongeren.

Bij de jongerenzender Studio Brussel konden schoolgaande jongeren met hun vragen over relatievorming, veilig vrijen, drugs en nog zoveel andere typische jongerenthema's terecht in Cuisine-X (woensdag 14.05-16.00 uur).

Televisie

KETNET en meer bepaald de programma's **Mijn Gedacht** (elke werkdag) en **Groot Licht** (momenteel 52 afleveringen) behandelden thema's behandelen met raakpunten aan veiligheid en gezondheid.

In **Mijn Gedacht** geven de kinderen hun eigen mening en gaan met elkaar in discussie; bv. roken, drugs, voeding, gokverslaving op machines.

In **Groot Licht** worden thema's als 'wondjes, pijn...' licht-wetenschappelijk, deskundig en humoristisch benaderd.

Bv. Thema 'Wondjes': de reportage gaat over kinderen die zelf EHBO demonstreren en uitleggen. De humoristische verpakking van deze informatie brengt de boodschap zeer goed over bij de doelgroep (zonder het opgestoken vingertje).

3.9 Sport

Algemeen

In de beleidsbrief Sport – Beleidsprioriteiten 2000-2001 wordt gesteld dat de Vlaamse regering de drie pijlers van het lokale sportbeleid (sportclub, school, sportdienst) wil versterken, enerzijds om het lokale sportbeleid maximaal te stimuleren en te coördineren en anderzijds de sportbeoefening bij de jeugd te promoten.

Hiertoe werd in 2000 het project '**Contract JeugdSport 2000**' goedgekeurd.

Dit project wil via het sluiten van lokale samenwerkingscontracten tussen de scholen, de sportclubs en de gemeentelijke overheid de sportparticipatie van de niet-sportende of weinig sportende jongeren verhogen. De gemeenten die hier op inspelen via het ondertekenen van een dergelijk samenwerkingscontract ontvangen een subsidiëring gaande van maximum 49.578,70 euro (2.000.000 frank) voor grote steden (meer dan 100.000 inwoners) tot minimum 6.197,34 euro (250.000 frank) voor gemeenten met minder dan 20.000 inwoners.

Op de begroting 2000 werd daartoe een bijzondere dotatie van 2.478.935,25 euro (100 miljoen frank) voorzien.

Alle actoren in Vlaanderen werden van dit project in kennis gesteld, te weten de 308 gemeenten, de 89 Vlaamse sportfederaties, de provinciale sportdiensten en de sportdienst van de Vlaamse Gemeenschapscommissie. Ook de Stichting Vlaamse Schoolsport (SVS) en de Bond voor Lichamelijke Opvoeding (BVLO) werden bij het initiatief betrokken.

205 Vlaamse gemeenten, 1 gemeente uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de Vlaamse Gemeenschapscommissie dienden een dossier in, waarvan er 200 aanvaard werden.

Via het 'Contract JeugdSport 2000' worden eveneens, conform strategische doelstelling 3 van de beleidsnota Sport, de lokale actoren geresponsabiliseerd.

De participerende scholen worden er tevens toe aangezet hun sportinfrastructuur naschools open te stellen voor lokale sportclubs. Dit initiatief sluit aan bij het regeerakkoord waarin gestipuleerd wordt om de sportaccommodatie van scholen open te stellen voor het publiek.

Met het kabinet van onderwijs werd gedurende het jaar 2000 intens overleg gepleegd over volgende punten:

- aantal uren lichamelijke opvoeding op school
- de naschoolse sportbeoefening in het hoger onderwijs
- de kwaliteit van de les L.O. (vakleerkrachten)
- de driehoek gemeente – scholen – sportclubs
- de flexibele opdracht van de leerkracht L.O.
- de openstelling van de schoolsportinfrastructuur.

Voor het kleuteronderwijs werd vanuit onderwijs beslist twee uren specifieke bewegingsopvoeding in te lassen.

Aan de openstelling van de schoolsportinfrastructuur werd een impuls gegeven via Contract JeugdSport 2000 (supra) en via de startbanen.

Realisaties in dit domein zijn echter afhankelijk van verschillende factoren (financieel, logistiek, kwaliteitscontrole, ...) en van verschillende actoren: overheid, inrichtende machten, vakbonden, Een gezamenlijke verantwoordelijkheid dringt zich op om binnen dit domein ingrijpende veranderingen door te voeren. Vanuit de bevoegdheid Sport is men hier vragende partij.

Verlaging van de leeftijdsgrenzen voor wielproeven en wielwedstrijden

Situering

In uitvoering van het decreet van 27 maart 1991 heeft de Vlaamse regering op 8 september 2000 een besluit goedgekeurd omtrent de voorwaarden voor deelneming aan wielwedstrijden en wielproeven.

Dit besluit vervangt het besluit van de Vlaamse regering van 26 april 1995 waarin de leeftijdsgrenzen voor wielproeven en wielwedstrijden op respectievelijk 12 en 15 jaar vastgelegd werden.

Twee vaststellingen rechtvaardigen een verlaging van de leeftijdsgrenzen voor wielrenners:

- In onze buurlanden is de regelgeving veel soepeler. In Nederland legt de overheid geen strikte voorwaarden op en leggen de sportfederaties zelf de voorwaarden vast voor deelname aan wielwedstrijden. Dat heeft als gevolg dat een aanzienlijk aantal jonge, Vlaamse wielrenners naar Nederland trekt om daar deel te nemen aan wielwedstrijden.
- De overheid legt ook geen leeftijdsgrenzen op voor de andere sporttakken in Vlaanderen, met uitzondering van triatlon, duatlon en een aantal gevechtssporten. Het decreet inzake medisch verantwoord sporten bepaalt dat het tot de taken van sportverenigingen behoort om leeftijdsgrenzen vast te leggen voor sportbeoefenaars bij de voorbereiding op en de deelname aan bepaalde sportmanifestaties. Aangezien de overheid niet ingrijpt, ligt de verantwoordelijkheid volledig bij de sportfederatie.

Nieuwe regelgeving

Rekening houdend met de hierboven vermelde argumenten, heeft de Vlaamse regering een nieuw besluit goedgekeurd waarin de leeftijdsgrenzen voor wielproeven en wielwedstrijden verlaagd worden tot respectievelijk 8 en 12 jaar.

De Vlaamse regering gaat dus grotendeels in op de vraag om op dit domein de verantwoordelijkheid van de federaties te stimuleren, maar ze behoudt toch een aantal beschermende maatregelen. Die maatregelen worden ingebouwd zodat de sportbeoefening bij jonge wielrenners op een sociaal-pedagogisch verantwoorde wijze gebeurt.

De Vlaamse Gezondheidsraad deelt mee dat er volgens de werkgroep medisch verantwoord sporten geen medische argumenten zijn om wielervedstrijden en wielervedstrijden, als ze georganiseerd worden onder bepaalde voorwaarden, te verbieden vanaf de leeftijd van respectievelijk 8 en 12 jaar.

- Vanaf de leeftijd van 8 jaar mogen jongeren met een opleidingsattest deelnemen aan wielervedstrijden. De volgende maatregelen moeten hierbij in acht genomen worden:
 - maximaal 1 proef per week en 15 proeven per jaar
 - de proef wordt georganiseerd onder leiding van een erkende opleider, in opdracht van een erkende organisatie
 - de proef wordt georganiseerd op een gesloten parcours
 - de proef mag niet plaatsvinden op gewone werkdagen
 - er mag geen toegangs- en inschrijvingsgeld gevraagd worden
 - er mogen geen prijzen uitgereikt worden voor individuele prestaties
 - het dragen van een helm is verplicht
 - de minister van Sport moet voorafgaand een vergunning verstrekken
 - Bloso voert controle uit op de naleving van deze bepalingen.

- Vanaf de leeftijd van 12 jaar mogen jongeren met een opleidingsattest deelnemen aan wielervedstrijden. De sportfederaties en erkende wielerscholen moeten in hun reglementen bepalingen opnemen voor de bescherming van de veiligheid en de gezondheid van de wielrenners. Die bepalingen moeten ter goedkeuring worden voorgelegd aan de minister van Sport.
 - maximaal 1 wedstrijd per week
 - de verplichting tot het dragen van een helm
 - een beperking van de afstand en de tijdsduur van de wedstrijden
 - een maximumaantal wedstrijden per jaar
 - een beperkt aantal te gebruiken versnellingsapparaten
 - de beschermkledij
 - een maximumaantal deelnemers
 - de uitrusting van de fiets.

- De Vlaamse regering legt met de verlaging van de leeftijdsgrenzen de verantwoordelijkheid gedeeltelijk bij de federaties, maar ze houdt vast aan haar eisen inzake kwaliteitsvolle opleiding en begeleiding van de jeugdige wielrenner.
 - De wielrenner moet jaarlijks een opleiding volgen en een opleidingsattest halen om te mogen deelnemen aan wielervedstrijden en -wedstrijden.
 - Die opleiding kan enkel gegeven worden door opleiders die deel uitmaken van een door de minister van Sport erkende organisatie.
 - Aan de opleiders worden bepaalde diplomavereisten opgelegd (artikel 5).
 - Het opleidingsprogramma dat uit een praktisch en een theoretisch gedeelte bestaat, behandelt naast de verkeersveiligheid ook sportpedagogische, sporttechnische, sportmedische en sportpsychologische aspecten. Het opleidingsprogramma moet jaarlijks goedgekeurd worden door de Vlaamse Trainersschool.
 - Bloso staat in voor de controle op de uitvoering van het opleidingsprogramma en de deelname van de wielrenners.

Besluit

Met deze nieuwe regelgeving inzake de leeftijdsgrenzen van wielrenners speelt de Vlaamse regering op een flexibele manier in op de veranderde realiteit en de daaruit voortvloeiende behoeften. Ze zorgt ervoor dat de jonge wielrenner beschermd wordt op het vlak van veiligheid en gezondheid en op pedagogisch, sociaal en sporttechnisch vlak. De Vlaamse regering zal aandacht blijven schenken aan het vooropstellen van het recht van het kind op vrijetijdsbesteding.

3.10 Cultuur

Volksontwikkeling en Bibliotheken

Van 15 maart tot 2 april 2000 werd de 29ste **Jeugdboekenweek** georganiseerd onder het thema Feesten.

De jeugdafdelingen van de openbare bibliotheken namen in dit kader heel wat initiatieven, daarin ondersteund door een werkgroep van jeugdbibliothecarissen.

De afdeling Volksontwikkeling en Bibliotheken kwam financieel tussen in de aanmaak van een suggestiemap voor de openbare bibliotheken.

Beeldende Kunsten en Musea

Tijdens het jaar 2000 organiseerde de Vlaamsemuseumvereniging de **Jongerenmuseumdagen**, een project voor jongeren van 14-16 jaar.

Er werd ook een studiedag 'musea en onderwijs' georganiseerd. Hierbij luidt de centrale vraagstelling op welke wijze er kan samengewerkt worden.

Er werd tevens een onderzoek opgestart naar het educatieve gebruik van digitale cultuur van jongeren in musea.

Muziek, Letteren en Podiumkunsten

Voor de kinder- en jeugdliteratuur moeten hoge kwalitatieve normen worden gehanteerd waarbij een breed spectrum van genres aanwezig dient te blijven. Initiatieven die o.m. tot stand kwamen via het Nationaal Centrum voor Jeugdliteratuur en via het Fonds voor de Letteren, werden ondersteund.

Ook de specificiteit van het beeldverhaal wordt erkend door de uitwerking van een stripbeleid.

De 'populaire muziek' zoals pop, rock, jazz, wereldmuziek, folk, die in het bijzonder jongeren aanspreekt, wordt erkend binnen het muziekdecreet en is een eerste aanzet tot het uitwerken van een **Vlaams popmuziekbeleid**. Het Muziekcentrum van de Vlaamse Gemeenschap heeft op dit vlak een sterke opdracht meegekregen.

Binnen het podiumkunstendecreet komen de jongeren ruim aan bod, zowel bij de structurele erkenning en subsidiëring als bij de projectmatige ondersteuning. Dit geldt o.m. voor het theater, de kunstcentra en de danssector.

Samenwerking cultuur – onderwijs

Met **DynaMo²** wil CANON, de Cultuurcel van het departement Onderwijs, elk jaar leerkrachten uit alle netten en niveaus de mogelijkheid bieden om een eigen creatief idee in de school te realiseren. Eén van de werkvelden is het thema 'Democratische school'.

De DynaMo² -catalogus stelt diverse organisaties en kunstenaars en hun werking voor, waarvan een aantal betrekking hebben op mensenrechten in de ruime zin.

3.11 Kindermishandeling

Kind en Gezin

Kind & Gezin heeft in de periode april 2000-maart 2001 de lopende projecten voortgezet. Deze activiteiten kunnen op 2 sporen gesitueerd worden. Enerzijds staat de preventie van kindermishandeling voor Kind & Gezin centraal. Anderzijds vervult Kind & Gezin een aantal taken op beleidsniveau, waaronder de erkenning en subsidiëring van de vertrouwenscentra kindermishandeling.

Wat betreft de preventie van kindermishandeling wil de instelling zich engageren om gezinnen met jonge kinderen permanent en zeer gericht te ondersteunen. (art. 18 IVRK)

Preventie van kindermishandeling realiseert Kind & Gezin via de **Preventieve Zorg**. Nog voor het fout loopt, wordt geïnvesteerd in gezinnen en dit via de huisbezoeken van de regioteamleden en de raadplegingen op de consultatiebureaus. Ouders worden ondersteund en indien nodig geholpen bij het vervullen van de ouderrol.

Om de preventiewerkers van Kind & Gezin op het vlak van preventie gericht te laten werken, zoekt de instelling naar een gepaste methodologie om potentieel problematische opvoedingssituaties te herkennen (dus: nog vóór er sprake is van een problematische opvoedingssituatie). Hiervoor werd een wetenschappelijk onderzoek uitbesteed aan de afdeling orthopedagogiek van de KU-Leuven. In 1999 konden een aantal regioteamleden een eerste versie van een screeningsinstrument ter detectie van risico op problematische opvoedingssituaties, waaronder kindermishandeling. Hiertoe werd de nodige vorming voorzien. Op basis van de resultaten van de proefprojecten werd het screeninginstrument verder verfijnd, en is nu gefinaliseerd. Het screeninginstrument zal, met inbegrip van de nodige vorming, in gebruik worden genomen in 2002. Nu is gebleken dat het instrument ook waarde heeft voor andere professionelen buiten Kind & Gezin, vandaar dat Kind & Gezin het instrument, en de expertise, ter beschikking zal stellen voor anderen.

Een sector die voor de preventie van kindermishandeling niet mag onderschat worden (zoals ook uit de actualiteit gebleken is), is de kinderopvang. Kind & Gezin helpt mee om de expertise inzake de preventie van kindermishandeling in deze sector te ontwikkelen. Zo werkte de instelling in 1999-2000 samen met de KVLV een stappenplan uit dat aan de dienstverantwoordelijken van Diensten voor Opvanggezinnen een leidraad biedt voor het handelen bij kindermishandeling, of een vermoeden daarvan. Dezelfde oefening werd in 2000 gemaakt samen met en voor de KAV.

Kind & Gezin wil, ten slotte, de problematiek van kindermishandeling ook in de kijker houden door informatie te verspreiden, preventieprojecten te lanceren, of sensibiliserende acties te ondernemen en dit in samenwerking met partners (art. 19 IVRK). In 2000-2001 wordt de bestaande brochure 'seksueel misbruik' herbekeken op inhoud en geactualiseerd. De nieuwe brochure wordt in de loop van 2001 uitgegeven. De op stapel staande preventiecampagne rond het Shaken Infant Syndrome werd verder voorbereid, om in het najaar van 2001 van start te gaan.

VFSIPH

In de loop van 2000 werd het thema kinderrechten, met het actieplan tot **preventie van seksueel misbruik** van kinderen met een handicap (zie vorig verslag) door de cel inclusief beleid van het Vlaams Fonds, expliciet op de agenda geplaatst van vergaderingen met de koepelorganisaties van de gehandicaptenvoorzieningen enerzijds en het forum van gebruikersorganisaties anderzijds. Daarbij werd o.a. de vraag gesteld naar eventuele knelpunten of mogelijke aandachtspunten. Een eerste vaststelling was dat er nood bestaat aan informatie en sensibilisering m.b.t. het kinderrechtenverdrag.

Naast de preventie van misbruik van kinderen die in een voorziening verblijven werd o.a. de participatie en **inspraak** van kinderen en jongeren met een handicap als mogelijk thema naar voren geschoven. In een aantal voorzieningen is men hier reeds zeer actief mee bezig. Het komt er evenwel op aan alle voorzieningen op een zelfde lijn te krijgen.

In het najaar van 2000 werd overgegaan tot uitvoering van de eerste stap voorzien in het actieplan met name een verkennend overleg met de koepelorganisaties van voorzieningen en met het forum van gebruikersorganisaties, dit ten einde het nodige draagvlak te creëren. Dit overleg leidde tot een verbreding van het thema: van uitsluitend seksueel misbruik naar alle vormen van misbruik en geweld tegen kinderen en van misbruik uitgaande van de professionele begeleiders naar misbruik uitgaande van om het even welke actor dus ook bijvoorbeeld misbruik of geweld uitgaande van medebewoners. Ook misbruik en wantoestanden binnen de gezinnen mag niet buiten beschouwing worden gelaten.

Er wordt een stuurgroep opgericht, die tot taak heeft een visietekst over preventie van misbruik en geweld van kinderen met een handicap uit te werken. Het ligt in de bedoeling een referentiekader, een theoretisch model uit te schrijven, dat als inspiratiebron kan dienen voor de voorzieningen bij het concreet invullen van hun preventiebeleid en het opstellen van een actieplan voor het geval het toch zou misgaan.

De stuurgroep zal samengesteld worden uit vertegenwoordigers vanuit de koepelorganisaties of voorzieningen, gebruikersorganisaties, administratie en externen die m.b.t. bepaalde deeldomeinen van het thema over een bijzondere expertise beschikken zoals bijvoorbeeld een vertrouwenscentrum kindermishandeling.

Na afronding van de werkzaamheden van de stuurgroep, voorzien voor het voorjaar van 2002, zal door het VFSIPH een colloquium worden georganiseerd waarbij 'weerbaarheid van kinderen met een handicap' als thema zal gebruikt worden met betrekking tot het IVRK.

Bestrijding van kindersekstoerisme: ontwerp van samenwerkingsakkoord

Zoals reeds aangekondigd in het vorig verslag werd het overleg inzake het ontwerpsamenwerkingsakkoord tussen de Gemeenschappen en de Gewesten betreffende het statuut van de reisbureaus door de Vlaamse minister van Werkgelegenheid en Toerisme met de overige bevoegde ministers opnieuw opgestart en werd overeengekomen het ontwerp aan het advies van de Raad van State van 23 juni 1999 aan te passen, weliswaar met behoud van de inhoudelijke grondregels van het bestaande ontwerp, en dus ook wat het kindersekstoerisme betreft.

Pro memore weze vermeld dat geen contracten tot reisorganisatie of reisbemiddeling mogen afgesloten worden die verband houden met de seksuele uitbuiting van kinderen of met enig ander doeleinde dat indruist tegen de openbare orde of de goede zeden. Onder elke reis verbonden met enigerlei ander doel dat indruist tegen de openbare orde of de goede zeden, worden met name verstaan: de reizen georganiseerd om geld wit te wassen, de staat op te lichten, de vrouwenhandel te stimuleren,

De gewesten maakten de afspraak dat elkeen het ontwerp nog eens met zijn beroepssector van de reisbureaus zou doornemen. Dit overleg greep voor wat Vlaanderen betreft plaats op 22 februari 2000.

Ook met de sport- en jeugdsector is overleg bezig over een aantal principiële formuleringen. In het ontwerp wordt gesteld dat geen reisbureauvergunning vereist is voor de jeugdorganisaties, die zijn erkend door de Franse Gemeenschap, de Vlaamse Gemeenschap, de Duitstalige Gemeenschap of de Franse Gemeenschapscommissie, voor de producten die zij zelf organiseren en verkopen en voor hun eigen aangesloten leden.

Wat de verdere procedure betreft, zal het overleg tussen de gewesten binnenkort worden afgerond. Aangezien de bestaande voorontwerpteksten op een aantal punten gewijzigd of verbeterd werden en een regeling met betrekking tot het internetgebeuren werd opgenomen, is het noodzakelijk om opnieuw de adviezen van de verschillende adviesorganen (Vlaamse en Franstalige technische comités voor de reisbureaus en Vlaamse en Waalse Raad voor het Toerisme) in te winnen.

Aansluitend daarop zullen mogelijkerwijze nog wijzigingen en/of verbeteringen worden doorgevoerd. Na principiële goedkeuring door de Vlaamse regering en het advies van de Raad van State, kan de wetgevingsprocedure worden gestart.

Het is de intentie van de Vlaamse minister bevoegd voor toerisme om het ontwerp van samenwerkingsakkoord nog in 2001 aan het Vlaams Parlement voor goedkeuring voor te leggen.

Vorbereiding wereldcongres Yokohama

In augustus 1996 werd te Stockholm het eerste wereldcongres tegen commerciële seksuele uitbuiting van kinderen gehouden. Het werd georganiseerd door de Zweedse regering i.s.m. UNICEF, ECPAT en de kinderrechten-NGO's.

Van 17 tot en met 20 december 2001 vindt in Japan/Yokohama het tweede wereldcongres plaats. Ook de Japanse regering doet het een en ander in voorbereiding met de NGO-wereld.

Ook voor de Vlaamse Gemeenschap is dit het moment om, in overleg met de andere Belgische overheden en de NGO's, een stand van zaken op te maken van de acties die in dit kader werden ondernomen.

In dit geval kan er alleszins op gewezen worden dat de Vlaamse Gemeenschap het facultatief protocol bij het IVRK betreffende de inschakeling van kinderen in de kinderhandeling, -prostitutie en -pornografie heeft goedgekeurd (zie boven).

3.12 Internationale samenwerking

Bilaterale samenwerking

De naleving van het Kinderrechtenverdrag door de verdragspartners van Vlaanderen wordt jaarlijks getoetst: op basis van artikel 8 van het decreet van 15 juli 1997 legt de Vlaamse regering jaarlijks vóór 31 maart een verslag voor aan het Vlaams parlement over de naleving van het Kinderrechtenverdrag door de Vlaamse bilaterale partners. Concreet gaat het om de naleving van kinderrechten in Estland, Hongarije, Letland, Litouwen, Polen, Roemenië, Slovenië en Zuid-Afrika. Het regeringsverslag 2001 richtte de aandacht grotendeels op de situatie in Litouwen. Er werden geen aanwijzingen van grove nalatigheid van regeringswege gevonden.

In november 2000 werd een nieuw samenwerkingsverdrag tussen Zuid-Afrika en Vlaanderen geparafeerd. De samenwerkingsdomeinen van dit verdrag bieden mogelijkheden tot versterkte samenwerking op het vlak van kinderrechten. Het verdrag vermeldt samenwerking op het gebied van onderwijs, gezinsbeleid, maatschappelijk welzijn, bijzondere jeugdbijstand en volksgezondheid.

Het samenwerkingsprogramma 2000-2001 tussen Vlaanderen en de Litouwse Regering biedt mogelijkheden tot versterkte samenwerking op het vlak van kinderrechten. Er is onder andere ruimte voor samenwerking op het gebied van onderwijs, jeugdwerk, gezondheid, lichamelijke opvoeding en sport.

Ook de samenwerkingsakkoorden en de samenwerkingsprogramma's tussen Vlaanderen en onder andere Estland, Letland, Finland, Italië, Ierland en Oostenrijk en het (nog te ondertekenen) samenwerkingsakkoord tussen Vlaanderen en Frankrijk besteden aandacht aan samenwerking op het gebied van jeugd.

Voor wat betreft de bevoegdheid Cultuur werd binnen JICA (het Jeugdoverlegorgaan voor internationale culturele akkoorden) in november 1999 afgesproken om tijdens de verkenning van het jeugdwerklandschap in de betrokken landen systematisch na te gaan op welke manier er werk wordt gemaakt van het IVRK. Voor wat betreft de landen waar een samenwerkingsakkoord mee afgesloten is, wordt de situatie van kinderen in het land verplicht nagegaan door de administratie Cultuur. In de nieuwe afgesloten samenwerkingsakkoorden gaan we telkens na hoe we op vlak van expertise-uitwisseling in het beleidsdomein jeugd werk kunnen maken van de rechten van het kind.

Europese samenwerking

Een subsidie van 24.789,35 euro (1.000.000 frank) werd toegekend aan vzw Generation Europe, als tegemoetkoming in de kosten verbonden aan de uitgave van een Europese schoolagenda voor de Vlaamse schoolgaande jeugd.

Multilaterale samenwerking

Speciale Zitting van de Verenigde Naties over Kinderen (september 2001)

De administratie Buitenlands Beleid is actief betrokken bij de voorbereidingen van de VN-Kindertop. Er wordt systematisch deelgenomen aan de coördinatievergaderingen hieromtrent op het ministerie van Buitenlandse Zaken (zie 'horizontaal beleid').

Financiering van projecten gericht op kinderen en jongeren

In het kader van de samenwerking tussen Vlaanderen en UNESCO werd een subsidie van 28.507,76 euro (1.150.000 frank) toegekend aan het Centrum voor de Rechten van het Kind van de Universiteit Gent, ter ondersteuning van de internationale activiteiten van dit centrum.

Een subsidie van 2.788,80 euro (112.500 frank) werd toegekend aan vzw Globelink, als tegemoetkoming in de kosten verbonden aan de realisatie van het basisdossier 'Duizend Bommen en Granaten. Over internationale veiligheid en de rol van de VN' voor de editie 2000-2001 van het Scholierenparlement.

Ontwikkelingssamenwerking

Algemeen beleidskader: rol van kinderen binnen de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking

In de beleidsnota 2000-2004 worden jongeren als prioriteitsdoelgroep aangeduid, wat betreft de samenwerking met Zuid-Afrika en Chili. Specifiek voor Chili worden ook kinderen als doelgroep genoemd; bijzondere jeugdzorg is voor Chili één van de prioritaire thema's.

Sensibilisering: financiering van projecten gericht op kinderen en jongeren

Aan vzw NCOS werd een subsidie van 74.368,06 euro (3.000.000 frank) toegekend ter ondersteuning van de Worldshake-campagne, gericht op sensibilisering van de Vlaamse jeugd inzake de ontwikkelingsproblematiek.

*Samenwerkingsprojecten: financiering van projecten gericht op kinderen en jongeren*²²

Chili

Een subsidie van 91.522,29 euro (3.692.000 frank) werd toegekend aan de Unidad de Salud Mental Tomé voor een educatief project en preventieproject gericht op kinderen met een hoog psychosociaal risico of mishandelde kinderen.

Zuid-Afrika

Een subsidie van 167.576,02 euro (6.760.000 frank) werd toegekend aan het Nelson Mandela Children's Fund als tegemoetkoming in de kosten voor het Goelama-project inzake aidsbestrijding.

Aan de Vlaamse Vereniging voor Ontwikkelingssamenwerking en Technische Bijstand (VVOB) en het Sacred Heart College werd een subsidie van 685.673,49 euro (27.660.000 frank) toegekend voor de voortzetting van een bestaand onderwijsproject.

Een subsidie 568.222,95 euro (22.922.057 frank) werd toegekend aan de Triple Trust Organisation voor een project inzake capaciteitsopbouw voor 350 volwassenen en 12.800 adolescenten in de periode 2000-2002.

Besluit m.b.t. de internationale samenwerking

In de periode van 1 april 2000 tot 31 maart 2001 besteedde de administratie Buitenlands Beleid een bedrag van 1.643.448,72 euro (66.296.557 frank) aan projecten gericht op jongeren en kinderen. Het leeuwendeel van dit bedrag, met name 1.587.362,81 euro (64.034.057 frank), werd aangerekend op de budgetten van de afdeling buiten Europa. De afdeling binnen Europa en de cel Multilaterale Organisaties besteedden respectievelijk 24.789,35 euro (1.000.000 frank) en 31.296,56 euro (1.262.500 frank) aan projecten gericht op jongeren en kinderen.

Ter vergelijking: in de periode van 1 januari 1999 tot 31 maart 2000 besteedde de administratie Buitenlands Beleid een bedrag van 1.463.489,23 euro (59.037.009 frank) aan projecten gericht op jongeren en kinderen. In de periode van 1 januari 1998 tot 31 december 1998 werd een bedrag van 422.636,74 euro (17.049.124 frank) genoteerd.

Idealiter wordt deze stijgende trend ook in 2001 en 2002 aangehouden. Gezien de heroriëntatie van het Vlaamse beleid inzake ontwikkelingssamenwerking en meer bepaald de beperking van de budgetten voor de indirecte samenwerking is dit echter niet evident.

3.13 Media

Radio

De vijf netten van VRT Radio zijn generaliserende netten. Speciale doelgroepenprogramma's worden niet meer gemaakt, ook niet voor kinderen. Kinderen luisteren meestal toevallig naar het radionet van hun ouders of andere huisgenoten. Daardoor is het moeilijk om hen op één bepaald net te bereiken met speciaal voor hen samengestelde programma's. Toch doet elk net inspanningen om kinderen te informeren en te betrekken bij de programma's. Soms worden kinderen rechtstreeks aangesproken, zoals op woensdagmiddag op **Radio 2** in het programma Met Twee. Jongeren interviewen een bekende Vlaming over het thema dat die avond in het Ketnetprogramma Mijn Gedacht wordt behandeld. Tijdens de schoolvakanties was in Het Land van de Glimlach de jongerenstrip Kiekeboe te beluisteren.

²² De meerjarenprojecten die reeds werden vermeld in het vorige regeringsverslag en die doorliepen gedurende de periode 2000-2001 werden niet opnieuw opgenomen in voorliggend verslag.

In de regionale programma's van Radio 2 worden elk jaar tal van activiteiten en culturele manifestaties georganiseerd voor het hele gezin, dus ook voor de kinderen. Een mooi voorbeeld hiervan was de 'Radio 2-kadee' die ook dit jaar weer veel succes kende. Een andere activiteit van de regionale centra was de deelname aan de actie 'Reporter voor één dag' die als doel heeft geïnteresseerde jongeren vertrouwd te maken met de media. Radio 2 Limburg stimuleerde de interesse van jongeren voor internet door mee te werken aan een provinciale internetwedstrijd.

Radio 3, nu **Klara**, zorgde samen met jeugdacteur Bart Moeyaert, illustrator Gerda Dendooven en componist Philip Bral voor de schitterende productie Luna van de Boom, waarvoor Bart Moeyaert in maart 2001 de Gouden Uil ontving.

Kinderboeken, kindertheater, kinderfilms, kinderconcerten en tentoonstellingen voor kinderen worden zowel op **Radio 1** als op Klara op dezelfde manier behandeld als voorstellingen voor volwassenen. Radio 1 doet dat in programma's als De Zuidkant (werkdagen 9.05-11.00 uur), De Wandelgangen (werkdagen 17.00-19.20 uur) en Heldenmoed (zaterdag 17.05-19.00 uur), Klara in Fresco (werkdagen 17.00-19.00 uur), Alinea (werkdagen 12.06-13.00 uur) en bij Fred Brouwers (werkdagen 10.03-12.00 uur).

Studio Brussel richt zich het hele jaar door tot jongeren met een muzieklijn die steeds meer verfijnd op de leefwereld van de jongeren wordt afgestemd. Kunst, cultuur en life style op maat van de jongeren komen aan bod in Republica. In De Sportbrunch vernemen jongeren alles over avontuurlijke sporten. Voor humor kunnen ze afstemmen op Commissaris O. Op het internet stimuleert Studio Brussel de interactiviteit met een eigen site waarop jongeren terecht kunnen voor alle mogelijke inlichtingen. Via de chat box kunnen ze communiceren met programmamakers en met andere jonge luisteraars.

Kinderen jonger dan 14 zijn hitparadeluisteraars die in het weekend op **Radio Donna** aan hun trekken komen in de hitparadeprogramma's Ultratip 20 en Ultratop 50 (beide op zaterdag) en Primadonna (op zondag).

Televisie

Televisiekijken bekleedt nog steeds de eerste plaats in de vrijetijdsbesteding van de kinderen, op de voet gevolgd door spelen. Een onderzoek van de VRT-Studiedienst vermeldt dat 46% van de bevroegde kinderen 'graag tv-kijken' in hun vrije tijd. Louter educatieve programma's heeft KETNET niet. Niettemin komen in heel wat programma's educatieve elementen aan bod.

Het programma **Groot Licht** (licht-wetenschappelijk, humoristisch) (doelgroep: 8-12 jaar) wordt bijzonder gewaardeerd door de doelgroep en daarbuiten. In 2000 werd het programma meerdere keren gelauwerd met o.m. de *Prix Jeunesse 2000* (voor de beste non-fictie); de *Prijs van de Vlaamse Gemeenschap* voor het beste jeugdprogramma van 2000.

Ook **Mijn gedacht** heeft een grote educatieve waarde door de mondigheid van de kinderen te stimuleren.

Curieuzeneuze brengt wetenschappelijke informatie.

In **De Boomhut** komen de kleinsten (doelgroep 4-8) aan hun trekken met zowel educatieve, informatieve als ontspanningsitems.

Allemaal Beestjes scoort hoog in de top tien van de best bekeken programma's.

Niet te vergeten **TIK TAK** dat reeds 20 jaar standhoudt en in 5 minuten eigenlijk alle elementen bevat van spelend leren voor de allerkleinsten.

Ontspanningsprogramma's voor kinderen zijn het grootste aanbod van KETNET en gaan van de zeer gewaardeerde animatieseries tot Nederlandstalige fictie en soaps. Buitenlandse series (**Stafkes straffe kost**) die gedubd werden in het Nederlands konden op een hoge waardering rekenen.

4. Participatie van het kind (art. 12)

Art. 12 IVRK: '1. De Staten die partij zijn, verzekeren het kind dat in staat is zijn of haar eigen mening te vormen, het recht die mening vrijelijk te uiten in alle aangelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang wordt gehecht in overeenstemming met zijn of haar leeftijd en rijpheid.

2. Hiertoe wordt het kind met name in de gelegenheid gesteld te worden gehoord in iedere gerechtelijke en bestuurlijke procedure die het kind betreft, hetzij rechtstreeks, hetzij door tussenkomst van een vertegenwoordiger of een daarvoor geschikte instelling, op een wijze die verenigbaar is met de procedureregels van het nationale recht.'

Kortom:

'Het recht van het kind om zijn mening te kennen te geven en het recht op het feit dat met deze mening rekening wordt gehouden in elke aangelegenheid of procedure die het kind betreft.'

4.1 CBGS - Onderzoek leefsituatie jongeren

Onderzoek Leefsituatie Jongeren²³

In 2000 ging veel aandacht naar het opstellen van vragenlijsten, het verzamelen van de gegevens en aanmaken van bestanden voor het grootschalig onderzoek Leefsituatie Jongeren (10-18 jaar) dat werd uitgevoerd in samenwerking met het Kinderrechtencommissariaat. Er werden twee technische rapporten aangemaakt en de eerste resultaten werden verspreid via het Jaarverslag 2000 van het Kinderrechtencommissariaat.

Door deze studie willen we tegemoet komen aan de nood aan systematisch verzamelde gegevens over de leefsituatie van kinderen en jongeren. Voor het onderzoek werd ervoor geopteerd zowel kinderen uit de basisschool (n = 722) als jongeren uit het secundair onderwijs (n = 1233) te bevragen. In totaal werkten 1995 10 tot 18-jarigen mee aan het onderzoek. De response van de ouders bedroeg 60%. De gegevens werden verzameld met draagbare computers, met de computer aided personal interview (CAPI)-methode in de periode maart-juni 2000. Zowel de kinderen als de jongeren hadden het bevragingssysteem snel onder de knie en werkten enthousiast mee. Binnen de beleidslijn om methodieken te ontwikkelen om op een eenvoudige, efficiënte en uniforme wijze aan kind-effectrapportage te doen is dit gegeven niet onbelangrijk. De CAPI-methode biedt een mogelijkheid om kinderen zelf bij kind-effectrapportage te betrekken, wat vanuit participatie en emancipatie van kinderen een belangrijk gegeven is.

Opzet van een deel van het onderzoek waarover in het jaarverslag 1999-2000 van het Kinderrechtencommissariaat gerapporteerd werd was om inzicht te verwerven in de manier waarop kinderen en jongeren hun rechten en het Kinderrechtencommissariaat percipiëren.

²³ Ackaert, L., B. Van den Bergh, & L. De Rycke (2000). Leefsituatie van Kinderen en Jongeren. Technisch rapport. Brussel: Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie.

De Rycke, L., L. Ackaert & B. Van den Bergh (2001). De leefsituatie van jongeren (10-18 jaar) Vragenlijst voor ouders. Technisch rapport. Brussel: Kinderrechtencommissariaat.

Kinderrechtencommissariaat (2000). Jaarverslag 1999/2000 (L. De Rycke eindredactie). Brussel: Kinderrechtencommissariaat.

Stevens, V., B. Van den Bergh, L. Ackaert & L. De Rycke (2001). Leerlingen met problemen, taakbelasting, opvoedingswaarden en (beleids)verantwoordelijkheid. Belevingen en opinies van leerkrachten anno 1994/1995 en 2000. CBGS- Werkdocument 2. Brussel: Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie, 46 pp.

De overgrote meerderheid van de respondenten (76%) heeft al van kinderrechten gehoord of er over gelezen. De school is het belangrijkste informatiekanaal (73%) en daarnaast ook TV (34%), kranten en tijdschriften (26%) en folders (24%).

De kennis over het bestaan van een Kinderrechtencommissaris is minder algemeen verspreid. Uit de resultaten blijkt dat 49% van de kinderen en jongeren beweren te weten dat er in Vlaanderen een persoon bestaat die zoveel mogelijk opkomt voor wat kinderen en jongeren 'belangrijk vinden'. 11% respondenten antwoorden negatief op deze vraag en 40% weet het niet. De kennis over het bestaan van een Kinderrechtencommissaris is het grootst in de twee laatste jaren van het basisonderwijs (57% zegt ja). Kinderen van deze leeftijdscategorie behoren tot de specifieke doelgroep van meerdere kinderrechtenorganisaties. Het percentage verkeerde en weetniet antwoorden stijgt naargelang de leeftijd van de respondent toeneemt, en onafhankelijk van de richting. Wat verrassend is, is dat leerlingen uit de laatste graad ASO het laagste percentage juiste (39%) en het hoogste percentage foute antwoorden (17%) geeft. In tegenstelling tot wat vaak beweerd wordt blijken jongeren uit de laatste graad van het Beroeps (43% Ja) en het Technisch onderwijs (42% Ja) beter op de hoogte te zijn van het bestaan van een Kinderrechtencommissaris.

Slechts 14% van alle kinderen en jongeren weet met zekerheid dat die persoon Kinderrechtencommissaris heet. Ook is er slechts 33% van de kinderen die het Kinderrechtenverdrag kennen. 60% beweert er nog nooit van gehoord te hebben. Een groot aantal, 2/3 van de leerlingen, wenst graag meer over het verdrag te weten te komen. Eén vijfde wenst niet verder geïnformeerd te worden en dit betreffen in meerderheid de oudere leerlingen. Het Kinderrechtencommissariaat besluit dan ook dat enerzijds de geleverde inspanningen vruchten afwerpen bij de 10 tot 12-jarigen op wie de campagnes overwegend gericht waren en dat anderzijds bij de sensibilisatie meer aandacht dient te gaan naar de jongeren. Met de eind 2000 opgestarte website hopen ze daaraan tegemoet te komen.

Een tweede luik van gegevens dat reeds werd geanalyseerd betreft de opinies en ervaringen van de bevroegde leerkrachten. Deze werden vergeleken met die van de leerkrachten uit het CBGS-onderzoek Leefsituatie Kinderen (1994-1995). Ondanks de toegenomen werkdruk ervaren de meeste leerkrachten wel voldoening in hun job. De verantwoordelijkheid voor de opvoeding wordt te veel naar school en leerkracht verplaatst. Gelukkig zijn wordt als belangrijkste opvoedingswaarde naar voor gebracht voor 6 tot 12-jarigen (1994-1995). Bijna alle leerkrachten geven aan één of meer leerlingen met specifieke leerproblemen te hebben en ongeveer de helft heeft minstens één leerling die thuis emotioneel verwaarloosd is. Twee leerkrachten op drie uit de eerste golf hebben één of meer leerlingen met echte gedragsproblemen in de klas. Ongeveer de helft van de leerkrachten heeft minstens één leerling die schoolmoe is.

In 2000 vindt meer dan de helft van de leerkrachten dat het beleid meer kan doen aan volgende problemen in de leefsituatie van jongeren: werkloosheid, verkeersonveiligheid, voor- en naschoolse opvang, schending van rechten van kinderen, milieuverontreiniging, stijgende kosten voor het grootbrengen van kinderen, zwaar programma op school, invloed van media en verwaarlozing en mishandeling. Onderwijsgevend kunnen volgens hen vooral meer doen aan het probleem van pesten, stress bij kinderen, de druk om te presteren, aan het feit dat kinderen minder aankunnen, milieuverontreiniging en ongezonde eetgewoonten van kinderen. Kinderen zelf kunnen een rol spelen om volgende aspecten van hun leefsituatie te verbeteren: pesterijen op school, milieuverontreiniging, te weinig sport en beweging, ongezonde eetgewoonten, seksuele contacten op jonge leeftijd, verkeersonveiligheid en criminaliteit.

In het onderzoek 'Leefsituatie Jongeren' werden verder vooral schalen afgenomen om na te gaan hoe jongeren de relaties met hun ouders, broers en zussen en leeftijdsgenoten ervaren, over communicatie en conflicten in het gezin, over autonomie van jongeren. Er zal onderzocht worden hoe al deze variabelen in verband staan met het welzijn en met het voorkomen van depressie bij jongeren. Welzijn en depressie van jongeren worden daarnaast ook in verband gebracht worden met de gezinscontext, de gezinssamenstelling en de sociaal economische situatie van het gezin.

Het is de bedoeling om op basis van al deze variabelen te komen tot indicatoren van het welzijn van jongeren. De resultaten van deze analyses worden gebundeld in een CBGS-publicatie die eind 2001/begin 2002 zal verschijnen en waarin ook een aantal beleidsconclusies zullen worden opgenomen. In een apart hoofdstuk zullen ook demografische gegevens voor Vlaanderen worden weergegeven voor het jaar 2000, met het kind als eenheid van analyse.

Kinderen en media²⁴

Tweede belangrijk aandachtspunt in 2000 betrof het editen van een Engelstalige boek met bijdragen van Europese en Canadese auteurs. Naast bijdragen uit communicatiewetenschap, ontwikkelingspsychologie en sociologie komen ook cultuurhistorische en pedagogische benaderingen aan bod. Aan de hand van kwalitatief en kwantitatief empirisch onderzoek en theoretische analyses worden zeer diverse topics behandeld, zoals: kindercultuur; kinderen als mediagebruikers en consumenten; media en actieve socialisatie van kinderen; hoe ouders van kleuters omgaan met agressie op TV; zelfbeeld, conflict en communicatie in het gezin in relatie tot de ervaring van kinderen over de wijze waarop hun ouders hen begeleiden bij het gebruik van diverse media; diversiteit en intensiteit van mediagebruik en communicatiepatronen in het gezin; en de mogelijkheden en moeilijkheden van informatie en communicatie technologie in lagere scholen.

Doorheen het boek wordt de nadruk gelegd op de perceptie en ervaringen van kinderen. Kinderen zijn geen passieve ontvangers van boodschappen maar evenmin creëren zij ervaringen en betekenissen die volledig los zouden staan van de hen omringende omgeving. Kinderen beïnvloeden hun omgeving en de omgeving beïnvloedt hen; precies door deze actieve en wederzijdse uitwisseling ontstaat het proces van betekenisverlening of 'actieve socialisatie'. Door zijn multi- en interdisciplinair opzet brengt dit boek de rijkdom aan schakeringen van een dergelijk perspectief bij de studie van kinderen in relatie tot media, bijzonder fraai tot uiting. De auteurs hopen dat dit boek mede een aanzet zal zijn om ook op andere gebieden - o.a. op beleidsniveau - een dergelijk perspectief van kinderen ruimer aan bod te laten komen.

Kinderen en de combinatie van beroeps- en gezinsleven²⁵

In een CBGS-publicatie over de combinatie van beroeps- en gezinsleven werd onderzocht in welke mate de modellen die Van Dongen vooropstelde voor volwassenen ook gelden voor kinderen en jongeren. Het belangrijkste uitgangspunt is de mate waarin kinderen en jongeren volwaardig participeren (als actor) in het gezinsleven en de andere leefvormen van de maatschappij en de mate waarin ze vanuit een overwegend beschermend of afhankelijke positie deelnemen. Er wordt ook een historische ontwikkeling geschetst van de maatschappelijke positie van kinderen in relatie tot de ontwikkeling van het onderwijs, de arbeidspositie van mannen en vrouwen en de combinatie van het beroeps- en gezinsleven. Bij het uittekenen van toekomstige modellen dient het beleid met kinderen rekening te houden.

²⁴ Van den Bergh, B. & J. Van den Bulck (eds.) (2000), Children and media: Multidisciplinary approaches. CBGS publicaties. Leuven: Garant, 235 pp. ISBN 90-441-1069-1.

²⁵ Van den Bergh, B., J. Van Gils, & W. Van Dongen (2001). De leefsituatie van kinderen en jongeren binnen gezin en maatschappij. In: W. Van Dongen, M. Beck, & E. Vanhaute (red.), Beroepsleven en gezinsleven. Het combinatiemodel als motor voor een actieve welvaartsstaat? pp. 117- 148 (ISBN 90-441-1125-6).

4.2 Gelijke kansen in Vlaanderen

De werking binnen 'Gelijke Kansen in Vlaanderen' rond de doelgroep kinderen beperkt zich tot op heden tot het subsidiëren van projecten waarbinnen emancipatie en inclusie van deze doelgroep enerzijds en de positieve beeldvorming ten aanzien van de verschillende andere minderheidsgroepen anderzijds, centraal staan.

Zo stelt het project '**Kinderrechteneducatie**' (vzw Kinderrechtswinkel) zich tot doel om migranten - kinderen in de eerste plaats maar ook organisaties die met hen werken - te informeren over de betekenis van het IVRK en haar concrete toepassing in de specifieke leefwereld van *allochtone kinderen*. Aangezien deze doelgroep moeilijk wordt bereikt via de reguliere weg worden vanuit het gamma aan bestaand didactisch materiaal rond kinderrechteneducatie aangepaste methodieken en instrumenten ontwikkeld. Zo wil dit project de sensibilisering en bewustmaking van kinderen rond kinderrechten ook toegankelijk maken voor allochtone kinderen en voor hen de weg naar *integratie* openstellen.

Binnen het project '**Kinderen voor de vrede**' (vzw Jeugd & Vrede) wordt een interactieve video gemaakt waarin de begrippen verdraagzaamheid en gelijke kansen centraal staan. De video wil de discussie tussen kinderen op gang krijgen omtrent hun mening en hun kijken naar vooroordelen. Via die weg wordt gewerkt aan de *positieve beeldvorming* van kinderen ten aanzien van migranten en hun culturele omgeving en wordt getracht een bewuste houding te ontwikkelen ten aanzien van sociaal psychologische processen als uitsluiting op basis van geslacht, voorkomen of culturele verschillen.

Tot slot wordt het project '**Kinderparticipatie**' (vzw NDO) gesubsidieerd. Dit project wil naar professionelen werkzaam binnen de beleidsdomeinen en sectoren van onderwijs, welzijn, jeugdwerk en ruimtelijke ordening, praktische informatie brengen die het hen mogelijk maakt om binnen hun eigen werkingscontext zelf methodieken en technieken te ontwikkelen m.b.t. *kinderparticipatie*. Er wordt hiertoe een didactisch werkboek opgesteld dat de basis vormt voor een reeks vormingsdagen via dewelke men praktische ondersteuning biedt in de aanpak van kinderpacticipatie. Via die weg kunnen, na de theoretische eensgezindheid omtrent het belang van kinderpacticipatie, nu ook de praktische weerstanden op de toepassing ervan worden ontkracht.

4.3 Jeugdwerk

Experimenteel of vernieuwend jeugdwerk

In het voorjaar 2000 werd binnen de afdeling Jeugd en Sport van de administratie Cultuur een nieuw reglement van kracht, nl. het 'Reglement voor het subsidiëren van experimenteel of vernieuwend jeugdwerk'. Op basis van dit reglement kan de minister, bevoegd voor de jeugd, subsidies verlenen aan experimentele of vernieuwende initiatieven georganiseerd door het particuliere jeugdwerk. De subsidiëring duurt maximaal 36 opeenvolgende maanden en bedraagt maximaal 43.381,37 euro (1.750.000 frank) per jaar.

Hierna volgt een overzicht van de initiatieven die te maken hebben met de promotie van de kinderrechten en/of de participatie van kinderen en jongeren, waarvoor de minister een positieve beslissing tot subsidiëring nam.

Achtereenvolgens worden telkens vermeld:

- naam van het initiatief
- indiener
- beknopte weergave van het thema waarrond het initiatief werkzaam is
- subsidiebedrag en -periode

1. Kinderrechtenfestival

Kids & Co v.z.w.
Douanestraat 34
8950 Loker-Heuvelland
Tel. 057-44 69 33

- Een festival waarop kinderen op een amusante, interactieve en speelse wijze hun rechten kunnen uitoefenen.
- 24.789,35 euro (1.000.000 frank): 1.1.2000 - 31.12.2000
- 24.789,35 euro (1.000.000 frank): 1.1.2001 - 31.12.2001

2. Keinijg

Strategisch Plan Kempen v.z.w.
p/a Campus Blairon
Steenweg op Gierle 100
2300 Turnhout
Tel. 014-40 01 10

- Langs verschillende wegen jongeren bereiken (scholen, jeugdleden, jeugdverenigingen...) met een werkpakket over uiteenlopende onderwerpen, zoals betrokkenheid, sociale voorzieningen, werkgelegenheid, onderwijs, nieuwe media, mobiliteit, milieu... (discussiegroepen, workshops, opstelling rapport).
- 18.592,01 euro (750.000 frank): 1.1.2000 - 31.12.2000

3. De Kliksons

Vereniging Vlaamse Jeugddiensten- en consulenten v.z.w.
Vijverlaan 53
2610 Wilrijk
Tel. 03-821 06 06

- Opstelling van een bevragingstechniek voor Vlaanderen in het kader van de opmaak van het nieuwe jeugdwerkbeleidsplan 2002-2004.
- 15.617,29 euro (630.000 frank): 1.1.2000 - 31.12.2000
- 7.808,65 euro (315.000 frank): 1.1.2001 - 31.12.2001

4. Kinderrechtenhuis

Cemuvo-nosotros v.z.w.
Stationsstraat 135
3570 Alken
Tel. 011-72 66 42

- Multifunctioneel vormings- en ontmoetingscentrum met grote aandacht voor de participatieve rechten van jongeren, het thema verbondenheid en jongeren in de marge.
- 37.184,03 euro (1.500.000 frank): 1.7.2000 - 30.6.2001
- 14.873,61 euro (600.000 frank): 1.7.2001 - 31.12.2001

5. Jep !

v.z.w. Forum voor pluralistisch jeugdwerk
Paleizenstraat 90
1030 Brussel
Tel. 02-245 68 59

- Samen met jongeren op zoek gaan naar manieren om participatie van jongeren aan het beleid gestalte te geven (uitbouw van een netwerk, besprekingen rond jeugdbeleid, ervaringsuitwisseling en publicaties).
- 24.789,35 euro (1.000.000 frank): 1.7.2000 - 30.6.2001

6. Methodieken voor solidariteit met de allerarmsten

Katholieke Jeugdraad v.z.w.
Brialmontstraat 11
1210 Brussel
Tel. 02-219 52 62

- Kinderen en jongeren uit de armste gezinnen méér integreren met hun leeftijdsgenoten (poging om de problematiek op een speelse manier bij jongeren ingang te doen vinden).
- 19.087,80 euro (770.000 frank): 1.7.2000 - 30.6.2001

7. Cel Holebi-Benjamins

Wel Jong Niet Hetero v.z.w.
Postbus 323
9000 Gent (1)
Tel. 09-223 69 29

- Ontwikkelen, uitwerken en evalueren van een aanbod voor homo's, lesbiennes en biseksuelen, jonger dan 19 jaar.
- 37.184,03 euro (1.500.000 frank): 1.7.2001 - 30.6.2001
14.873,61 euro (600.000 frank): 1.7.2001 - 31.12.2001

8. Een stem van de straat

Uit de Marge v.z.w.
Hof ter Lo 6b
2140 Borgerhout
Tel. 03-235 18 81

- Creëren van een jaarlijks moment waarop (kansarme) kinderen en jongeren rond een bepaald thema een stem krijgen, contact hebben met 'deskundigen' terzake en ervaringen en inzichten kunnen uitwisselen, wat moet uitmonden in de opstelling van een conceptnota daarrond.
- 37.184,03 euro (1.500.000 frank): 1.1.2001 - 31.12.2001

9. Steunpunt allochtone meisjes en vrouwen

Intercultureel Centrum voor migranten.

Gallaitstraat 78

1030 Brussel

Tel. 02-245 88 30

- Ondersteuning van de allochtone meisjeswerkingen met het doel een aansluiting te realiseren bij het reguliere jeugdwerk.
- 37.184,03 euro (1.500.000 frank): 1.7.2000 - 30.6.2001
- 13.634,14 euro (550.000 frank): 1.7.2001 - 31.12.2001

10. Zelforganisaties van allochtone jongeren: een hefboom voor een vernieuwend, positief en emanciperend beleid

Platform Allochtone Jeugdwerkingen v.z.w.

Driekoningenstraat

2600 Berchem

- Opzetten van een structuur voor de ondersteuning, begeleiding, coördinatie en belangenbehartiging van de zelforganisaties voor allochtone jongeren in Vlaanderen.
- 19.831,48 euro (800.000 frank): 1.1.2000 - 31.12.2000
- 29.747,22 euro (1.200.000 frank): 1.1.2001 - 31.12.2001

11. Odok-jeugdwerking

Odok v.z.w. – Ouders van Dove Kinderen

p/a Veldstraat 20

2940 Stabroek

Tel. 03-605 25 16

- Organisatie van daguitstappen, cursusbegeleiding, jongerenkampen en gezinsweekends voor dove kinderen.
- 12.394,68 euro (500.000 frank): 1.1.2000 - 31.12.2000
- 30.986,69 euro (1.250.000 frank): 1.7.2001 - 30.06.2002

Project 'Jongeren maken plannen'

In het voorjaar van 2001 werd het project 'Jongeren Maken Plannen' geïnitieerd.

De algemene doelstellingen van het project zijn de volgende:

- de dialoog tussen beleidsmakers (politici, topambtenaren, ...) en kinderen en jongeren mogelijk maken
- jongeren de mogelijkheid geven om van hun uitspraak (plannen: een idee, behoefte of verzoeking) inspraak te maken (communicatie tussen jongeren en beleidsmakers met concrete beleidsconsequenties).

Om de doelstellingen te bereiken is er coaching en begeleiding nodig van zowel beleidsmakers als kinderen en jongeren. Tevens zijn een intense netwerkcoördinatie en samenwerking vereist met de bestaande participatieprojecten. 'Jongeren Maken Plannen' heeft niet de bedoeling de plaats van de bestaande inspraak- en participatieprojecten in te nemen. Integendeel, door 'Jongeren Maken Plannen' moeten die projecten versterkt worden, 'Jongeren Maken Plannen' moet een meerwaarde bieden. Die meerwaarde situeert zich vooral in de rechtstreekse confrontatie tussen jongeren en beleidsmakers en de terugkoppeling van de resultaten.

De inhoud van het project omvat in principe alle thema's die jongeren aanbelangen en waar jongeren zich over willen uitspreken en inspraak willen hebben in het beleid.

Het project spitst zich toe op de doelgroep 14 tot 18-jarigen. Deze leeftijdsgrenzen worden vooral gehanteerd in functie van communicatie en hanteerbaarheid. Uitbreiding (naar beneden én naar boven) is echter mogelijk. In principe kan elke jongere actief deelnemen aan het project.

Debat over stemrecht op 16 jaar

Eind 2000 werd door de minister van Jeugd het debat gelanceerd over stemrecht voor jongeren vanaf zestien jaar. Op die manier wordt aan jongeren de duidelijke boodschap gegeven dat ze ernstig worden genomen en dat er een geloof bestaat in hun creativiteit en kritische reflectie. Het debat vormt een verlengstuk van de visie van minister op de jeugd (cf. beleidsnota 'Jeugd').

In het debat omtrent de stemrechtverlaging naar zestien jaar moet de stem van de jongeren doorslaggevend zijn. Daarom werd naar alle jongeren een oproep gelanceerd om hun mening kenbaar te maken en het debat aan te gaan met volwassenen.

Aan Jeugdwerknet werd gevraagd een site (<http://www.jeugdwerknet.be/jep>) klaar te maken waar jongeren met hun mening terecht kunnen over stemrecht op 16 jaar. Alle mogelijke perskanalen werden uitgenodigd om dit debat zoveel mogelijk te stimuleren.

Jongereninformatiepunten (Jips)

Internationaal vergeleken²⁶ beschikt Vlaanderen over het meest intense netwerk van jeugdwerkinitiatieven. Op basis van de gegevens van 297 gemeenten²⁷ werden er 5435 particuliere initiatieven geteld. Met gemiddeld ruim drie jeugdwerkinitiatieven per duizend kinderen en jongeren of gemiddeld één jeugdwerkinitiatief per 300 kinderen en jongeren.

Sinds 1996 engageren sommige gemeentebesturen zich via hun jeugddienst als **jongereninformatiepunt**²⁸. 68 gemeentebesturen hebben zich reeds formeel als JIP laten erkennen. Momenteel tellen we in Vlaanderen 76 JIP's. Deze JIP's beperken zich overigens niet tot het jeugdwerk. Het initiatief tot de oprichting van JIP's was immers een gezamenlijk initiatief dat uitging van én het jeugdwerk én het algemeen welzijnswerk. Dit laatste blijkt uit de aanwezigheid van JAC's, Jongerenadviescentra en Centra voor Algemeen Welzijnswerk (CAW's).

4.4 Onderwijs

Leerlingenparticipatie

Een internationaal vergelijkend onderzoek

In opdracht van de minister van Onderwijs werd een onderzoek uitgevoerd 'Leerlingenparticipatie in het secundair onderwijs tussen theorie en praktijk. Een internationaal vergelijkend onderzoek naar modellen voor leerlingenparticipatie, met een evaluatie van de toepasbaarheid in Vlaanderen' (Promotor: M. Elchardus - VUB).

²⁶ Vrind 99, p. 108

²⁷ Uit het Cijferboek, Gemeentelijk Jeugdwerkbeleid 1999-2001, Een verzameling cijfers, tabellen en grafieken op basis van het Zoekboek 1999-2001, een coproductie van afdeling Jeugd en Sport en de Vereniging Vlaamse Jeugddiensten en –consulenten vzw, 1999, p. 16

²⁸ Idem, p. 21

In het eindrapport van het onderzoek worden de participatie- en inspraakmogelijkheden die voorhanden zijn op Vlaamse scholen beschreven, wordt een zicht geboden op wie er op school participeert, wat jongeren aanzet tot participatie en hoe inspraak en participatie gepercipieerd worden. Tevens werd nagegaan wat de gevolgen van participatie zijn op korte en lange termijn in termen van persoonlijkheidsvorming en welbevinden.

In de studie werden gegevens verzameld van zowel formele als informele leerlingenparticipatie. Het onderzoek blijft echter niet beperkt tot een beschrijving van de verschillende participatiekanalen, ook de perceptie en evaluatie van leerlingen en directies werd bevestigd.

De schoolhoofden schatten het democratisch gehalte van hun school over het algemeen hoog in. Tussen een derde en de helft van de *leerlingen* daarentegen omschrijven het schoolklimaat als niet zo democratisch. Zij voelen zich minder gerespecteerd, opgenomen en betrokken bij de entiteit 'school' en ervaren een hoog gehalte aan schoolaliënantie. Het klasklimaat beoordelen de meeste leerlingen wel zeer positief.

Over de werking van de leerlingenraad halen de *directies* zowel positieve aspecten (het is een enthousiaste groep leerlingen met frisse ideeën en positieve initiatieven, er kan gepeild worden naar de meningen en problemen van de scholieren) als negatieve (een niet-efficiënte werking, desinteresse van een grote groep leerlingen, beperkt tot materiële of onrealistische eisen) aan.

De meerderheid van de bevroegde *leerlingen* weet dat er een leerlingenraad op school bestaat, maar weten quasi niets over de specifieke kenmerken van de raad (samenstelling, bevoegdheden, realisaties, budget...) en laten zich apathisch en sceptisch uit over de werking.

Uit eerder gevoerd onderzoek blijkt dat deelname aan extracurriculaire activiteiten positieve verbanden vertoont met de verbondenheid van leerlingen met de school en met sociale en politieke vaardigheden. Deze leerlingbetrokken activiteiten kunnen dan ook een belangrijke bijdrage leveren aan het verhogen van de betrokkenheid van jongeren bij het schoolleven en als een informeel participatiekanaal worden beschouwd.

Participatie blijkt een cumulatief en zelfaanzwengelend effect te hebben. De aard van de participatieactiviteiten heeft hierbij niet zoveel belang, de participatiecultuur op school des te meer. Via het vermeerderen van het aanbod en het diversifiëren van participatiekanalen, kan men dus de participatie bevorderen.

Heel wat literatuur vertolkt het standpunt dat democratische houdingen (mede) in en door een democratische schoolomgeving gevormd worden. Dit onderzoek bevestigt dit. Er is duidelijk een samenhang tussen democratische houding en participatie op school. Het verband is voldoende om in de participatie een socialiserend veld te zien dat democratische waarden bevordert.

De onderzoekers raden aan *verschillende* kanalen en mogelijkheden tot participatie te scheppen en ze zo goed mogelijk *bekend* te maken aan de leerlingen. Klasdagen, vertrouwensleerkrachten blijken informele kanalen te zijn die zowel door de leerlingen als de directie enorm geapprecieerd worden.

Participatie en het gevoel bij de school betrokken te zijn werken niet wanneer dit alleen via formele participatiekanalen geregeld wordt. Enkel regulerend optreden omtrent participatie is onvoldoende.

De onderzoekers bevelen dan ook aan naast regelgeving ook meer gedifferentieerde wegen te voorzien zoals vorming (cf. het verplichte systeem in Frankrijk), sensibilisering, ondersteuning, verspreiding van goede praktijkvoorbeelden.

Zij stellen dat een mogelijke taak van het steunpunt leerlingenparticipatie kan zijn na te gaan hoe deze informele wegen meer gestalte kunnen krijgen. Een belangrijke uitdaging hierbij zal de verbetering van informatiedoorstroming op school zijn, juist omdat het onderzoek aantoonde hoe belangrijk de perceptie en het gevoel van betrokkenheid is.

De onderzoekers bevelen aan leerlingenraden tot *daadwerkelijk te ondersteunen op informatief, administratief of infrastructureel vlak*. Het beschikken over een eigen budget, verhoogt de impact van een raad en het gevoel van betrokkenheid.

De onderzoekers bevelen aan inspraak in de leefregels op school en in het schoolreglement te verbeteren. Het gevoel te worden betutteld en niet ernstig te worden genomen, stoort de leerlingen. Meer *duidelijkheid over welke thema's/onderwerpen* leerlingen wat voor soort inspraak hebben (recht op informatie, advies, overleg, medebeslissing ...) is dan ook wenselijk.

Wat de rol van de overheid als regelgever betreft, wijzen de onderzoekers erop dat participatie niet afdwingbaar is. Ten hoogste kan het principe van leerlingenparticipatie en van een participatieve schoolcultuur, wettelijk worden onderschreven. De aanbevelingen inzake ondersteuning en het scheppen van duidelijkheid over participatiethema's en bevoegdheden kunnen wel aanleiding geven tot een verfijning van de bestaande regelgeving. De specifieke uitwerking van die algemene principes moet echter in handen blijven van de school, en binnen elke school, van alle schoolactoren.

Voor bepaalde leerlingen (de jongere leerlingen en leerlingen in het BSO) moet een soort *doelgroepenbeleid* worden opgezet. Zij dienen extra aandacht te krijgen en extra aanmoediging. In dit verband wordt ook aanbevolen een *uitgebreide mix aan extracurriculaire activiteiten* te voorzien om de kansen op een hoge betrokkenheid van leerlingen te maximaliseren.

Door de onderzoekers is een vervolgonderzoek opgestart, waarin wordt gezocht naar verschillen in formele en informele participatie tussen ASO-, BSO- en TSO-leerlingen. Er zal ook gepeild worden naar de visie van jongeren over de inhoud en betekenis van participatie en naar de perceptie van leerkrachten en directies over de verschillen tussen de onderwijsvormen. Tevens zullen mogelijke knelpunten en verbeterpunten van het decreet bevraagd worden.

Verzelfstandiging steunpunt Leerlingenparticipatie

In 1999 werd met de Koning Boudewijnstichting een overeenkomst aangegaan ter voorbereiding van een zelfstandig steunpunt leerlingenparticipatie. Onder leiding van een hiervoor vrijgestelde coördinator finaliseerde een stuurgroep (vertegenwoordigers van VSK, Kinderrechtencommissariaat, scholen, inspectie, KBS, netten, administratie en kabinet) een consensusnota waarin de inhoudelijke opdracht van een zelfstandig steunpunt omschreven wordt en waarin de krachtlijnen werden uitgetekend voor een mogelijke organisatievorm. Tevens werd een ontwerp van statuten, een ontwerp van resultaatsverbintenis en een ontwerp van personeelsplan en een budgettaire raming voor een verzelfstandigd steunpunt uitgewerkt.

De minister verleende haar akkoord om deze voorbereidende werkzaamheden via een verzelfstandigd steunpunt verder te zetten volgens een welomlijnde resultaatsverbintenis met kwantificeerbare resultaten. Het steunpunt leerlingenparticipatie biedt in samenwerking met gespecialiseerde instituten een vormingsaanbod aan scholen aan en werkt aan de uitbouw van een netoverschrijdend communicatienetwerk met alle secundaire scholen, legt internationale contacten rond uiteenlopende initiatieven tot leerlingenparticipatie. Door contacten met de inspectie, pedagogische begeleidingsdiensten, verantwoordelijken van koepelorganisaties van ouders, inrichtende machten en dergelijke werkt het steunpunt ook sensibiliserend. Door contacten met het onderwijsveld zal het steunpunt een inventaris van lokale projecten van leerlingenparticipatie uitbouwen die inspirerend kan werken voor andere scholen.

Diverse initiatieven onderwijsgeledingen

Diverse initiatieven van verschillende onderwijsgeledingen duiden erop dat op diverse niveaus gezocht wordt naar vormen voor een daadwerkelijke participatie van kinderen en jongeren aan het onderwijs.

De pedagogische begeleidingsdienst (basisonderwijs) van OVSG organiseerde begeleiding en school-specifieke ondersteuning aan scholen die de participatie-idee zeer concreet vorm willen geven (bv. Freinetscholen). Op 5 en 6 maart 2001 organiseerde ze nascholing over de wijze waarop de kinderen van de basisschool meer kunnen participeren aan het vormgeven van het onderwijsaanbod (projectwerking). De nadruk lag op vorming rond projectstructuur: de sociale dimensie en de maatschappijgerichte actie.

Het centrale jaarthema van zowel de kleuter- als de lagere scholen van OVSG handelde over kinderen communicatief vaardig maken.

CVPO richtte december 2000 een forum leerlingenparticipatie op. Het doel van het forum is de leerlingenparticipatie te stimuleren en scholen de kans te geven om te leren van elkaar. Daarom brengt het forum goedpraktijkvoorbeelden onder de aandacht. CVPO wil door middel van deze *bottom-up* benadering ook leren van scholen om leerlingenparticipatie op een realistische manier als rode draad te hanteren in haar begeleidingstaak. Het initiatief loopt in samenwerking met de Sociale Hogeschool Gent.

Het forum definieert participatie als betrokkenheid bij de leefomgeving en bij processen in die leefomgeving. Op basis van deze definitie discussieerden leerlingen, leerkrachten, directeurs en coördinatoren over de wijze waarop leerlingen betrokken zijn bij de school en hoe hieraan kan worden gewerkt. De Vlaamse Scholierenkoepel werd eveneens uitgenodigd om haar visie en bedenkingen inzake de betrokkenheid van leerlingen bij de schoolomgeving te formuleren. Het forum wordt momenteel vooral door de leerlingen als een zeer geslaagd initiatief gezien.

In het DBSO en in de Erkende Vorming proberen de VCLB de leerlingen te betrekken bij de invulling van de algemene vorming. Met het oog op leerlingenparticipatie bevorderen de VCLB de ontwikkeling van sociale vaardigheden. De VCLB op dit terrein positieve evoluties vast. Er blijkt echter wel nog veel werk te zijn aan de leerlingenparticipatie bij de uitbouw van de school als organisatie.

In de structuren van de VCLB zijn de jongeren tot nu toe niet vertegenwoordigd. Het voorbije jaar won de idee veld om hen te betrekken in de Centrumraden, in de Cel Leerlingbegeleiding en hen nauwer te betrekken in de onderhandelingen over de beleidscontracten.

De VCLB's bevragen, naast ouders en leerkrachten, ook leerlingen over hun ervaringen met PMS en met MST. Er werd ook gepeild naar hun verwachtingen ten aanzien van de VCLB. Dit gebeurt zowel op Vlaams als op provinciaal niveau.

Het VCLB zette ook de eerste stappen bij het betrekken van leerlingen in het denken over methodiek en werkmiddelen. Voor de evaluatie en bijsturing van de keuzedossiers is beroep gedaan op de concrete inbreng van leerlingen via een brede schriftelijke bevraging. Voor de bekendmaking en evaluatie van de werking is ingegaan op de uitnodiging van de Vlaamse Scholierenkoepel om met hen in gesprek te gaan over de methodiek en de werkmiddelen. Dit resulteerde o.a. in het voorstel om de keuzebegeleiding in de scholen te bekijken en te evalueren via hun inspraakstructuren.

VSK stimuleert leerlingenparticipatie in het secundair onderwijs. De werking van VSK richt zich in de eerste plaats op vertegenwoordigers van leerlingenraden. Er worden vormingsdagen georganiseerd in krus- en herfstvakantie en via het tijdschrift *StraVSKrijven* worden leerlingenraden geïnformeerd. VSK gaf ook een boek uit, met 101 praktische tips voor leerlingenraden. Leerlingenraden kunnen ook een EHBO-cursus (Eerste Hulp Bij Opstarten) aanvragen.

Impliciet stimuleert VSK de scholen om ook in andere jaren dan de derde graad ASO aan leerlingenparticipatie te werken. Daarom deed VSK een onderzoek naar leerlingenparticipatie in het beroeps- onderwijs.

Om aan te tonen dat leerlingen op een objectieve en relevante wijze kunnen participeren in discussies over schoolgebonden materies, startte VSK met een pilootproject rond leerkrachterevaluatie door leerlingen.

Binnen de VLOR functioneert een vernieuwingsproject 'de kracht van je stem' over politieke vorming. De Kracht van je stem stelt eveneens rechten van kinderen en jongeren voorop als uitgangspunt voor politieke vorming en maatschappelijke betrokkenheid.

CLIM (Coöperatief Leren In Multiculturele groepen) gaat in minstens één van die lessenreeksen dieper in op rechten en plichten van jongeren. De werkgroep CLIM buitengewoon onderwijs werkt voorstellen uit voor participatie van leerlingen op niveau van de klas en van de school.

Rechtspositie van leerlingen

Afgelopen schooljaar werkte VSK aan een *'Voorontwerp van decreet houdende de rechtspositie van leerlingen'*. Volgens de VSK worden de rechten van leerlingen en ouders immers nog te vaak geschonden, wat resulteert in een groot aantal rechtszaken. Het voorontwerp van decreet wil internationaal erkende kinderrechten omzetten in nationale wetgeving. Het voorontwerp uniformiseert en verduidelijkt de rechtspositie van leerlingen.

Vertegenwoordigers van VSK overlegden met de andere onderwijsgeledingen over het leerlingenstatuut. Op een persconferentie eind augustus 2000 werd de tekst voorgesteld aan de pers en betuigde het Kinderrechtencommissariaat zijn steun aan het leerlingenstatuut. Ondertussen volgt de werkgroep leerlingenstatuut binnen VSK de ontwikkelingen van het decreet op.

Om leerlingen te informeren over hun rechten op school, startte VSK de MAGDA-campagne. Leerlingen kunnen met hun vragen over rechten op school terecht bij VSK.

De VCLB waken over veiligheid, discretie en mogelijk ook anonimiteit in de begeleiding van kinderen en jongeren. Discretie is een belangrijke voorwaarde voor leerlingen om in een individuele begeleiding te stappen (bijvoorbeeld m.b.t. ongewenste zwangerschap of holebi-seksualiteit).

In het kader van de tijdelijke decretale stuurgroep CLB werkten de verschillende koepels mee aan de redactie van een deontologische code voor de CLB's. Deels naar analogie met het protocol jongerenrechten in de jeugdbijstand, opteerde de stuurgroep ervoor een code uit te werken voor jongeren, één voor ouders, één voor de CLB-medewerkers en één voor de scholen. Participatie van die doelgroepen aan de uitwerking van die code was een belangrijke pijler. Hierdoor wordt het recht op informatie en het recht op participatie in de hulpverlening versterkt. De code voor de CLB-medewerkers wordt als eerste uitgewerkt. Het IVRK vormt daarbij een belangrijk referentiekader.

In het kader van interne vorming ontwerpt de cel CLB van OVSG – in samenwerking met het POC (cel CLB van het Gemeenschapsonderwijs) – een document over het beroepsgeheim en de deontologie van de CLB-medewerkers. Ook hier spelen zowel de belangen van de jongeren en de ouders. De voorstellen worden getoetst aan het Kinderrechtencommissariaat.

Welbevinden van leerlingen

Uit longitudinaal onderzoek in het secundair onderwijs blijkt dat het welbevinden van leerlingen daalt bij de overgang van de eerste naar de tweede graad. Aansluitend hierbij wordt nu onderzoek verricht met het oog op een verklaring hiervan: *Welbevinden en prestaties in de eerste en de tweede graad van het secundair onderwijs* (J. Van Damme- K.U.Leuven) Er wordt nagegaan welke factoren binnen het heersende onderwijssysteem deze dalende trend kunnen verklaren. Er moet onderzocht worden of en welke kenmerken hierin een rol spelen: schoolkenmerken (bv. leerplannen, lessenroosters, pedagogisch-didactische aanpak, schoolcultuur) en leerlingenkenmerken. Daarbij is het erg belangrijk inzicht te hebben in de wijze waarop welbevinden en academisch zelfconcept in verband staan tot de schoolse prestaties.

In opdracht van de minister van onderwijs ontwierp mevr. N. Engels (VUB) een instrument dat peilt naar welbevinden van leerlingen in het secundair onderwijs en onmiddellijk bruikbaar is voor de inspectie tijdens de doorlichting van scholen. De promotoren leverden eveneens een rekenprogramma af waarmee de ingegeven data door de inspectie verwerkt kunnen worden. Aan de hand van schoolprofielen die op scorebladen zijn uitgetekend kan op een eenvoudige wijze de stand van zaken m.b.t. verschillende deelgebieden van het welbevinden van leerlingen secundair onderwijs visueel in kaart gebracht worden. Dit stelt de leden van de inspectie in staat de doorlichting beter te oriënteren naar specifieke knelpunten binnen een school. Het detecteren van probleemgebieden en het formuleren van adviezen en suggesties om de tekorten weg te werken, moeten scholen toelaten het welbevinden van de leerlingen te bevorderen.

Naast de constructie van een valide en betrouwbaar instrument om het welbevinden te meten is dit onderzoek ook interessant omwille van de resultaten van de afname ervan bij de steekproef van leerlingen. Deze resultaten laten zien dat de leerlingen van het secundair onderwijs in Vlaanderen zich over het algemeen goed voelen op school.

Wat de leerlingenkenmerken betreft kan gesteld worden dat meisjes zich gemiddeld beter voelen op school dan jongens. Uit de peiling naar de motieven van leerlingen om naar school te komen, primeren vooral 'het halen van een diploma' (als belangrijkste motief), 'voor de vrienden' en 'om iets bij te leren'. Als voorspeller voor 'welbevinden' is 'om iets bij te leren' sterker dan 'het halen van een diploma' en 'voor de vrienden'. Alleen het motief 'omdat het verplicht is van thuis' correleert negatief met het welbevinden.

Er bestaat een significant verband tussen de leeftijd van de leerlingen, de graad en het leerjaar waartoe ze behoren enerzijds en het welbevinden anderzijds. De leerlingen scoren het hoogst m.b.t. hun welbevinden op elf- en twaalfjarige leeftijd. Deze hoge waarden in de eerste graad kennen een sterke daling in de tweede graad, meer bepaald met een dieptepunt in het vierde leerjaar, om dan naar het einde van de opleiding opnieuw te stijgen.

Het welbevinden van de leerlingen varieert eveneens naargelang de onderwijsvorm die ze volgen. Leerlingen van het KSO voelen zich beter in vergelijking met leerlingen van andere onderwijsvormen en leerlingen van de eerste graad. Tussen leerlingen van het BSO en TSO werden geen verschillen geconstateerd m.b.t. het welbevinden. Wel is het zo dat leerlingen van het ASO en leerlingen van de eerste graad significant hoger scoren m.b.t. het welbevinden dan leerlingen van het BSO en TSO.

Opvallend is dat schoolkenmerken 'schoolgrootte' en 'het aantal onderwijsvormen dat in een school voorzien wordt' geen significant effect uitoefenen op het welbevinden van de leerlingen.

Op bepaalde deelaspecten van welbevinden zijn er duidelijke verschillen tussen scholen vastgesteld. Op andere aspecten zijn er weinig verschillen tussen scholen. Terwijl de gemiddelde schoolscores op vragen die peilen naar de 'beleving en tevredenheid m.b.t. de studiedruk en het leerprogramma' (over het algemeen een lage score), alsook de vragen naar 'beleving en tevredenheid m.b.t. vrienden' (over het algemeen een hoge score) niet sterk van elkaar afwijken, zien we dat de schoolgemiddelden voor de vragen over het 'klas- en schoolgebeuren' veel sterker variëren.

De onderzoekers hebben gepoogd deze variatie tussen de scholen nader te verklaren teneinde scholen aanwijzingen te kunnen geven om lage scores te remediëren. Binnen de schaal 'beleving en tevredenheid op het klas- en schoolniveau' werden daartoe een aantal subschalen nader bestudeerd. Hieruit blijkt dat de subschaal 'infrastructuur en voorzieningen' de schaal is met de grootste verschillen tussen scholen. Gelet op het grote effect dat deze subschaal heeft op het welbevinden, duiden de onderzoekers dit als een belangrijk werkterrein aan voor scholen die er laag scoren. Veranderingen op het gebied van inrichting en netheid van de school verhogen de kans op een positieve beleving van de school-situatie. Ook het domein van de 'regelgeving' laat grote verschillen tussen scholen zien.

OVSG organiseerde ook nascholing voor leerkrachten en directies over '**pesten op school**' in het basisonderwijs.

Sinds 14 oktober 2000 stimuleert VSK scholen om bij de leerlingenbegeleiding te werken met **vertrouwensleerlingen**. Vertrouwensleerlingen zouden een 0de-lijns opvang moeten vormen voor leerlingen met problemen. Dit gebeurt in samenwerking met het CLB van Brasschaat en Antwerpen en met de jeugddienst *In Petto*. Om het concept vertrouwensleerlingen als vorm van leerlingenbegeleiding meer bekendheid te geven organiseert VSK hierover een studiedag, samen met het Steunpunt leerlingenparticipatie, JEMP en *In Petto*. Met dit project rond vertrouwensleerlingen wil de Vlaamse Scholierenkoepel vooral aandacht vragen voor het betrekken van leerlingen bij het uitwerken van leerlingenbegeleiding binnen de school.

In het voorbije jaar besteedden de VCLB bijzondere aandacht aan de uitbouw van netwerken met andere gezondheids- en welzijnsdiensten. De werkingsprincipes 'multidisciplinair, vraaggestuurd en consultatief werken' werden meer en meer vertaald in de concrete werking van de centra. Er zijn ook kaders uitgezet voor kwaliteitszorg.

Recht op informatie

Klasse voor kinderen

Leerlingen zijn volwaardige participanten in onderwijs: de kinderen en hun vertegenwoordigers hebben dan ook recht op een eigen blad. Vanaf 1 september krijgen daarom ook kinderen van het vijfde en zesde leerjaar in de basisschool hun eigen Klasse. Doel is om samen te werken aan democratische participatieve scholen met méér betrokken leerlingen en minder probleemgedrag. Leerkrachten kunnen samen met de leerlingen aan de inhoud en vorm meewerken.

In het voorbije jaar verschenen in de middenkaternen van Klasse verscheidene malen onderwerpen waardoor leerlingen en hun leerkrachten geïnformeerd werden over onderwerpen zoals Leren Kiezen, Holebi's, communicatie als preventie voor probleemgedrag op school, 'hoe kunnen leerkrachten ervoor zorgen dat jongens en meisjes gelijke kansen krijgen in de klas? Zes sporen', het nieuwe drugbeleid van de Federale regering.

In 2000 verscheen de tweede (inhoudelijk bijgewerkte) uitgave van de Nederlandstalige *Gids voor ouders met kinderen in het basisonderwijs*. Deze Gids wordt gratis verspreid.

Het *steunpunt voor ouders basisonderwijs* werd geëvalueerd, om een beter zicht te krijgen op aantal en aard van de vragen.

Aandachtspunten VLOR

Privacy

Het VSK vindt dat het recht op privacy van leerlingen wordt geschonden als de post van VSK door de school wordt geopend. Verder is het plaatsen van camera's in scholen een verontrustende ontwikkeling.

De VCLB vinden het belangrijk om bij een begeleidingstraject samen met de jongere te praten, niet over het hoofd van de jongere heen. Het lijkt vanzelfsprekend, maar de praktijk leert dat nog te veel gebeurt. Het komt vaak voor dat een leerling op vraag van de school wordt getest of een medisch onderzoek ondergaat, zonder veel voorafgaande duiding en zonder naar de beleving te peilen (de jongere wil immers vaak niet 'gefocust' worden).

Problemen m.b.t. recht op inspraak en participatie

De VLOR stelt vast dat er heel wat initiatieven genomen worden om de participatie van leerlingen te versterken. We stellen vast dat er weerstanden zijn door de vrees dat kinderrechten zouden leiden tot een (verder) verlies van gezag en tot probleemgedrag. Daarom verloopt de communicatie tussen centrale diensten en leerkrachten of scholen over kinderrechten soms moeizaam.

De VCLB stellen een toenemende aandacht van scholen vast voor de socio-emotionele ontwikkeling en dus van de mondigheid van kinderen en jongeren. De participatie heeft aan de andere kant nog te weinig betrekking op de school als organisatie.

VSK verzet zich tegen het feit dat de rechtspositie van de leerlingen en de ouders zou gereduceerd worden tot het inschrijvingsrecht, zoals dat nu geformuleerd staat in de visietekst over een geïntegreerd gelijke kansenbeleid. Verder is men vragende partij om betrokken te worden bij het overleg over de inhoud van het decreet. Men pleit voor een laagdrempelige bemiddelingscommissie op school, waar leerlingen en ouders in eerste instantie met hun klachten naar toe kunnen stappen. Zo wil men de juridisering van het onderwijs tegengaan en komen tot meer overleg en participatie op school.

VSK dringt erop aan om de bevoegdheden van leerlingenraden decretaal vast te leggen. Ter voorbereiding van dit gesprek organiseert VSK een bevraging naar de onderwerpen waarover leerlingen inspraak wensen. Men wenst ook op dat de directie duidelijker communiceert met de leerlingenraad over de opvolging die gegeven wordt aan de aanbevelingen van de raad. Verder is VSK er voorstander van om leerlingen structureel op te nemen in de participatieraad of schoolraad. Men is dus vragende partij om hierover te overleggen met de andere onderwijsactoren.

VSK pleit ervoor om leerlingenparticipatie op school als een criterium te gebruiken bij de doorlichting van scholen. Men is er ook voorstander van dat er verder wordt gezocht naar andere methoden en werkvormen om leerlingenparticipatie vorm te geven. Deze werkvormen moeten ook op een actieve manier worden gepromoot.

Ten slotte vraagt VSK ook om meer rekening te houden met de eigenheid van scholieren met betrekking tot hun vertegenwoordiging in diverse overlegorganen. Zo zou er bijvoorbeeld rekening mee moeten worden gehouden dat scholieren zich moeilijk kunnen voorbereiden op een vergadering, wanneer die tijdens hun examens valt.

4.5 Stedelijk beleid

Een van de krachtlijnen van het Sociaal Impulsfonds is de verhoging van de betrokkenheid van de burger bij het beleid. Binnen het SIF worden dan ook initiatieven gefinancierd die een verhoging van de participatie van kinderen/jongeren als doel heeft.

Een beleid voor kinderen/jongeren kan pas slagen als het gedragen wordt door de jeugd/de jongeren zelf, als zij voldoende betrokken worden.

In Antwerpen wordt via de jeugdpeilingen (schriftelijk, computergewijs, babbelbox met camera, postkaarten) aan kinderen en jongeren de kans gegeven om hun mening over het leven in de stad kenbaar te maken. Met de resultaten van deze peilingen worden beleidsaanbevelingen geformuleerd om zo het stedelijk beleid kindvriendelijker te maken. In 2000 werden er 8 peilingen georganiseerd.

In Diest hebben jongeren via het muurschrijfproject de kans gekregen om op een zeer laagdrempelige manier hun ideeën kenbaar te maken. Het stadsbestuur verbindt er zich toe om met deze informatie rekening te houden en hun beslissingen kenbaar te maken aan de jongeren.

Ook in andere gemeenten, onder andere door tevredenheidsmeting over het vrijetijdsaanbod, het opstellen van een communicatieplan met jongeren, de opmaak van een inventaris van de problemen en noden van kansarme jongeren wordt rekening gehouden met de mening van kinderen/jongeren.

4.6 Huisvesting

Onderzoek woonsituatie

In het kader van het Programma Beleidsgericht Onderzoek 1999 werd een onderzoeksvorstel 'Onderzoek naar de woonsituatie, woonbehoeften en woonwensen van kinderen (tot 18 jaar) in Vlaanderen' goedgekeurd. Dit onderzoek is op 1 december 2000 van start gegaan en dient eind 2002 afgerond te zijn. Het onderzoek wordt uitgevoerd door de UFSIA. De finaliteit van het onderzoek is de huidige kennisleemte over de woonsituatie en woonbehoeften van kinderen in te vullen. Er zal niet enkel aandacht gaan naar de woning, maar uiteraard ook naar de woonomgeving en de beschikbaarheid van voorzieningen. Het onderzoek bestaat in grote lijnen uit drie delen. Een eerste deel maakt een analyse van de woonsituatie van kinderen op basis van de beschikbare volkstellinggegevens. In een tweede deel wordt een enquête over de woonsituatie en woonwensen afgenomen bij ongeveer 5.000 kinderen (1ste en 6de secundair onderwijs) via scholen. In het laatste deel worden de resultaten uit de vorige delen aan elkaar getoetst om te kunnen vaststellen welke kloof zich manifesteert tussen de woonsituatie en de woonwensen en -behoeften. Eveneens zullen conclusies en aanbevelingen worden geformuleerd. De resultaten van dit onderzoeksproject dienen de nodige input te geven aan het beleid, zodat eventueel gerichte maatregelen tot het verbeteren van de woning- en woonomgeving-kwaliteit voor kinderen kunnen worden genomen.

Dit onderzoek zal het beleid de nodige input geven om rekening te houden met de specifieke behoeften van kinderen en jongeren op vlak van wonen. Dit onderzoek zal afgerond zijn tegen eind 2002, evenwel zijn mogelijks reeds vroeger relevante tussentijdse resultaten beschikbaar.

Bewonersparticipatie

In het nieuwe sociale huurbesluit van 20 oktober 2000 (inwerkingtreding op 1 januari 2001) ligt onder meer een sterker accent op de leefbaarheid van sociale woonwijken en -complexen en de hiermee samenhangende bewonersbetrokkenheid en -participatie. Een sociale huisvestingsmaatschappij dient een intern toewijzingsreglement ter goedkeuring voor te leggen aan de administratie.

Het toewijzingsreglement moet minstens regels bevatten in verband met de wijze waarop de sociale huisvestingsmaatschappij onder meer de zorg voor een optimale leefbaarheid zal realiseren, door preventieve of door andere maatregelen, sociale netwerken zal versterken en ondersteunen, de bewoners zal informeren en zal zorgen voor een structurele inbedding van de bewonersparticipatie in de werking van de sociale huisvestingsmaatschappij. In het kader van het verbeteren van de leefbaarheid en de hiermee samenhangende bewonersbetrokkenheid, zal uiteraard ook voldoende aandacht moeten gaan naar de situatie, mogelijkheden en behoeften van kinderen en jongeren.

4.7 Kinderopvang

In het strategisch plan kinderopvang werd volgende doelstelling opgenomen: *'Kind en Gezin wil de participatie van kinderen in de kinderopvang bevorderen opdat kinderen als volwaardige partners bij het opvanggebeuren betrokken worden en er nog beter rekening gehouden wordt met hun beleving en noden.'*

In 2000 werd een eerste stap gezet in de voorbereiding van het project dat opvanginitiatieven zal ondersteunen bij het in praktijk brengen van kinderopvang. Naast het uitwisselen van ervaringen en 'good practices' wordt ook gedacht aan een vormingsprogramma voor de opvanginitiatieven.

4.8 Media

Radio

De radionieuwsdienst verzorgt voor Studio Brussel aangepaste nieuwsberichten die door hun grote verstaanbaarheid en toegankelijkheid goed te volgen zijn door kinderen en jongeren, en ook op Radio Donna is er aangepast nieuws dat in taal en stijl beter aansluit bij de leefwereld van jonge mensen. Radio 1, Radio 2, Klara, Studio Brussel, Radio Donna én Radio Vlaanderen Internationaal hebben een toegankelijke internetsite die de radioprogramma's ondersteunt en aanvult. Het is bekend dat kinderen en jongeren grote belangstelling hebben voor dit nieuwe medium dat ze kunnen raadplegen om zich te informeren op velerlei gebied.

Televisie

KETNET heeft met **Mijn Gedacht** een zeer positieve evolutie gemaakt en baanbrekend werk verricht door de mondigheid van onze kinderen te stimuleren. Ondertussen zijn door heel Vlaanderen kinderen gescreend in scholen van alle netten die kunnen komen meediscussiëren over thema's die hen aanbelangen en interesseren.

In de KETNET-wrap wordt ook geput uit de talrijke reacties en suggesties van kinderen via de website en de telefoon. De KETNET WRAP biedt dagelijkse informatie over hobby's, optredens, boeken, films, evenementen...

De KETNET-website en de verschillende e-mail postbussen van de programma's worden druk bezocht door de kinderen. Vaak wordt ook rechtstreeks bijkomende informatie gegeven aan de kinderen over het programma en het onderwerp waar zij meer over willen weten. In het bijzonder de programma's die informatieve en educatieve items hebben, worden druk gesolliciteerd door kinderen en hun leraars/ouders. Dit is een uiterst belangrijke service naar de kijkers toe.

In **Groot Licht** is er per thema resoluut gekozen om in de reportage een kind aan het woord te laten dat de 'deskundige' uitleg brengt en vanuit een eigen ervaring het thema toelicht.

Bv. over niertransplantatie spreekt een nierpatiëntje van 14 i.p.v. een dokter.

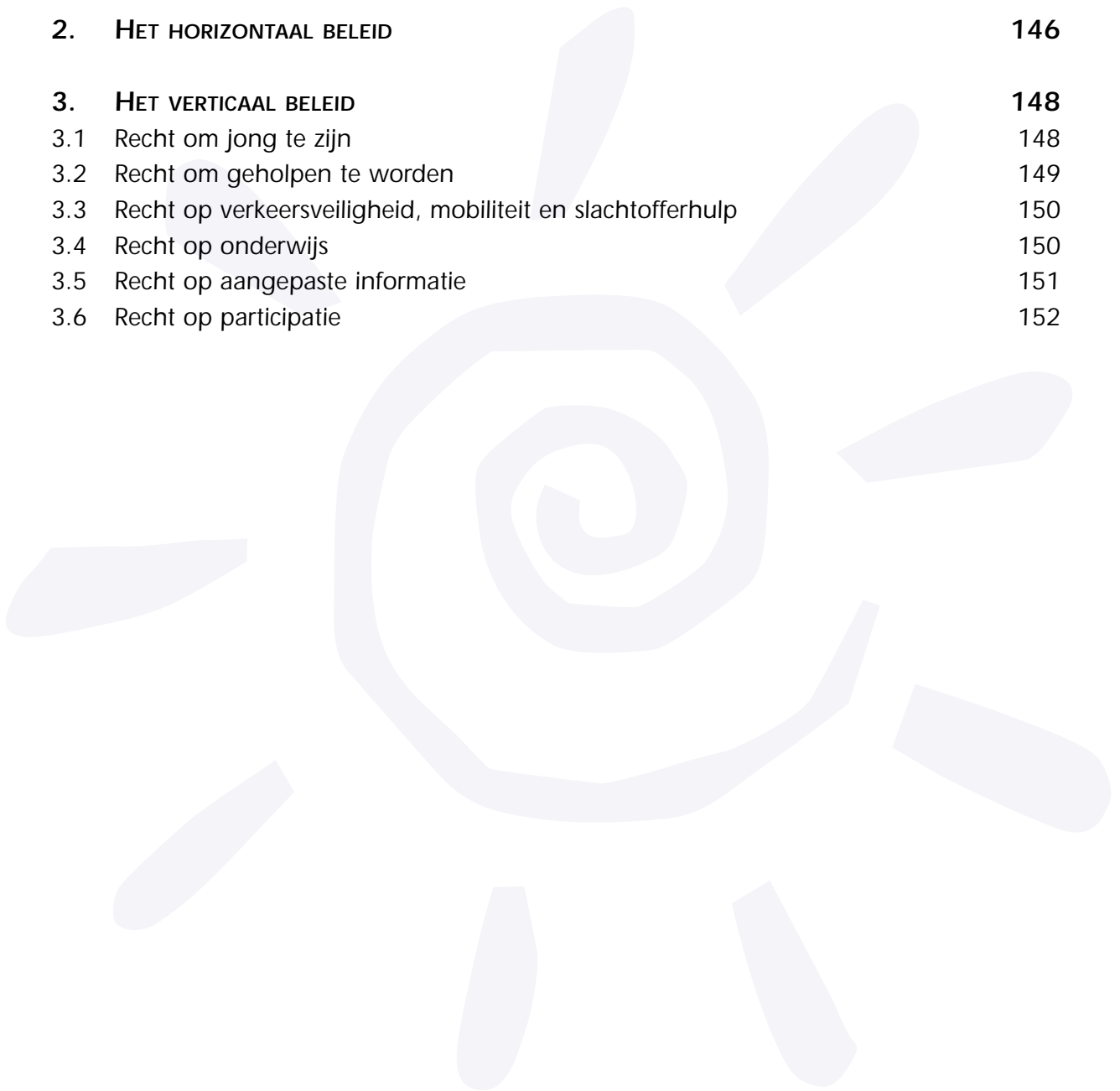
5. Beleidsaanbevelingen

Op basis van het gevoerde verticale beleid inzake kinderrechten binnen de diverse bevoegdheden, zoals hierboven beschreven, besluit de Vlaamse regering dat:

1. in het kader van het jeugdbeleid en het jeugdzorgbeleid belangrijke initiatieven inzake kinderrechten reeds zijn genomen en/of nog moeten genomen worden en dat het belangrijk is om de voortgang, in overleg met de Kinderrechtencommissaris, te blijven afstemmen op de rechten van het kind;
2. nog verder acties zullen moeten ondernomen worden om het recht op onderwijs voor alle kinderen te garanderen. Overeenkomstig het IVRK zal het recht op inschrijving in een school naar keuze decretaal vastgelegd worden;
3. nog verdere stappen moeten gezet te worden, waar nodig in samenwerking met de federale overheid, om de rechten en met name het basisrecht op opvang van niet-begeleide buitenlandse minderjarigen (NBM) te vrijwaren;
4. kinderrechten- en mensenrechteneducatie een cruciaal onderdeel is in het onderwijs aan minderjarigen maar ook in de opleiding van volwassenen die met kinderen omgaan in hun beroepsbezigheden;
5. in uitvoering van het decreet 'leerlingenparticipatie' verder actie zal ondernomen worden om o.m. via de verzelfstandiging van het steunpunt Leerlingenparticipatie werk te maken van de toepassing en goede praktijkvoorbeelden;
6. verkeersonveiligheid nog te weinig aanzien wordt als een schending van het fundamentele recht op leven, overleven en ontwikkeling van het kind. Daarbij moet ook in de vereiste (slachtoffer)hulp voorzien voor het kind-slachtoffer;
7. op het raakgebied van milieu en gezondheid meer aandacht moet gaan naar het kind;
8. blijvende aandacht nodig is om in het kader van de sport het recht van het kind op vrijetijdsbesteding voorop te stellen;
9. naast de bescherming van de minderjarige tegen ongepaste informatie het recht van deze minderjarige op gepaste informatie minstens even belangrijk is en dat hiervoor een specifieke rol is weggelegd voor de openbare omroep. Verder moet onderzocht worden hoe de minderjarige betrokken kan worden bij het toezicht op de naleving van de mediaregelgeving.

SYNTHESE

1. ALGEMEEN	146
2. HET HORIZONTAAL BELEID	146
3. HET VERTICAAL BELEID	148
3.1 Recht om jong te zijn	148
3.2 Recht om geholpen te worden	149
3.3 Recht op verkeersveiligheid, mobiliteit en slachtofferhulp	150
3.4 Recht op onderwijs	150
3.5 Recht op aangepaste informatie	151
3.6 Recht op participatie	152

1. Algemeen

In uitvoering van artikel 6 van het decreet van 15 juli 1997 houdende instelling van het kindeffectrapport en de toetsing van het regeringsbeleid aan de naleving van de rechten van het kind maakt de Vlaamse regering jaarlijks haar verslag inzake de implementatie van de rechten van het kind in haar beleid over aan het Vlaams Parlement en de Kinderrechtencommissaris.

Het engagement van deze Vlaamse regering om werk te maken van de rechten van kinderen gaat terug op het regeerakkoord zelf en de aanduiding van een minister belast met de coördinatie van het Vlaamse beleid inzake kinderrechten. Deze coördinerend minister Kinderrechten is de Vlaamse minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen. De expliciete aanduiding van een coördinerend minister Kinderrechten is belangrijk omdat de toepassing van de rechten van het kind bij uitstek een inclusieve, horizontale invalshoek vereist. Er moet immers van uitgegaan dat het beleid als geheel en niet slechts op een bepaalde sector effecten heeft voor de rechtspositie van kinderen. We zien overigens dat de werkgroep Kinderrechten van de Senaat op 12 juli ll. nog de aanbeveling heeft gedaan aan de federale regering om een coördinerend minister Kinderrechten aan te duiden.

Dit verslag bevat twee grote delen.

In een eerste deel wordt het horizontaal beleid van de coördinerend minister besproken.

In een tweede deel wordt aandacht besteed aan de maatregelen die door de diverse sectoren zijn genomen en die effecten hebben op de rechten van kinderen.

Het is het derde jaarverslag en handelt over de periode van 1 april 2000 tot en met 31 maart 2001. Voor wat betreft het horizontale beleid werd ook recentere informatie opgenomen.

Vooraf lijkt het ons evenwel van belang erop te wijzen dat deze verslaggeving geen doel op zich kan of mag zijn. Ze is ingevoerd als instrument om werk te maken van de rechten van het kind. Reeds herhaaldelijk en zowel bij de bespreking van het eerste als het tweede verslag is door zowel door de Kinderrechtencommissaris, verschillende parlementsleden alsook door onszelf aangedrongen op een inclusieve bespreking. Inderdaad, deze verslaggeving zou de mogelijkheid kunnen bieden om een **debat inzake kinderrechten** te houden. Nu wordt het jaarverslag van de regering alleen behandeld in de parlementaire commissie Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen en dat los van het jaarverslag van de Kinderrechtencommissaris en van het jaarverslag van de regering over de naleving van de rechten van het kind in die landen en regio's waarmee Vlaanderen samenwerkt. Een gezamenlijke bespreking van deze verslagen, n.a.v. de Dag voor de Rechten van het Kind, zou nochtans (meer) recht doen aan de inclusiviteit van de rechten van het kind. Tevens zou het sensibiliserende effect veel groter zijn.

2. Het horizontaal beleid

Het inclusieve, horizontale beleid van de coördinerend minister wordt in belangrijke mate ondersteund door de **24 aanspreekpunten kinderrechten** die in even zoveel administraties en instellingen van de Vlaamse overheid zijn aangeduid, in de eerste plaats om deze verslaggeving mogelijk te maken. Met dit netwerk beschikken we ook over de mogelijkheid om de belangen en rechten van kinderen in het kader van het Vlaamse regeringsbeleid te bewaken. In zekere zin is deze opdracht gelijklopend met die van de Kinderrechtencommissaris. Daar waar de Kinderrechtencommissaris als autonome instantie optreedt, hebben de aanspreekpunten kinderrechten een functie van 'interne kwaliteitsbewaking' vanuit de invalshoek van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Het lijkt ons wenselijk dat de opdrachten en het statuut van de aanspreekpunten kinderrechten verder omschreven worden. Het is een aandachtspunt om de aanspreekpunten voldoende te ondersteunen. Dit moet op twee vlakken gebeuren.

Eenzijds is er de vereiste van de verankering in de eigen bevoegdheid en de betrokkenheid bij het besluitvormingsproces om de invalshoek van de rechten van kinderen effectief te kunnen bewaken. Anderzijds is er de nood aan expertise inzake de rechten van het kind die door ondersteuning vanuit de coördinatie en aan de hand van vorming en netwerkontwikkeling met het middenveld en de Kinderrechtencommissaris opgebouwd moet worden. Voldoende tijd en ruimte zijn voorwaarden. Nu is het voor de meeste nog vaak een te bijkomende taak. Alleen het aanspreekpunt van Kind en Gezin en dat van de coördinatie (administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn) hebben een voltijdse vrijstelling.

Daar waar de verslaggeving een toezicht a posteriori inhoudt, is de **kindeffectrapportage (KER)** een veel proactiever middel om het beleid af te stemmen op de rechten van het kind. Bij besluit van 13 juli 2001 heeft de Vlaamse regering de decretaal voorgeschreven KER ingevoerd voor alle bevoegdheden van de Vlaamse Gemeenschap. Ingevolge het decreet moest dat slechts gebeuren tegen 17 oktober 2002. Om de KER ook praktisch mogelijk te maken heeft de coördinerend minister op 27 april 2001 een 'handleiding en methodiek KER' met een instrument KER ter beschikking gesteld van de collegaministers. Tot op heden werd het gebrek aan methodiek aangevoerd als belangrijkste reden om de KER niet toe te passen. In de schoot van de regering zelf, met ondersteuning van de aanspreekpunten kinderrechten, zal de coördinerend minister Kinderrechten toezien op de naleving van het KER-besluit van 13 juli 2001 en daarover naar aanleiding van deze jaarlijkse verslaggeving rapporteren. Verder is het aan de coördinerend minister om op basis van de opgedane ervaring de 'Handleiding en methodiek KER' regelmatig te actualiseren.

Netwerkontwikkeling is een belangrijke strategie bij de promotie van de rechten van het kind. Dit is ook zo voor een overheid. Naast de interne netwerkontwikkeling er ook die met het middenveld en de **Kinderrechtencommissariaat**. Zo moet het beleid nog verder worden afgestemd op de adviezen van het Kinderrechtencommissariaat, met respect voor de wederzijdse autonomie en de eigen beleidsruimte. Verder is het voor de Vlaamse regering van belang dat in het kader van de voorbereiding van het samenwerkingsakkoord m.b.t. de **Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind** de NGO's en de Kinderrechtencommissaris naast de federale en gefedereerde overheden opgenomen worden. Dat de Vlaamse overheid zelf het belang van het middenveld onderkent, blijkt uit het feit dat zij sinds december 2000 de **Kinderrechtencoalitie Vlaanderen** voor de eerste maal subsidieert voor haar werking.

Vanaf het begrotingsjaar 2001 beschikt de coördinerend minister over een **budget van 210.709,50 euro** (8,5 mio frank) om initiatieven inzake kinderrechten te ondersteunen. Zo wordt het Centrum voor de Rechten van het Kind ondersteund in het kader van de invulling van de opdracht van de overheid om de bepalingen en beginselen van het Verdrag bekend te maken.

Internationale samenwerking is een belangrijk instrument om de naleving van de rechten van het kind af te dwingen. De op te richten Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind zal de opstelling van het vijfjaarlijks Belgisch rapport voor het VN-Comité voor de Rechten van het Kind als hoofdpdracht hebben.

Het Verdrag inzake de Rechten van het Kind werd recentelijk aangevuld met twee facultatieve protocollen, waarbij het *'facultatief protocol over kinderhandel, kinderprostitutie en kinderpornografie bij het Verdrag inzake de Rechten van het Kind'* (ook) tot de bevoegdheid van de Gemeenschappen behoort. Tot eind augustus 2001 hebben we moeten wachten op de toezending door de federale overheid van de Nederlandse vertaling. De Vlaamse regering zal dit dossier bij prioriteit behandelen zodat het Vlaams Parlement zo spoedig mogelijk kan overgaan tot de ratificatie van het protocol. In het kader van de voorbereiding van de **UNGASS/bijzondere zitting van de VN over kinderen**, die wegens de tragische gebeurtenissen te New York voor onbepaalde duur werd uitgesteld, zal de Vlaamse regering de invalshoek van de rechten van het kind blijven verdedigen. Daarbij moet aan de verschillende staten gevraagd worden om de oprichting van een kinderrechtenombudsdienst of -commissariaat en de invoering van de KER in overweging te nemen.

Verder heeft een evenwichtig kinderrechtendiscours niet alleen aandacht voor de bescherming maar ook voor de participatie van kinderen. In dit kader zal coördinerend minister in naam van de Vlaamse regering aan de federale minister van Buitenlandse Zaken vragen om, namens België en de EU, aan te dringen bij de V.S. op een spoedige ratificatie van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

3. Het verticaal beleid

3.1 Recht om jong te zijn

Het 'recht om als jongere zichzelf te zijn', zo zou men het uitgangspunt van het Vlaamse **jeugdbeleidsplan** kunnen omschrijven. In het kader van de keuze voor een geïntegreerd jeugdbeleid werd eind 2000 door de Vlaamse regering de werkwijze goedgekeurd voor het opmaken van een eerste Vlaams Jeugdbeleidsplan. De werkzaamheden hierrond zijn reeds volop bezig sedert eind 2000. Het opzet van het plan is het op elkaar afstemmen van de beleidsmaatregelen die in tal van sectoren voor de jeugd worden genomen. De inhoud en de procedures van het Vlaams Jeugdbeleidsplan zijn thans nog niet vastgelegd.

Voorafgaand aan het jeugdbeleidsplan, werd het eerste Vlaamse jeugdwerkbeleidsplan gerealiseerd. Het **jeugdwerkbeleidsplan** kwam tot stand na een proces van permanente reflectie, inspraak en participatie. Het plan is opgemaakt in nauw overleg met de jeugdwerksector. Een stuurgroep stond in voor het uitwerken van inhoud, methode en opvolging. De samenstelling van de stuurgroep werd ruim opgevat zodat een brede waaier van jeugdorganisaties en overheden bereikt werd. Een reflectiegroep bewaakte het proces en de inhoud van de werkzaamheden van de stuurgroep en fungeerde zodoende als klankbord. Door de aanwezigheid van medewerkers van verschillende kabinetten, van ambtenaren, academici, mensen uit het jeugdwerk en vertegenwoordigers van andere sectoren kreeg het plan een ruimer wetenschappelijk, politiek en maatschappelijk draagvlak.

Het jeugdwerkbeleidsplan vertrekt vanuit de premisse 'de rechten van rechten van kinderen en jongeren als permanente inspiratie'. Dit wijst erop dat de kinderrechten steeds uitdrukkelijk aan bod moeten komen en dat het beleid moet worden ingevuld vanuit het perspectief van kinderen en jongeren, niet vanuit dat van volwassenen. Deze premisse wordt geconcretiseerd in een zgn. negenproef die als permanente toetssteen zal fungeren voor de basiskwaliteit van het jeugdwerk: communicatie en participatie als beleidsdoel en als -middel, het bieden van ruimte in verschillende betekenissen, offensief: beklemtonen van de kracht van de jeugd en het jeugdwerk, het recht op een gevarieerd jeugdwerkeraanbod, stimuleren van de toegankelijkheid voor ALLE kinderen en jongeren, kansen voor nieuwe netwerken, een kans voor reflectie op en profilering van het jeugdwerk, de complementariteit van het beleid en het beklemtonen van een aantal beleidskwaliteiten.

Het jeugdbeleid is voor het kinderrechtenbeleid dan ook een zeer belangrijke partner.

Recht om jong te zijn houdt ook het recht in op **vrijtijdsbesteding**.

Het 'Contract JeugdSport 2000' wil via het sluiten van lokale samenwerkingscontracten tussen de scholen, de sportclubs en de gemeentelijke overheid de sportparticipatie van de niet-sportende of weinig sportende jongeren verhogen en zet de participerende scholen er toe aan hun sportinfrastructuur naschools open te stellen voor lokale sportclubs.

Tevens heeft de Vlaamse regering op 8 december 2000 de leeftijdsgrenzen voor wielervedstrijden verlaagd tot respectievelijk 8 en 12 jaar. Zo is de regering willen tegemoetkomen aan de veranderende realiteit zonder evenwel af te zien van de noodzakelijke bescherming voor de jonge wielrenner. De Vlaamse regering zal er inderdaad op toezien dat de competitie ondergeschikt blijft aan de nood van kinderen aan vrijtijdsbesteding.

Het recht van de jongere op cultuur kreeg een interessante invulling in het kader van de erkenning van 'populaire muziek', zoals pop, rock, jazz, wereldmuziek, folk, die in het bijzonder jongeren aanspreekt, binnen het muziekdecreet en is een eerste aanzet tot het uitwerken van een Vlaams popmuziekbeleid.

Tenslotte wordt ernaar gestreefd om kinderen en jongeren ook in het kader van het toerisme een volwaardige plaats te geven.

Dat de mogelijkheden van kinderen en jongeren op vrijetijdsbesteding ernstig kunnen gehypothekeerd worden door de verkeersonveiligheid, komt verder aan bod.

3.2 Recht om geholpen te worden

In het jaarverslag (1999-2000) van het Kinderrechtencommissariaat lezen we:

'Uit meldingen inzake jeugdhulpverlening worden problemen inzake toegang en het gebrek aan gepast aanbod duidelijk. De jeugdhulpverlening dient uitgebreid en gediversifieerd te worden om aan de bestaande zorg- en bijstandbehoeften van jongeren en kinderen te kunnen voldoen' (blz. 74).

Binnen de verschillende sectoren van de jeugdzorg worden belangrijke inspanningen geleverd om aan kinderen en jongeren een zo gediversifieerd mogelijk aanbod van zorg en bijstand aan te bieden. Het Verdrag inzake de Rechten van het Kind is het uitgangspunt om tot een **integrale jeugdhulp** te komen. De minderjarige of de minderjarige en zijn leefomgeving staan steeds centraal. Integrale jeugdhulp bevat minimum zes noodzakelijke partners: bijzondere jeugdbijstand, algemeen welzijnswerk, Vlaams Fonds voor de Sociale Integratie van Personen met een Handicap, geestelijke gezondheidszorg, Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB) en Kind & Gezin. Er zijn 3 voorziene actiemiddelen: Centrale Commissie, thematische werkgroepen, pilootregio's. De Centrale Commissie is het sturend orgaan. Vanuit de Centrale Commissie worden zowel de thematische werkgroepen als de pilootregio's opgevolgd. Inhoudelijk werkt elke thematische werkgroep rond één thema, gelinkt aan de zes strategieën van het strategisch plan. Deze thema's worden de zes bakens genoemd: toegang tot de rechtstreekse toegankelijke hulp, modulering, toegangspoort: diagnostiek versus indicatiestelling en toewijzing, onderscheid rechtstreeks en onrechtstreeks toegankelijke hulp, trajectbegeleiding, dwang.

De Centrale Commissie werd gemandateerd om twee bijkomende werkgroepen op te richten, waarvan de thema's bakenoverschrijdend zijn: crisishulp en positie van de cliënt.

De **positie van de cliënt**, met name de minderjarige of de minderjarige en zijn leefomgeving, vormt een bijzondere bekommernis tijdens de ontwikkeling van integrale jeugdhulpverlening. In de nieuwe werkgroep werd de betrokkenheid van de respectievelijke actoren kinderen, armen en minderheden verzekerd. Het Kinderrechtencommissariaat neemt naast de betrokken aanspreekpunten Kinderrechten deel aan de werkzaamheden van deze werkgroep. Deze werkgroep moet de Centrale Commissie in staat stellen om tegen 1 december 2001 een uitgewerkt advies te verlenen inzake participatierechten, beroepsprocedures, privacy, beroepsgeheim en dossierbeheer.

In de periode februari - maart 2001 zijn na overleg tussen de minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen en de minister van Onderwijs de 3 pilootregio's aangeduid: het gerechtelijk arrondissement Gent, het gerechtelijk arrondissement Antwerpen en de gerechtelijke arrondissementen Tongeren en Hasselt. Flexibilisering van de regelgeving is een noodzakelijke randvoorwaarde voor de uitwerking van de integrale jeugdhulp in de pilootregio's. Een wijziging van de betrokken decreten is in volle voorbereiding.

In het kader van de jeugdhulp verdient de groep van **niet-begeleide (buitenlandse) minderjarigen (NBM)** speciale aandacht. We moeten immers vaststellen dat deze groep van minderjarigen zich in een zeer precarie situatie bevindt. Het betreft een verantwoordelijkheid van de gemeenschappen waarbij zij nauw moeten samenwerken met de federale overheid.

De Vlaamse regering heeft op 15 december 2000 beslist om een interministeriële conferentie bijeen te roepen om een globaal samenwerkingsakkoord af te sluiten inzake de opvang van NBM en om op korte termijn een eigen Vlaams beleidsconcept uit te werken. Daartoe heeft het Vlaams Minderhedencentrum de opdracht gekregen om binnen het ruimere project rond integrale jeugdhulp en minderhedenbeleid de uitbouw van een kennis- en begeleidingscentrum inzake opvang en begeleiding van en niet-begeleide buitenlandse minderjarigen in nood voor te bereiden.

Bij besluit van de Vlaamse regering van dezelfde datum houdende vrijstelling voor bepaalde categorieën van personen van de verblijfsduurvoorwaarden om bijstand te genieten van het Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap werd voorzien in een uitzonderingsprocedure voor behartenswaardige gevallen. Dat maakt dat NBM en kinderen van mensen zonder papieren voortaan, na goedkeuring van het dossier, ook in aanmerking komen voor de hulpverlening van het Vlaams Fonds voor zover ze aan de andere voorwaarden voldoen die voor iedereen gelden.

3.3 Recht op verkeersveiligheid, mobiliteit en slachtofferhulp

Kinderen en jongeren hebben eigenlijk reeds zeer vroeg alle mogelijkheden om zich zelfstandig te kunnen verplaatsen in de samenleving en het verkeer, ware het niet dat deze gehypothekeerd wordt door de grote verkeersonveiligheid. Kinderen en jongeren die van hun fysieke en psychische mogelijkheden gebruik maken om aan het verkeer te participeren, riskeren bijna letterlijk hun leven. Uit cijfers blijkt dat de verkeersonveiligheid in België en Vlaanderen relatief hoog is in vergelijking met de andere Europese landen. 731 doden en ernstig gewonden tot 14 jaar in 1999 is een angstaanjagend hoog cijfer. Daardoor bevinden de jongeren zich in een zéér preciaire verkeerssituatie. De mobiliteit van de senioren werd verbeterd door het gratis abonnement van De Lijn. Ook voor de jongeren zijn er nu interessante tarieven en is er de mogelijkheid voor de lokale overheden om aan de groep 6 t/m 11-jarigen gratis openbaar vervoer aan te bieden. Heden wordt er in het kader van het mobiliteitsbeleid voor geopteerd om de bewegings- en verplaatsingsautonomie van kinderen en jongeren te vergroten, bijvoorbeeld door de aanleg van veilige fietsroutes en de herinrichting van de schoolomgevingen in het kader van de mobiliteitsconvenanten. De verkeersonveilige situatie maakt nog vaak een **onderschatte aanslag uit op het recht op leven, overleven en ontwikkeling van het kind**.

Gelet op het hoge aantal verkeersslachtoffers moet op dit vlak dringend werk gemaakt van voor minderjarigen **aangepaste slachtofferhulp**. Vaak gaat de aandacht nog te uitsluitend naar de meerderjarige slachtoffers en wordt bij minderjarige slachtoffers nog te vaak uitsluitend gedacht aan de problematiek van de kindermishandeling.

3.4 Recht op onderwijs

Ingevolge de bepalingen 2, 28 en 29 van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind heeft iedere minderjarige, zonder onderscheid, recht op onderwijs. Onder meer uit het ombudswerk van het Kinderrechtencommissariaat is gebleken dat het voor allochtone en soms ook voor autochtone leerlingen niet zo evident is om van dat recht gebruik te maken.

De nota over 'Een geïntegreerd gelijke kansenbeleid binnen het onderwijs' van de minister van onderwijs en vorming, het parlementair debat over deze nota in januari 2001 en de daarop volgende besprekingen met de betrokken actoren hebben aanleiding gegeven tot de opmaak van een ontwerp van decreet '**gelijke kansen**' waarin drie sporen worden gevolgd:

- een decretale verankering van het recht van de leerling op een inschrijving in de school van eigen keuze en de ermee samenhangende aanvaardingsplicht van de school
- de uitbouw van een lokaal gelijke kansenbeleid ter vervanging van het huidige non-discriminatiebeleid, steunend op het principiële recht op inschrijving. Het huidige spreidingsbeleid met numerieke afspraken tussen scholen maakt plaats voor een kwaliteitsbeleid dat investeert in scholen, in het bijzonder in deze die het zwaarst worden belast, maar waarbij de verwachting blijft dat elke school haar verantwoordelijkheid opneemt
- een nieuw model voor de ondersteuning van de scholen met de grootste noden waarbij een integratie van de huidige beleidsmaatregelen en projecten wordt beoogd.

In het kader van het recht op onderwijs stelt zich ook de vraag van de kostenloosheid van het onderwijs. Het verzameldecreet XIII dat op de sporen werd gezet, richt een autonome en niveauoverschrijdende '**Commissie zorgvuldig bestuur**' op. Deze opvolger van de Commissies voor laakbare praktijken heeft ruimere bevoegdheden dan haar voorganger. De Commissie beschikt over meer dan een louter adviserende bevoegdheid: ze kan adviseren, beslissen of aanbevelen.

Het werkingsbudget in het basisonderwijs werd verhoogd, o.a. voor gratis **schoolzwemmen**. Sinds 1 september 2000 heeft elke leerling in het (gewoon en buitengewoon) lager onderwijs recht op één schooljaar gratis zwemmen.

3.5 Recht op aangepaste informatie

Om te kunnen participeren, een eigen mening te kunnen vormen en te verwoorden, is het recht op gepaste informatie een voorafgaande voorwaarde. Voor minderjarigen staat dit in het Verdrag inzake de Rechten van het Kind ingeschreven.

Voorlichting en educatie zijn belangrijke opdrachten inzake gezondheidszorg, milieu, media en onderwijs.

Zo is het voor de jongere, zoals voor de volwassene, van essentieel belang dat hij beschikt over de adequate informatie aangaande AIDS, drugs, roken, alcohol, voeding ...

Het recht op ontwikkeling en het recht op informatie heeft heel concreet toepassing gevonden in het recht van de adolescent op seksuele ontwikkeling. De Kinderrechtencommissaris wees hier overigens ook op in haar commentaar op het vorige jaarverslag. Met het oog op reductie van het aantal ongewenste zwangerschappen en besmettingen met seksueel overdraagbare aandoeningen liep begin 2001 de '**Veilig Genieten Campagne**'. Het was reeds geleden van de 'Zet 'm Op Campagne' in 1993 dat er een massale mediacampagne rond veilig vrijen werd gevoerd. De 'Veilig Genieten Campagne' gaat uit van de overheid, met ondersteuning door Sensoa en het CGSO Trefpunt. De eigen verantwoordelijkheid en het recht om te genieten staan centraal.

De Vlaamse regering erkent en subsidieert de VAD, via convenant, als deskundige organisatie, die vanuit een gezondheidsperspectief instaat voor de kwaliteitsvolle uitvoering van het Vlaamse **drug-beleid**. Binnen de coördinatieopdracht wordt gezorgd voor afstemming van de aanpak van alcohol- en andere drugproblemen in Vlaanderen en voor het opbouwen van netwerken tussen verschillende groepen van veldwerkers. Een aspect van de VAD-werking is de 'bevraging van de leerlingen in het kader van een drugbeleid op school'.

Andere partners in de **gezondheidseducatie** zijn Kind en Gezin, het Vlaams Instituut voor Gezondheidspromotie, de administratie Gezondheidszorg en het onderwijs.

In het kader van het milieu wordt het recht op informatie gerealiseerd aan de hand van **milieueducatie** via het project Milieuzorg op school, de werking van de milieueducatieve centra en de samenwerking met het jeugdwerk.

Inzake mobiliteit kan onder meer verwezen worden naar de **verkeers- en mobiliteitseducatie** door de Vlaamse Stichting Verkeerskunde waarbij men zich ook richt op kinderen uit het kleuteronderwijs via de ouders en het bijzondere onderwijs.

Het recht op informatie slaat ook op de kinderrechten zelf. Daartoe subsidieert de Vlaamse overheid het **Kinderrechtenfestival** en verleent logistieke ondersteuning bij de verspreiding van informatiedragers van het Kinderrechtencommissariaat.

In dit verband moet het belang aangestipt worden van **kinderrechten- en mensenrechteneducatie** in het onderwijs. Zowel de jongeren als zij die beroepsmatig omgaan met de kinderen en jongeren zijn hier een belangrijke doelgroep.

Tenslotte ligt het voor de hand dat de **media** als informatieverstrekkers een belangrijke rol hebben bij het invullen van dat recht op gepaste informatie.

Overeenkomstig het Verdrag inzake de Rechten van het Kind hebben kinderen recht op bescherming tegen ongepaste informatie zoals programma's die hun lichamelijke, geestelijke of zedelijke ontwikkeling kunnen schaden, inzonderheid programma's met nodeloos geweld of pornografische scènes. De Vlaamse Kijk- en Luisterraad die op 21 februari 2001 werd samengesteld en werkzaam is sedert 8 mei 2001 zal, op eigen initiatief of naar aanleiding van een klacht, toezien op de naleving van de betrokken bepalingen. Uit (CBGS-)onderzoek blijkt evenwel dat kinderen geen passieve ontvangers van boodschappen zijn maar evenmin creëren zij ervaringen en betekenissen die volledig los zouden staan van de hen omringende omgeving. Kinderen beïnvloeden -zoals volwassenen- hun omgeving en de omgeving beïnvloedt hen; precies door deze actieve en wederzijdse uitwisseling ontstaat het proces van betekenisverlening of 'actieve socialisatie'. Het is dan ook belangrijk dat we kinderen als direct betrokkenen zien bij het toezicht.

Het recht op informatie wordt door de VRT op positieve wijze ingevuld. Dat men daarbij de doelgroep van kinderen en jongeren wel degelijk bereikt, blijkt uit kijk- en luisteronderzoek. Verder is er de samenwerking tussen Ketnet en het Kinderrechtencommissariaat die het Kinderrechtencommissariaat in haar jaarverslag 1999-2000 zelf als een goed voorbeeld beschouwt. Het is aan deze beide partners om deze samenwerking verder uit te bouwen.

3.6 Recht op participatie

Binnen het onderwijs heeft het decreet **leerlingenparticipatie** een hele evolutie in gang gezet.

Op basis van een internationaal vergelijkend onderzoek m.b.t. leerlingenparticipatie zijn momenteel een aantal aanbevelingen voorhanden. Het onderzoek bevestigt dat participatie niet afdwingbaar is.

De onderzoekers bevelen aan leerlingenraden *daadwerkelijk te ondersteunen op informatief, administratief of infrastructureel vlak*. Het beschikken over een eigen budget, verhoogt de impact van een raad en het gevoel van betrokkenheid. De onderzoekers bevelen aan inspraak in de leefregels op school en in het schoolreglement te verbeteren.

Door de onderzoekers is een vervolgonderzoek opgestart, waarin wordt gezocht naar verschillen in formele en informele participatie tussen ASO-, BSO- en TSO-leerlingen. Er zal ook gepeild worden naar de visie van jongeren over de inhoud en betekenis van participatie en naar de perceptie van leerkrachten en directies over de verschillen tussen de onderwijsvormen. Tevens zullen mogelijke knelpunten en verbeterpunten van het decreet bevraagd worden.

De verzelfstandiging van het steunpunt leerlingenparticipatie waartoe principieel is besloten, sluit aan bij de aanbevelingen van het onderzoek. Het steunpunt leerlingenparticipatie biedt in samenwerking met gespecialiseerde instituten een vormingsaanbod aan scholen aan, werkt aan de uitbouw van een netoverschrijdend communicatienetwerk met alle secundaire scholen en legt internationale contacten rond uiteenlopende initiatieven tot leerlingenparticipatie. Door contacten met de inspectie, pedagogische begeleidingsdiensten en verantwoordelijken van koepelorganisaties van ouders, inrichtende machten en dergelijke werkt het steunpunt ook sensibiliserend. Door zijn contacten met het onderwijsveld zal het steunpunt een inventaris van lokale projecten van leerlingenparticipatie uitbouwen die inspirerend kan werken voor andere scholen.

In de lijn van het onderzoek naar het welbevinden van de leerling en vooral naar de reden van de daling ervan bij de overgang tussen de eerste en de tweede graad werd ook een instrument ontwikkeld dat de inspectie moet toelaten daar meer mee rekening te houden.

De media en met name **KETNET** draagt in belangrijke mate bij tot de participatie van kinderen in de media. Daarbij denken we bijvoorbeeld aan het programma's 'Mijn gedacht'.

In het kader van het **experimenteel of vernieuwend jeugdwerk** worden subsidies verleend aan initiatieven georganiseerd door het jeugdwerk die te maken hebben met de promotie van de kinderrechten en/of de participatie van kinderen en jongeren.

Ook vanuit **Gelijke Kansen** konden enkele projecten rekening op financiële ondersteuning bij de promotie van de kinderrechten waarbij de nadruk lag de emancipatie via participatie.

In het kader van de **voorbereiding van de VN-kindertop** heeft de coördinerend minister een subsidie verleend aan het Belgisch Comité voor Unicef om Vlaamse kinderen en jongeren actief te betrekken bij de voorbereiding ervan zodat het niet alleen meer een top over kinderen zou zijn maar ook een top van kinderen en jongeren.

Tenslotte moet in het kader van de participatie zeker ook verwezen worden naar het **Kinderrechtenfestival** dat georganiseerd wordt door Kids & Co i.s.m. het Kinderrechtencommissariaat. Zowel de editie 2000 als 2001 kon rekenen op financiële ondersteuning.

BIJLAGEN

1. AANSPREEKPUNTEN KINDERRECHTEN	156
2. METHODIEK KINDEFFECTRAPPORT	160
3. LEDEN KINDERRECHTENCOALITIE	167
4. BIJDRAGE KINDERRECHTENCOALITIE	169
4.1 De Kinderrechtencoalitie Vlaanderen vzw	169
4.2 Voorstelling ledenorganisaties	174
• Amnesty International	174
• Belgisch Comité voor Unicef	175
• Bond van Grote en van Jonge Gezinnen (BGJG)	176
• Defence for Children International Vlaanderen	178
• Dienst Alternatieve Sancties en Voogdijraad vzw	179
• Ecpat België	181
• Jeugd en Vrede	182
• Foster Parents Plan/Plan International	183
• Kinder- en Jongerentelefoon (KJT Vlaanderen)	183
• Het Kinderrechtenhuis (KRH)	185
• Kinderrechtswinkels	186
• Liga voor de Mensenrechten	188
• ODOK vzw, Ouders van dove kinderen	188
• Onderzoekscentrum Kind en Samenleving	190
• Steunpunt Algemeen Welzijnswerk (SAW)	192
• Vlaams Welzijnsverbond vzw	194
• Welzijnszorg vzw	195

1. Aanspreekpunten kinderrechten

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
Administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn
Coördinatie Aanspreekpunten Kinderrechten
Markiesstraat 1 - 3de verdieping
1000 Brussel

Contactpersoon: Joost Van Haelst
Tel. 02-553 33 73 (secretariaat: 02-553 33 01 of 02-553 33 25)
Fax 02-553 34 19
E-mail: joost.vanhaelst@wvc.vlaanderen.be
Internet: <http://www.wvc.vlaanderen.be/kinderrechten>

NAAM	ORGANISATIE	ADRES
Jan DAMS	Adm. Gezondheidszorg	Markiesstraat 1 1000 Brussel Tel. 02-553 36 33 Fax 02-553 35 84 jan.dams@wvc.vlaanderen.be
Karine GALLE	Adm. Cultuur	Markiesstraat 1 1000 Brussel Tel. 02-553 41 05 Fax 02-553 41 11 karine.galle@wvc.vlaanderen.be
Joost VAN HAELST	Adm. Gezin en Maatschappelijk Welzijn	Markiesstraat 1 1000 Brussel Tel. 02-553 33 73 Fax 02-553 34 19 joost.vanhaelst@wvc.vlaanderen.be
Bea VAN DEN BERGH	Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie (CBGS)	Markiesstraat 1 1000 Brussel Tel. 02-553 41 78 Fax 02-553 35 57 bea.vandenbergh@wvc.vlaanderen.be
Joke DELVAUX	Adm. Buitenlands Beleid	Boudewijnlaan 30 1000 Brussel Tel. 02-553 59 00 Fax 02-553 60 37 joke.delvaux@coo.vlaanderen.be

Heidi VANDER POORTEN	Cel Gelijke Kansen Vlaanderen	Boudewijnlaan 30 1000 Brussel Tel. 02-553 57 30 Fax 02-553 51 38 heidi.vanderpoorten@coo.vlaanderen.be
Tom SOMERS	Adm. Ambtenarenzaken	Boudewijnlaan 30 1000 Brussel Tel. 02-553 50 53 Fax 02-553 51 06 tom.somers@azf.vlaanderen.be
Saskia DIERICKX	Adm. Media	Koning Albert II-laan 7 3 ^e verdieping 1210 Brussel Tel. 02-553 46 69 Fax 02-553 46 72 saskia.dierickx@wim.vlaanderen.be
Kaat HUYLEBROECK	Departement Onderwijs	Koning Albert II-laan 15 1210 Brussel Tel. 02-553 95 61 Fax 02-553 95 65 kaat.huylebroeck@ond.vlaanderen.be
Monique DE CEUSTER	Adm. Binnenlandse Aangelegenheden - Sociaal Impulsfonds (SIF)	Markiesstraat 1 1000 Brussel Tel. 02-553 40 29 Fax 02-553 40 31 monique.deceuster@ewbl.vlaanderen.be
Magda GUILLEMYN	Adm. Wegen en Verkeer	Koning Albert II-laan 20 1000 Brussel Tel. 02-553 78 46 Fax 02-553 78 05 magdarh.guillemyn@lin.vlaanderen.be
Ronald VAN PAASSEN	Adm. Ruimtelijke Ordening, Huisvesting en Monumenten en Landschappen (AROHM)	Koning Albert II-laan 20 1000 Brussel Tel. 02-553 82 73 Fax 02-553 82 55 ronald.vanpaassen@lin.vlaanderen.be
Marleen GOVAERTS	Mobiliteitscel Dept. Leefmilieu en Infrastructuur	Koning Albert II-laan 20 1000 Brussel Tel. 02-553 71 20 Fax 02-553 71 08 marleenlj.govaerts@lin.vlaanderen.be

Relinda PENNEMANS	Adm. Milieu, Natuur-, Land- en Waterbeheer (AMINAL)	Koning Albert II-laan 20 1000 Brussel Tel. 02-553 72 90 Fax 02-553 80 05 relinda.pennemans@lin.vlaanderen.be
Luc VAN DER BORGHT	Vlaamse Radio- en Televisieomroep (VRT)	Auguste Reyerslaan 52 1043 Brussel Tel. 02-741 51 87 Fax 02-741 55 49 luc.vanderborght@vrt.be
Hilde JANSSENS	Toerisme Vlaanderen	Grasmarkt 61 1000 Brussel Tel. 02-504 03 22 Fax 02-504 03 77 hilde.janssens@toerismevlaanderen.be
Bart Van Camp	Vlaamse Stichting Verkeerskunde (VSV)	Hendrik Consciencestraat 1 2800 Mechelen Tel. 015-44 09 21 Fax 015-44 09 98 vsv@online.be
Anna VANERMEN	Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap (VFSIPH)	Sterrenkundelaan 30 1210 Brussel Tel. 02-225 85 71 Fax 02-225 84 05 anna.vanermen@vlafo.be
Jan DECKERS	Het Gemeenschaps-Onderwijs	J. de Lalaingstraat 28 1040 Brussel Tel. 02-790 96 06 Fax 02-790 97 97 jan.deckers@gemeenschapsonderwijs.be
Christine FAURE	Kind en Gezin	Hallepoortlaan 27 1060 Brussel Tel. 02-533 14 53 Fax 02-544 02 90 christine.faure@kindengezin.be
Ann GEBRUEERS	Vlaamse Huisvestingsmaatschappij (VHM)	Koloniënstraat 40 1000 Brussel Tel. 02-505 43 98 Fax 02-505 42 07 ann.gebruers@vhm.be

Roos HERPELINCK	Vlaamse Onderwijsraad (VLOR)	Leuvenseplein 4 1000 Brussel Tel. 02-219 42 99 Fax 02-219 81 18 roos.herpelinck@vlor.be
Kristin NEUTS	Vlaams Instituut voor Zelfstandig Ondernemen (VIZO)	Kanselarijstraat 19 1000 Brussel Tel. 02-227 63 93 Fax 02-217 46 12 kristin.neuts@vizo.be
Bea HAGEMAN	Vlaamse Gemeenschaps- commissie (VGC)	Lombardstraat 41 1000 Brussel Tel. 02-548 11 13 Fax 02-548 05 92 bea.hageman@vgc.be

2. Methodiek kindeffectrapport

Enkele terminologische verduidelijkingen

Als in deze tekst sprake is van 'kind', bedoelen we iedere persoon jonger dan 18 jaar.

Als er sprake is van het Verdrag wordt verwezen naar het Internationaal Verdrag van 20 november 1989 inzake de Rechten van het Kind.

Het ‘KER-decreet’ is het decreet van 15 juli 1997 houdende instelling van het kindeffectrapport en de toetsing van het regeringsbeleid aan de naleving van de rechten van het kind.

De afkorting KER staat zowel voor kindeffectrapport als voor kindeffectrapportage.

1) Algemene omschrijving van het ontwerp van decreet

Van wie komt de beleidsmaatregel? Voor wie is de beleidsmaatregel bedoeld? Is het een maatregel van algemeen nut of is hij gericht op een specifieke doelgroep? In het laatste geval omschrijf de doelgroep. Omschrijf de maatregel. Wat is de achterliggende gedachtegang? Welke problematiek wordt er behandeld?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2) Analyse van de effecten op kinderen

a) Werd bij de opstelling van het voorontwerp van decreet, expliciet, rekening gehouden met de bepalingen en beginselen van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind?

Ja Nee

Motiveer uw antwoord.

.....

.....

.....

.....

b) Welke domeinen worden door de beslissing beïnvloed? Wat zijn de te verwachten effecten voor kinderen op die domeinen? Wat is het verschil met de effecten op volwassenen? Motiveer uw antwoord.

Gezin

.....
.....
.....

Huisvesting

.....
.....
.....

Vrijtijdsbesteding (spel, sport, ...)

.....
.....
.....

Gezondheid en welzijn

.....
.....
.....

Mobiliteit

.....
.....
.....

Onderwijs

.....
.....
.....

Milieu

.....
.....
.....

Andere:

.....
.....
.....
.....

c) Zijn de vier basisbeginselen van het Verdrag, zoals hieronder vermeld, van toepassing op het voorontwerp van decreet?
Zo ja, omcirkel het cijfer (1=zeer weinig; 5=zeer veel).

Zo nee, omcirkel NVT.
Motiveer uw antwoord.

1. Het hoger belang van het kind.

- algemeen: 1-----2-----3-----4-----5----NVT
- gezamenlijke verantwoordelijkheid van de ouders: 1-----2-----3-----4-----5----NVT
- verantwoordelijkheid van de overheid: 1-----2-----3-----4-----5----NVT
- verantwoordelijkheid van het kind zelf: 1-----2-----3-----4-----5----NVT

.....
.....
.....

2. Het recht van het kind op non-discriminatie.

- algemeen: 1-----2-----3-----4-----5----NVT
- eerbiediging van de rechten van het kind, ongeacht ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale, etnische of maatschappelijke afkomst, welstand, handicap, geboorte of andere omstandigheid van het kind of van zijn ouder of wettige voogd: 1-----2-----3-----4-----5----NVT
- verplichting van de overheid om alle passende maatregelen te nemen om het kind te beschermen tegen alle vormen van discriminatie: 1-----2-----3-----4-----5----NVT
- de minderjarigheid van het kind geeft zelf aanleiding tot ongeoorloofde discriminatie bij de toepassing van het voorontwerp van decreet: 1-----2-----3-----4-----5----NVT

.....
.....
.....

3. Het recht van het kind op leven, overleven en ontwikkeling.

- algemeen: 1-----2-----3-----4-----5----NVT
- verplichting van de overheid om het kind te beschermen tegen mishandeling door de ouders of door degenen die de verantwoordelijkheid dragen voor de zorg van het kind: 1-----2-----3-----4-----5----NVT
- verplichting van de overheid om de nodige preventieve en curatieve maatregelen te nemen tegen kindermishandeling: 1-----2-----3-----4-----5----NVT
- recht op een behoorlijke levensstandaard: 1-----2-----3-----4-----5----NVT

.....
.....
.....

4. Het recht van het kind op participatie.

- algemeen: 1-----2-----3-----4-----5----NVT
- recht van het kind om zijn mening te kennen te geven in alle aangelegenheden die het kind betreffen: 1-----2-----3-----4-----5----NVT
- verplichting van de overheid om ervoor te zorgen dat aan de mening van het kind 'in overeenstemming met zijn of haar leeftijd en rijpheid' passend belang wordt gehecht: 1-----2-----3-----4-----5----NVT
- recht op toegang tot passende informatie: 1-----2-----3-----4-----5----NVT
- recht op vereniging: 1-----2-----3-----4-----5----NVT
- recht op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst: 1-----2-----3-----4-----5----NVT

.....
.....
.....

d) Hoe werden deze gegevens verzameld? Kruis uw antwoord aan en motiveer het. Voeg zo mogelijk een kopie van de standpunten, artikels en uittreksels uit onderzoeken als bijlage toe en/of vermeld heel duidelijk de gegevens van de geraadpleegde documentatie.

algemene kennis (parate kennis, media, ...)

.....
.....
.....

raadpleging adviesorganen: Jeugdraad voor de Vlaamse Gemeenschap, Vlaamse Onderwijsraad, Sociaal-Economische Raad voor Vlaanderen, ...

.....
.....
.....

op basis van onderzoeksgegevens

.....
.....
.....

inbreng middenveld: Kinderrechtencoalitie, ...

.....
.....
.....

raadpleging Kinderrechtencommissariaat

.....
.....
.....

enquête onder kinderen en jongeren (via onderwijs, jeugdwerk, ...)

.....
.....
.....

via het aanspreekpunt Kinderrechten van de functioneel bevoegde administratie of instelling

.....
.....
.....

andere

.....
.....
.....
.....
.....
.....

3) Evaluatie effecten

a) Werden alternatieve beleidsvoornemens overwogen?

Ja Nee

Motiveer uw antwoord.

.....
.....
.....

b) Gaf dit kindeffectrapport aanleiding tot een duidelijk aanwijsbare aanpassing van het voorontwerp van decreet?

Ja Nee Niet bekend.

Motiveer uw antwoord.

.....
.....
.....

4) Varia

Zijn er overwegingen die hebben meegespeeld bij de opstelling van het voorontwerp van decreet, maar die nog niet aan bod zijn gekomen in dit kindeffectrapport? Zo ja, welke?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

5) Evaluatie werkwijze

a) Welke moeilijkheden ondervond u bij de opmaak van het kindeffectrapport?

.....
.....
.....
.....

b) Welke suggesties hebt u om het kindeffectrapport gebruiksvriendelijker te maken?

.....
.....
.....
.....

6) Beleidsconclusie

Welke voorstellen hebt u op basis van het gemaakte kindeffectrapport voor het beleid?

.....
.....
.....
.....

7) Contactpersoon

Bij wie kan meer informatie verkregen worden over het opgemaakte kindeffectrapport (naam, administratieve entiteit, telefoon, e-mail)?

(Het is belangrijk om hier de naam op te geven van de persoon op de administratie die het dossier in concreto behandelt. Dat doet geen afbreuk aan het feit dat de politieke eindverantwoordelijkheid voor het indienen van het ontwerp van decreet en het kindeffectrapport in kwestie bij het Vlaams Parlement bij de regering en de bevoegde minister ligt.)

.....
.....
.....

3. Leden Kinderrechtencoalitie

Kinderrechtencoalitie secretariaat
 De heer Geert Noppe
 Limburgstraat 62
 9000 Gent
 Tel. 09-329 47 84
 Fax 09-329 47 99
 GSM 0474-59 39 22
 E-mail: kinderrechtencoalitie@pandora.be

ORGANISATIE	CONTACTPERSOON	TELEFOON, FAX en E-MAIL
Amnesty International	De heer Ward Van Os Kerkstraat 156 2060 Antwerpen	Tel. 03-271 16 16 jongeren@aivl.be
Belgisch Comité voor Unicef	De heer Yves Willemot Mevrouw Charlotte Van den Abeele Kunstlaan 20 1000 Brussel	Tel. 02-230 59 70 Fax 02-230 34 62 YWillemot@unicef.be cvandenabeele@unicef.be Internet: www.unicef.be
Bond van Grote en van Jonge Gezinnen (BGJG)	De heer Fons De Neve Troonstraat 125 1050 Brussel	Tel. 02-507 88 73 Fax 02-507 88 29 Bgjj.studie@village.uunet.be Internet: www.bond.be
Defence for Children International Vlaanderen	Mevrouw Christine Melkebeek Dendermondsesteenweg 122 9260 Schellebelle	GSM 0495-46 13 54 Fax 09-366 05 55 vmelkebeek@yucom.be
Dienst Alternatieve Sancties en Voogdijraad vzw	Mevrouw Shirley Van den Driessche UZ - K4 - 3de verdieping De Pintelaan 185 9000 Gent	Tel. 09-240 45 62 Fax 09-240 20 06
ECPAT België	Mevrouw Katlijn Declercq Huidevetterstraat 165 1000 Brussel	Tel. 02-502 57 00 Katlijn.declercq@broederlijkdelen.be Ecpat@broederlijkdelen.be
Jeugd en Vrede vzw	Mevrouw Ilse Carlier Van Elewijckstraat 35 1050 Brussel	Tel. 02-640 19 98 Ilse@jeugdenvrede.be

Foster Parents Plan/ Plan International	De heer Sven Rooms Martelaarslaan 31 9000 Gent	Tel. 09-269 54 61 Sven.rooms@plan-international.org Internet: www.fosterparentsplan.be
Kinder- en Jongere telefoon (KJT Vlaanderen)	De heer Dominique Degrande Hallepoortlaan 27 1060 Brussel	Tel./Fax 02-534 37 43 dominique.degrande@kindengezin.be Info@kjt.org Internet: www.kjt.org
Het Kinderrechtenhuis	Mevrouw An Vlekken De heer Frans Swartelé Stationsstraat 135 3570 Alken	Tel./Fax 011-72 66 42 Kinderrechtenhuis.vzw@pandora.be
Kinderrechtswinkels	Mevrouw Karin Maes Kammerstraat 12 9000 Gent	Tel. 09-233 11 16 Fax 09-233 22 68 KRW.Koepel@Kinderrechtswinkel.be
Liga voor de Mensenrechten	Mevrouw Lieve Dosogne Van Stopenberghestraat 2 9000 Gent	Tel. 09-233 20 07 ligamensenrechten@club.worldonline.be
ODOK vzw, Ouders van dove kinderen	Mevrouw Cathy Dietvorst Leopold Scheiperslaan 31 2950 Kapellen De heer Wim Bauwens Smeyskensstraat 61 9200 Baasrode	Tel./Fax 03-605 50 81 Cathy_dietvorst@yahoo.com Tel./Fax 052-33 23 97 ODOK.wim@pandora.be
Onderzoekscentrum Kind en Samenleving	Nieuwelaan 63 1860 Meise	Tel. 02-269 71 80 info@ndo.be
Steunpunt Algemeen Welzijnswerk	Mevrouw Mie Jacobs Diksmuidelaan 50 2600 Berchem	Tel. 03-366 15 40 Mie.Jacobs@steunpunt.be
Vlaams Welzijnsverbond vzw	De heer Jan Bosmans Guimardstraat 1 1040 Brussel	Tel. 02-511 44 70 Fax 02-513 85 14 jan.bosmans@vlaamswelzijnsverbond.be
Welzijnszorg vzw	De heer Carl Van Leemput Huidevetterstraat 165 1000 Brussel	Tel. 02-502 55 75 Carlvanleemput@welzijnszorg.be Info@welzijnszorg.be

4. Bijdrage Kinderrechtencoalitie

4.1 De Kinderrechtencoalitie Vlaanderen vzw

Een netwerk van niet-gouvernementele organisaties
verenigd achter hetzelfde principe

Sedert haar ontstaan in 1996 heeft de Kinderrechtencoalitie Vlaanderen haar werking ingrijpend geïntensifieerd en herdacht. In 1999 werd geopteerd voor een louter NGO-karakter, in december 2000 is een vzw-statuut verworven. Sinds kort ontvangt de coalitie - op dit moment een netwerk van 17 niet-gouvernementele kinderrechtenorganisaties²⁹ - subsidies van de Vlaamse en federale overheid, waardoor een eerste personeelslid kon worden aangeworven. Al deze aanpassingen hebben een nieuwe impuls en dynamisering tot gevolg gehad. Een goed moment om te schetsen waar de coalitie voor staat en waar ze vandaan komt. Allereerst wordt echter stilgestaan bij de vraag waar de coalitie naar toe wil. De huidige werking wordt immers in belangrijke mate door dit streefdoel bepaald.

Toekomstmuziek

In de meeste maatschappelijke sectoren is een veelheid aan actoren actief. Het is niet altijd eenvoudig om inzicht te verwerven in de cluster van privé-personen, overheden, parastatalen, semi-overheden en academici die rond eenzelfde thema werken, maar het wordt helemaal ingewikkeld als nog eens de niet-gouvernementele organisaties in rekening worden gebracht. Ook tussen die NGO's onderling, bestaat immers een groot verschil in werking, doelgroep, het niveau waarop zij opereren en het perspectief van waaruit zij hun domein analyseren. Deze uitermate belangrijke en zinvolle variatie springt op het eerste zicht dan ook sterk in het oog. Maar op een dieperliggend niveau zijn tevens een aantal punten van overeenstemming te vinden. In grote lijnen is de onderliggende motivatie van de niet-gouvernementele organisaties dezelfde: ze scharen zich achter gelijklopende doelstellingen, willen een bepaald gedachtegoed promoten en hopen dat een zeker principe in praktijk kan worden gebracht.

In het kinderrechtenveld is dit niet anders. De civiele maatschappij omvat een breed spectrum gaande van kinderrechtenorganisaties die zich rechtstreeks naar kinderen en jongeren richten tot drukkingsgroepen die focussen op het overheidsbeleid. Sommige NGO's zijn actief op lokaal niveau, anderen begeven zich op het internationale forum. Naast organisaties gespecialiseerd in kind- en jeugdrecht, participatie, hulpverlening, jeugdwerk, spel of informatieverstrekking, zijn er belangenverenigingen voor kinderen met een handicap, voor kinderen die worden mishandeld, kinderen uit de vierde wereld, enz. Tussen deze betrokkenen worden koepels opgericht en samenwerkingsverbanden gesloten. Daar komt nog eens bij dat het kinderrechtenbeweging zich niet wil beperken tot één bepaalde maatschappelijke sector, maar zich uitstrekt over alle beleidsdomeinen die betrekking hebben op de leefwereld van kinderen. En dat zijn er tamelijk veel. Verscheidene verenigingen die actief zijn rond onderwijs, recht, welzijnswerk, verkeersveiligheid en ontwikkelingssamenwerking - om maar enkele van die sectoren te noemen - hebben dan ook specifieke aandacht voor de positie van kinderen.

Maar ondanks deze rijke verscheidenheid is er sprake van een zekere overeenstemming in de onderliggende doelstelling en de richtinggevende principes. Op één of andere wijze is het al deze NGO's om de belangen en het welzijn van kinderen te doen. Of nog: deze NGO's eisen meer respect voor de rechten van het kind. Hoewel nu nog in een pril stadium - er is nog veel werk aan de winkel - is het de missie van de Kinderrechtencoalitie Vlaanderen om op lange termijn al deze NGO's samen te brengen voor overleg, informatie-uitwisseling en gezamenlijke actie. We gaan er hierbij van uit dat het creëren van een bindmiddel of een forum - zoals we dat ook in ander landen zien - de impact en de slagkracht zal bevorderen.

²⁹ Zie verder voor een overzicht en een voorstelling van de huidige ledenorganisaties.

Door de krachten te bundelen, realiseren we meer. Een sterk netwerk geeft een structuur om als gezamenlijke gesprekspartner naar buiten te treden, wat op zijn beurt de emancipatie van kinderen ten goede moet komen³⁰.

Ontstaan, voorgeschiedenis en huidige structuur van de coalitie

Maar voor we zover staan, is er nog een lange weg af te leggen. De Kinderrechtencoalitie is immers een relatief jonge organisatie. Ze werd opgericht in 1996 op initiatief van Defence for Children Vlaanderen (DCI). De toenmalige coalitie stond open voor iedereen die begaan was met kinderrechten: samen met een aantal NGO's kwamen vertegenwoordigers van de universiteiten, van de overheid en privé-personen samen voor onderling overleg en uitgebreide informatieoverdracht. Het was netwerking in een zeer eenvoudige vorm die een tijdlang aan de behoeften voldeed. Maar gaandeweg nam de nood aan een duidelijker kader toe, zodat een tweetal herstructureringen werden doorgevoerd.

Als gevolg daarvan ziet de Kinderrechtencoalitie anno 2001 er als volgt uit.

Ten eerste werd in 1999 geopteerd voor een louter NGO-karakter. De onderliggende principes van de meeste NGO's sluiten immers nauw bij elkaar aan. Dit moet hoger reeds zijn gebleken. Maar een tweede reden voor deze keuze is het gegeven dat NGO's door hun onafhankelijkheid en door hun rechtstreekse betrokkenheid op de doelgroep en het veld, een specifiek perspectief hanteren in vergelijking met de andere actoren. Enerzijds beschikken ze over de mogelijkheid om vanuit hun aparte positie op een kritische wijze het beleid en de bestaande situatie te analyseren. Maar anderzijds zijn ze gericht op maatschappelijke actie en willen ze als volwaardige gesprekspartner een constructieve bijdrage leveren aan dit beleid. Door nu enkel de NGO's als leden toe te laten, verkreeg de coalitie een duidelijker profiel naar de buitenwereld toe en konden de objectieven scherper worden afgelijnd. Op zijn beurt moet dit leiden tot een grotere efficiëntie en gezamenlijke stellingname.

Ten tweede is in december 2000 een vzw-statuut verworven zodat de coalitie voortaan als een volwaardig rechtspersoon door het leven gaat. De leden komen tweemaandelijks samen in de Algemene Vergadering. Voorlopig zijn er 17 ledenorganisaties aangesloten, maar we hopen dat dit aantal via een actieve ledenwerving in de nabije toekomst zal worden uitgebreid. Het dagelijks bestuur wordt waargenomen door de Raad van Beheer, vier organisaties die met een rotatiesysteem worden verkozen voor twee jaar. Met de steun van de Vlaamse en federale overheid – die ook het belang van dit initiatief inzien – kon onlangs een eerste personeelslid worden aangeworven voor het secretariaat en de coördinatie.

Doelstellingen

Het bestaan van dit netwerk is echter geen doel op zich, maar moet gezien worden als een middel om de gezamenlijke objectieven te bereiken. Wat zijn de principes en ideeën waar de NGO's zich achter scharen?

Globaal gesteld wil de coalitie bijdragen tot de toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. In de statuten werd dit vertaald in de volgende 3 doelstellingen:

- de Kinderrechtencoalitie Vlaanderen wil een daadwerkelijk en efficiënt toezicht uitoefenen op de toepassing/naleving van het IVRK, en dit vanuit de NGO-wereld bekeken
- de Kinderrechtencoalitie wil actief bijdragen tot de promotie van de rechten van het kind
- de Kinderrechtencoalitie Vlaanderen wil actief en constructief bijdragen tot het rapportageproces inzake de naleving van het IVRK.

³⁰ Om misverstanden te vermijden, dient onmiddellijk te worden opgemerkt dat er niet wordt geopperd dat de NGO's zouden moeten inboeten op hun onafhankelijkheid – ook niet t.a.v. elkaar – wel dat samenwerking aangewezen is.

Concreet betekent dit dat de vzw zich opstelt als een kritische waarnemer van de toestand van de kinderrechten in België en in het buitenland. Vanuit de 'waakhondfunctie' die ze zichzelf oplegt, bundelt de coalitie zowel positieve als negatieve ervaringen m.b.t. de naleving van de rechten van kinderen. Vanuit die expertise worden aanbevelingen geformuleerd en treedt ze in een constructieve dialoog met andere partners in de hoop dat hierdoor de gezamenlijke inspanningen worden opgedreven.

Een krachtig netwerk is hiervoor noodzakelijk. Bijgevolg is het ook verantwoord om een aantal voorwaarden te stellen aan kandidaat-leden. Organisaties die lid willen worden van de Kinderrechtencoalitie, moeten zowel het IVRK als de doelstellingen van de coalitie onderschrijven. Ook mogen hun eigen doelstellingen en/of werking op geen enkele manier in conflict komen met de vier meest fundamentele principes van het IVRK, zijnde:

- het non-discriminatieprincipe (art. 2 van het Verdrag)
- het belang van het kind als richtsnoer (art. 3)
- het recht op leven en ontwikkeling (art. 6)
- het participatieprincipe (art. 12)

Werking en activiteiten

Toezicht en promotie

Voor de realisatie van haar doelstellingen streeft de Kinderrechtencoalitie naar samenwerking en dialoog met andere relevante actoren. Op die wijze wordt immers informatie uit verschillende hoek samengebracht en kunnen NGO's hun visie en agenda bekend maken. Uiteraard betekent dit voor de werking in de eerste plaats dat het overleg tussen de leden zelf wordt bevorderd. Binnen de vzw - op de Algemene Vergadering en via de dagelijkse werking - wordt informatie uitgewisseld tussen organisaties die op verschillende terreinen actief zijn, waardoor gegevens over de bestaande toestand worden gebundeld. Daarnaast gaat de coalitie in gesprek met de overheid, nationale en internationale organisaties en kinderen en jongeren. Zo zijn er formele en informele contacten met de kabinetten van Vlaams minister Vogels (coördinerend minister Kinderrechten van de Vlaamse regering) en Minister Verwilghen, het Kinderrechtencommissariaat, de Vlaamse en federale administratie, parlementsleden, de *Coordination des ONG pour les droits de l'enfant* (CODE – de Franstalige tegenhanger van de coalitie), de *internationale NGO-group for the Convention on the Rights of the Child*, enz. O.a. het jaarlijks terugkerende verslag van de Vlaamse regering aan het Vlaams Parlement en het Kinderrechtencommissariaat, alsook het verslag van het Kinderrechtencommissariaat zelf, vormen hierbij belangrijke momenten. Naar de toekomst toe, hoopt de coalitie via de media in te spelen op de actualiteit en o.a. langs deze weg in contact te treden met het grote publiek.

Een belangrijke, viermaandelijks terugkerende activiteit van de coalitie, is het zogenaamde Open Forum. Dit Forum staat open voor iedereen, dus ook voor diegenen die geen lid (kunnen) zijn – o.a. individuele geïnteresseerden, semi-overheden, universiteiten, het Kinderrechtencommissariaat, enz. Opnieuw is het immers de bedoeling om de dialoog tussen de NGO's en de andere partners te bevorderen. Gast sprekers op het terrein worden uitgenodigd om dieper in te gaan op een bepaald thema rond kinderrechten. Overleg en discussie tussen de sprekers en de aanwezigen kan dan leiden tot een boeiende verheldering en het vinden van nieuwe bronnen om de naleving van de kinderrechten een ruimere toepassing te geven. 'Ruimte voor kinderen' en 'Kinderrechten in een internationale context' zijn voorbeelden van thema's die recentelijk werden behandeld.

Wat de promotie van kinderrechten betreft, ondersteunt de Kinderrechtencoalitie acties ter bekendmaking van het IVRK. Daarnaast wil ze gemeenschappelijk initiatieven in dit verband bevorderen en coördineren. 20 november, de verjaardag van het IVRK, is in die context een jaarlijks weerkerende 'feestdag' waarrond telkenmale een aantal activiteiten worden geconcentreerd en de coalitie eventueel een standpunt formuleert.

Naast deze op België gerichte initiatieven, is de coalitie echter ook geïnteresseerd in de internationale situatie. In het verlengde van de VN-top over kinderrechten die in september van dit jaar doorgaat in New York, werden wereldwijd een hele reeks voorbereidende activiteiten op touw gezet. De coalitie vormt een kleine schakel in het gigantisch netwerk dat hiervoor werd uitgebouwd. Ten eerste zetelt de organisatie als vertegenwoordiger van de Vlaamse NGO's in de werkgroep die door het Belgische ministerie van Buitenlandse Zaken naar aanleiding van deze top werd opgericht. In diezelfde context werd de coalitie onlangs gehoord in de nieuwe Senaatswerkgroep 'Rechten van het Kind'. De visie die door ons in dergelijke werkgroepen wordt verdedigd, is gebaseerd op interne besprekingen van een reeks voorbereidende VN-documenten waarbij opnieuw opvalt dat de NGO's over een aparte invalshoek beschikken met een constructieve inbreng als gevolg. Eveneens naar aanleiding van deze top, werd door een aantal internationale NGO's de 'global movement for children' opgericht. Deze beweging organiseert de mondiale 'Say yes'-campagne, een handtekeningenactie met als doel de beleidsmakers op de VN-top aan te sporen om concreet werk te maken van de eisen uit het IVRK. Samen met een aantal andere organisaties neemt de coalitie deel aan de stuurgroep die de organisatie van die Say-yes/Zeg Ja-campagne in België op zich neemt.

Rapportage

De rapportage aan het VN-Comité voor de Rechten van het Kind, vormt momenteel één van de belangrijkste aandachtspunten van de coalitie. Dit moet in de volgende context worden gekaderd. De staten die partij zijn bij het IVRK hebben zichzelf geëngageerd om vijfjaarlijks over de stand van zaken m.b.t. kinderrechten te rapporteren aan het VN-Comité te Genève. De coalitie waakt over de daaraan verbonden overheidsverplichtingen. In mei-juni 2002 zal de Belgische overheid voor de tweede maal door dit Comité worden gehoord. Hiertoe bracht het Ministerie van Justitie in 1999 een tweede officieel overheidsrapport uit. Via informatieverzameling, kritische studie en commentaar heeft de coalitie daaraan een constructieve bijdrage geleverd.

Maar daarnaast werkt de coalitie momenteel aan de opmaak van een eigen alternatief NGO-rapport. Immers, niet alleen de overheid, ook de NGO's zelf krijgen de kans om in 2002 voor het VN-Comité te verschijnen. De coalitie heeft besloten dit gebeuren voor de Vlaamse NGO's te coördineren, dit in samenwerking met de Franstalige *Coordination des ONG pour les droits de l'enfant (CODE)*. Aan Vlaamse zijde werden een zestigtal organisaties gecontacteerd met de vraag informatie te verstrekken over de artikels uit het IVRK waarin zij zijn gespecialiseerd. Op basis van deze werkteksten wordt een rapport samengesteld waarin de naleving van de kinderrechten vanuit NGO-perspectief wordt geëvalueerd³¹. De hiaten, maar ook de positieve aspecten in het overheidsrapport worden hierin aangegeven, de geleverde inspanningen en het beleid worden becommentarieerd en er worden beleidsimperatieven geformuleerd. In september van dit jaar moet het rapport klaar zijn. O.a. aan de hand van dit NGO-rapport zal het Comité een aantal vragen opstellen die aan de Belgische overheid worden voorgelegd in mei-juni 2002. Aan het einde van de rit formuleert het Comité dan een aantal aanbevelingen aan de Belgische overheid. De Kinderrechtencoalitie zal in het bijzonder waken over de opvolging en de naleving hiervan.

³¹ De inbreng van organisaties die om één of andere reden over het hoofd werden gezien, is nog steeds welkom.

Besluit

Met een bepaald toekomstbeeld voor ogen, bouwt de coalitie haar werking verder uit. Zoals reeds gesteld, staat één en ander nog in zijn kinderschoenen. Anderzijds gaat de organisatie al een vijftal jaren mee, wat toch een aantal mooie resultaten opleverde. Ondertussen groeit de naambekendheid en worden we vaker bij initiatieven betrokken. En er wordt veel verwacht van het alternatief rapport. We hopen dat de Kinderrechtencoalitie op die wijze verder kan uitgroeien tot een sterke structuur die niet meer over het hoofd kan worden gezien. Hiervoor is het natuurlijk noodzakelijk dat nieuwe organisaties zich bij ons aansluiten. In de toekomst zal a.d.h.v. folders en een website een actieve ledenwerving worden georganiseerd. Maar ook nu reeds willen via deze weg een warme oproep doen om lidmaatschap te overwegen.

Praktische gegevens

De **lidmaatschapsbijdrage** bedraagt 15 euro.

Raad van Beheer

Voorzitter

Fons De Neve

Bond Grote en Jonge Gezinnen

Leden

Ingrid Dejonghe

Karin Maes

Christine Melkebeek

Onderzoekscentrum Kind en Samenleving

Kinderrechtswinkels vzw

Defence for Children International - Vlaanderen

4.2 Voorstelling ledenorganisaties

4.2.1 Amnesty International

Amnesty International is een wereldwijde beweging van vrijwilligers die strijden voor de Rechten van de Mens. Haar acties voor de slachtoffers van schendingen van deze rechten zijn gebaseerd op het internationaal recht en op zeer nauwkeurig onderzoek. De organisatie is onafhankelijk van regeringen en politieke ideologieën.

Amnesty vraagt:

- de vrijlating van gewetensgevangenen
- eerlijke processen voor politieke gevangenen
- afschaffing van de doodstraf, marteling en andere vormen van wrede behandeling
- beëindiging van buitengerechtelijke executies en 'verdwijningen'.

Bij acties voor **kinderen** gaat het vooral om:

- 'verdwenen' kinderen (alleen of met hun ouders)
- straatkinderen die verwond of vermoord worden door overheid of met hun stilzwijgende toestemming
- kinderen die gearresteerd of gemarteld worden om zo druk op hun ouders uit te oefenen
- kinderrechtenactivisten, kinderen in gevangnissen en ter door veroordeelde minderjarigen.

Amnesty International vraagt iedereen om op te komen voor de slachtoffers door bij autoriteiten, regeringen en gewapende oppositiegroepen er op aan te dringen een einde te maken aan deze misdrijven en de daders voor het gerecht te brengen.

Gebaseerd op de erkenning van de indeelbaarheid en onderlinge afhankelijkheid van alle rechten en vrijheden van de mens, wil Amnesty door middel van mensenrechteneducatie bijdragen tot een grotere bewustwording van het begrip mensenrechten. Een groter bewustzijn van de fundamentele rechten en plichten moet op lange termijn een cultuur van preventie van mensenrechtenschendingen opbouwen.

Amnesty verdedigt op een grotere schaal dan haar acties doen vermoeden, ook de rechten van kinderen. Dit onder andere door meer bekendheid te geven aan het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind en alle verdere schendingen waar kinderen slachtoffer van zijn.

Hierbij werkt zij samen met andere NGO's of verenigingen die ook andere aspecten van de Rechten van het Kind verdedigen.

4.2.2 Belgisch Comité voor Unicef

Het Verdrag inzake de Rechten van het Kind neemt een centrale plaats in in het werk van UNICEF, het Kinderfonds van de Verenigde Naties. Wereldwijd vertaalt UNICEF zijn opdracht als advocaat voor de kinderrechten in pleidooiactiviteiten die tot doel hebben de beleidsmakers te overtuigen de rechten van het kind te respecteren en in hun beslissingen het belang van het kind voorop te stellen. In industrielanden wordt UNICEF hiervoor bijgestaan door de nationale comités voor UNICEF.

UNICEF België is een Belgische niet-gouvernementele ontwikkelings- en kinderrechtenorganisatie die werd opgericht om UNICEF te ondersteunen. Op grond van het samenwerkingsakkoord met UNICEF bestaat zijn opdracht erin het Kinderrechtenverdrag op brede schaal bekend te maken, bij te dragen tot het respect voor de rechten van elk kind in de praktijk en bij het Belgisch publiek fondsen in te zamelen voor de ontwikkelingsprogramma's van UNICEF in het Zuiden en het Oosten.

In zijn streven tot verbreding van het maatschappelijk draagvlak in België en daarbuiten voor meer aandacht voor het welzijn van kinderen en het respect voor hun rechten, wil UNICEF België samenwerken met de Kinderrechtenbeweging. UNICEF België is van bij het begin een actief lid van de *Kinderrechtencoalitie Vlaanderen* en de *Coordination des ONG pour les droits de l'enfant*.

De specificiteit van het UNICEF België situeert zich binnen de kinderrechtenbeweging op het niveau van de educatie en vorming rond het Kinderrechtenverdrag, de promotie van het recht op participatie van kinderen en jongeren en de aandacht voor het respect voor de rechten van het kind in het Zuiden en het voormalige Oostblok.

- **Educatiewerk**

Kinderrechten zullen niet gerespecteerd worden als ze onvoldoende gekend en begrepen zijn. Daarom organiseert UNICEF België jaarlijks een educatiecampagne naar scholen over opvoeding tot het actief wereldburgerschap en kinderrechten. De scholencampagne 2000-2001 heeft als thema de Wereldwijde beweging voor kinderen.

- **Recht op inspraak**

Kinderen en jongeren hebben recht op inspraak en maatschappelijke participatie. UNICEF België heeft daarom eind 1998 een project gestart om het maatschappelijk draagvlak voor het respect voor het recht op participatie van kinderen en jongeren te verbreden. Het project kreeg de benaming 'What do you think?' en heeft concreet tot doel kinderen en jongeren te betrekken bij de rapportage naar het VN-Comité voor de Rechten van het Kind. In het kader van het project vond op 19 november 2000 de Kinder- en Jongerenmars plaats in Brussel.

- **Rechten van kinderen in het Zuiden en het Oosten**

UNICEF België wil erover waken dat in het debat rond het respect voor de rechten van het kind ook de kinderen uit het Zuiden en uit het voormalige Oostblok aan bod komen. De meest essentiële overlevings- en ontwikkelingsrechten van de kinderen worden in deze regio's van de wereld nog zwaar met de voeten getreden. UNICEF België probeert daar verbetering in te brengen door fondsen in te zamelen voor de samenwerkingsprogramma's van UNICEF in het Zuiden en het voormalige Oostblok. UNICEF België pleit er ook voor dat het Belgisch buitenlands beleid en de Belgische internationale samenwerking de nodige aandacht besteden aan het lot van de kinderen in het Zuiden en het voormalige Oostblok. UNICEF België coördineert voorts de Belgische Coalitie tegen het gebruik van kindsoldaten. De Coalitie stelt zich sinds mei 2000 onder meer tot doel het aanvullend protocol over kindsoldaten bij het VN-Kinderrechtenverdrag door de Belgische overheid te doen ratificeren.

4.2.3 Bond van Grote en van Jonge Gezinnen (BGJG)

De Bond van Grote en van Jonge Gezinnen is een pluralistische ledenbeweging die momenteel ruim 300.000 leden-gezinnen telt. Deze gezinsbeweging stelt zich tot doel een gezins- en kindvriendelijke samenleving tot stand te brengen waarin elk gezin een kwaliteitsvol gezinsleven kan uitbouwen en elk gezinslid maximale ontplooiingskansen krijgt. Naast specifieke dienstverleningselementen aan de eigen leden organiseert en stimuleert de Bond het verenigingsleven en de ontmoetingskansen via activiteiten in de 1100 plaatselijke afdelingen. Hij biedt ook vormingskansen en gezinsopvoedkundige activiteiten aan en treedt op als drukingsgroep, belangenverdediger van gezinnen, van ouders en kinderen naar het overheidsbeleid op de diverse beleidsniveaus.

Doorheen deze diverse werkingspijlers staat 'het kind' centraal. Kinderrechten en het IVRK vormen voor een organisatie als de Bond immers een zeer fundamentele uitgangsbasis en als het ware een rode draad doorheen de ganse werking, in het bijzonder in de gezinspolitieke actie, het vormingswerk en de kindgerichte service. Ook binnen de Jonge Gezinnen Actie van de Bond (JGA) en CREFI (de jeugd-dienst van de Bond onder de vorm van een aparte vzw), wordt sinds jaren extra aandacht besteed aan rechten van kinderen en worden jaarlijks enkele specifieke acties op touw gezet. Gezien deze bijzondere aandacht voor kinderrechten was het dan ook logisch dat de Bond zich aansloot bij en sterk engageert binnen de Kinderrechtencoalitie Vlaanderen waar via netwerkvorming en uitwisseling kinderrechten verder geïmplementeerd kunnen worden in onze samenleving.

Voor de periode april 2000-maart 2001 willen we graag de volgende niet exhaustieve activiteiten of aandachtspunten binnen het kader van kinderrechten vermelden.

Gezinspolitieke actie binnen de Bond als geheel

Gemeentelijk beleid

N.a.v. de gemeenteraadsverkiezingen organiseerde de Bond een grootscheeps onderzoek naar de toestand van het gemeentelijk gezinsbeleid in alle Vlaamse gemeenten. Er werd onder meer gepeild naar de mate van betrokkenheid van kinderen en jongeren bij het beleid en naar de aanwezigheid van formele en informele inspraakmogelijkheden. Op grond van deze resultaten werd een *tienpuntenplan voor een gezinsvriendelijke gemeente* gelanceerd. Binnen dit tienpuntenplan werd zeer nadrukkelijk gepleit voor *rechten van kinderen in het lokale beleid, voor meer ruimte voor kinderen en meer inspraak*.

Provinciaal beleid

In het verlengde van deze actie rond het gemeentelijk gezinsbeleid, richtte de Bond zich tevens naar de nieuwe provinciale besturen (nieuwe provincieraden en bestendige deputaties) met een aantal eisen voor een provinciaal kind- en gezinsbeleid.

Kinderopvang

De Bond pleit voor voldoende, betaalbare en kwaliteitsvolle opvang en voor kinderopvang als elementair gegeven binnen de kinderopvang.

Verkeersveiligheid

De Bond werkt aan allerlei voorstellen teneinde de positie van de zwakke weggebruiker beter te beschermen. (o.a. in een werkgroep 'straatcode' bij minister Durant).

Sperperiode rond kinderfeesten

In de schoot van de Raad voor het Verbruik werd mede op aandringen van de Bond een akkoord afgesloten om kinderen in een bepaalde periode voorafgaand aan Sinterklaas, Kerstmis en Pasen niet langer te bestoken met reclame.

Kinderen en reclame

De Bond bleef erop aandringen dat het verbod van reclame in de buurt van kinderprogramma's (de zogeheten vijfminutenregel) gehandhaafd bleef.

Echtscheiding

De positie van kinderen binnen echtscheidingssituaties en de echtscheidingsprocedure blijft onze bijzondere aandacht opeisen.

Ruimte voor kinderen

Naar aanleiding van het ontwerp-jeugdbeleidsplan die gemeenten voor juni moeten indienen bij de minister van Jeugd, lanceerde de Bond naar alle gemeentebesturen een actie met de vraag bij de opmaak van dit plan in te schrijven op de prioriteit 'jeugdruimte'. Gemeenten die dat doen kunnen immers van een verhoogd trekkingsrecht inzake de subsidies voor de uitvoering van hun jeugdwerkbeleidsplan genieten.

Binnen de gezinspolitieke actie van de Bond

De Jonge Gezinnen Actie van de Bond organiseerde in 2000 o.a. volgende acties.

'De stratendag' had als bedoeling het gemeentelijk beleid aan te zetten om meer oog te hebben voor de leefbaarheid en bespeelbaarheid van woonstraten. De actie werd gekaderd in het project 'Gemeentelijk Gezinsbeleid' (zie hoger) met accent op de items **verkeersveilig, inspraak en ruimte** uit het 10-puntenprogramma.

Met de actie, het project 'Kinderen hebben (ook) een stem'- een uitvloeier van de actie 'Senator voor één dag'- wilde JGA in 2000 het accent verschuiven naar het gemeentelijk beleid. Hiertoe werd vooraf een enquête gedaan bij gemeenten die een kindergemeenteraad organiseerden. Het **Kinderforum in het Brussels Parlement** was in dit kader het grootste project en kende een uitstekend verloop.

Naast de eigen acties nam JGA deel aan het *Kinderrechtenfestival* (23 september 2000) en aan *'De Mars' van Unicef* (19 november 2000).

Activiteiten vanuit de vzw CREFI, de Vlaamse jeugddienst opgericht door de Bond

Crefi nam op 19 november 2000 deel aan de 'What do you think'- mars in Brussel. Tijdens de manifestatie formuleerde Crefi op ludieke wijze de eis 'meer openbare speelruimte'. Daarnaast werd tijdens de jaarlijkse CREFI-terugkomdag begin oktober, volgend op een bevraging onder de 16 tot 18-jarige leden, een debat over kinderrechten georganiseerd.

4.2.4 Defence for Children International Vlaanderen

Defence for Children International/Défense des enfants international (DCI/DEI) is een onafhankelijke niet-gouvernementele organisatie, opgericht in 1979 naar aanleiding van het Internationaal Jaar van het Kind. DCI wil een permanente internationale actie organiseren om wereldwijd de rechten van het kind te bevorderen en te beschermen. DCI heeft een statuut als raadgever bij de Economische en Sociale Raad van de Verenigde Naties, bij Unicef en bij de raad van Europa en is wereldwijd actief: de organisatie heeft secties in meer dan 60 landen op alle continenten³².

DCI-België

De Belgische DCI-sectie werd opgericht op 10 september 1991 en bestaat uit twee afdelingen: een Franstalige en een Nederlandstalige afdeling.

DCI-België streeft verschillende objectieven na

- DCI-België wil in de eerste plaats waken over de naleving van het VN-Verdrag inzake de Rechten van het Kind in België. In het bijzonder is DCI-België alert voor de rapporten die ons land moet voorleggen aan het Comité voor de Rechten van het Kind. Daartoe verzamelt DCI-België alle informatie over eventuele verschillen tussen wet of praktijk enerzijds en het Kinderrechtenverdrag anderzijds. Indien noodzakelijk zal DCI-België de overheid en het Comité voor de Rechten van het Kind over mogelijke onvolmaaktheden interpellieren. Uiteraard heeft de Belgische sectie ook aandacht voor andere (internationale) mensenrechteninstrumenten, in functie van een effectieve en efficiënte rechtsbescherming van kinderen.
- DCI-België wil ook het VN-Verdrag inzake de Rechten van het Kind kenbaar maken zowel bij het grote publiek als aan alle geïnteresseerde private en openbare instellingen. Als niet-gouvernementele organisatie wil DCI-België de verschillende overheden in ons land bij deze taak bijstaan.
- DCI-België wil elk lokaal, regionaal, nationaal of internationaal initiatief ten gunste van de rechtsbescherming van kinderen aanmoedigen.

DCI-Vlaanderen

De Nederlandstalige afdeling van DCI-België wil fungeren als bindteken tussen al wie in Vlaanderen actief is op het vlak van de rechten van het kind. Het bieden van degelijke informatie over het thema 'rechten van het kind' en over de vereniging zelf, zijn in dit verband belangrijke doelstellingen. Ook voert ze lobbyactiviteiten uit om noodzakelijk veranderingen in de politieke praktijk of wettelijke regelingen te bewerkstelligen en daardoor de belangen van kinderen te behartigen. DCI wil op een effectieve manier de belangen van kinderen verdedigen en voor hun belangen opkomen, wat meer is dan misstanden signaleren en bekritisieren. Dit vraagt om een strategische aanpak, uiteenlopende contacten, goede samenwerking, voorlichting en vooral invloed.

Leden van DCI-Vlaanderen ontvangen driemaandelijks het 'Tijdschrift voor de Rechten van het Kind', een gezamenlijke uitgave van de DCI-sectie Nederland en DCI-Vlaanderen.

³² Adres DCI-Internationale: Rue Varembe 1, Case Postale 88, CH – 1211 Genève 20, Zwitserland, Tel. +41 22 734 05 58

4.2.5 Dienst Alternatieve Sancties en Voogdijraad vzw

De Dienst Alternatieve Sancties en Voogdijraad vzw (DAS&V) staat sinds 1987 in voor de organisatie en opvolging van prestaties van opvoedkundige of filantropische aard uitgesproken door de jeugdrechtbanken van Gent, Dendermonde en Oudenaarde, ten aanzien van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd. Haar werking sluit aldus aan bij artikel 40 (jeugdrecht) van het Internationaal Verdrag van de Rechten van het Kind.

Doelgroep

Jongeren tussen 12 en 18 jaar die een bewezen als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, en in aanmerking komen voor een effectieve straf, een effectieve uithuisplaatsing of een effectieve overplaatsing naar een instelling met een strenger regime.

Principiële bakens van de dienst

Oog voor rechtswaarborgen

Om tegemoet te komen aan internationale verdragsteksten waartoe ons land heeft geratificeerd, wordt er rekening gehouden met de Rechten van de Mens en de Rechten van het Kind in het bijzonder. Daartoe respecteert de DAS&V een aantal principes om de rechtswaarborgen van de minderjarigen – in de mate van het mogelijke – te verzekeren.

a) Scheiding der machten

Aangezien de dienstverlening een ernstige, vrijheidsbeperkende sanctie is, kan ze enkel door de rechterlijke macht, in concreto de jeugdrechter, worden uitgesproken. Ze kan niet worden opgelegd door de politie of het Openbaar Ministerie.

b) Recht op verdediging + recht op een eerlijk proces

- De minderjarige moet *bijgestaan worden door een advocaat*.
- Hij/zij moet begrijpen wat een alternatieve sanctie inhoudt.
- Er moet sprake zijn van instemming van de jongere met de sanctie.
- Niemand mag onder druk, of gesteld voor een zobeweerde keuze waarvan hij/zij de exacte gevolgen niet overziet, beslissen akkoord te gaan met het uitvoeren van een maatschappelijk nuttige werkzaamheden tijdens de vrije tijd ter vervanging van een effectieve vrijheidsberoving. Deze vereiste kadert in het principe 'dat niemand mag gedwongen worden dwangarbeid op verplichte arbeid te verrichten', zoals verwoord in artikel 4 van het Verdrag ter bescherming van de Rechten van de Mens en van de fundamentele vrijheden.

c) Jongeren moeten kunnen genieten van dezelfde rechtswaarborgen als volwassenen

- Het legaliteitsbeginsel: de sanctie moet van bepaalde duur zijn.
- Het proportionaliteitsbeginsel: de sanctie dient in verhouding te staan tot de ernst van de gepleegde feiten.
- Het gelijkheidsbeginsel: bij gelijkaardige feiten dienen gelijkaardige sancties opgelegd te worden.

Wettelijke basis

Sedert de Wet van 8 april 1965 op de Jeugdbescherming bestaat de mogelijkheid voor de jeugdrechter om jongeren die strafbare feiten hebben gepleegd een 'prestatie van opvoedkundige of filantropische aard', in verhouding tot leeftijd en middelen, te doen volbrengen.

In de Ministeriële Circulaire van Minister van Justitie Gol van 18 februari 1988, gaf de minister een aantal aanbevelingen die belangrijk zijn bij de uitvoering van de dienstverlening.

De vooropgestelde werkwijze sluit aan bij de democratische rechtsbeginselen.

Constructief sanctioneren

Van de minderjarige dader wordt verwacht dat hij/zij een actieve bijdrage levert tot herstel van de schade ten aanzien van de maatschappij. Daartoe dient de werkstraf ingevuld in de samenleving én moet de minderjarige z'n voorafgaande instemming hebben betuigd met het uitvoeren van de alternatieve sanctie.

Dienstverlening bestaat uit relatief zware, doch humane taken. Het is zeker niet de bedoeling dat jongeren een werkstraf ervaren als een vorm van vrijetijdsbesteding, maar het is evenmin zo dat jongeren moeten instaan voor het vuile werk.

Toetsing aan het IVRK

De werking van onze dienst sluit aan bij artikel 40 (jeugdrecht) van het Verdrag.

In de principiële bakens en doelstellingen van onze dienst ligt een fundamenteel respect voor de Rechten van het Kind. De vier basisbeginselen van het Verdrag zijn verweven in de werking van de dienst.

Niettegenstaande er een wettelijke basis voorhanden is, worden een aantal beginselen alsnog met de voeten getreden. Bv. de bijstand van een advocaat bij een voorleiding is wettelijk voorzien, maar laat in praktijk soms te wensen over. In enkele gevallen is er geen sprake van een aanwezige advocaat, in een aantal andere gevallen is de advocaat aanwezig maar is de bijstand onvoldoende. De advocaat wordt maar 'enkele minuten' op voorhand opgeroepen en kan het dossier enkel vluchtig doorlezen, waardoor het advies van de advocaat naar de jongere toe niet evident is.

4.2.6 ECPAT België

In 1996 brengt ECPAT (End Prostitution of Children, Child Pornography and Trafficking in Children for Sexual Purposes) samen met de Zweedse regering en UNICEF meer dan 122 regeringen bijeen op de Wereldconferentie tegen de Seksuele Uitbuiting van Kinderen. De regeringen verbinden zich tot een gezamenlijke Agenda voor Actie. Deze Agenda voor Actie levert het kader voor de verdere concretisering van de artikelen uit het internationaal Kinderrechtenverdrag die handelen over de seksuele uitbuiting van kinderen.

ECPAT wordt een erkende internationale NGO die kinderprostitutie, kinderpornografie en kinderhandel bestrijdt.

ECPAT België ontstaat in 1993 op initiatief van een aantal NGO's, mensen- en kinderrechtenorganisaties. De Belgische organisaties ondernemen samen acties op juridisch, educatief en beleidsvlak. Bijzondere aandacht gaat naar de beïnvloeding van de toeristische sector, de jongeren zelf, het justitiële apparaat en de overheid.

Wat verstaat ECPAT België onder commerciële seksuele uitbuiting van kinderen ?

Voor de definitie van kinderprostitutie, kinderhandel en kinderpornografie baseert ECPAT België zich op de Verklaringen van de VN rond deze thema's. ECPAT volgt de Verklaring inzake de Rechten van het Kind die bepaalt dat iemand kind is tot de leeftijd van 18 jaar.

***Kinderprostitutie** is 'het betrekken van kinderen of het aanbieden van kinderen voor seksuele daden in ruil voor geld of andere vergoedingen met de persoon in kwestie of met anderen.'*³³

***Kinderhandel** is 'het verhandelen van kinderen, wat ook de reden is, van de ene betrokken partij aan de andere in ruil voor een financiële of andere vergoeding.'*³⁴

***Kinderpornografie** is 'de visuele voorstelling van een kind in expliciete reële of gesimuleerde seksuele handelingen, of de afbeelding van geslachtsdelen van kinderen met als doel de seksuele driften van de gebruiker te bevredigen. Kinderpornografie behelst zowel de productie, als de verspreiding, als het bezit van dit materiaal.'*³⁵

In arme landen moet kinderprostitutie, kinderhandel en kinderpornografie, volgens ECPAT, gesitueerd worden tegen de achtergrond van de armoede en de interne ongelijkheid in deze landen zelf. Verarmde bevolkingsgroepen worden in hun strijd om te overleven vaak meegezogen naar de stad en worden gebruikt als goedkope en weerloze arbeidskrachten.

Jonge vrouwen en steeds meer kinderen - meisjes en jongens - komen terecht in de seksindustrie. Jongeren, uit Azië, Oost-Europa, Afrika en Latijns-Amerika worden naar het Westen gelokt en eindigen vaak in de prostitutie.

Door de grote betrokkenheid van westerlingen is de seksindustrie ook een symbool van het 'westers imperialisme', de westerse culturele en economische suprematie die geen grenzen kent in het misbruiken van arme landen.

In België heeft de zaak 'Dutroux' nogmaals aangetoond dat seksuele uitbuiting van kinderen reeds langer bestaat en geen geïsoleerd probleem is, maar een extreem gevolg van de manier waarop een samenleving omgaat met zijn kinderen en kinderen al dan niet in hun rechten respecteert.

³³ Document Verenigde Naties A/50/456, promotie en bescherming van kinderrechten: kinderhandel, kinderpornografie en kinderprostitutie, Nota van de Secretaris Generaal, 20 September 1995, p.5.

³⁴ Bijkomend VN -Verdrag over de afschaffing van slavernij, slavenhandel en andere praktijken met betrekking tot slavernij, 1956.

³⁵ Verklaring van de Algemene Vergadering van de VN, Document A/50/456, p.6.

ECPAT BELGIË

- Is de erkende Belgische afdeling van ECPAT Internationaal en werkt samen met de verschillende vertegenwoordigers van ECPAT op Europees en internationaal niveau.
- Staat voor een nationaal netwerk van organisaties, verenigingen, comités en personen ter verdediging van mensen- en kinderrechten.
- Is een pluralistisch samenwerkingsverband om de seksuele uitbuiting van kinderen een halt toe te roepen. Het pleit voor een rechtvaardiger Noord-Zuidbeleid en zet zich in voor een verantwoorde en duurzame en participatieve ontwikkeling in landen van het Zuiden.
- Werkt vanuit de invalshoek van de 'seksuele uitbuiting van kinderen' (kinderprostitutie, kinderhandel, kinderpornografie) én de rol van het internationaal toerisme.
- Bevestigt het recht van kinderen om hun eigen leven in handen te nemen zoals beschreven in de VN-Conventie inzake de Rechten van het Kind.
- Streeft naar een zinvolle en actieve participatie van jongeren en kinderen in de strijd tegen seksuele uitbuiting van kinderen.
- Baseert haar werk op de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, de VN Conventie inzake de Rechten van het Kind en de Agenda voor Actie goedgekeurd op het Wereldcongres tegen Commerciële Seksuele Uitbuiting (Stockholm 1996).
- Streeft via lobbywerk en contacten met Belgische en Europese politieke beleidsverantwoordelijken naar een daadwerkelijke toepassing van de diverse verdragen van de Rechten van het Kind.
- Wil de Belgische publieke opinie gevoelig maken voor de oorzaken en gevolgen van commerciële seksuele uitbuiting van kinderen, zowel wereldwijd als in eigen land.
- Bundelt zijn krachten met alle democratische organisaties en instellingen die begaan zijn met commerciële seksuele uitbuiting van kinderen en de thematiek van mensen- en kinderrechten.
- Werkt samen met de overheid, de toeristische industrie en met de politionele en juridische diensten in de strijd tegen kinderprostitutie, kinderhandel en kinderpornografie.

4.2.7 Jeugd en Vrede

Jeugd & Vrede is een pluralistische, landelijke jeugdorganisatie die sedert 1983 werkt rond vredesopvoeding. Jeugd & Vrede ontwikkelt producten om vredesopvoeding (in de brede betekenis van het woord) met kinderen en jongeren te concretiseren.

Het is een brede waaier van producten. Het zijn reizende tentoonstellingen; publicaties voor kinderen, jongeren en voor hun begeleiding; educatieve software; enz.

Op een speelse, interactieve manier gaan deze producten dieper in op begrippen als: vooroordelen, conflicthantering, stereotiepen, pestgedrag, kinderrechten,

Maar Jeugd & Vrede maakt niet alleen producten; ze begeleidt ze ook. Rond een aantal thema's kunnen activiteiten opgezet worden met kinderen en jongeren.

I.v.m. kinderrechten informeert Jeugd & Vrede door o.a. een interactieve tentoonstelling (Kinderen Inbegrepen) in heel het land te verspreiden. Vele scholen hebben deze tentoonstelling al in huis gehad. Daarnaast zijn er ook een aantal publicaties zoals het doeboekje kinderrechten, een kwartetspel, verhalenboeken, software,... . Recentelijk werd het boek 'Ik heb ook maar twee vleugels' uitgegeven. Een boek dat verhalen, gedichten, strips en getuigenissen rond kinderrechten brengt. Marc De Bel is peetvader van het boek.

Jeugd & Vrede geeft ook vorming rond kinderrechten. Zowel voor kinderen als voor jeugdbegeleiders. Hoofddaccent bij deze vorming ligt op participatie.

In de zomer 2000 gingen er twee vakanties door voor vluchtelingenkinderen en Vlaamse kinderen. In december 2000 hebben we dan een opleiding animator in het jeugdwerk georganiseerd voor Vlaamse en vluchtelingenjongeren. Jongeren die in de zomer 2001 twee vakanties gaan begeleiden. Doelstelling van deze activiteiten is natuurlijk verschillende culturen leren kennen en respecteren, maar ook de mondigheid van vluchtelingenkinderen stimuleren zodat zij in het onthaalcentrum voor vluchtelingen ook gehoord worden.

Verder is Jeugd & Vrede ook lid van WDYT, werkgroep multicultureel samenleven van de jeugdraad en Jep!

4.2.8 Foster Parents Plan/Plan International

Foster Parents Plan (Plan International) is een internationale humanitaire, op het kind gerichte ontwikkelingsorganisatie zonder banden met politiek, religie of overheden. Foster Parents Plan (Plan International) is in 43 programmalanden actief en streeft er via een programma- en projectenwerking naar om kinderen de kans te bieden hun capaciteiten volledig te laten ontwikkelen. 15 donorlanden zamelen fondsen in om deze structurele langetermijnprojecten te financieren.

Als kindgerichte ontwikkelingsorganisatie vormt het 'Verdrag inzake de Rechten van het Kind' het hart en de basis van de 'grassroots' programmawerking. Foster Parents Plan (Plan International) concentreert zich daarbij vooral op basisgezondheid, educatie, leefomgeving en inkomensverbetering. Jaarlijks worden meer dan 5.000 projecten gerealiseerd.

Ook op het vlak van sensibilisering is Foster Parents Plan (Plan International) zeer actief. Zo is Foster Parents Plan (Plan International) één van de zes medestichters van de 'Wereldwijde Beweging voor Kinderen', het platform dat wereldwijd aan de basis ligt van de 'Say Yes / Zeg Ja campagne voor Kinderen en Jongeren'. Ook in Vlaanderen zet Foster Parents Plan zich actief in voor deze beweging. Ook als lid van de stuurgroep van de 'What Do You Think ?' beweging engageert Foster Parents Plan (Plan International) zich sterk voor kinderrechten.

Foster Parents Plan (Plan International) is zeer nauw betrokken bij de voorbereidingen op de Speciale Sessie van de Algemene Vergadering van de VN over kinderen (september 2001). Daarbij legt Foster Parents Plan (Plan International) veel nadruk op het belang van universele geboorteregistratie (art. 7 Verdrag inzake de Rechten van het Kind). Jaarlijks worden immers zo'n 40 miljoen kinderen niet geregistreerd bij hun geboorte. Zonder geboortebewijs kunnen ze vaak geen aanspraak maken op de rechten die worden opgesomd in het 'Verdrag inzake de Rechten van het Kind'. Foster Parents Plan (Plan International) ijvert dan ook zeer sterk voor de naleving van dit 'eerste' recht. Concrete programma's van Foster Parents Plan (Plan International) rond geboorteregistratie in Zuid-Oost Azië hebben bewezen dat universele geboorteregistratie geen utopie hoeft te zijn. Landen als België, met een goed functionerende Burgerlijke Stand, hebben de taak om het Zuiden bij te staan met hun expertise zodat ook dit basisrecht gerespecteerd wordt.

4.2.9 Kinder- en Jongerentelefoon (KJT Vlaanderen)

Werking 2000

De Kinder- en Jongerentelefoon werd opgericht in 1981 op verschillende plaatsen in Vlaanderen. Vanaf 1994 gebruikt KJT naar de kinderen en jongeren toe 1 oproepnummer: 078-15 14 13.

Vanaf 1998 zijn er met dit nummer grote problemen op vlak van anonimiteit. Door het omzetten in Belgische wetgeving van Europese regelgeving moeten telecomoperatoren hun klanten gedetailleerde facturen aanbieden: vanaf dan komen 'oproepen naar 078 nummers' op de factuur. Kinderen en jongeren zijn dus een groot stuk van hun anonimiteit kwijt! Lobbywerk bij de bevoegde minister leverde een aanpassing van de wet op: oproepen naar hulpdiensten mogen niet vermeld worden. Pogingen om die verandering door de operatoren te doen implementeren leverden tot dusver niets op: wat baten wet en ...

Daar die anonimiteit voor kinderen en jongeren echt wel belangrijk is, drongen er zich andere maatregelen op. Misschien schortten er nog wel andere zaken aan de KJT-werking?

In samenwerking met Kind en Gezin, die via een samenwerkingsovereenkomst de KJT subsidieert, werd in 2000 de strategische planning opgemaakt. Hun Raad van Beheer keurde die planning in juni 2000 goed; waaruit meteen ook kan afgeleid worden dat het niet bij een mooie planning zal blijven.

Er werden 4 **strategische doelstellingen** gedefinieerd (samengevat):

- KJT zal **maximaal en gratis** bereikbaar zijn: lees we gebruiken het kort en gratis oproepnummer **102** en we evolueren binnen 3 jaar naar een **24 uur op 24 uur** bereikbaarheid.
- KJT zal zijn **dienstverlening uitbreiden** om kinderen en jongeren actief te kunnen doorverwijzen met een effectief antwoord op hun specifieke hulpvraag.
- KJT zal op een andere manier registreren zodat de **belevingsinformatie** beter kan **ontsloten** worden.
- KJT zal **kwaliteitsbevorderende** en -evaluerende instrumenten ontwerpen en implementeren.

In 2000 werden we door meer dan 23.000 kinderen en jongeren gebeld, waarvan slechts 10.000 binnen de openingsuren. Het aandeel van GSM-oproepen, waardoor kinderen en jongeren een grote keuzevrijheid hebben in het tijdstip waarop ze bellen, steeg in 2000 tot 12,5%. In de eerste 4 maanden van 2001 loopt dit percentage reeds op tot 28,5%.

De top-10 van de onderwerpen ziet er als volgt uit:

Jongens		Meisjes	
- 12 jaar	+ 12 jaar	- 12 jaar	+ 12 jaar
Pesten	Vrijen	Pesten	Vrijen
Verliefd	Relatie met ouders	Verliefd	Zwangerschap
Verveling	Zelfbevrediging	Vrijen	Verliefd
Vrijen	Verliefd	Relatie met ouders	Relatie met ouders
Relatie met ouders	Voorbehoedsmiddelen	Omgang met elkaar	Psychische problemen
Schoolwerk	Pesten	Schoolwerk	Schoolwerk
Echtscheiding	Biologie van de seks	Echtscheiding	Problemen in de liefde
Omgang met elkaar	Schoolwerk	Ongewenste intimiteiten	Voorbehoedsmiddelen
Huisregels	Problemen in de liefde	Ruzie met vrienden	Omgang met elkaar
Biologie van de seks	Zwangerschap	Biologie van de seks	Pesten

Eind 2000 (aangevraagd augustus 1999) kregen we de toestemming om bij giften hoger dan 24,79 euro (1000 frank) fiscale attesten uit te reiken. Verlenging tot 2005 is aangevraagd.

4.2.10 Het Kinderrechtenhuis (KRH)

De Kinderrechtenhuis is een jonge, snelgroeiende ledenbeweging. Het groeide uit het Centrum mondiale vorming (Cemuvo) en zag het levenslicht op 20 november 1999. 4 keer per jaar verschijnt ons **tijdschrift**: 'Recht Uit Kind', dat verspreid wordt op 750 exemplaren. Momenteel telt onze organisatie 500 betalende leden.

Het Kinderrechtenhuis streeft naar de uitbouw van een kindvriendelijke samenleving overeenkomstig het Verdrag van de Rechten van het Kind (New York, 1989). Op internationaal vlak is het sterk verbonden met de beweging ECPAT (End Child Prostitution, Child Pornography and Child Trafficking), alsook met de GLOBAL MARCH AGAINST CHILD LABOUR, deze organisatie strijdt tegen alle vormen van onaanvaardbare kinderarbeid. Op nationaal vlak werd het sterk beïnvloed door de gebeurtenissen samenhangend met de WITTE MARS, de strijd tegen oprukkend racisme en uitsluiting. We schenken veel aandacht aan de problemen van jonge mensen die in de marge van de samenleving leven.

Funcities

Het kinderrechtenhuis werd in 2000 erkend als *'Experimenteel Jeugdwerk'* en verricht verschillende functies.

- In samenwerking met de Katholieke Hogeschool Heverlee zenden we 15 jonge maatschappelijk werkers per jaar naar **kinderrechtenprojecten** in Thailand, India, Sri Lanka, Brazilië.
- In samenwerking met de vzw HART VOOR KINDEREN (Westerlo) speelt het een kleine rol in het maatschappelijk debat omtrent de nood aan veilige **ontmoetingsruimten voor kinderen met risicoouders**.
- Het organiseert i.s.m. de vzw A PLACE TO LIFE (Leuven) **vakanties voor gemarginaliseerde moeders met kinderen**.
- Hoofddoel is echter te komen tot de uitbouw van een volwaardig **vormings- en trainingscentrum** dat zich zowel naar het onderwijs als naar het jeugdwerk richt. We willen informatie bieden over kinderrechten. We willen scholen en jeugdbewegingen helpen de rechten van het kind te vertalen in speelse activiteiten voor jong en oud.
- We beschikken over een prachtige eigen **infrastructuur** in Alken: overnachtinggelegenheid voor 25 mensen, uitgeruste keuken, een speelweide, binnenkoeren waar de kinderen kunnen spelen, vergader- en activiteitslokalen, een meditatie ruimte, kinderrechtenhuis. Groepen van maximum 50 personen kunnen hier op bezoek komen om dagactiviteiten te volgen. Groepen van maximum 25 personen kunnen hier een weekend of een langere periode logeren.

Hoe brengen we het thema kinderrechten op een creatieve wijze aan bod in het onderwijs en jeugdwerk?

- In de loop van dit schooljaar werkten we samen met een projectgroep van acht studenten afdeling Sociale Pedagogiek, K.U.Leuven een project rond **kinderrechtenanimatie** uit. De studenten organiseerden tijdens twee weekends een cursus kinderrechtenanimatie die uitmondde in een indrukwekkende **vormingsmap**: ‘spelen met rechten, niet louter kinderspel’.
- Ook functioneert het KRH als een steunpunt voor de **projectgroep 'Verbondenheid'**, geleid door Anouk De Puydt en Gie Deboutte. Deze projectgroep werkt rond de stelling: ‘Hoe respectloos gedrag ombuigen tot respect en verbondenheid?’
- Ook wil het KRH een bijdrage leveren in het kader van de gemeentelijke **jeugdwerkbeleidsplan** door de uitbouw van het kinderrechtenopbouwwerk als methodiek om dit thema te concretiseren.

Via aangepaste dienstverlening, een goede ploeg animatoren en vernieuwende pilootprojecten wil het Kinderrechtenhuis zich verder profileren in Limburg, Vlaanderen en de EU-regio. Neem eens contact op, breng ons een bezoek ... het is echt de moeite waard!

4.2.11 Kinderrechtswinkels

Een rechtsbeschermingsinitiatief voor minderjarigen

Uitgangspunten

We vertrekken vanuit de gelijkwaardigheid van alle mensen ongeacht hun leeftijd. Ook kinderen kunnen aanspraak maken op de algemeen geldende mensenrechten. In dat verband tekent zich sinds een aantal jaren een wijziging af in het denken over kinderen: waar tot voor enkele jaren de nadruk werd gelegd op het louter beschermen van kinderen 'in hun belang' gaat men nu meer en meer de inbreng van kinderen zelf waarderen en hun rechten beschermen. Het kind is dus aan het evolueren van een beschermingsobject naar een rechtssubject. De hieruit voortvloeiende behoeften van kinderen in verband met hun rechten zijn de uitgangspunten voor het bestaan en de activiteiten van de Kinderrechtswinkel, sinds haar ontstaan in 1987.

- Net zoals voor alle burgers spelen wetten en regels een belangrijke rol in het leven van minderjarigen. *Minderjarigen moeten dus geïnformeerd worden over het bestaan en de betekenis van het geheel van kinderrechten.*
- Regels worden toegepast in concrete situaties en kinderen hebben behoefte aan correcte informatie over hoe een bepaalde regel in een bepaalde situatie wordt gehanteerd. *Minderjarigen stellen zich dus ook vragen over hoe het met die regels en die rechten in hun specifieke situatie in elkaar zit. Zij kunnen daarbij behoefte hebben aan advies of ondersteuning.*
- In sommige situaties ondernemen minderjarigen ook acties om hun rechten daadwerkelijk uit te oefenen en op te eisen. *Minderjarigen kunnen daarbij behoefte hebben aan rechtsbijstand door een advocaat. Eveneens kan de bijstandsbehoefte een gevolg zijn van het feit dat minderjarigen geconfronteerd worden met gerechtelijke instanties.*
- Kinderen hebben nood aan een samenleving die rekening houdt met hun wensen en behoeften. Zij hebben recht op een verbeterde (rechts)positie in een maatschappij waarin ze daadwerkelijk au-serieux genomen worden. *Kinderrechten daar praat je niet alleen over, dat doe je ook. Op alle niveaus moeten instanties aangepord worden om te onderzoeken welke implicaties kinderrechten hebben voor hun eigen functioneren. Bij dit zoekproces kunnen ze behoefte hebben aan ondersteuning en begeleiding.*

Strategieën

Vanuit deze uitgangspunten is de Kinderrechtswinkel van start gegaan met de bedoeling in zijn activiteiten een antwoord te bieden op deze behoeften van minderjarigen.

Samenvattend kunnen we stellen dat de Kinderrechtswinkel tegemoet komt aan de diverse facetten van een **omvattend rechtsbeschermingsinitiatief** zijnde:

- dat je rechten hebt
- dat je over je rechten geïnformeerd bent
- dat je deze rechten kan uitoefenen
- dat je ze zonedig kan afdwingen
- dat je voor je belangen kan opkomen.

Taken

Meer concreet kunnen we de volgende taken onderscheiden.

Collectieve informatieverstrekking

Het is noodzakelijk dat kinderen via allerlei kanalen worden geïnformeerd over hun rechten als minderjarigen. De belangrijkste taak voor de Kinderrechtswinkel is er voor te zorgen dat het thema kinderrechten een bespreekbaar en besproken onderwerp is. Dit kan door het geven van vorming (zowel naar kinderen zelf als naar voor hen relevante personen of intermediaren), het verzorgen van eigen publicaties of het leveren van bijdragen in tijdschriften of publicaties van anderen.

Individuele info- en adviesverlening

Om aan de behoefte van correcte informatie en bijstand in zeer concrete situaties tegemoet te komen, organiseert de Kinderrechtswinkel *permanenties*. Op deze momenten kunnen kinderen individueel terecht met hun vragen en problemen. Ook individuen uit de directe omgeving van kinderen kunnen ten behoeve van kinderen vragen stellen bij de Kinderrechtswinkel. Kinderen doen voor dit soort vragen immers zeer vaak beroep op hun directe omgeving en zijn niet altijd geneigd de stap te zetten naar gespecialiseerde dienst.

Het kan dus belangrijk zijn, dat diensten die zo dicht mogelijk bij kinderen staan, hier een competentie ontwikkelen. De Kinderrechtswinkel kan hiertoe een bijdrage leveren door enerzijds deze diensten/overheden te sensibiliseren voor het bestaan van een dergelijke behoefte. Anderzijds kan de Kinderrechtswinkel ten aanzien van deze diensten een gesystematiseerde opleiding en navorming ter beschikking stellen. (Er kan gedacht worden aan cursussen en studiedagen en het uitgeven van een gespecialiseerd tijdschrift.)

Daadwerkelijke rechtsbijstand

Rechtsbijstand is bijna uitsluitend het terrein van advocaten. Een belangrijke vaststelling is echter dat kinderrechten een domein is waar weinig advocaten in opgeleid zijn en waarin ze zich ook niet specialiseren. De belangrijkste taak voor de Kinderrechtswinkel is dan ook er voor te zorgen dat er een zekere gespecialiseerde competentie ontwikkeld wordt. Hiertoe is het opstarten en ondersteunen van collega-groepen een uiterst geschikte werkmethode.

Daarnaast kan de Kinderrechtswinkel ook bijdragen tot het vergroten van de mogelijkheden voor minderjarigen om via het gerecht recht te bekomen en dit door het actief ondersteunen van zogenaamde principiële zaken.

Maatschappelijke actie en procesbegeleiding

In het werken naar een meer respectvolle omgang met kinderen participeert de Kinderrechtswinkel in werkgroepen en samenwerkingsverbanden met het oog op het bevorderen van maatschappelijke verandering tot het versterken van de positie van kinderen in onze samenleving.

4.2.12 Liga voor de Mensenrechten

De Liga voor Mensenrechten heeft tot doel de bestrijding van de onrechtvaardigheden en elke willekeurige aanslag op de rechten van een individu of van een gemeenschap. Zij verdedigt de beginselen van gelijkheid en sociaal humanisme die aan de grondslag liggen van de moderne beschaving.

Regelmatig treedt de Liga naar buiten met standpunten over actuele onderwerpen waar de mensenrechten in België in het geding zijn. Via de media, maar ook via haar tweemaandelijks Nieuwsbrief en via dossiers, klaagt de organisatie schendingen van de mensenrechten en alle mogelijke discriminaties aan, stelt vragen bij wetten en verdragen en doet voorstellen voor oplossingen. Buiten alle partijen om verwezenlijkt de Liga haar doel door bijeenkomsten en publicaties, petitie en tussenkomsten bij de Belgische en buitenlandse overheden. De actieterreinen hierbij zijn vreemdelingen, antiracisme, antidiscriminatie, politie- en rijkswachtoptreden en gevangeniswezen. Recente voorbeelden zijn de nieuwe regularisatiewet, het veiligheidsplan of de snelrechtprocedure, ... De Liga volgt de actualiteit op de voet, ze publiceert rapporten, geeft aanbevelingen en formuleert voorstellen.

Zonder daarin echt gespecialiseerd te zijn, worden schendingen van kinderrechten behandeld als alle andere zaken die bij ons binnenkomen. In 1991 heeft de Liga voor Mensenrechten een brochure over de rechten van het kind uitgegeven met kritische beschouwingen bij de VN-conventie voor de Rechten van het Kind. In het educatiewerk van de Liga voor jongeren wordt extra aandacht geschonken aan de rechten van kinderen en minderjarigen en wordt samen met de doelgroep hierover gediscussieerd.

De Liga is van bij de oprichting van de Kinderrechtencoalitie lid van de Algemene Vergadering, voornamelijk om voeling te hebben met wat leeft in het kinderrechtenlandschap. Hierdoor wordt binnen de eigen werking het aspect van kinderrechten meer dan voorheen in het oog gehouden.

4.2.13 ODOK vzw, Ouders van dove kinderen

ODOK is geen oudervereniging (verbonden aan een bepaalde school) maar een nationale vereniging van dove en horende ouders van dove en slechthorende kinderen. Ze is ontstaan in maart 1994 nadat enkele horende ouders tot het besluit kwamen dat er nood was aan objectieve informatie betreffende 'het doof zijn' van onze kinderen.

De informatie die we kregen kwam vooral uit de horenden wereld en was zeer beperkt. De info die wij kregen van neus-, keel- en oorartsen was beperkt, zij konden de ouders meestal maar één school aanwijzen en deze stuurde hen thuisbegeleiding met als hoofddoel het kind naar hun school door te sturen. Velen bleven met vragen zitten over onderwijs, over communicatie, over opvoeding, over hoe het verder moet met ons kind.

Dove ouders wilden een gelijkaardige vereniging opstarten, we hebben de handen in elkaar geslagen en ODOK werd opgebouwd. Dankzij deze dove ouders kwamen we een stap vooruit: aan hen kunnen we veel vragen, vanuit hun ervaring als doof kind of dove jongere kunnen we veel leren.

Activiteiten

Jaarlijks worden daguitstappen georganiseerd. De topper van het jaar is het gezinsweekend. Bij elke activiteit zorgen we voor deskundige begeleiding zodat de ouders onderling kunnen praten.

Ook horende broers en zussen worden niet vergeten, tijdens onze activiteiten kunnen zij hun hart eens luchten bij leeftijdgenoten die hun problemen begrijpen.

Doelstellingen

Meermaals ondervinden we dat onze doofgeborenen, slechthorenden en doofgewordenen, een vergeten groep geworden zijn. Soms zou men denken dat men deze groep bewust onwetend wil houden. ODOK streeft zeker naar een gelijkwaardig bestaan voor dove kinderen.

Wij willen meer **ondertiteling** van goede kinderprogramma's.

ODOK is ook van mening dat een doof kind de moedertaal, de **gebarentaal** moet mogen gebruiken. Elk doof kind moet als individu aanzien worden en mag niet in een bepaald systeem geplaatst worden omdat dat systeem het meest gangbare is. Deze dove kinderen hebben recht op 'hun taal', zowel in het onderwijs als in hun omgeving. ODOK wil daarom meewerken aan tweetalig onderwijs. Uit heel wat onderzoeken, vooral in het buitenland, is gebleken dat voor een grote groep dove kinderen het tweetalig onderwijs de beste oplossing is naar een evenwaardige onderwijsvorm. We zijn ervan overtuigd dat, indien men deze kinderen in hun eigen gebarentaal onderwijst, hun taalachterstand niet zo groot zou zijn. Heel hun opvoeding gebeurt nu in taal.

We kunnen onze ogen niet blijven sluiten voor de realiteit. Onze kinderen hebben evenveel recht om te weten wat er rond hen gebeurt, maar als wij hun taal niet kennen zal veel aan informatie, aan genegenheid, aan een optimale verhouding ouder – kind – gezin verloren gaan.

Werking

Om zo verspreid mogelijk te werken, hebben we dove en horende bestuursleden en dove en horende provinciaal afgevaardigden. Tijdens vergaderingen en op het gezinsweekend geven we zoveel mogelijk nieuwe informatie zodat onze leden en nieuwe leden steeds bij iemand terecht kunnen uit hun regio.

4.2.14 Onderzoekscentrum Kind en Samenleving

Het onderzoekscentrum Kind en Samenleving heeft als doelstelling de maatschappelijke positie van kinderen te versterken. Vanuit de visie 'het kind als partner in de samenleving' richten we ons op onderzoek, kindparticipatieprojecten, beleidsadvies, coaching, samenwerkingsverbanden en vorming. Kinderen hebben een eigen zingeving en hiervoor dient ruimte gemaakt te worden. Het centrum kiest voor een multidisciplinaire aanpak die zowel sociaal-pedagogisch als juridisch de belevingswereld van het jonge kind (3-12 jaar) onderzoekt.

Onderzoek

Onze onderzoeksvisie betreft fundamenteel onderzoek dat de visie op het kind in de samenleving brengt. Belevingsonderzoek waarbij de eigen zienswijze en zijnswijze van het kind als instap wordt gebruikt en het beleidsondersteunend onderzoek met als doelstelling de betrokkenheid van kinderen te bevorderen. Lopende onderzoeken zijn: Speelpleinquête 2000, Belevingsonderzoek: Kinderen op het speelplein, Delphi onderzoek: Naar een praktijktheorie over Jeugd en Participatie. Regelmatig komen een aantal publicaties uit³⁶.

Participatieproject: 3000 kinderen aan het woord op de Kinderrechtenboot

Het ging om een praktijkonderzoek naar kindparticipatie en naar de bezorgdheden van kinderen. Om de oorspronkelijke informatieve opdracht, het IVRK meer kenbaar te maken bij kinderen, heeft het onderzoekscentrum een aantal andere dimensies toegevoegd. Men heeft kinderen de gelegenheid gegeven om binnen een twee uur durende sessie over hun thuis, hun klas, hun school en hun buurt thematieken te formuleren die hen bijzonder interesseren en waar hun rechten (nog) niet gerespecteerd worden en hierover te communiceren + tijdens de sessie zelf de participatie- en beschermingsrechten evenwichtig aan bod te laten komen. Een dubbel leerproces voor de kinderen, een participatieproject ontwikkelen op de boot, tijdens de sessie zelf en extern naar de brede samenleving toe.

Deze Kinderrechtenboot heeft gewerkt in het voorjaar en het najaar 2000 en het voorjaar 2001. Uit het onderzoek zijn een aantal aanbevelingen gekomen aan politici, aan leerkrachten en directies in het onderwijs en aan de ouders.

Aanbevelingen aan de ministers

- Aanbeveling betreffende **de participatie van kinderen** (Minister-President Dewael en minister Vogels).
De kansen op eigen zingeving van de kinderen vergroten en de ontwikkeling van bekwaamheid om om te gaan met kindparticipatie kan via het opzetten van pilotprojecten enerzijds en het ontwikkelen van een vormingsaanbod voor politici en ambtenaren anderzijds.
- Aanbevelingen betreffende **het onderwijs** (minister Vanderpoorten).
Kinderen willen sterker betrokken worden bij het hele onderwijsgebeuren. Het zou nuttig zijn om een grondig belevingsonderzoek te doen bij alle leeftijdsgroepen van het basisonderwijs om beter te achterhalen waar de leer- en leefbehoeften van kinderen t.a.v. het onderwijs zich situeren, zo erken je de kinderen als partner in het onderwijsgebeuren.
Directies moeten meer gestimuleerd worden om de eigen visie en mening van kinderen te betrekken bij hun besluitvorming, voor kinderen beïnvloeden zij sterk de kwaliteit van hun leven.

³⁶ De meest recente zijn: Beroepsleven en gezinsleven; Kinderen filosoferen over de stad; Stapstenen naar een vlottere omgang met kinderen en volwassenen; Jonge mensen over hun behoefte aan zorg; De schoolspeelplaats; Verslag Ipa Congres.

- Aanbevelingen betreffende **het leven op straat** (minister Stevaert, minister Van Mechelen, minister Anciaux en minister Sauwens)
Kinderen willen een grotere zelfbeschikking op straat. Er moet meer werk gemaakt worden van verkeersveiligheid en sociale veiligheid, ruimtelijke ordening, het huisvestingsbeleid en het stedelijk beleid. Er dient een eigen aanpak van de kinderparticipatie gerealiseerd te worden in de diverse complexe planningsprocessen.
- Aanbevelingen i.v.m. **het gezinsleven en de relatie tot de arbeid** (minister Vogels, minister Landuyt)
Kinderen zoeken naar meer samen-zijn met hun ouders. Op structureel niveau moet er meer nagedacht worden over de herverdeling zorg, arbeid en leren. Het dient verder uitgewerkt te worden én naar het wetenschappelijk debat én naar de maatschappelijke discussie toe. Op microniveau moet gewerkt worden aan de vorming van ouders over wat nu precies belangrijk is voor kinderen, niet alleen wat goed is voor kinderen maar ook wat kinderen belangrijk vinden.
- Aanbevelingen i.v.m. **zuivere lucht** (minister Dua).
De betrokkenheid van kinderen op het milieu is zeer sterk maar weinig specifiek. Misschien kunnen kinderen hier over uitgenodigd worden om te spreken over het milieu van uit hun zingeving. Dit zou kinderen de mogelijkheid geven om zwaarder te wegen op het milieubeleid.
Onze speciale *aandachtsthema's* vanuit het onderzoekscentrum zijn: ruimtelijke planning en wonen; onderwijs, welzijn-zorg en jeugdwerk; media, vrije tijd, gezin-arbeid; rechtspositie van minderjarigen.

Vorming

Aansluitend op de onderzoeken en de publicaties lopen er ook vormingen.

- Filosoferen met kinderen
- Veerkracht
- Werk maken van spelen
- Kinderrechten en participatie. De VDAB organiseerde in Gent en in Leuven een 5-daagse bijscholing hierover, het onderzoekscentrum mocht de invulling brengen (december 2000-januari 2001). De bijscholing richtte zich naar alle werknemers uit het algemeen welzijnswerk, Centra voor Integrale Gezinszorg, Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning, de Centra Geestelijke Gezondheidszorg, de bijzondere jeugdzorg en de gehandicaptenzorg. De maatschappelijke positie van kinderen werd naar voor gebracht met o.a. het Verdrag inzake de Rechten van het Kind, het veerkrachthuis, het spanningsveld participatie-bescherming, ...

Actief bijdragen tot de promotie van de rechten van kinderen

Dit gebeurt zowel vanuit onze NGO zelf als vanuit de Kinderrechtencoalitie.

Vanuit de NGO wordt er gefocust op de rechtspositie van kinderen. Meer bepaald wordt er gewerkt aan de rechtsbekwaamheid van minderjarigen. Vanuit het onderzoekscentrum zal een werkgroep samengesteld worden van juristen om te bekijken welke punten dieper onderzocht moeten worden en waarbij een concreet document kan voorbereid worden met het oog op wettelijke veranderingen. Tevens werden we gehoord door de Commissie Justitie van de Senaat en worden we regelmatig gevraagd voor advisering i.v.m. wetsvoorstellen en ontwerpen die kinderen aanbelangen.

4.2.15 Steunpunt Algemeen Welzijnswerk (SAW)

Het algemeen welzijnswerk in Vlaanderen biedt op de eerste lijn een brede waaier van hulp en dienstverlening voor alle burgers. Het landschap van deze sector werd de laatste jaren ingrijpend gewijzigd. Honderden kleine initiatieven werden gegroepeerd in 29 **autonome Centra voor Algemeen Welzijnswerk (CAW's)**. Daarnaast groepeerde het algemeen welzijnswerk ook de **Centra voor Tele-Onthaal** en de **Centra voor Algemeen Welzijnswerk in het kader van de ziekenfondsen**.

Het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk is de ondersteuningsstructuur voor al deze centra.

Waarvoor staan de Centra voor Algemeen Welzijnswerk?

- Bereikbare opvang, toegankelijke informatie- en dienstverlening voor iedereen.
- Eerste opvang, ook voor mensen in een noodsituatie.
- Mensen vaardig maken om zich zo zelfstandig mogelijk in de samenleving te kunnen handhaven.
- Mensen begeleiden met problemen in verband met persoonlijkheidsontplooiing, maatschappelijk functioneren, relatiebekwaamheid, huwelijk- en gezinsleven, psychische of fysieke beperkingen.
- Verwijzing, bemiddeling, samenwerking met meer gespecialiseerde diensten.
- Preventieve of probleemsigalerende acties.

Het algemeen welzijnswerk in diverse verschijningsvormen

- **Tele-Onthaal**: 24-uur bereikbare telefonische hulpverlening.
- **Centra voor Algemeen Welzijnswerk in het kader van de ziekenfondsen**: hulp- en dienstverlening voor de doelgroepen van de ziekenfondsen (zieken, gehandicapten en bejaarden).
- **Autonome Centra voor Algemeen Welzijnswerk** met een zeer divers aanbod, te weten:
 - Sociaal centrum: basisaanbod maatschappelijk werk, relationele begeleiding, materiële hulpverlening (meubel- en kledingshops, kringloopcentra), budgetbegeleiding en schuldbemiddeling.
 - Consultatiebureau, CGSO: aanbod rond relationele problemen, seksualiteit en geboorteregeling. Specifiek aanbod rond scheidingsbemiddeling, bijkomende taak rond selectie van kandidaat-gezinnen voor buitenlandse adoptie.
 - Jongeren Advies Centrum: specifiek jongerenonthaal, jeugdadviseurs (inschakeling van jongeren in de JAC-werking), Jongeren Informatie Punten.
 - Begeleid zelfstandig wonen, opvangcentra voor jongeren.
 - Crisisopvang: met ambulante crisisinterventie, crisisbepoortverlening voor minderjarigen.
 - Thuislozenzorg: algemene opvang/onthaalcentra, met ook: beschut wonen, nachtopvangcentra, straathoekwerk, vluchthuizen.

Daarnaast vind je in de autonome Centra voor Algemeen Welzijnswerk een reeks **bijkomende taken**, zoals:

- hulp- en dienstverlening aan gedetineerden en hun familie
- slachtofferzorg
- begeleiding van seksuele delinquenten
- herstelbemiddeling
- neutrale ontmoetingsruimten.

Het algemeen welzijnswerk en het IVRK

1) Jeugdhulpverlening

Minderjarige kinderen en jongeren worden erkend als **zelfstandige hulpvragers** in de ambulante eerstelijns hulp, alsook in de crisisopvang.

Bijzondere aandacht voor minderjarige **kinderen en jongeren in diverse residentiële onthaalvoorzieningen** (specifieke doelgroep: de niet-begeleide buitenlandse minderjarigen).

Art. 3.2 IVRK

*De staten die partij zijn verbinden zich ertoe het kind te verzekeren van **de bescherming en de zorg die nodig zijn voor zijn of haar welzijn**, rekening houdend met de rechten en plichten van zijn of haar ouders, wettige voogden of anderen die wettelijk verantwoordelijk voor het kind zijn, en nemen hier- toe alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen.*

Art. 20 IVRK

*De plicht van de staat om **kinderen die niet in hun gezinsmilieu kunnen leven bijzondere bescherming te bieden**, en om ervoor te zorgen dat voor hen beroep kan gedaan worden op gepaste alternatieve gezinsopvang of op plaatsing in een instelling. Daarbij dien rekening te worden gehouden met de culturele achtergrond van het kind.*

2) Opvoedingsondersteuning

- **Algemeen:** advies, begeleiding en bemiddeling bij gezinsmoeilijkheden.
- **Scheidingsbemiddeling:** scheiding van de ouders op een kindvriendelijke manier.
- **Adoptie:** adoptie is een recht van het kind op ouders die opvoedingsbekwaam zijn.
- **Neutrale ontmoetingsruimten:** begeleiding bij het herstel van het contact tussen ouders en kind.

Art. 18 IVRK

Beide ouders dragen gezamenlijk de eerste verantwoordelijkheid voor de opvoeding van hun kinderen en de staat moet hen bij deze taak ondersteunen.

Art. 9 IVRK

Het recht van het kind om met zijn/haar ouders samen te leven, tenzij geoordeeld wordt in overeenstemming met de toepasselijke procedures dat dit onverenigbaar is met zijn/haar belang. Het recht van alle betrokken partijen om aan deze procedures deel te nemen; Het recht om contact te houden met beide ouders, wanneer het kind gescheiden leeft van één of beide ouders.

3) Jeugdinformatie

- Samenwerking met VVJ (Vereniging van Vlaamse Jeugddiensten en Consulanten) en JINT (Jeugd voor Europa) in de vzw Delta. Delta ondersteunt het netwerk van **Jongeren Informatie Punten (JIP's)** in Vlaanderen.
- **Nieuwsbrief Jeugdrecht:** informatie en advies voor praktijkwerkers over de wetgeving rond kinderen en jongeren.

Art. 17 IVRK

De staten die partij zijn erkennen de belangrijke functie van de massamedia en waarborgen dat het kind toegang heeft tot informatie en materiaal uit een verscheidenheid van nationale en internationale bronnen, in het bijzonder informatie en materiaal gericht op het bevorderen van zijn of haar sociale, psychische en morele welzijn en zijn of haar lichamelijke en geestelijke gezondheid. (...)

4.2.16 Vlaams Welzijnsverbond vzw

De vzw Vlaams Welzijnsverbond is een vereniging die zich tot doel stelt om mee te werken aan de bevordering van het welzijn in Vlaanderen en Brussel. Zij groepeerdt daartoe meer dan 600 voorzieningen, centra en diensten uit tal van welzijnssectoren.

In totaal organiseren deze leden ongeveer 30.000 opvang- en begeleidingsplaatsen in Vlaanderen en stellen ze zowat 24.000 werknemers tewerk. Het Vlaams Welzijnsverbond is eveneens een erkende werkgeversorganisatie.

De activiteiten van de vereniging bestaan hoofdzakelijk uit:

- het samenwerken met, ondersteunen, begeleiden en vertegenwoordigen van de aangesloten ledenvoorzieningen uit de welzijnssector (o.a. gehandicaptenzorg, bijzondere jeugdzorg, gezinszorg, revalidatie, kinderopvang en vrijwilligerswerk)
- het promoten van ontwikkeling en vernieuwing in de betrokken sectoren en het organiseren van overleg en samenwerking
- het ontwikkelen van een eigentijds zorgbeleid.

Om dit te realiseren worden er heel wat activiteiten ondernomen met het oog op visieontwikkeling, overleg, vernieuwing en concrete advisering. Als koepel heeft de vereniging dan ook een unieke en waardevolle positie om op diverse vlakken en met diverse actoren samen te werken aan de verbetering van bv. rechtsbescherming van geplaatste minderjarigen.

De voorbije jaren kwam dit bv. tot uiting door initiatieven met betrekking tot de verbetering van de rechtspositie van ouders en kinderen (Minoriusproject) en een onderzoek en sensibilisatie rond het omgaan met vrijheidsberovende maatregelen in sector van de bijzondere jeugdbijstand en gehandicaptenzorg.

Momenteel gaat er veel aandacht uit naar het mee ontwikkelen van de integrale jeugdhulpverlening in het kader van het strategisch plan dat daarvoor werd ontwikkeld.

4.2.17 Welzijnszorg vzw

Algemene doelstelling

Welzijnszorg vzw bestrijdt elke vorm van armoede in onze samenleving. De organisatie richt zich voornamelijk op Vlaanderen en Nederlandstalig Brussel.

Werking

- Opzetten van informatie- en sensibiliseringscampagnes
- Steun aan concrete armoedeprojecten
- Politiek drukingswerk
- Via Welzijnsschakels worden vrijwilligersgroepen uitgebouwd die in hun buurt armoede willen bestrijden.

Plaats van kinderrechten binnen de werking

O.a. via educatieve materialen voor het onderwijs, wordt extra aandacht besteed aan de rechten van het kansarme kind.

COLOFON

Vlaamse overheid

Verantwoordelijk uitgever Marc Morris, directeur-generaal

Productie Afdeling Algemeen Welzijnsbeleid

Redactie Lieve Pieters - adm. Wegen en Verkeer
Jan Dams - adm. Gezondheidszorg
Jan Deckers - Gemeenschapsonderwijs
Monique De Ceuster - adm. Binnenlandse Aangelegenheden (SIF)
Joke Delvaux - adm. Buitenlands Beleid
Saskia Dierickx - adm. Media
Christine Faure - Kind en Gezin
Karine Galle - adm. Cultuur
Ann Gebruers - Vlaamse Huisvestingsmaatschappij
Marleen Govaerts - Mobiliteitscel
Roos Herpinck - Vlaamse Onderwijsraad
Kaat Huylebroeck - dep. Onderwijs
Hilde Janssens - Toerisme Vlaanderen
Kristin Neuts - VIZO
Relinda Pennemans - adm. Milieu, Natuur-, Land- en Waterbeheer
Tom Somers - adm. Ambtenarenzaken
Bart Van Camp - Vlaamse Stichting Verkeerskunde
Bea Van den Bergh - C.B.G.S.
Luc Van der Borgh - VRT
Heidi Vander Poorten - Gelijke Kansen in Vlaanderen
Sandanna Van de Velde - Vlaamse Gemeenschapscommissie
Anna Vanermen - V.F.S.I.P.H.
Joost Van Haelst - adm. Gezin en Maatschappelijk Welzijn
Ronald Van Paassen - adm. Ruimtelijke Ordening, Huisvesting, Monumenten en Landschappen

Eindredactie Wim Blommaart - kabinet Vlaams minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen
Joost Van Haelst - adm. Gezin en Maatschappelijk Welzijn

**Tekstverwerking
Vormgeving** Kathy Ooge - afdeling Algemeen Welzijnsbeleid

Druk VDK Graphics, Lot (Beersel)

Depotnummer D/2001/3241/334